hoc primum [illegible] Hauton. 269

id [illegible] Andr. 60. 180. 349. 6[illegible]. 835

id [illegible] Andr. 25[illegible]

illud praeter Hauton. 476

nondum etiam Andr. 201

his rebus [illegible] Andr. 151
[illegible]

primum [illegible] Andr. 211. 471

tum autem Andr. 269

hoc [illegible] Andr. 260. 261. 497. 505. 516
675. 929

et [illegible] Andr. 347
533. 967
[illegible] Haut. 159

[illegible]

erat = war ja Hautontim 294.
Hautontim. 454.

[illegible] . [illegible] : [illegible] Hauton. 569
[illegible] . [illegible] . cf. 686

Vi me illuc [illegible] (et [illegible] [illegible] credas
Hautontim. 624

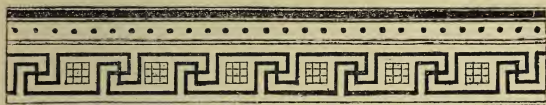
posci Haut 775

quam Exclam Hautontim 807

Cambridge

Greek and Latin Texts.

Cantabrigiae
PRELI ACADEMICI TYPIS EXCUDEBAT
C. J. CLAY, A.M.

P. TERENTI COMOEDIAE

GVILELMVS WAGNER

RELEGIT ET EMENDAVIT

CANTABRIGIAE, DEIGHTON, BELL ET SOC:
LONDINI, WHITTAKER ET SOC: BELL ET DALDY.
M.DCCC.LXIX.

PRAEFATIO.

Terentianae scripturae fides omnis cum ad librum Bembinum redeat, in hac nova recensione nullum mihi magis optandum fuisse adiumentum quam eius libri collationem accuratam et vel minimas scripturae discrepantias complexam nemo est quin videat: sed cum hoc tempore mihi non liceret bibliothecae Vaticanae thesauros adire, necessario eis auxiliis contentus fui quae quidem mihi praesto fuerunt. inter quae primum tenet locum Bembini collatio ab Angelo Politiano anno MCCCCXCIII confecta, et ab homine quodam docto in margine editionis Glareani repetita: ex eo vero libro qui nunc in bibliotheca universitatis litterarum Oxoniensis asservatur, in meum usum omnia quae quidem scitu digna videbantur transcripsit vir doctissimus Cruttuellius, divini Ioannis collegii apud Oxonienses socius, rogatus ille mea causa a Robinsone Ellisio, Catulli editore clarissimo. his igitur viris gratias ago quam maximas: candide enim fateor sine eorum opera me nihil novi in verbis Terentianis recensendis praestiturum fuisse, quamquam vix opus est dicere Politiani collationem neque plenam neque ea cura confectam esse qua nostrae aetatis homines docti libros vetustos tractare solent: pro illius tamen aetatis indole valde laudanda est Politiani diligentia. ad hanc quam dixi collationem addidi testimonia veterum grammaticorum quae paene omnia collecta habeo et huic editioni adiecissem, nisi quidem a bibliopolae consilio id alienum esset. eadem de causa adnotationem criticam in scriniis retinui: licet in votis sit olim occasionem editionis pleno apparatu critico instructae publici iuris faciendae nancisci. sed ad huius modi consilium efficiendum laetiora tempora expectanda esse

video: auguror tamen fore ut in Britannia etiam studia litterarum graecarum et latinarum iamiam mire efflorescant, ut prioribus illis philologis Britannicis alii eique fortasse maiores accedant.

Superest ut emendationes addam locorum non nullorum. et in Andriae quidem v. 129 Antonius Klettius nuper probavit *in ígni positast* scribendum esse, qua de re vide musei rhenani vol. XXIV p. 138; porro in eiusdem fabulae v. 581 usque ad 583 Andreas Spengelius meliorem versuum discriptionem instituit, hac ratione:

DA. quor úxor non arcéssitur?
iam advésperascit. SI. aúdin tu illum? ego dúdum non nil véritus sum,
Dave, ábs te, ne facerés idem

et quae secuntur. de his exposuit Spengelius Philologi vol. XXII p. 182. in Hauton timorumenu v. 582 Vmpfenbachius Hermae vol. II p. 340 probabiliter *perdis* pro *pergis* a scholiasta Bembino lectum esse coniecit; et Adelphon versum 883 *quis homóst? Syre noster, sálve: quid fit? quíd agitur?* legendum esse demonstravit G. Clemmius musei rhenani vol. XXIII p. 696. ad me ipsum denique descendit oratio, quippe qui Andriae v. 596 verbis traiectis legere deberem *gnátum porro míhi corrigere enítere.*

Haec habui quae de hac Terenti editione lectores monendi esse viderentur.

In verbis Terentianis describendis hos a typotheta errores commissos esse deprehendi: Eun. v. 162 comma post *cedo* ponendum erat; ibid. v. 282 *ad illam. PA.*, v. 754 *Thais?*, v. 1094 *PH.* pro *PN.* legendum; item Haut. v. 351 *tibi:*, 512 *tamen,* 724 *pollicitust,* 879 *desiste* legendum, et v. 613 *SY.* delendum; denique Hec. 707 *sese?* et in Adelphon personarum indice *AESCHINVS* legendum.

A N D R I A

P. TERENTI.

ACTA · LVDIS · MEGALENSIBVS · MARCO · FVLVIO · MANIO · GLABRIONE · AED · CVR · EGIT · (L) · AMBIVIVS · TVRPIO · MODOS · FECIT · FLACCVS · CLAVDI · TIBIIS · PARIB · TOTA · GRAECA · MENANDRV · FACTA · PRIMA · M · MARCELLO · C · SVLPICIO · COS

C. SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA.

Sorórem falso créditam meretrículae
genere Ándriae, Glycérium, vitiat Pámphilus
gravidáque facta dát fidem, uxorém sibi
fore hánc: nem*pe* aliam páter ei despónderat,
gnatám Chremetis, átque ut amorem cómperit,
simulát futuras núptias, cupiéns suus
quid habéret animi fílius cognóscere.
Daví süasu nón repugnat Pámphilus.
sed éx Glycerio nátum ut vidit púerulum
Chremés, recusat núptias, generum ábdicat.
mox fíliam Glycérium insperato ágnitam
hanc Pámphilo, aliam dát Charino cóniugem.

PERSONAE.

SIMO SENEX
SOSIA LIBERTVS
DAVOS SERVOS
MYSIS ANCILLA
PAMPHILVS ADVLESCENS
CHARINVS ADVLESCENS
BYRRIA SERVOS
LESBIA OBSTETRIX
GLYCERIVM MVLIER
CHREMES SENEX
CRITO HOSPES
DROMO SERVOS.

PROLOGVS.

Poëta quom primum ánimum ad scribendum ádpulit,
id síbi negoti crédidit solúm dari,
populo út placerent quás fecisset fábulas.
verum áliter eveníre multo intéllegit:
nam in prólogis scribúndis operam abútitur,
non qui árgumentum nárret, sed qui málevoli
veterís poëtae máledictis respóndeat.
nunc, quám rem vitio dént, quaeso animum atténdite.
Menánder fecit Ándriam et Períntliam.
qui utrámvis recte nórit, ambas nóverit:
non íta sunt dissimili árgumento, séd tamen
dissímili oratióne sunt factae ác stilo.
quae cónvenere in Ándriam ex Períntlia
fatétur transtulísse atque usum pró suis.
id istí vituperant fáctum atque in eo dísputant
contáminari nón décere fábulas.
faciúntne intellegéndo, ut nil intéllegant?
qui quom húnc accusant, Naévium Plautum Énnium
accúsant, quos hic nóster auctorés habet,
quorum aémulari exóptat neglegéntiam
potiús quam istorum obscúram diligéntiam.
dehinc út quiescant pórro moneo et désinant
male dícere, malefácta ne noscánt sua.
favéte, adeste aequo ánimo et rem cognóscite,
ut pérnoscatis, é*c*quid spei sit rélicuom:
posthác quas faciet de íntegro comoédias,
spectándae an exigéndae sint vobís prius.

ACTVS I.

Simo. Sosia.

Si. Vos ístaec intro auférte: abite. Sósia,
adésdum: paucis té volo. So. dictúm puta:
nempe út curentur récte haec. Si. inmo aliúd. So. quid est,
quod tíbi mea ars effícere hoc possit ámplius?
Si. nil ístac opus est árte ad hanc rem quám paro,
sed eís, quas semper ín te intellexí sitas,
fide ét taciturnitáte. So. expecto, quíd velis.
Si. ego póstquam te emi, a párvolo ut sempér tibi
apúd me iusta et clémens fuerit sérvitus,
scis. féci ex servo ut ésses libertús mihi,
proptérea quod servíbas liberáliter.
quod hábui summum prétium persolví tibi.
So. in mémoria habeo. Si. haud múto factum. So. gaúdeo,
si tíbi quid feci aut fácio quod placeát, Simo,
et id grátum fuisse advórsum te habeo grátiam.
sed hoc míhi molestumst: nam ístaec commemorátio
quasi éxprobratióst inmemori bénefici.
quin tu úno verbo díc, quid est quod mé velis.
Si. ita fáciam. hoc primum in hác re praedicó tibi:
quas crédis esse has, nón sunt verae núptiae.
So. quor símulas igitur? Si. rem ómnem a principio aúdies:
eo pácto et gnati vítam, et consiliúm meum
cognósces, et quid fácere in hac re té velim.
nam is póstquam excessit éx ephebis, Sósia,
librius vivendi fuít potestas—nam ántea
qui scíre posses aút ingenium nóscere,
dum aetás metus magíster prohibebánt? So. itast.
Si. quod plérique omnes fáciunt adulescéntuli,
ut ánimum ad aliquod stúdium adiungant, aút equos

alere, aút canes ad vénandum, aut ad phílosophos:
horum ílle nil egrégie praeter cétera
studébat, et tamen ómnia haec medíocriter:
gaudébam. So. non iniúria: nam id árbitror
adpríme in vita esse útile, ut nequíd nimis.
Si. sic víta erat: facile ómnes perferre ác pati:
cum quíbus erat quomque úna, eis sese dédere:
eorum óbsequi studiís: advorsus némini:
numquám praeponens se *á*liis: ita facíllume
sine invídia laudem invénias et amicós pares.
So. sapiénter vitam instítuit: namque hoc témpore
obséquium amicos, véritas odiúm parit.
Si. intérea mulier quaédam abhinc triénnium
ex Ándro commigrávit huc vicíniae,
inópia et cognatórum neglegéntia
coácta, egregia fórma atque aetate íntegra.
So. ei, véreor nequid Ándria adportét mali.
Si. primo haéc pudice vítam parce ac dúriter
agébat, lana ac téla victum quaéritans:
sed póstquam amans accéssit pretium póllicens,
unús et item alter: íta ut ingeniumst ómnium
hominum áb labore próclive ad lubídinem,
accépit condiciónem, dein quaestum óccipit.
qui tum íllam amabant, fórte, ita ut fit, fílium
perdúxere illuc, sécum ut una essét, meum.
egomét continuo mécum 'certe cáptus est:
habet.' óbservabam máne illorum sérvolos
veniéntis aut abeúntis: rogitabam 'heús puer,
dic sódes, quis heri Chrýsidem habuit?' nam Ándriae
illi íd erat nomen. So. téneo. Si. Phaedrum aut Clíniam
dicébant aut Nic*á*r*e*tum: nam hi tres túm simul
amábant. 'eho, quid Pámphilus?' "quid? súmbolam
dedít, cenavit." gaúdebam. item alió die
quaerébam: comperiébam nil ad Pámphilum
quicquam áttinere. enim véro spectatúm satis
putábam et magnum exémplum continéntiae:
nam quí cum ingeniis cónflictatur eíus modi
neque cómmovetur ánimus in ea ré tamen,
scias pósse habere iam ípsum suae vitaé modum.

quom id míhi placebat, tum úno ore omnes ómnia
bona dícere et laudáre fortunás meas,
qui gnátum haberem táli ingenio praéditum.
quid vérbis opus est ? hác fama inpulsús Chremes
ultro ád me venit, únicam gnatám suam
cum dóte summa fílio uxorem út daret.
placuít: despondi: hic núptiis dictúst dies.
So. quid ígitur obstat, quór non fiant ? Si. aúdies.
ferme ín diebus paúcis, quibus haec ácta sunt,
Chrysís vicina haec móritur. So. o factúm bene:
beásti: ei metui a Chrýside. Si. ibi tum fílius
cum illís, qui ama*r*ant Chrýsidem, una aderát frequens:
curábat una fúnus: tristis ínterim,
non númquam conlacrumábat. placuit tum íd mihi.
sic cógitabam 'hic párvae consuetúdinis
causa húius mortem tám fert familiáriter:
quid si ípse amasset ? quíd hic mihi faciét patri ?'
haec égo putabam esse ómnia humani íngeni
mansuétique animi offícia. quid multís moror ?
egomét quoque eius caúsa in funus pródeo,
nil súspicans etiám mali. So. hem, quid ést ? Si. scies.
ecfértur. imus. ínterea inter múlieres,
quae ibi áderant, forte unam áspicio adulescéntulam,
formá So. bona fortásse. Si. et voltu, Sósia,
adeó modesto, adeó venusto, ut níl supra.
quae *qu*óm mihi lamentári praeter céteras
visást, et quia erat fórma praeter céteras
honésta ac liberáli, accedo ad pédisequas,
quae sít rogo. sorórem esse aiunt Chrýsidis.
percússit ilico ánimum. attat, hoc íllud est,
hinc íllae lacrumae, haec íllast misericórdia.
So. quam tímeo, quorsum evádas! Si. funus ínterim
procédit. sequimur: ád sepulcrum vénimus:
in ígnem inpositast: flétur. interea haéc soror,
quam díxi, ad flammam accéssit inprudéntius,
satis cúm periclo. ibi tum éxanimatus Pámphilus
bene díssimulatum amórem et celatum índicat:
adcúrrit: mediam múlierem compléctitur:
'mea Glýcerium' inquit 'quíd agis ? quor te is pérditum ?'

tum illa, út consuetum fácile amorem cérneres,
reiécit se in eum fléns quam familiáriter.
So. quid aïs? Si. redeo inde irátus atque aegré ferens:
nec sátis ad obiurgándum causae. díceret
'quid féci? quid commérui aut peccaví, pater?
quae sése in ignem inícere voluit, próhibui:
servávi.' honesta orátiost. So. recté putas:
nam si íllum obiurges, vítae qui auxiliúm tulit,
quid fácias illi, quí dederit damnum aút malum?
Si. venít Chremes postrídie ad me clámitans:
indígnum facinus: cómperisse, Pámphilum
pro uxóre habere hanc péregrinam. ego illud sédulo
negáre factum. ille ínstat factum. dénique
ita túm discedo ab íllo, ut qui se fíliam
negét daturum. So. nón tu ibi gnatum? Si. ne haéc quidem
satis vémens causa ad óbiurgandum. So. quí cedo?
Si. 'tute ípse his rebus fínem praescripstí, pater:
prope adést, quom alieno móre vivendúmst mihi:
sine núnc meo me vívere intereá modo.'
So. qui igitúr relictus ést obiurgandí locus?
Si. si própter amorem uxórem nolet dúcere,
ea prímum ab illo animádvortenda iniúriast.
et núnc id operam do, út per falsas núptias
vera óbiurgandi caúsa sit, si déneget:
simúl sceleratus Dávos siquid cónsili
habet, út consumat núnc, quom nil obsínt doli:
quem ego crédo manibus pédibusque obnixe ómnia
factúrum: magis id ádeo, mihi ut incómmodet,
quam ut óbsequatur gnáto. So. quaproptér? Si. rogas?
mala méns, malus animus. quém quidem ego si sénsero..
sed quíd opust verbis? sín eveniat, quód volo,
in Pámphilo ut nil sít morae: restát Chremes,
qui mi éxorandus ést: et spero cónfore.
nunc tuómst officium, has béne ut adsimules núptias:
pertérrefacias Dávom: observes fílium,
quid agát, quid cum illo cónsili captét. So. sat est:
curábo. *Si.* eamus núnciam intro. So. i praé, sequor.

ACTVS II.

Simo. Davos.

Si. Non dúbiumst, quin uxórem nolit fílius:
ita Dávom modo timére sensi, ubi núptias
futúras esse audívit. sed ipse exít foras.
Da. mirábar, hoc si síc abiret: ét eri semper lénitas
verébar quorsum evádeıet:
qui póstquam audierat nón datum iri fílio uxorém suo,
númquam quoiquam nóstrum verbum fécit neque id aegré tulit.
Si. át nunc faciet, néque, ut opinor, síne tuo magnó malo.
Da. id vóluit, nos sic néc opinantis dúci falso gaúdio,
sperántis iam amotó metu, interea óscitantis ópprimi,
ne *mi* ésset spatium cógitandi ad dísturbandas núptias:
astúte. Si. carnuféx quae loquitur? Da. érus est, neque províderam.
Si. Dave. Da. hém, quid est? Si. eho dum ád me. Da. quid hic volt? Si. quíd aïs? Da. qua de ré? Si. rogas?
meum gnátum rumor ést amare. Da. id pópulus curat scílicet.
Si. hocíne agis an non? Da. égo vero istuc. Si. séd nunc ea me exquírere,
iníqui patris est: nám quod antehac fécit, nil ad me áttinet.
dum témpus ad eam rém tulit, sivi ánimum ut explerét suom:
nunc híc dies aliám vitam adfert, álios mores póstulat.
dehinc póstulo sive aéquomst te oro, Dáve, ut redeat iam ín viam.
Da. hoc quíd sit? Si. omnes, quí amant, graviter síbi dari uxorém ferunt.
Da. ita áiunt. Si. tum siquís magistrum cépit ad eam rem ínprobum,

ipsum ánimum aegrotum ad déteriorem pártem plerumque ádplicat.
DA. non hércle intellegó. SI. non? hem. DA. non: Dávos sum, non Oédipus.
SI. nempe érgo aperte vís quae restant mé loqui? DA. sané quidem.
SI. si sénsero hodie quícquam in his te núptiis
falláciae conári, quo fiánt minus,
aut vélle in ea re osténdi, quam sis cállidus:
verbéribus caesum te ín pistrinum, Dáve, dedam usque ád necem,
ea lége atque omine, út, si te inde exémerim, ego pro té molam.
quid, hoc íntellextin? án non dum etiam ne hóc quidem? DA. immo cállide:
ita apérte ipsam rem módo locutu's, níl circum itione úsus es.
SI. ubivís facilius pássus sim quam in hác re me delúdier.
DA. bona vérba, quaeso. SI. inrídes? nil me fállis. edicó tibi,
ne témere facias: néque tu hau dices tíbi non praedictúm. cave.
DA. enim véro, Dave, níl locist segnítiae neque socórdiae,
quantum íntellexi módo senis senténtiam de núptiis:
quae sí non astu próvidentur, me aút erum pessúm dabunt.
nec quíd agam certumst: Pámphilumne adiútem an auscultém seni.
si illúm relinquo, eius vítae timeo: sín opitulor, huíus minas,
quoi vérba dare diffícilest: primum iám de amore hoc cómperit:
me inféнsus servat, né quam faciam in núptiis falláciam.
si sénserit aut sí *quam* lubitum fúerit causam céperit,
quo iúre quaque iniúria praecípitem in pistrinúm dabit!
ad haéc mala hoc mi accédit etiam: haec Ándria,
si ista úxor sive amícast, gravida e Pámphilost.

audíreque eorumst óperae pretium audáciam:
nam incéptiost améntium, haud amántium:
quidquíd peperisset, décreverunt tóllere:
et fíngunt quandam intér se nunc falláciam,
civem Átticam esse hanc. 'fúit olim *hinc* quidám senex
mercátor: navem is frégit apud Andrum ínsulam:
is óbiit mortem. ibi tum hánc eiectam Chrýsidis
patrém recepisse órbam, parvam.' fábulae.
[mihi quidem hercle non fit veri simile; atqui ipsis commentum placet.]
sed Mýsis ab ea egréditur. at ego hinc me ád forum,
utí conveniam Pámphilum, ne páter inprudentem ópprimat.

Mysis.

Aúdivi, Archilís, iam dudum: Lésbiam adducí iubes.
sáne pol illa témulentast múlier et temerária
néc satis digna, quoí committas prímo partu múlierem:
támen eam adducam? ínportunitátem spectate águiculae:
quía compotrix éius est. di, dáte facultatem óbsecro
huíc pariundi atque ílli in aliis pótius peccandí locum.
sed quíd nam Pamphilum éxanimatum vídeo? vereor quíd siet.
oppériar, ut sciám numquid nam haec túrba tristitiae ádferat.

Pamphilvs. Mysis.

Pa. Hocinést humanum fáctu aut inceptu? hócinest officiúm patris?
My. quid íllud est? Pa. pro deúm fidem, quid est, si haéc non contuméliast?
uxórem decrerát dare sese mi hódie: nonne opórtuit
praescísse me ante? nónne prius commúnicatum oportuit?
My. miserám me, quod verbum aúdio?
Pa. quíd? Chremes, qui dénegarat sé commissurúm mihi
gnátam suam uxorem, íd mutavit, quía me inmutatúm videt?

itane óbstinate operám dat, ut me a Glýcerio miserum ábstrahat?
quod sí fit, pereo fúnditus.
ádeon hominem esse ínvenustum aut ínfelicem quémquam, ut ego sum!
pró deum atque hominúm fidem!
núllon ego Chremétis pacto adfínitatem ecfúgere potero?
quót modis contémptus, spretus! fácta, transacta ómnia. hem,
répudiatus répetor: quam obrem? nísi si id est, quod súspicor:
áliquid monstri alúnt: ea quoniam némini obtrudí potest,
ítur ad me. MY. orátio haec me míseram exanimavít metu.
PA. nam quíd ego dicam dé patre? a
tantámne rem tam néglegenter ágere! praeteriéns modo
mi ápud forum 'uxor tíbi ducendast, Pámphile, hodie' inquít, 'para:
ábi domum.' id mihi vísust dicere 'ábi cito ac suspénde te.'
óbstipui: censén me verbum pótuisse ullum próloqui?
úllam causam, inéptam saltem fálsam iniquam? ommútui.
quód si ego rescivíssem id prius, quid fácerem, siquis mé roget:
áliquid facerem, ut hóc ne facerem. séd nunc quid primum éxequar?
tót me inpediunt cúrae, quae meum ánimum divorsaé trahunt:
amor, místericordia húius, nuptiárum sollicitátio,
tum pátris pudor, qui mé tam leni pássus est animo úsque adhuc
quae meó quomque animo lúbitumst facere. eine égo ut advorser? eí mihi.
incértumst quid agam. MY. mísera timeo 'incértumst' hoc quorsum áccidat.
sed núnc peropus est, aút hunc cum ipsa aut de ílla me advorsum húnc loqui.

dum in dúbiost animus, paúlo momento húc vel illuc
. . inpéllitur.
PA. quis hic lóquitur? Mysis, sálve. MY. o salve,
Pámphile. PA. quid agít? MY. rogas?
labórat e dolóre, atque ex hoc mísera sollicitást, diem
quia ólim in hunc sunt cónstitutae núptiae. tum au-
tem hóc timet,
ne déseras se. PA. hem, egone ístuc conarí queam?
egon própter me illam décipi miserám sinam,
quae míhi suom animum atque ómnem vitam crédidit,
quam ego ánimo egregie cáram pro uxore hábuerim?
bene ét pudice eius dóctum atque eductúm sinam
coáctum egestate íngenium inmutárier?
non fáciam. MY. haud vereor, si ín te solo sit situm:
sed vim út queas ferre. PA. ádeon me ignavóm putas,
adeón porro ingratum aút inhumanum aút ferum,
ut néque me consuetúdo neque amor néque pudor
commóveat neque commóneat, ut servém fidem?
MY. unum hóc scio, meritam ésse, ut memor essés sui.
PA. memor éssem? o Mysis Mýsis, etiam núnc mihi
scripta ílla dicta súnt in animo Chrýsidis
de Glýcerio. iam férme moriens mé vocat:
accéssi: vos semótae. nos soli: íncipit
'mi Pámphile, huius fórmam atque aetatém vides:
nec clám te est, quam illi utraéque nunc inútiles
et ád pudicitiam ét ad rem tutandám sient.
quod égo per hanc te déxtram oro et geniúm tuom,
per tuám fidem perque húius solitúdinem
te obtéstor, ne abs te hanc ségreges neu déseras.
si te ín germani frátris dilexí loco
sive haéc te solum sémper fecit máxumi
seu tíbi morigera fúit in rebus ómnibus,
te istí virum do, amícum tutorém patrem:
bona nóstra haec tibi permítto et tuae mandó fide.'
hanc mi ín manum dat: mórs continuo ípsam óccupat.
accépi: acceptam sérvabo. MY. ita speró quidem.
PA. sed quór tu abis ab illa? MY. óbstetricem ar-
césso. PA. propera. atque aúdin?
verbum únum cave de núptiis, ne ad mórbum hoc
etiam. MY. téneo.

ACTVS III.

CHARINVS. BYRRIA. PAMPHILVS.

CH. Quíd aïs, Byrriá? daturne illa Pámphilo hodie núptum? BY. sic est.
CH. quí scis? BY. apud forûm modo e Davo audívi. CH. vae miseró mihi.
ut ánimus in spe atque ín timore úsque ántehac attentús fuit,
ita, póstquam adempta spés est, lassus cúra confectús stupet.
BY. quaéso edepol, Charíne, quoniam nón potest id fíeri quod vis,
íd velis quod póssit. CH. nil volo áliud nisi Philúmenam. BY. a,
quánto satiust te íd dare operam, qui ístum amorem ex ánimo amoveas,
quam íd loqui, quo mágis lubido frŭstra incendatúr tua.
CH. facile ómnes, quom valémus, recta cónsilia aegrotís damus.
tu si híc sis, aliter séntias. BY. age age, út lubet. CH. sed Pámphilum
video. ómnia experíri certumst príus quam pereo. BY. quíd hic agit?
CH. ipsum húnc orabo, huic súpplicabo, amórem huic narrabó meum:
credo ínpetrabo, ut âliquot saltem núptiis prodát dies:
intérea fiet áliquid, spero. BY. id 'áliquid' nil est. CH. Býrria,
quid tíbi videtur? ádeon ad eum? BY. quíd ni? si nil ínpetres,
ut te árbitretur síbi paratum moéchum, si illam dúxerit.
CH. ábin hinc in malám rem cum suspítione istác, scelus?
PA. Charínum video. sálve. CH. o salve, Pámphile:
ád te advenio spém salutem cónsilium auxilium éxpetens.

Pa. néque pol consilí locum habeo néque ad auxilium cópiam.
séd istuc quid namst? Ch. hódie uxorem dúcis? Pa. aiunt. Ch. Pámphile,
si íd facis, hodié postremum mé vides. Pa. quid ita? Ch. eí mihi,
véreor dicere: huíc dic quaeso, Býrria. By. ego dicám. Pa. quid est?
By. spónsam hic tuam amat. Pa. né iste haud mecum séntit. eho dum díc mihi:
númquid nam ampliús tibi cum illa fuít, Charine? Ch. a, Pamphile,
níl. Pa. quam vellem! Ch. núnc te per amicítiam et per amorem óbsecro,
príncipio ut ne dúcas. Pa. dabo equidem óperam. Ch. sed si id nón potest
aút tibi nuptiae haéc sunt cordi, Pa. córdi? Ch. saltem aliquót dies
prófer, dum proficíscor aliquo, né videam. Pa. audi núnciam.
égo, Charine, ne útiquam officium líberi esse hominís puto,
quom ís nil mereat, póstulare id grátiae adponí sibi.
núptias ecfúgere ego istas málo quam tu apíscier.
Ch. réddidisti animúm. Pa. nunc siquid pótes aut tu aut hic Býrria,
fácite fingite ínvenite effícite qui detúr tibi:
égo id agam, mihi quí ne detur. Ch. sát habeo. Pa. Davom óptume
vídeo, quoius consílio fretus sum. Ch. át tu hercle haud quicquám mihi,
nísi ea quae nil ópus sunt scir*i*. fúgin hinc? By. égo vero ác lubens.

Davos. Charinvs. Pamphilvs.

Da. Dí boni, boní quid porto? séd ubi inveniam Pámphilum,
út metum in quo núnc est adimam atque éxpleam animum gaúdio?

Ch. laétus est nesció quid. Pa. nil est: nón dum haec rescivít mala.
Da. quem égo nunc credo, sí iam audierit sibi paratas núptias,
Ch. aúdin tu illum? Da. tóto me oppido éxanimatum quaérere.
séd ubi quaeram aut quó nunc primum inténdam? Ch. cessas ádloqui?
Da. hábeo. Pa. Dave, adés, resiste. Da. quís homost, qui me . . ? o Pámphile,
te ípsum quaero. eugaé Charine: ambo ópportune: vós volo.
Pa. Dáve, perii. Da. quín tu hoc audi. Pa. intérii. Da. quid timeás scio.
Ch. méa quidem hercle cérte in dubio vítast. Da. et quid tú, scio.
Pa. núptiae mi Da. etsí scio? Pa. hodie. Da. obtúndis, tam etsi intéllego?
íd paves, ne dúcas tu illam: tu aútem, ut ducas. Ch. rém tenes.
Pa. ístuc ipsum. Da. atqui ístuc ipsum níl periclist: mé vide.
Pa. óbsecro te, quám primum hoc me líbera miserúm metu. Da. hem,
líbero; uxorém tibi non dat iám Chremes. Pa. qui scís? Da. scio.
túos pater me módo prehendit: aít tibi uxorém dare
hódie, item alia múlta, quae nunc nón est narrandí locus.
cóntinuo ad te próperans percurro ád forum, ut dicám tibi haec.
úbi te non invénio, ibi ascendo ín quendam excelsúm locum.
círcumspicio; núsquam. forte ibi húius video Býrriam;
rógo: negat vidísse. mihi moléstum. quid agam cógito.
rédeunti interea éx ipsa re mi íncidit suspítio 'hem,
paúlulum obsoni: ípsus tristis: de ínproviso núptiae:
nón cohaerent.' Pa. quórsum nam istuc? Da. égo me continuo ád Chremem.
quom íllo advenio, sólitudo ante óstium: iam id gaúdeo.

Ch. récte dicis. Pa. pérge. Da. maneo: intérea intro ire néminem
video, exire néminem: matrónam nullam in aedibus,
níl ornati, níl tumulti: accéssi: intro aspexí. Pa. scio:
mágnum signum. Da. núm videntur cónvenire haec núptiis?
Pa. nón opinor, Dáve. Da. 'opinor' nárras? non recte áccipis.
cérta res est. étiam puerum inde ábiens conveni Chremi:
hólera et pisciculós minutos férre obolo in cenám seni.
Ch. líberatus sum hódie, Dave, túa opera. Da. ac nullús quidem.
Ch. quíd ita? nempe huic prórsus illam nón dat. Da. ridiculúm caput,
quási necesse sít, si huic non dat, té illam uxorem dúcere:
nísi vides, nisi sénis amicos óras, ambis. Ch. béne mones:
íbo, etsi hercle saépe iam me spés haec frustratást. vale.
Pa. quíd igitur sibi vólt pater? quor símulat? Da. ego dicám tibi.
si íd suscenseát nunc, quia non dét tibi uxorém Chremes,
príus quam tuom ut sese hábeat animum ad núptias perspéxerit:
ípsus sibi esse iniúrius videátur, neque id iniúria.
séd si tu negáris ducere, íbi culpam in te tránsferet:
túm illae turbae fíent. Pa. quidvis pátiar. Da. pater est, Pámphile.
dífficilest. tum haec sólast mulier. díctum factum invénerit
áliquam causam, quam óbrem eïciat óppido. Pa. eï-ciát? Da. cito.
Pa. cédo igitur quid fáciam, Dave? Da. díc te ducturum. Pa. hém. Da. quid est?
Pa. egon dícam? Da. quor non? Pa. númquam faciam. Da. né nega.

Pa. suadére noli. Da. ex eá re quid fiát, vide.
Pa. ut ab ílla excludar, húc concludar. Da. nón itast.
nempe hóc sic esse opínor: dicturúm patrem
'ducás volo hodie uxórem': tu 'ducam' ínquies:
cedo quíd iurgabit técum? hic reddes ómnia,
quae núnc sunt certa ei cónsilia, incerta út sient,
sine omní periclo: nam hóc hau dubiumst, quín Chremes
tibi nón det gnatam. néc tu ea causa mínueris
haec quaé facis, ne is mútet suam senténtiam.
patrí dic velle: ut, quóm velit, tibi iúre irasci nón queat.
nam quód tu speres, própulsabo fácile. uxorem his móribus
* * * * * * * *
dabit némo. inveniet ínopem potius, quám te corrumpí sinat.
sed sí te aequo animo férre accipiet, néglegentem féceris:
alia ótiosus quaéret: interea áliquid acciderít boni.
Pa. itan crédis? Da. hau dubium íd quidemst. Pa. vide quó me inducas. Da. quín taces?
Pa. dicám. puerum autem né resciscat míhi esse ex illa caútiost:
nam póllicitus sum súscepturum. Da. o fácinus audax. Pa. hánc fidem
sibi me óbsecravit, quí se sciret nón deserturum, út darem.
Da. curábitur. sed páter adest. cave té esse tristem séntiat.

Simo. Davos. Pamphilvs.

Si. Revíso quid agant aút quid captent cónsili.
Da. hic núnc non dubitat, quín te ducturúm neges.
venít meditatus álicunde ex soló loco:
órationem spérat invenísse se,
qui dífferat te: proín tu fac apud te út sies.
Pa. modo ut póssim, Dave. Da. créde inquam hoc mihi, Pámphile,

numquam hódie tecum cómmutaturúm patrem
unum ésse verbum, sí te dices dúcere.

BYRRIA. SIMO. DAVOS. PAMPHILVS.

BY. Erus mé relictis rébus iussit Pámphilum
hodie óbservare, quíd ageret de núptiis.
[scirem: id propterea nunc hunc venientem sequor.]
ipsum ádeo praesto vídeo cum Davo: hóc agam.
SI. utrúmque adesse vídeo. DA. em, serva. SI. Pámphile.
DA. quasi de ínproviso réspice ad eum. PA. ehém pater.
DA. probe. SI. hódie uxorem dúcas, ut dixí, volo.
BY. nunc nóstrae timeo párti, quid hic respóndeat.
PA. neque istíc neque alibi tíbi erit usquam in mé mora. BY. hem.
DA. obmútuit. BY. quid díxit? SI. facis ut té decet,
quom istúc quod postulo ínpetro cum grátia.
BY. sum vérus? erus, quantum aúdio, uxore éxcidit.
SI. i núnciam intro, ne ín mora, quom opus sít, sies.
PA. eó. BY. nullane in ré esse homini quoiquám fidem!
verum íllud verbumst, vólgo quod dicí solet,
omnís sibi malle mélius esse quam álteri.
ego íllam vidi: vírginem formá bona
meminí videre: quo aéquior sum Pámphilo,
si sé illam in somnis quam íllum amplecti máluit.
renúntiabo, ut pro hóc malo mihi dét malum.
DA. hic núnc me credit áliquam sibi falláciam
portáre et ea me hic réstitisse grátia.
SI. quid Dávos narrat? DA. aéque quicquam núnc quidem.
SI. nilne? hém. DA. nil prorsus. SI. átqui expectabám quidem.
DA. praetér spem evenit: séntio: hoc male habét virum.
SI. potin és mihi verum dícere? DA. nil fácilius.
SI. num illí molestae quídpiam haec sunt núptiae
huiúsce propter cónsuetudinem hóspitae?
DA. nil hércle: aut, si adeo, bíduist aut trídui

haec sóllicitudo: nósti? deinde désinet.
etenim ípsus secum eám rem reputavít via.
Si. laudó. Da. dum licitumst éï dumque aetás tulit,
amávit: tum id clam: cávit, ne umquam infámiae
ea rés sibi esset, út virum fortém decet:
nunc úxore opus est: ánimum ad uxorem ádpulit.
Si. subtrístis visus ést esse aliquantúm mihi.
Da. nil própter hanc rem, séd est quod suscensét tibi.
Si. quid námst? Da. puerilest. Si. quíd *id* est? Da. nil. Si. quin díc, quid est?
Da. ait nímium parce fácere sumptum. Si. méne? Da. te.
'vix' ínquit 'drachumis ést obsonatús decem:
num fílio vidétur uxorém dare?
quem' inquít 'vocabo ad cénam meorum aequálium
potíssumum nunc?' ét, quod dicendum híc siet,
tu quóque per parce nímium. non laudó. Si. tace:
Da. commóvi. Si. ego istaec récte ut fiant vídero.
quid nam hóc est rei? quid híc volt veteratór sibi?
nam si híc malist quicquam, hém illic est huic reí caput.

Mysis. Simo. Davos. Lesbia. Glycerivm.

My. Ita pól quidem res ést, ut dixti, Lésbia:
fidélem hau ferme múlieri inveniás virum.
Si. ab Ándriast ancílla haec. Da. quid narrás? Si. itast.
My. sed hic Pámphilus Si. quid dícit? My. firmavít fidem. Si. hem.
Da. utinam aút hic surdus aút haec muta fácta sit.
My. nam quód peperisset, iússit tolli. Si. o Iúppiter,
quid ego aúdio? actumst, síquidem haec vera praédicat.
Le. bonum ingénium narras ádulescentis. My. óptumum.
sed séquere me intro, ne ín mora illi sís. Le. sequor.
Da. quod rémedium nunc huíc malo inveniám? Si. quid hoc?
adeón est demens? éx peregrina? iám scio: a

vix tándem sensi stólidus. Da. quid hic sensísse aït?
Si. haec prímum adfertur iám mi ab hoc fallácia:
hanc símulant parere, quó Chremetem abstérreant.
Gl. Iunó Lucina, fér opem, serva me, óbsecro.
Si. hui, tám cito? ridículum: postquam ante óstium
me audívit stare, adpróperat. non sat cómmode
divísa sunt tempóribus tibi, Dave, haéc. Da. mihin?
Si. num inmémores discipuli? Da. égo quid narres néscio.
Si. hic *núnc* me si inparátum in veris núptiis
adórtus esset, quós mihi ludos rédderet?
nunc huíus periclo fít, ego in portu návigo.

Lesbia. Simo. Davos.

Le. Adhúc, Archilís, quae adsolént quaeque opórtet
signa ésse ad salútem, omnia huíc esse vídeo.
nunc prímum fac ísta ut lavét: post*e* deínde,
quod iússi ei darí bibere et quántum inperávi,
date: móx ego huc revórtar.
per ecástor scitus púer est natus Pámphilo.
deos quaéso ut sit supérstes, quandoquidem ípsest ingenió bono,
quómque huíc*e* veritust óptumae adulescénti facere iniúriam.
Si. vel hoc quís non credat, quí te nórit, ábs te esse ortum? Da. quíd nam id est?
Si. non ínperabat córam, quid opus fácto esset puérperae:
sed póstquam egressast, íllis quae sunt íntus clamat dé via.
o Dáve, itan contémnor abs te? aut ítane tandem idóneus
tibi vídeor esse, quém tam aperte fállere incipiás dolis?
saltem áccurate, ut métui videar cérte, si rescíverim.
Da. certe hércle nunc hic se ípsus fallit, haúd ego. Si. edixí tibi,
intérminatus súm, ne faceres: núm veritu's? quid ré tulit?
credón tibi hoc nunc, péperisse hanc e Pámphilo?

DA. teneó quid erret, ét quid agam habeo. SI. quíd taces?
DA. quid crédas? quasi non tíbi renuntiáta sint haec síc fore.
SI. mihin quísquam? DA. eho an tute íntellexti hoc ádsimulari? SI. inrídeor.
DA. renúntiatumst: nám qui tibi istaec íncidit suspítio?
SI. qui? quía te noram. DA. quási tu dicas, fáctum id consilió meo.
SI. certe énim scio. DA. non sátis me pernosti étiam, qualis sím, Simo.
SI. egon té? DA. sed siquid tíbi narrare occépi, continuó dari
tibi vérba censes fálso: itaque hercle níl iam muttire aúdeo.
SI. hoc égo scio unum, néminem peperísse hic. DA. intelléxti.
sed nílo setiús mox puerum huc déferent ante óstium.
id égo iam nunc tibi, ére, renuntió futurum, ut sís sciens,
ne tu hóc posterius dícas Davi fáctum consilio aút dolis:
prórsus a me opínionem hanc túam esse ego amotám volo.
SI. únde id scis? DA. audívi et credo: múlta concurrúnt simul,
quí coniecturam hánc nunc facio. iám primum haec se e Pámphilo
grávidam dixit ésse: inventumst fálsum. nunc, postquám videt
núptias domi ádparari, míssast ancilla ílico
óbstetricem arcéssitum ad eam et púerum ut adferrét simul.
hóc nisi fiat, púerum ut videas, nil moveri núptias.
SI. quíd aïs? quom intelléxeras
íd consilium cápere, quor non díxti extemplo Pámphilo?
DA. quís igitur eum ab ílla abstraxit nísi ego? nam omnes nós quidem

scímus, quam misere hánc amarit. núnc sibi uxorem éxpetit.
póstremo id mihi dá negoti: tú tamen idem has núptias
pérge facere ita út facis: et id spéro adiuturós deos.
Si. ímmo abi intro: ibi me ópperire et quód parato opus ést para.
non ínpulit me, haec núnc omnino ut créderem.
atqu*i* haúscio an quae díxit sint vera ómnia,
sed párvi pendo: illúd mihi multo máxumumst,
quod míhi pollicitust ípsus gnatus. núnc Chremem
convéniam: orabo gnáto uxorem: id si ínpetro,
quid álias malim quam hódie has fieri núptias?
nam gnátus quod pollícitust, hau dubiúmst mihi,
si nólit, quin eum mérito possim cógere.
atque ádeo in tempore éccum ipsum obviám *Chremem.*

Simo. Chremes.

Si. Iubeó Chremetem. Ch. o te ípsum quaerebam. Si. ét ego te. Ch. optato ádvenis.
aliquót me adierunt, éx te auditum qui aíbant, hodie fíliam
meam núbere tuo gnáto: id viso tún an illi insániant.
Si. auscúlta paucis: ét quid te ego velim ét tu quod quaerís scies.
Ch. auscúlto: loquere quíd velis.
Si. per té deos oro et nóstram amicitiám, Chremes,
quae incépta a parvis cum aétate adcrevít simul,
perque únicam gnatám tuam et gnatúm meum,
quoius tíbi potestas súmma servandí datur,
ut me ádiuves in hác re, atque ita uti núptiae
fueránt futurae, fíant. Ch. a, ne me óbsecra:
quasi hóc te orando a me ínpetrare opórteat.
alium ésse censes núnc me atque olim quóm dabam?
si in rémst utrique ut fíant, arcessí iube.
sed si éx ea re plús malist quam cómmodi
utríque, id oro te ín commune ut cónsulas,
quasi ílla tua sit Pámphilique ego sím pater.
Si. immo íta volo itaque póstulo ut fiát, Chreme:

neque póstulem abs te, ni ípsa res moneát. Ch. quid est?
Si. iraé sunt inter Glýcerium et gnatum. Ch. aúdio.
Si. ita mágnae, ut sperem pósse avelli. Ch. fábulae.
Si. profécto sic est. Ch. síc hercle ut dicám tibi:
amántium irae amóris integrátiost.
Si. hem, id te óro ut ante eámus. dum tempús datur,
dumque eíus lubido occlúsast contuméliis,
prius quam hárum scelera et lácrumae confictaé dolis
reddúcunt animum aegrótum ad misericórdiam,
uxórem demus. spéro consuetúdine
coniúgi *eum* liberális devinctúm, Chremes,
dein fácile ex illis sése emersurúm malis.
Ch. tibi ita hóc videtur: át ego non posse árbitror
neque illum hánc perpetuo habére neque me pérpeti.
Si. qui scís ergo istuc, nísi periclum féceris?
Ch. at istúc periclum in fília fierí gravest.
Si. nempe íncommoditas dénique huc omnís redit,
si evéniat, quod di próhibeant, discéssio.
at sí corrigitur, quót commoditatés vide:
princípio amico fílium restítueris,
tibi génerum firmum et fíliae inveniés virum.
Ch. quid istíc? si ita istuc ánimum induxti esse útile,
noló tibi ullum cómmodum in me claúdier.
Si. meritó te semper máxumi fecí, Chremes.
Ch. sed quíd aïs? Si. quid? Ch. qui scís eos nunc díscordare intér se?
Si. ipsús mihi Davos, qui íntumust eorúm consiliis, díxit:
et ís mihi suadet núptias quantúm queam ut matúrem.
num cénses faceret, fílium nisi scíret eadem haec vélle?
tute ádeo iam eius verba aúdies. heus, évocate huc Dávom.
atque éccum: video ipsúm foras exíre.

Davos. Simo. Chremes.

Da. Ad te ibam. Si. quíd namst?

Da. quor nón arcessitúr? iam advesperáscit. Si. audin tu íllum?
ego dúdum non nil véritus sum, Dave, ábs te, ne facerés idem,
quod vólgus servorúm solet, dolís ut me delúderes,
proptérea quod amat fílius. Da. egon ístuc facerem? Si. crédidi:
idque ádeo metuens vós celavi, quód nunc dicam. Da. quíd? Si. scies:
nam própemodum habeo iám fidem. Da. tandém cognosti quí siem?
Si. non fúerant nuptiaé futurae. Da. quíd? non? Si. sed ea grátia
simulávi, vos ut pértemptarem. Da. quíd aïs? Si. sic res ést. Da. vide:
numquam ístuc quivi ego íntellegere. váh consilium cállidum.
Si. hoc aúdi: ut hinc te intro íre iussi, oppórtune hic fit mi óbviam. Da. hem,
num nám perimus? Si. nárro huic, quae tu dúdum narrastí mihi.
Da. quid nam aúdio? Si. gnatam út det oro, víxque id exoro. Da. óccidi. Si. hem,
quid díxisti? Da. optume ínquam factum. Si. núnc per hunc nullást mora.
Ch. domúm modo ibo, ut ádparetur dícam, atque huc renúntio.
Si. nunc te óro, Dave, quóniam solus mi éffecisti has núptias,
Da. ego véro solus. Si. córrigere mihi gnátum porro enítere.
Da. faciam hércle seduló. Si. potes nunc, dum ánimus inritátus est.
Da. quiéscas. Si. age igitúr, ubi nunc est ípsus? Da. mirum ní domist.
Si. ibo ád eum atque eadem haec, quaé tibi dixi, dícam itidem illi. Da. núllus sum.
quid caúsaest, quin hinc ín pistrinum récta proficiscár via?
nil ést preci locí relictum: iám perturbavi ómnia:

erúm fefelli: in núptias coniéci erilem fílium;
feci hódie ut fierent, ínsperante hoc átque invito Pámphilo.
em astútias: quod sí quiessem, nil evenissét mali.
sed éccum video ipsum: óccidi.
utinám mihi esset áliquid hic, quo núnc me praecipitém darem.

Pamphilvs. Davos.

Pa. V́bi illic est? scelús, qui me hodie.. Da. périi. Pa. atque hoc confíteor iure
mi óbtigisse, quándoquidem tam inérs, tam nulli cónsili sum:
sérvon fortunás meas me cómmisisse fúttili!
ego prétium ob stultitiám fero: sed inúltum numquam id aúferet.
Da. posthác incolumem sát scio fore mé, si devito hóc malum.
Pa. nam quíd ego nunc dicám patri? negábon velle mé, modo
qui súm pollicitus dúcere? qua *audá*cia id facere aúdeam?
nec quíd me nunc faciám scio. Da. nec quíd me, atque id ago sédulo.
dicam áliquid me inventúrum, ut huic malo áliquam productém moram.
Pa. oh. Da. vísus sum. Pa. eho dum bóne vir, quid aïs? víden me consiliís tuis
miserum ínpeditum esse? Da. át iam expediam. Pa. expédies? Da. certe, Pámphile.
Pa. nempe út modo. Da. immo mélius spero. Pa. oh, tíbi ego ut credam, fúrcifer?
tu rem ínpeditam et pérditam restítuas? hem quo frétus sim,
qui me hódie ex tranquillíssuma re córiiecisti in núptias.
án non dixi esse hóc futurum? Da. díxti. Pa. quid meritú's? Da. crucem.

séd sine paululum ád me redeam: iam áliquid dispiciam. Pa. eí mihi,
quóm non habeo spátium, ut de te súmam supplicium, út volo:
námque hoc tempus praécavere míhi me, hau te ulciscí sinit.

ACTVS IV.

Charinvs. Pamphilvs. Davos.

Ch. Hócine est crédibile aút memorábile,
tánta vecórdia innáta quoiquam út siet,
út malis gaúdeant átque ex incómmodis
álteriús sua ut cómparent cómmoda? a
ídnest verum? ímmo id hominúmst genus péssumum,
dénegandí modo quís pudor paúlum adest:
póst ubi témpust promíssa iam pérfici,
túm coactí necessário se áperiunt:
[et timent, et tamen res cogit denegare]
íbi tum eorum ínpudentíssuma órátiost
'quís tu es? quis mihi es? quór meam tibi?
heus, próxumus sum egomét mihi.'
at támen 'ubi fidés?' si rogés, nil pudént hic,
ubi opúst: illic úbi nil opúst, ibi veréntur.
séd quid agam? adeamne ád eum et cum eo iniúriam hanc expóstulem?
íngeram mala múlta? atqui aliquis dícat 'nil promóveris':
multúm: molestus cérte ei fuero atque ánimo morem géssero.
Pa. Charíne, et me et te inprúdens, nisi quid dí respiciunt, pérdidi.
Ch. ítane 'inprudens'? tándem inventast caúsa. solvistí fidem.
Pa. quíd 'tandem'? Ch. etiam núnc me ducere ístis dictis póstulas?

Pa. quíd istuc est? Ch. postquám me amare díxi, complacitást tibi.
heú me miserum, quí tuom animum ex ánimo spectaví meo.
Pa. fálsu's. Ch. nonne tíbi sat esse hoc vísumst solidum gaúdium,
nísi me lactassés amantem et fálsa spe prodúceres.
hábeas. Pa. habeam? a néscis quantis ín malis vorsér miser,
quantásque hic consiliís mihi conflávit sollicitúdines
meus cárnufex. Ch. quid istúc tam mirumst, dé te si exemplúm capit?
Pa. haud ístuc dicas, sí cognoris vél me vel amorém meum.
Ch. scio: cúm patre altercásti dudum, et ís nunc proptereá tibi
suscénset nec te quívit hodie cógere illam ut dúceres.
Pa. immo étiam, quo tu mínus scis aerumnás meas,
haec núptiae non ádparabantúr mihi:
nec póstulabat núnc quisquam uxorém dare.
Ca. scio: tú coactus tuá voluntate és. Pa. mane:
non dúm scis. Ch. scio equidem íllam ducturum ésse te.
Pa. quor me énicas? hoc aúdi. numquam déstitit
instáre, ut dicerém me ducturúm patri:
suadére, orare usque ádeo donec pérpulit.
Ch. quis homo ístuc? Pa. Davos. Ch. quam óbrem? Pa. nescio, nísi mihi
deos sátis fuisse irátos, qui auscultáverim.
Ch. factum hóc est, Dave? Da. fáctum. Ch. hem, quid aís, scelus?
at tíbi di dignum fáctis exitiúm duint.
eho, díc mihi, si omnes húnc coniectum in núptias
inimíci vellent, quód ni hoc consiliúm darent?
Da. decéptus sum, at non défetigatús. Ch. scio.
Da. hac nón successit, ália adgrediemúr via:
nisi *si* íd putas, quia prímo processít parum,
non pósse iam ad salútem convorti hóc malum.
Pa. immo étiam: nam satis crédo, si advigiláveris,
ex únis geminas míhi conficies núptias.

Da. ego, Pámphile, hoc tibi pró servitio débeo,
conári manibus pédibus noctisque ét dies,
capitís periclum adíre, dum prosím tibi:
tuomst, síquid praeter spem évenit, mi ignóscere.
parúm succedit quód ago: at facio sédulo.
vel mélius tute réperi, me missúm face.
Pa. cupió: restitue quem á me accepistí locum.
Da. faciam. Pa. át iam hoc opust. Da. hem: séd mane: concrépuit ab *istac* óstium.
Pa. nil ád te. Da. quaero. Pa. hem, núncin demum? Da. at iam hóc tibi inventúm dabo.

Mysis. Pamphilvs. Charinvs. Davos.

My. Iam ubi úbi erit, inventúm tibi curábo et mecum addúctum
tuom Pámphilum: modo tu, ánime mi, nolí te macerárare.
Pa. Mysís. My. quis est? *e*hem Pámphile, optumé mihi te offers. Pa. quíd *id* est?
My. oráre iussit, sí se ames, era, iám ut ad se*se* vénias:
vidére aït te cúpere. Pa. vah, perii: hóc malum integráscit.
sicín me atque illam operá tua nunc míseros sollicitári!
nam idcírco arcessor, núptias quod mi ádparari sénsit.
Ch. quibus quídem quam facile pótuerat quiésci, si hic quiésset!
Da. age, si híc non insanít satis sua spónte, instiga. My. atque édepol
ea rés est: proptereáque nunc misera ín maerorest. Pa. Mýsis,
per omnís tibi adiuró deos, numquam eám me desertúrum,
non, sí capiundos míhi sciam esse inimícos omnis hómines.
hanc mi éxpetivi, cóntigit: convéniunt mores: váleant
qui intér nos discidiúm volunt: hanc nísi mors mi adimet némo.

CH. resipísco. PA. non Apóllinis magis vérum atque hoc respónsumst.
si póterit fieri, ut né pater per mé stetisse crédat,
quo mínus haec fierent núptiae, voló. sed si id non póterit,
id fáciam, in proclivi quod est, per mé stetisse ut crédat.
quis videor? CH. miser, aeque átque ego. DA. consílium quaero. CH. fórti's.
PA. scio, quíd conere. DA. hoc égo tibi profécto effectum réddam.
PA. iam hoc ópus est. DA. quin iam habeó. CH. quid est? DA. huic, nón tibi habeo, ne érres.
CH. sat hábeo. PA. quid faciés? cedo. DA. dies híc mi ut satis sit véreor
ad agéndum: ne vacuom ésse me nunc ád narrandum crédas:
proinde hínc vos amolímini: nam mi ínpedimento éstis.
PA. ego hanc vísam. DA. quid tu? quo hínc te agis? CH. verúm vis dicam? DA. immo étiam
narrátionis íncipit mi inítium. CH. quid me fíet?
DA. eho tu ínpudens, non sátis habes, quod tíbi dieculam áddo,
quantum huíc promoveo núptias? CH. Dave, át tamen. DA. quid érgo?
CH. ut dúcam. DA. ridiculum. CH. húc face ad me ut vénias, siquid póteris.
DA. quid véniam? nil habeo. CH. át tamen siquíd. DA. age, veniam. CH. síquid,
domi éro. DA. tu, Mysis, dum éxeo, parúmper opperíre hic.
MY. quaprópter? DA. ita facto ópus est. MY. *at* matúra. DA. iam inquam hic ádero.

MYSIS. DAVOS.

MY. Nilne ésse proprium quoíquam! di vostrám fidem:
summúm bonum esse eraé putavi hunc Pámphilum,
amícum, amatorém, virum in quovís loco
parátum: verum ex eó nunc misera quém capit

labórem! facile hic plús malist quam illíc boni.
sed Dávos exit. mí homo, quid istuc óbsecrost?
quo pórtas puerum? Da. Mýsis, nunc opus ést tua
mihi ad hánc rem exprompta málitia atque astútia.
My. quid nam íncepturu's? Da. áccipe a me hunc ócius
atque ánte nostram iánuam adpone. My. óbsecro,
humíne? Da. ex ara hinc súme verbenás tibi
atque eás substerne. My. quam óbrem id tute nón facis?
Da. quia, sí forte opus sit ád erum iuratṓ mihi
non ádposisse, ut líquido possim. My. intéllego:
nova núnc religio in te ístaec incessít. cedo.
Da. move ócius te, ut quíd agam porro intéllegas.
pro Iúppiter. My. quid est? Da. spónsae pater intérvenit.
repúdio quod consílium primum inténderam.
My. nesció quid narres. Da. égo quoque hinc ab déxtera
veníre me adsimulábo: tu ut subsérvias
orátioni, ut quómque opus sit, verbís vide.
My. ego quíd agas nil intéllego: sed síquid est,
quod méa opera opus sit vóbis, ut tu plús vides,
manébo, nequod vóstrum remorer cómmodum.

Chremes. Mysis. Davos.

Ch. Revórtor, postquam quae ópus fuere ad núptias
gnataé paravi, ut iúbeam arcessi. séd quid hoc?
puer hérclest. mulier, tu ádposisti hunc? My. úbi illic est?
Ch. non míhi respondes? My. núsquam est. vae miseraé mihi,
relíquit me homo atque ábiit. Da. di vostrám fidem,
quid túrbaest apud forúm? quid illi hominum lítigant?
tum annóna carast. quíd dicam aliud, néscio.
My. quor tu óbsecro hic me sólam? Da. hem, quae haec est fábula?
eho Mýsis, puer hic úndest? quisve huc áttulit?

My. satin sánu's, qui me id rógites? Da. quem ego igitúr rogem,
qui hic néminem alium vídeam? Ch. miror, únde sit.
Da. dictúra es quod rogo? My. aú. Da. concede ad déxteram.
My. delíras: non tute ípse? Da. verbum sí mihi
unúm praeter quam quód te rogo, faxís, cave.
male dícis? undest? díc clare. My. a nobís. Da. hahae:
mirum ínpudenter múlier meretrix sí facit.
Ch. ab Ándriast ancílla haec, quantum intéllego.
Da. adeón videmur vóbis esse idónei,
in quíbus sic inludátis? Ch. veni in témpore.
Da. propera ádeo puerum tóllere hinc ab iánua:
mané: cave quoquam ex ístoc excessís loco.
My. di te éradicent: íta me miseram térritas.
Da. tibi égo dico an non? My. quíd vis? Da. at etiám rogas?
cedo, quoíum puerum hic ádposisti? díc mihi.
My. tu néscis? Da. mitte id quód scio: dic quód rogo.
My. vostrí. Da. quoius nostri? My. Pámphili. Ch. hem. Da. quid? Pámphili?
My. eho, an nón est? Ch. recte ego sémper fugi has núptias.
Da. o fácinus animadvórtendum. My. quid clámitas?
Da. quemne égo heri vidi ad vós adferri vésperi?
My. o hóminem audacem. Da. vérum: vidi Cántharam
suffárcinatam. My. dís pol habeo grátias
quom in páriundo aliquot ádfuerunt líberae.
Da. ne illa íllum hau novit, quóius causa haec íncipit:
'Chremés si *ad*positum púerum ante aedis víderit,
suam gnátam non dabít': tanto hercle mágis dabit.
Ch. non hércle faciet. Da. núnc adeo, ut tu sís sciens,
nisi púerum tollis, iám ego hunc in mediám viam
provólvam teque ibídem pervolvam ín luto.
My. tu pól homo non es sóbrius. Da. fallácia
alia áliam trudit. iám susurrari aúdio,

civem Átticam esse hanc. Ch. hém. Da. 'coactus légibus
eam uxórem ducet.' My. eho, óbsecro, an non cívis est?
Ch. ioculárium in malum ínsciens paene íncidi.
Da. quis hic lóquitur? o Chremés, per tempus ádvenis:
auscúlta. Ch. audivi iam ómnia. Da. anne haec tu ómnia?
Ch. audívi, inquam, a princípio. Da. audistin, óbsecro? em
scelera, hánc iam oportet ín cruciatum hinc ábripi.
hic est ílle: non te crédas Davom lúdere.
My. me míseram: nil pol fálsi dixi, mí senex.
Ch. novi ómnem rem. est Simo íntus? Da. est. My. ne me áttigas,
sceléste. si pol Glýcerio non ómnia haec . .
Da. eho inépta, nescis quíd sit actum? My. quí sciam?
Da. hic sócer est. alio pácto hau poterat fíeri,
ut scíret haec quae vóluimus. My. praedíceres.
Da. paulum ínter esse cénses, ex animo ómnia,
ut fért natura, fácias an de indústria?

Crito. Mysis. Davos.

Cr. In hác habitasse plátea dictumst Chrýsidem,
quae síbi inhoneste optávit parere hic dítias
potiús quam in patria honéste pauper víveret:
eius mórte ea ad me lége redierúnt bona.
sed quós perconter vídeo. salvete. My. óbsecro,
quem vídeo? estne hic Critó sobrinus Chrýsidis?
is ést. Cr. o Mysis, sálve. My. salvos sís, Crito.
Cr. itan Chrýsis? hem. My. nos quídem pol miseras pérdidit.
Cr. quid vós? quo pacto hic? sátine recte? My. nósne? sic:
ut químus, aiunt, quándo ut volumus nón licet.
Cr. quid Glýcerium? iam hic suós parentisrépperit?
My. utinam. Cr. án non dum etiam? haud aúspicato huc me áttuli:

nam pól, si id scissem, númquam huc tetulissém pedem:
sempér enim dictast ésse haec atque habitást soror:
quae illíus fuerunt, póssidet: nunc me hóspitem
litís sequi, quam hic míhi sit facile atque útile,
aliórum exempla cómmonent: simul árbitror,
iam aliquem ésse amicum et défensorem ei: nám fere
grandícula iam profectast illinc. clámitent
me sýcophantam, heréditatem pérsequi
mendícum: tum ipsam déspoliare nón lubet.
My. o óptume hospes, pól Crito anticum óbtines.
Cr. duc me ád eam, quando huc véni, ut videam. My. máxume.
Da. sequar hós: nolo me in témpore hoc videát senex.

ACTVS V.

Chremes. Simo.

Ch. Sátis iam satis, Simó, spectata ergá te amicitiást mea:
sátis pericli incépi adire: orándi iam finém face.
dúm studeo obsequí tibi, paene inlúsi vitam fíliae.
Si. ímmo enim nunc quom máxume abs te póstulo atque oró, Chremes,
út beneficium vérbis initum dúdum nunc re cómprobes.
Ch. víde quam iniquos sís prae studio: dúm id efficias quód cupis,
néque modum benígnitatis néque quid me ores cógitas:
nám si cogités, remittas iám me onerare iniúriis.
Si. quíbus? Ch. at rogitas? pérpulisti me, út homini adulescéntulo
ín alio occupáto amore, abhórrenti ab re uxória,
fíliam ut darem ín seditionem átque in incertas núptias,
eíus labore atque eíus dolore gnáto ut medicarér tuo:

ínpetrasti: incépi, dum res tétulit. nunc non fért: feras.
íllam hinc civem esse áiunt: puer est nátus: nos missós face.
Si. pér ego te deos óro, ut ne illis ánimum inducas crédere,
quíbus id maxume útilest, illum ésse quam detérrumum.
núptiarum grátia haec sunt ficta atque incepta ómnia.
ubi ea causa, quam óbrem haec faciunt, érit adempta his, désinent.
Ch. érras: cum Davo égomet vidi iúrgantem ancillám. Si. scio.
Ch. véro voltu, quom íbi me adesse neúter tum praesénserat.
Si. crédo, et id factúras Davos dúdum praedixít mihi:
ét nescio qui tíbi sum oblitus hódie, ac volui, dícere.

Davos. Chremes. Simo. Dromo.

Da. Ánimo nunciam ótioso esse ínpero. Ch. en Davóm tibi.
Si. únde egreditur? Da. meó praesidio atque hóspitis. Si. quid illúd malist?
Da. égo commodiorem hóminem adventum témpus non vidí. Si. scelus,
quém nam hic laudat? Da. ómnis res est iam ín vado. Si. cesso ádloqui?
Da. érus est: quid agam? Si. o sálve, bone vir. Da. éhem Simo, o nostér Chremes,
ómnia adparáta iam sunt íntus. Si. curastí probe.
Da. úbi voles, arcésse. Si. bene sane: íd enim vero hinc núnc abest.
étiam tu hoc respóndes, quid istic tíbi negotist? Da. míhin? Si. ita.
Da. míhin? Si. tibi ergo. Da. módo *ego* intro ivi. Si. quási ego quam dudúm rogem.
Da. cúm tuo gnato una. Si. ánne est intus Pámphilus? crucíór miser.

ého, non tu dixti ésse inter eos ínimicitias, cárnufex ?
Da. súnt. Si. quor igitur híc est ? Ch. quid illum cénses ? cum illa lítigat.
Da. ímmo vero indígnum, Chremes, iam fácinus faxo ex me aúdies.
néscio qui senéx modo venit : éllum, confidéns, catus :
quóm faciem videás, videtur ésse quantivís preti :
trístis veritás inest in vóltu atque in verbís fides.
Si. quíd nam adportas ? Da. níl equidem, nisi quód illum audivi dícere.
Si. quíd aït tandem ? Da. Glýcerium se scíre civem esse Átticam. Si. hem,
Dromó, Dromo. Da. quid ést ? Si. Dromo. Da. audi. Si. vérbum si addiderís...Dromo.
Da. audi óbsecro. Dr. quid vís ? Si. sublimem hunc íntro rape, quantúm potes.
Dr. quem ? Si. Dávom. Da. quam obrem ? Si. quía lubet. rape ínquam. Da. quid fecí ? Si. rape.
Da. si quícquam invenies mé mentitum, occídito. Si. nil aúdio :
égo iam te commótum reddam. Da. támen etsi hoc verúmst ? Si. tamen.
cura ádservandum vínctum, atque audin ? quádrupedem constríngito.
age núnciam : ego pol hódie, si vivó, tibi
osténdam, erum quid sít pericli fállere,
et illí patrem. Ch. a ne saévi tanto opere. Si. ó Chremes,
pietátem gnati ! nónne te miserét mei ?
tantúm laborem cápere ob talem fílium ?
age Pámphile, exi Pámphile : ecquid té pudet ?

Pamphilvs. Simo. Chremes.

Pa. Quis mé volt ? perii, páter est. Si. quid aïs, ómnium... ? Ch. a,
rem pótius ipsam díc, ac mitte mále loqui.
Si. quasi quícquam in hunc iam grávius dici póssiet.
ain tándem, civis Glýceriumst ? Pa. ita praédicant.

Si. 'ita praédicant'? o ingéntem confidéntiam!
num cógitat quid dícat? num factí piget?
vide num eius color pudóris signum usquam índicat.
adeo ínpotenti esse ánimo, ut praeter cívium
morem átque legem et suí voluntatém patris
tamen hánc habere stúdeat cum summó probro!
Pa. me míserum! Si. hem, modone id démum sensti, Pámphile?
olim ístuc, olim, quom íta animum induxtí tuom,
quod cúperes aliquo pácto efficiundúm tibi:
eodém die istuc vérbum vere in te áccidit.
sed quíd ego? quor me excrúcio? quor me mácero?
quor meám senectutem huíus sollicito améntia?
an ut pro huíus peccatis égo supplicium súfferam?
immo hábeat, valeat, vívat cum illa. Pa. mí pater.
Si. quid 'mí pater'? quasi tu húius indigeás patris.
domus, úxor, liberi ínventi invitó patre.
addúcti qui illam cívem hinc dicant: víceris.
Pa. patér, licetne paúca? Si. quid dicés mihi?
Ch. tamén, Simo, audi. Si. ego aúdiam? quid aúdiam,
Chremés? Ch. at tandem dícat. Si. age, dicát sino.
Pa. égo me amare hanc fáteor: si id peccárest, fateor íd quoque.
tíbi, pater, me dédo. quidvis óneris inpone, ínpera.
vís me uxorem dúcere? hanc amíttere? ut poteró, feram.
hóc modo te obsecro, út ne credas á me adlegatum húnc senem:
síne me expurgem atque íllum huc coram addúcam. Si. adducas? Pa. síne, pater.
Ch. aéquom postulát: da veniam. Pa. síne te hoc exorém. Si. sino.
quídvis cupio, dúm ne ab hoc me fálli comperiár, Chremes.
Ch. pró peccato mágno paulum súpplici satis ést patri.

Crito. Chremes. Simo. Pamphilvs.

Cr. Mítte orare. una hárum quaevis caúsa me ut faciám monet,

vél tu vel quod vérumst vel quod ípsi cupio Glýcerio.
Ch. Ándrium ego Critónem video? cérte is est. Cr. salvos sis, Chremes.
Ch. quíd tu Athenas ínsolens? Cr. evénit. sed hicinést Simo?
Ch. híc. Cr. Simo, men quaéris? Si. eho tu, Glýcerium hinc civem ésse aïs?
Cr. tú negas? Si. itane húc paratus ádvenis? Cr. qua ré? Si. rogas?
túne inpune haec fácias? tune hic hómines adulescéntulos
ínperitos rérum, eductos lībere, in fraudem ínlicis?
sóllicitando et póllicitando eorum ánimos lactas? Cr. sánun es?
Si. ác meretriciós amores núptiis conglútinas?
Pa. périi, metuo ut súbstet hospes. Ch. sí, Simo, hunc norís satis,
nón ita arbitrére: bonus est híc vir. Si. hic vir sít bonus?
ítane attemperáte evenit, hódie in ipsis núptiis
út veniret, ántehac numquam? est véro huic credundúm, Chremes.
Pa. ní metuam patrem, hábeo pro illa re íllum quod moneám probe.
Si. sýcophanta. Cr. hem. Ch. síc, Crito, est hic: mítte. Cr. videat quí siet.
sí mihi perget quaé volt dicere, éa quae non volt aúdiet.
égo istaec moveo aut cúro? non tu tuóm malum aequo animó feres?
nam égo quae dico véra an falsa audíerim, iam scirí potest.
Átticus quidam ólim navi frácta ad Andrum eiéctus est
ét istaec una párva virgo. túm ille egens forte ádplicat
prímum ad Chrysidís patrem se. Si. fábulam inceptát. Ch. sine.
Cr. ítane vero obtúrbat? Ch. perge. Cr. tum ís mihi cognatús fuit,

qui eúm recepit. íbi ego audivi ex íllo sese esse Atticum.
ís ibi mortuóst. Ch. eius nomen? Cr. nómen tam citó tibi? Pa. hem,
perií. Cr. verum hercle opínor fuisse Phániam: hoc certó scio,
Rhamnúsium se aiébat esse. Ch. o Iúppiter. Cr. eadem haéc, Chremes,
multi álii in Andro audívere. Ch. utinam id sít quod spero. eho, díc mihi,
quid eám tum? suamne esse aíbat? Cr. non. Ch. quoiam ígitur? Cr. fratris fíliam.
Ch. certé meast. Cr. quid aïs? Si. quid tu aïs? Pa. árrige auris, Pámphile.
Si. quid crédis? Ch. Phania íllic frater méus fuit. Si. noram ét scio.
Ch. is béllum hinc fugiens méque in Asiam pérsequens proficíscitur:
tum illám relinquere híc est veritus. póst *ibi* nunc primum aúdio
quid illó sit factum. Pa. víx sum apud me: ita ánimus commotúst metu
spe gaúdio, mirándo hoc tanto tám repentinó bono.
Si. ne istám multimodis tuam ínveniri gaúdeo. Pa. credó, pater.
Ch. at mi únus scrupulus étiam restat, quí me male habet. Pa. dígnus es
cum tuá religione, ódium . . nodum in scírpo quaeris. Cr. quíd istuc est?
Ch. nomén non convenít. Cr. fuit hercle huic áliut parvae. Ch. quód, Crito?
numquíd meministi? Cr. id quaéro. Pa. egon huius mémoriam patiár meae
voluptáti obstare, quom égomet possim in hác re medicarí mihi?
non pátiar. heus, Chremés, quod quaeris, Pási*phi*last. Ch. ipsást. Cr. east.
Pa. ex ípsa miliéns audivi. Si. omnís nos gaudere hóc, Chremes,
te crédo credere. Ch. íta me di ament, crédo. Pa. quid restát, pater?

Si. iam dúdum res reddúxit me ipsa in grátiam. Pa. o lepidúm patrem!
de uxóre, ita ut possédi, nil mutát Chremes? Ch. causa óptumast:
nisi quíd pater aït áliud. Pa. nempe id? Si. scílicet. Ch. dos, Pámphile, est
decém talenta. Pa. accípio. Ch. propero ad fíliam. eho mecúm, Crito:
nam illám me credo hau nósse. Si. quor non íllam huc transferrí iubes?
Pa. recte ádmones: Davo égo istuc dedam iám negoti. Si. nón potest.
Pa. qui? Si. quía habet aliud mágis ex sese et máius. Pa. quid nam? Si. vínctus est.
Pa. patér, non recte vínctust. Si. haud ita iússi. Pa. iube solvi óbsecro.
Si. age fíat. Pa. at matúra. Si. eo intro. Pa. o faústum et felicém diem!

Charinvs. Pamphilvs.

Ch. Províso quid agat Pámphilus: atque éccum. Pa. aliquis me fórsitan
putet nón putare hoc vérum: at mihi nunc síc esse hoc verúm lubet.
égo deorum vítam eapropter sémpiternam esse árbitror,
quód voluptates eórum propriae súnt: nam mi inmortálitas
pártast, si nulla aégritudo huic gaúdio intercésserit.
séd quem ego mihi potíssumum optem, quoí nunc haec narrém, dari?
Ch. quíd illut gaudist? Pa. Dávom video. némost, quem malim ómnium:
nam húnc scio mea sólide solum gávisurum gaúdia.

Davos. Pamphilvs. Charinvs.

Da. Pámphilus ubi nam híc est? Pa. Dave. Da. quís homost? Pa. ego sum. Da. o Pámphile.
Pa. néscis quid mi obtígerit. Da. certe: séd quid mi obtigerít scio.

Pa. ét quidem ego. Da. more hóminum evenit, út quod *sum* nanctús mali
príus resciscerés tu, quam ego illut quód tibi evenít boni.
Pa. méa Glycerium súos parentis répperit. Da. factúm bene. Ch. hem.
Pa. páter amicus súmmus nobis. Da. quís? Pa. Chremes. Da. narrás probe.
Pa. néc mora ullast, quín iam uxorem dúcam. Ch. num ille sómniat
éa quae vigilans vóluit? Pa. tum de púero, Dave... Da. a désine.
sólus est quem díligant di. Ch. sálvos sum, si haec véra sunt.
cónloquar. Pa. quis homo...ó Charine, in témpore ipso mi ádvenis.
Ch. béne factum. Pa. audisti...Ch. ómnia. age, me in tuís secundis réspice.
túos est nunc Chremés: facturum quaé voles scio esse ómnia.
Pa. mémini: atque adeo lóngumst illum me éxpectare dum éxeat.
séquere hac me intus ád Glycerium núnc *tu*. tu, Dave, ábi domum,
própera, arcesse hinc qui aúferant eam. quíd stas? quid cessás? Da. eo.
ne éxpectetis dum éxeant huc: íntus despondébitur:
íntus transigétur, siquid ést quod restet. ω plaúdite.

ALTER EXITVS ANDRIAE.

*   *   *   *   *   *   *

Pamphilvs. Charinvs. Chremes. Davos.

Pa. Te éxpectabam: est dé tua re, quód agere ego tecúm volo.
óperam dedi, ne me ésse oblitum dícas tuae gnatae álterae:

tíbi me opinor ínvenisse dígnum te atque illá virum.
Cha. périi, Dave: dé meo amore ac víta *iam* sors tóllitur.
Chr. nón nova istaec míhi condiciost, sí voluissem, Pámphile.
Cha. óccidi, Dave. Da. *á* mane. Cha. perii. Chr. id quam óbrem non volui, éloquar.
nón idcirco, quód eum omnino adfínem mihi nollem: Cha. hém. Da. tace.
Chr. séd amicitia nóstra, quae est a pátribus nobis trádita,
eíus non aliquam pártem studui abdúctam tradi líberis.
núnc quom copia ác fortuna utríque ut obsequerér dedit,
détur. Pa. bene factum. Da. ádi atque age homini grátias. Cha. salvé, Chremes,
meórum amicorum ómnium mi aequíssume:
quid *dícam? nam illud* míhi non minus est gaúdio,
quam *mi évenire núnc* id quod *ego* abs te éxpeto:
me répperisse, ut hábitus antehac fuí tibi,
eundém tuom animum. Pa. quom ád eum te adplicáveris,
studium éxinde ut erit, túte existumáveris.
Chr. aliénus abs te, támen qui tu esses nóveram.
Pa. id ita ésse facere cóniecturam ex mé licet.
Chr. ita rés est. gnatam tíbi meam Philúmenam
uxórem et dotis séx talenta spóndeo.

* * * * * * *

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

V. 1 ad 174 iambici senarii
— 175 et 177 iambici octonarii
— 176 iambicus quaternarius
— 178 et 179 trochaici septenarii
— 180 ad 195 iambici octonarii •
— 196 ad 198 iambici senarii
— 199 ad 214 iambici octonarii
— 215 ad 226 iambici senarii
— 227 iambicus octonarius
— 228 ad 233 trochaici septenarii
— 234 ad 239 iambici octonarii
— 240 et 244 iambici quaternarii
— 241 et 242 trochaici septenarii
— 243 iambicus octonarius
— 245 et 247 trochaici octonarii
— 246 trochaicus dimeter catalecticus
— 248 ad 251 trochaici septenarii
— 252 iambicus quaternarius
— 253 iambicus octonarius
— 254 ad 260 trochaici septenarii
— 261 ad 269 iambici octonarii
— 270 ad 298 iambici senarii
— 299 et 300 iambici septenarii
— 301 et 305 et 307 trochaici octonarii
— 302 et 306 et 308 trochaici septenarii
— 303 et 304 et 309 ad 316 iambici octonarii
— 317 trochaicus septenarius
— 318 iambicus senarius
— 319 ad 383 trochaici septenarii
— 384 ad 393 iambici senarii
— 394 ad 403 iambici octonarii
— 404 ad 480 iambici senarii
— 481 ad 484 bacchiaci tetrametri acatalecti
— 485 iambicus dimeter catalecticus
— 486 iambicus senarius
— 487 ad 496 iambici octonarii
— 497 et 498 iambici senarii

V. 499 ad 505 iambici octonarii
— 506 iambicus septenarius
— 507 ad 509 iambici octonarii
— 510 ad 516 trochaici septenarii
— 517 trochaicus dimeter catalecticus
— 518 ad 523 trochaici septenarii
— 524 ad 532 iambici senarii
— 533 ad 536 iambici octonarii
— 537 iambicus quaternarius
— 538 ad 574 iambici senarii
— 575 ad 581 iambici septenarii
— 582 ad 604 et 606 iambici octonarii
— 605 iambicus quaternarius
— 607 et 608 trochaici octonarii
— 609 trochaicus septenarius
— 610 ad 620 iambici octonarii
— 621 ad 624 trochaici septenarii
— 625 dactylicus tetrameter acatalectus
— 626 ad 634 cretici tetrametri acatalecti
— 635 compositus ex duabus trochaicis tripodiis catalecticis
— 636 iambicus quaternarius
— 637 et 638 bacchiaci tetrametri acatalecti
— 639 et 640 trochaici septenarii
— 641 et 642 iambici octonarii
— 643 ad 649 trochaici septenarii
— 650 ad 654 iambici octonarii
— 655 ad 681 iambici senarii
— 682 et 683 iambici octonarii
— 684 ad 715 iambici septenarii
— 716 ad 819 iambici senarii
— 820 ad 859 trochaici septenarii
— 860 ad 863 iambici octonarii
— 864 trochaicus septenarius
— 865 iambicus octonarius
— 866 ad 895 iambici senarii
— 896 ad 928 trochaici septenarii
— 929 ad 958 iambici octonarii
— 959 ad 992 trochaici septenarii
— 993 ad 1003 iambici senarii.

EVNVCHVS

P. TERENTI.

ACTA · LVDIS · MEGALENSIBVS · L · POSTVMIO ALBINO · L · CORNELIO · MERVLA · AED · CVR EGIT · AMBIVIVS · TVRPIO · MODOS · FECIT FLACCVS · CLAVDI · TIBIIS · DVABVS · DEXTRIS · TOTA · FACTA · SECVNDA · M · VALERIO C · FANNIO · COS

C. SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA.

Sorórem falso díctitatam Tháïdis
id ípsum ignorans míles advexít Thraso
ipsíque donat. érat haec civis Áttica.
eídem eunuchum, quem émerat, tradí iubet
Tháïdis amator Phaédria ac rus ípse abit
Thrasóni oratus bíduum concéderet.
ephébus frater Phaédriae puéllulam
cum déperiret dóno missam Tháïdi,
ornátu eunuchi indúitur (suadet Pármeno),
intró iit, vitiat vírginem. sed Átticus
civís repertus fráter eius cónlocat
vitiátam ephebo: Phaédriam exorát Thraso.

PERSONAE.

PHAEDRIA ADVLESCENS
PARMENO SERVOS
THAIS MERETRIX
GNATHO PARASITVS
CHAEREA ADVLESCENS
THRASO MILES
PYTHIAS ANCILLA
CHREMES ADVLESCENS
ANTIPHO ADVLESCENS
DORIAS ANCILLA
DORVS EVNVCHVS
SANGA SERVOS
SOPHRONA NVTRIX
LACHES SENEX.

PROLOGVS.

Si quísquamst, qui placére se studeát bonis
quam plúrimis et mínume multos laédere,
in hís poëta hic nómen profitetúr suom,
tum síquis est, qui díctum in se incleméntius
exístumabit ésse, sic exístumet,
respónsum, non dictum ésse, quia laesít prior,
qui béne vortendo et eásdem scribendó male
ex Graécis bonis Latínas fecit nón bonas.
idém Menandri Phásma nunc nupér dedit
atque ín Thensauro scrípsit, causam dícere
prius únde petitur, aúrum qua re sít suom,
quam ille quí petit, unde ís sit thensaurús sibi
aut únde in patrium mónumentum pervénerit.
dehinc né frustretur ípse se aut sic cógitet
'defúnctus iam sum, níl est quod dicát mihi':
is ne érret moneo et désinat lacéssere.
habeo ália multa, quaé nunc condonábitur,
quae próferentur póst, si perget laédere,
ita ut fácere instituit. quám nunc acturí sumus
Menándri Eunuchum, póstquam aediles émerunt,
perfécit sibi ut inspíciundi esset cópia.
magistrátus quom ibi adésset, occeptást agi.

exclámat, furem, nón poëtam fábulam
dedísse et nil dedísse verborúm tamen:
colacem ésse Naevi et Plaúti, veterem fábulam,
parasíti personam índe ablatam et mílitis.
si id ést peccatum, péccatum inprudéntiast
poëtae, non quo fúrtum facere stúduerit.
id ita ésse vos iam iúdicare póteritis.
colâx Menandrist: ín east parasitús colax
et míles gloriósus: eas se nón negat
persónas transtulísse in Eunuchúm suam
ex Graéca: sed eas fábulis actás prius
Latínis scisse sése, id vero pérnegat.
quod sí personis ísdem huic uti nón licet:
qui mágis licet curréntem servom scríbere,
bonás matronas fácere, meretricís malas,
parasítum edacem, glóriosum mílitem,
puerúm supponi, fálli per servóm senem,
amáre, odisse, súspicari? dénique
nullúmst iam dictum, quód non sit dictúm prius.
qua re aéquomst vos cognóscere atque ignóscere,
quae véteres factitárunt si faciúnt novi.
date óperam, cum siléntio animum atténdite,
ut pérnoscatis, quíd sibi Eunuchús velit.

ACTVS I.

PHAEDRIA. PARMENO.

PH. Quid ígitur faciam? nón eam? ne núnc quidem
quom arcéssor ultro? an pótius ita me cómparem,
non pérpeti meretrícum contumélias?
exclúsit: revocat: rédeam? non, si me óbsecret.
PA. siquidem hércle possis, níl prius neque fórtius:
verúm si incipies néque pertendes náviter
atque, úbi pati non póteris, quom nemo éxpetet,
inl'écta pace ultro ád eam venies, índicans
te amáre, ferre nón posse: actumst, ílicet,
perísti: eludet, úbi te victum sénserit.
proin tú, dum est tempus, étiam atque etiam cógita,
ere: quaé res in se néque consilium néque modum
habet úllum, eam consilio regere nón potes.
in amóre haec omnia ínsunt vitia: iniúriae,
suspítiones, ínimicitiae, indútiae,
bellúm, pax rursum: incérta haec si tu póstules
ratióne certa fácere, nilo plús agas,
quam sí des operam ut cúm ratione insánias.
et quód nunc tute técum iratus cógitas
‘egone íllam. quae illum, quaé me quae non! síne
modo,
morí me malim: séntiet qui vír siem’:
haec vérba *illa* una me hércle falsa lácrimula,
quam oculós terendo místere vix vi exprésserit,
restínguet, et te ultro áccusabit, ét dabis
ultró eí supplicium. PH. o indígnum facinus: núnc
ego
et illám scelestam esse ét me miserum séntio
et taédet: et amore árdeo: et prudéns sciens,
vivós vidensque péreo: nec quid agám scio.
PA. quid agás? nisi ut te rédimas captum quám queas
minumó: si nequeas paúlulo, at quantí queas:

et né te adflictes. Ph. ítane suades? Pa. sí sapis.
neque praéter quam quas ípse amor moléstias
habet áddas, et illas quás habet recté feras.
sed ecca*m* ípsa egreditur, nóstri fundi cálamitas:
nam quód nos capere opórtet, haec intércipit.

Thais. Phaedria. Parmeno.

Th. Miserám me, vereor ne íllud gravius Phaédria
tulerít neve aliorsum átque ego feci accéperit,
quod heri íntro missus nón est. Ph. totus, Pármeno,
tremo hórreoque, póstquam aspexi hanc. Pa. Bóno animo es:
accéde ad ignem hunc, iám calesces plús satis.
Th. quis hic lóquitur? ehem, tun híc eras, mi Phaédria?
quid stábas hic? quor nón intro ibas? Pa. céterum
de exclúsione vérbum nullum? Th. quíd taces?
Ph. sané quia vero hae míhi patent sempér fores
aut quía sum apud te prímus. Th. missa istaéc face.
Ph. quid 'míssa'? o Thaïs, Tháis, utinam essét mihi
pars aéqua amoris técum ac pariter fíeret,
ut aút hoc tibi doléret itidem ut míhi dolet,
aut égo istuc abs te fáctum nili pénderem!
Th. ne crúcia te obsecro, ánime mi, mi Phaédria.
non pól, quo quemquam plús amem aut plus díligam,
eo féci: sed ita erát res, faciundúm fuit.
Pa. credo, út fit, misera praé amore exclusti húnc foras.
Th. sicíne agis, Parmeno? áge: sed huc qua grátia
te arcéssi iussi, ausculta. Ph. fiat. Th. díc mihi
hoc prímum, potin est híc tacere? Pa. egone? óptume.
verum heús tu, hac lege tíbi meam astringó fidem:
quae véra audivi, táceo et contineo óptume:
sin fálsum aut vanum aut fínctumst, continuó palamst:
plenús rimarum sum, hác atque illac pérfluo.
proin tú, tacere sí vis, vera dícito.
Th. Samiá mihi mater fúit: ea habitabát Rhodi.
Pa. potést taceri hoc. Th. íbi tum matri párvolam
puéllam dono quídam mercatór dedit

ex Áttica hinc abréptam. Ph. civemne? Th. árbitror:
certúm non scimus: mátris nomen ét patris
dicébat ipsa: pátriam et signa cétera
neque scíbat neque per aétatem etiam pót*is* erat.
mercátor hoc addébat: e praedónibus,
unde émerat, se audísse abreptam e Súnio.
matér ubi accepit, coépit studiose ómnia
docére, educ*e*re, íta ut*i* si esset fília,
sorórem plerique ésse credebánt meam.
ego cum íllo, quocum tum úno rem habebam hóspite,
abii húc, qui mihi relíquit haec quae habeo ómnia.
Pa. utrúmque hoc falsumst: écfluet. Th. qui istúc? Pa. quia
neque tu úno eras conténta neque solús dedit:
nam hic quóque bonam magnámque partem ad te áttulit.
Th. itást: sed sine me pérvenire quó volo.
intérea miles, quí me amare occéperat,
in Cáriamst proféctus: te intereá loci
cognóvi. tute scís postilla quam íntumum
habeám te et mea consília ut tibi credam ómnia.
Pa. ne hoc quídem tacebit Pármeno. Th. oh dubiúmne id est?
hoc ágite, amabo. máter mea illic mórtuast
nupér: eius frater áliquantum ad remst ávidior.
is úbi *ill*anc forma vídet honesta vírginem,
et fídibus scire, prétium sperans ílico
prodúcit, vendit. fórte fortuna ádfuit
hic méus amicus: émit eam donó mihi,
inprúdens harum rérum ignarusque ómnium.
is vénit: postquam sénsit me tecúm quoque
rem habére, fingit caúsas ne det sédulo:
ait, sí fidem habeat se íri praepositúm tibi
apúd me, ac non id métuat, ne, ubi accéperim,
sesé relinquam, vélle se illam míhi dare:
verum íd vereri. séd ego quantum súspicor,
ad vírginem animum adiécit. Ph. etiamne ámplius?
Th. nil: nám quaesivi. núnc ego eam, mi Phaédria,
multaé sunt causae quam óbrem cupiam abdúcere:

primúm quod soror est dícta, praeterea út suis
restítuam ac reddam. sóla sum: habeo hic néminem
neque amícum neque cognátum. quam obrem, Phaédria,
cupio áliquos parere amícos benefició meo.
id amábo adiuta mé, quo id fiat fácilius.
sine illúm priores pártis hosce aliquót dies
apúd me habere. níl respondes? Ph. péssuma,
egon quícquam cum istis fáctis tibi respóndeam?
Pa. eu nóster, laudo: tándem perdoluít: vir es.
Ph. at égo nescibam, quórsum tu ires: 'párvola
hinc ést abrepta: edúxit mater pró sua:
soror díctast: cupio abdúcere, ut reddám suis':
nempe ómnia haec nunc vérba huc redeunt dénique:
ego exclúdor, ille récipitur. qua grátia?
nisi si íllum plus quam mé amas et istam núnc times,
quae advéctast, ne illum tálem praeripiát tibi.
Th. ego id tímeo? Ph. quid te ergo áliud sollicitát? cedo,
num sólus ille dóna dat? numcúbi meam
benígnitatem sénsisti in te claúdier?
nonne úbi mi dixti cúpere te ex Aethíopia
ancíllulam, relíctis rebus ómnibus
quaesívi? porro eunúchum dixti vélle te,
quia sólae utuntur hís reginae: répperi,
herí minas vigínti pro ambobús dedi.
tamén contemptus ábs te haec habui in mémoria:
ob haéc facta abs te spérnor! Th. quid istic, Phaédria?
quamquam íllam cupio abdúcere atque hac re árbitror
id fíeri posse máxume: verúm tamen
potiús quam te inimicum hábeam, faciam ut iússeris.
Ph. utinam ístuc verbum ex ánimo ac vere díceres
'potiús quam te inimicum hábeam': si istuc créderem
sincére dici, quídvis possem pérpeti.
Pa. labáscit—victus úno verbo—quám cito!
Th. ego nón ex animo mísera dico? quám ioco
rem vóluisti a me tándem, quin perféceris?
ego ínpetrare néqueo hoc abs te, bíduom
saltem út concedas sólum. Ph. siquidem bíduom:
verúm ne fiant ísti vigintí dies.

TH. profécto non plus bíduom aut...PH. aut? níl moror.
TH. non fíet: hoc modo síne te exorem. PH. scílicet
faciúndumst quod vis. TH. mérito amo te, béne facis.
PH. rus íbo: ibi hoc me mácerabo bíduom:
ita fácere certumst: mós gerundust Tháïdi.
tu, Pármeno, huc fac illi ádducantur. PA. máxume.
PH. in hoc bíduom, Thaïs, vale. TH. mi Phaédria,
et tú: numquid vis áliud? PH. egone quíd velim?
cum mílite isto praésens absens út sies:
diés noctisque mé ames, me desíderes,
me sómnies, me expéctes, de me cógites,
me spéres, me te obléctes, mecum tóta sis:
meus fác sis postremo ánimus, quando ego súm tuos.
TH. me míseram, forsan híc mihi parvam habeát fidem
atque éx aliarum ingéniis nunc me iúdicet.
ego pól, quae mihi sum cónscia, hoc certó scio,
neque mé finxisse fálsi quicquam néque meo
cordi ésse quemquam cáriorem hoc Phaédria:
et quídquid huius féci, causa vírginis
fecí: nam me eius spéro fratrem própemodum
iam répperisse, adduléscentem adeo nóbilem:
et is hódie venturum ád me constituít domum.
concédam hinc intro atque éxpectabo, dúm venit.

ACTVS II.

PHAEDRIA. PARMENO.

PH. Fác, ita ut iussi, déducantur ísti. PA. faciam. PH. at díligenter.
PA. fíet. PH. at matúre. PA. fiet. PH. sátin hoc mandatúmst tibi? PA. a
rogitáre, quasi diffícile sit.
útinam tam aliquid ínvenire fácile possis, Phaédria,

quam hóc peribit. Ph. égo quoque una péreo, quod mihist cárius:
ne istúc tam iniquo pátiare animo. Pa. mínume: quin factúm dabo.
sed númquid aliud ínperas?
Ph. múnus nostrum ornáto verbis, quód poteris: et istum aémulum,
quod póteris, ab ea péllito. Pa. au,
mémini, tam etsi núllus moneas. Ph. ego rus ibo atque íbi manebo.
Pa. cénseo. Ph. sed heús tu. Pa. quid vis? Ph. cénsen posse me óffirmare
pérpeti, ne rédeam interea? Pa. téne? non hercle árbitror:
nam aut iám revortere, aút mox noctu te ádiget horsum insómnia.
Ph. opus fáciam, ut defetíger usque, ingrátiis ut dórmiam.
Pa. vigilábis lassus: hóc plus facies. Ph. ábi, nil dicis, Pármeno.
eiciunda hercle haec ést mollities ánimi: nimis me indúlgeo.
tandém non ego illam cáream, si sit ópus, vel totum tríduom? Pa. hui,
únivorsum tríduom? vide quíd agas. Ph. stat senténtia.
Pa. dí boni, quid hoc mórbist? adeon hómines inmutárier
éx amore, ut nón cognoscas eúndem esse! hoc nemó fuit
mínus ineptus, mágis severus quísquam nec magis cóntinens.
séd quis hic est, qui huc pérgit? attat, híc quidemst parasitús Gnatho
mílitis: ducít secum una vírginem dono huíc: papae,
fácie honesta. mírum ni ego me túrpiter hodie híc dabo
cúm meo decrepito hóc eunucho. haec súperat ipsam Tháïdem.

GNATHO. PARMENO.

GN. Di ínmortales, hómini homo quid praéstat? stulto intéllegens
quíd inter est? hoc ádeo ex hac re vénit in mentém mihi:
cónveni hodie advéniens quendam meí loci hinc atque órdinis
hóminem haut inpurum, ítidem patria qui ábligurrierát bona:
vídeo sentum squálidum aegrum, pánnis annisque óbsitum.
'quíd istuc' inquam 'ornátist?' "quoniam míser quod habui pérdidi, en
quó redactus sum, ómnes noti me átque amici déserunt."
híc ego illum contémpsi prae me; 'quíd homo' inquam 'ignavíssume?
ítan parasti te, út spes nulla rélicua in te essét tibi?
símul consilium cúm re amisti? víden me ex eodem ortúm loco,
quí color, nitór, vestitus, quaé habitudost córporis?
ómnia habeo, néque quicquam habeo: níl quom est, nil defít tamen.'
'át ego infelix néque ridiculus ésse neque plagás pati
póssum.' 'quid? tu his rébus credis fíeri? tota errás via.
ólim isti fuit géneri quondam quaéstus apud saeclúm prius:
hóc novomst aucúpium: ego adeo hanc prímus inveni viam.
ést genus hominum, qui ésse primos se ómnium rerúm volunt,
néc sunt: hos conséctor: hisce ego nón paro me ut rídeant,
séd *e*is ultro adrídeo et eorum íngenia admirór simul:
quídquid dicunt, laúdo: id rursum sí negant, laudo íd quoque:

négat quis: nego: aït; áio; postremo ínperavi egomét mihi
ómnia adsentári. is quaestus núnc est multo ubérrumus.'
PA. scítum hercle hominem: hic hómines prorsum ex stúltis insanós facit.
GN. dum haec lóquimur, intereá loci ad macéllum ubi advenímus,
concúrrunt laeti mi óbviam cuppédinarii ómnes:
cetárii, lanií, coqui, fartóres, piscatóres,
quibus ét re salva et pérdita profúeram et prosum saépe:
salútant, ad cenám vocant, advéntum gratulántur.
ille úbi miser famélicus videt mé ésse tantó honóre,
tam fácile victum quaérere: [ibi] homo coépit me obsecráre,
ut síbi liceret díscere id de mé: sectari iússi,
si pótis est, tamquam phílosophorum habént discipuli ex ípsis
vocábula, parasíti ita ut Gnathónici vocéntur.
PA. viden ótium et cibus quíd facit aliénus? GN. sed ego césso
ad Tháïdem hanc dedúcere et rogáre ad cenam ut véniat?
sed Pármenonem ante óstium Thaidis tristem vídeo,
rivális servom: sálva res. ni mírum hisce homines frígent.
nebulónem hunc certumst lúdere. PA. hisce hoc múnere arbitrántur
suam Tháïdem esse. GN. plúrima salúte Parmenónem
summúm suom inpertít Gnatho. quid ágitur? PA. statur. GN. video.
numquíd nam hic quod nolís vides? PA. te. GN. crédo: at numquid áliud?
PA. qui dúm? GN. quia tristi's. PA. níl quidem. GN. ne sís: sed quid vidétur
hoc tíbi mancupium? PA. nón malum hercle. GN. uro hóminem. PA. ut falsus ánimist.

Gn. quam hoc múnus gratum Tháïdi arbitráre esse? Pa. hoc nunc dícis,
eiéctos hinc nos: ómnium rerum, heús, vicissitúdo est.
Gn. sex égo te totos, Pármeno, hos mensís quietum réddam,
ne súrsum deorsum cúrsites neve úsque ad lucem vígiles:
ecquíd beo te? Pa. mén? papae. Gn. sic sóleo amicos. Pa. laúdo.
Gn. detíneo te: fortásse tu proféctus alio fúeras.
Pa. nusquám. Gn. tum tu igitur paúlulum da mi óperae: fac ut admíttar
ad illam. Pa. áge modo, nunc tíbi patent fores haé, quia istam dúcis.
Gn. numquem évocari hinc vís foras? Pa. sine bíduom hoc praetéreat:
qui míhi nunc uno dígitulo foris áperis fortunátus,
ne tu ístas faxo cálcibus saepe ínsultabis frústra.
Gn. etiám nunc hic stas, Pármeno? [eho] num nam híc relictu's cústos,
nequís forte internúntius clam a mílite ad istam cúrset?
Pa. facéte dictum: míra vero míliti quae pláceant.
sed vídeo erilem fílium minórem huc adveníre.
mirór, qui ex Piraeo ábierit: nam ibi cústos publicést nunc.
non témerest: et properáns venit: nesció quid circumspéctat.

CHAEREA. PARMENO.

Ch. Óccidi.
neque vírgost usquam néque ego, qui illam e cónspectu amisí meo.
ubi quaéram, ubi investígem, quem percónter, quam insistám viam,
incértus sum. una haec spés est: ubi ubi est, diú celari nón potest.
o fáciem pulchram: déleo omnis dehínc ex animo múlieres:
taedét cotidiánarum harum fórmarum. Pa. ecce autem álterum,

néscio quid de amóre loquitur: o ínfortunatúm senem!
hic vérost, qui si occéperit,
ludúm iocumque dícet fuisse illum álterum,
praeut húius rabies quaé dabit.
Ch. ut illúm di deaeque sénium perdant, qui hódie me remorátus est:
meque ádeo qui restíterim: tum autem qui íllum flocci fécerim.
séd eccum Parmenónem. salve. Pa. quíd tu es tristis? quídve es alacris?
únde is? Ch. egone? néscio hercle, neque únde eam neque quórsum eam:
ita prórsum oblitus súm mei.
Pa. qui quaéso? Ch. amo. Pa. hem. Ch. nunc, Pármeno, te osténd*eris* qui vír sies.
scis té mihi saepe póllicitum esse 'Chaérea, aliquid ínveni
modo quód ames: in ea re útilitatem ego fáciam ut cognoscás meam',
quom in céllulam ad te pátris penum omnem cóngerebam clánculum.
Pa. age, inépte. Ch. hoc hercle fáctumst. fac sis núnc promissa adpáreant:
* * * * * *
sive ádeo digna rés est, ubi tu nérvos intendás tuos.
hau símilis virgost vírginum nostrárum, quas matrés student
demíssis umeris ésse, vincto péctore, ut gracilaé sient.
siquást habitior paúlo, pugilem esse áiunt, deducúnt cibum:
tam etsí bonast natúra, reddunt cúratura iúnceam:
itaque érgo amantur. Pa. quíd tua istaec? Ch. nova figura orís. Pa. papae.
Ch. color vérus, corpus sólidum et suci plénum. Pa. anni? Ch. anni? sédecim.
Pa. flos ípsus. Ch. hanc*e* tú mihi vel vi vél clam vel precário
fac trádas: mea nil ré fert: dum potiár modo.
Pa. quid? vírgo quoiast? Ch. néscio hercle. Pa. undést? Ch. tantundem. Pa. ubi hábitat?

Ch. ne id quídem. Pa. ubi vidisti? Ch. ín via. Pa. qua eam ratione amísti?
Ch. id équidem adveniens mécum stomachabár modo:
neque quémquam esse ego hominem árbitror, quoi mágis bonae
felícitates ómnes aduorsaé sient.
quid hóc est sceleris! périi. Pa. quid factúmst? Ch. rogas?
patrís cognatum atque aéqualem Archidémidem
novístin? Pa. quid ni? Ch. is, dum hánc sequor, fit mi óbviam.
Pa. incómmode hercle. Ch. immo énim vero infelíciter:
nam incómmoda alia súnt dicenda, Pármeno.
illúm liquet mihi déierare his ménsibus
sex séptem prorsus nón vidisse próxumis,
nisi núnc, quom minume véllem minumeque ópus fuit.
eho nónne hoc monstri símilest? quid aïs? Pa. máxume.
Ch. contínuo adcurrit ád me, quam longé quidem,
incúrvos, tremulus, lábiis demissis, gemens:
'heus heús, tibi dico, Chaérea' inquit. réstiti.
'scin quíd ego te volébam?' "dic." 'cras ést mihi
iudícium.' "quid tum?" 'ut díligenter núnties
patri, ádvocatus máne mi esse ut méminerit.'
dum haec dícit, abiit hóra. rogo numquíd velit.
'recte' ínquit. abeo. quom húc respicio ad vírginem,
illa sése interea cómmodum huc advórterat
in hanc nóstram plateam. Pa. mírum ni hanc dicít, modo
huic quaé datast dono. Ch. húc quom advenio, núlla erat.
Pa. comités secuti scílicet sunt vírginem?
Ch. verúm: parasitus cum áncilla. Pa. ipsast: ílicet:
desíne: iam conclamátumst. Ch. alias rés agis.
Pa. istúc ago equidem. Ch. nóstin quae sit? díc mihi,
vidístin? Pa. vidi, nóvi: scio quo abdúcta sit.
Ch. eho Pármeno mi, nóstin et scis úbi siet?
Pa. húc deductast ád meretricem Tháïdem: ei donó datast.

CH. quís is est tam poténs cum tanto múnere hoc? PA. mílés Thraso,
Phaédriae rivális. CH. duras frátris partis praédicas.
PA. ímmo si sciás quod donum huic dóno contra cómparet,
mágis id dicas. CH. quód nam quaeso hercle? PA. eúnuchum. CH. illumne óbsecro
ínhonestum hominem, quém mercatus ést heri, senem múlierem?
PA. ístunc ipsum. CH. homó quatietur cérte cum donó foras.
séd istam Thaïdém non scivi nóbis vicinam. PA. haú diust.
CH. périi, numquamne étiam me illam vídisse! eho dum díc mihi:
éstne, ut fertur, fórma? PA. sane. CH. at níl ad nostram hanc. PA. ália res.
CH. óbsecro hercle, Pármeno, fac ut pótiar. PA. faciam sédulo:
dábo operam, adiuvábo: numquid me áliud? CH. quo nunc ís? PA. domum,
út mancupia haec, íta ut*i* iussit fráter, ducam ad Tháïdem.
CH. ó fortunatum ístum eunuchum, quí quidem in hanc detúr domum!
PA. quíd ita? CH. rogitas? súmma forma sémper conservám domi
vidébit, conloquétur, aderit úna in unis aédibus.
cibúm non numquam cápiet cum ea: intérdum propter dórmiet.
PA. quid sí nunc tute fórtunatus fías? CH. qua re, Pármeno?
respónde. PA. capias tu íllius vestem. CH. véstem? quid tum póstea?
PA. pro illó te ducam. CH. aúdio. PA. te esse íllum dicam. CH. intéllego.
PA. tu illíus fruare cómmodis, quibus tú illum dicebás modo:
cibum úna capias, ádsis, tangas, lúdas, propter dórmias:
quandóquidem illárum néque te quisquam nóvit neque scit quí sies.

praetérea forma et aétas ípsast, fácile ut pro eunuchó probes.
Ch. dixtí probe, nec úmquam vidi mélius consiliúm dari.
age eámus intro núnciam: orna me, ábduc, duc, quantúm potest.
Pa. quid agís? iocabar équidem. Ch. garris. Pa. périi, quid ego egí miser?
quo trúdis? perculerís iam tu me. tíbi equidem dicó, mane.
Ch. eámus. Pa. pergin? Ch. cértumst. Pa. vide ne nímium calidum hoc sít modo.
Ch. non ést profecto: síne. Pa. at enim istaec ín me cudetúr faba. Ch. a.
Pa. flagítium facimus. Ch. án id flagitiumst, si ín domum meretríciam
dedúcar et illis crúcibus, quae nos nóstramque adulescéntiam
habent déspicatam et quaé nos semper ómnibus cruciánt modis,
nunc réferam gratiam átque eas itidem fállam, ut ab illis fállimur?
an pótius hoc patri aéquomst fieri, ut á me ludatúr dolis?
quod quí rescierint, cúlpent; illud mérito factum omnés putent.
Pa. quid istíc? si certumst fácere, facias: vérum ne post cónferas
culpam ín me. Ch. non faciám. Pa. iubesne? Ch. iúbeam? cogo atque ínpero:
numquám defugiam auctóritatem. Pa. séquere: di vortánt bene.

ACTVS III.

THRASO. GNATHO. PARMENO.

TH. Magnás vero agere grátias Thaïs mihi?
GN. ingéntis. TH. ain tu, laétast? GN. non tam ipsó quidem
donó, quam abs te datum ésse: id vero sério
triúmphat. PA. hoc províso ut, ubi tempús siet,
dedúcam. sed eccum mílitem. TH. est istúc datum
profécto, ut grata míhi sint quae facio ómnia.
GN. advórti hercle animum. TH. vél rex semper máxumas
mihi agébat quidquid féceram: aliis nón item.
GN. labóre alieno mágno partam glóriam
verbís saepe in se tránsmovet, qui habét salem,
quod in tést. TH. habes. GN. rex te érgo in oculis TH. scílicet.
GN. gestáre? TH. vero: crédere omnem exércitum,
consília. GN. mirum. TH. túm sicubi eum sátietas
hominum aút negoti síquando odium céperat,
requiéscere ubi volébat, quasi: nostín? GN. scio:
quasi ubi íllam expueret míseriam ex animó. TH. tenes.
tum mé convivam sólum abducebát sibi. GN. hui,
regem élegantem nárras. TH. immo síc homost:
perpaúcorum hominum. GN. ímmo nullorum árbitror,
si técum vivit. TH. ínvidere omnés mihi,
mordére clanculum: égo non flocci péndere:
illi ínvidere mísere: verum unús tamen
inpénse, elephantis quem Índicis praefécerat.
is úbi molestus mágis est, 'quaeso' inquám 'Strato,
eone és ferox, quia habés inperium in béluas?'
GN. *per*púlchre mehercle díctum et sapientér. papae,
iuguláras hominem. quíd ille? TH. mutus ílico.
GN. quid ni ésset? PA. di vostrám fidem: hominem pérditum
miserúmque: et illum sácrilegum. TH. quid illúd, Gnatho,

quo pácto Rhodium tétigerim in convívio,
numquám tibi dixi? Gn. númquam: sed narra óbsecro.
plus míliens audívi. Th. una in convívio
erat híc, quem dico, Rhódius adulescéntulus.
forte hábui scortum: coépit ad id adlúdere
et me ínridere. 'quíd aïs' inquam homini 'ínpudens?
lepus túte es: pulpaméntum quaeris?' Gn. háhahae.
Th. quid ést? Gn. facete, lépide, laute, níl supra.
tuomne, óbsecro te, hoc díctum erat? vetus crédidi.
Th. audíeras? Gn. saepe, et fértur in primís. Th. meumst.
Gn. dolet díctum inprudenti ádulescenti et líbero.
Pa. at té di perdant. Gn. quíd ille quaeso? Th. pérditus:
risu ómnes qui aderant émoriri: dénique
metuébant omnes iám me. Gn. non iniúria.
Th. sed heús tu, purgon égo me de istac Tháïdi,
quod eám me amare súspicatast? Gn. níl minus.
immo aúge magis suspítionem. Th. quór? Gn. rogas?
scin, síquando illa méntionem Phaédriae
facit aút si laudat, te út male urat? Th. séntio.
Gn. id út ne fiat, haéc res solast rémedio.
ubi nóminabit Phaédriam, tu Pámphilam
contínuo. siquando ílla dicet 'Phaédriam
intró mittamus cómmissatum:' Pámphilam
cantátum provocémus. si laudábit haec
illíus formam: tu húius contra. dénique
par pórro pari reférto, quod eam mórdeat.
Th. siquidém me amaret, tum ístuc prodessét, Gnatho.
Gn. quando íllud quod tu dás expectat átque amat,
iam dúdum te amat: iám dudum illi fácile fit
quod dóleat: metuit sémper, quem ipsa núnc capit
fructúm, nequando irátus tu alio cónferas.
Th. bene díxti: ac mihi istuc nón in mentem vénerat.
Gn. ridículum: non enim cógitaras: céterum
idem hoc túte melius quánto invenissés, Thraso!

THAIS. THRASO. PARMENO. GNATHO. PYTHIAS.

TH. Audíre vocem vísa sum modo mílitis.
atque éccum. salve, mí Thraso. THR. o Thaïs mea,
meum sávium, quid ágitur? ecquid nós amas
de fídicina istac? PA. quám venuste: quód dedit
princípium adveniens! TH. plúrimum meritó tuo.
GN. eámus ergo ad cénam: quid stas? PA. em álterum:
ex hómine hunc natum dícas? THR. ubi vis, nón moror.
PA. adíbo atque adsimulábo quasi nunc éxeam.
itúran, Thaïs, quópiam es? TH. ehem, Pármeno,
bene fécisti: hodie itúra. PA. quo? TH. quid, hunc nón vides?
PA. video ét me taedet. úbi vis, dona adsúnt tibi
a Phaédria. THR. quid stámus? quor non ímus hinc?
PA. quaeso hércle ut liceat, páce quod fiát tua,
dare huíc quae volumus, cónvenire et cónloqui.
THR. perpúlchra credo dóna aut nostri símilia.
PA. res índicabit. heús iubete istós foras
exíre, quos iussi, ócius. procéde tu huc.
ex Aéthiopiast úsque haec. THR. hic sunt trés minae.
GN. vix. PA. úbi tu es, Dore? accéde. *en* eunuchúm tibi,
quam líberali fácie, quam aetate íntegra!
TH. ita mé di ament, honéstust. PA. quid tu aïs, Gnatho?
numquíd habes quod contémnas? quid tu autém, Thraso?
tacént: satis laudant. fác periclum in lítteris,
fac ín palaestra, in músicis: quae líberum
scire aéquomst adulescéntem, sollertém dabo.
THR. ego íllum eunuchum, si ópus siet, vel sóbrius.
PA. atque haéc qui misit, nón sibi soli póstulat
te vívere et sua caúsa excludi céteros,
neque púgnas narrat néque cicatricís suas
osténtat neque tibi óbstat, quod quidám facit:
verum úbi molestum nón erit, ubi tú voles,

ubi témpus tibi erit, sát habet, si tum récipitur.
Thr. adpáret servom hunc ésse domini paúperis
miseríque. Gn. nam hercle némo posset, sát scio,
qui habéret qui paráret alium, hunc pérpeti.
Pa. tace tú, quem ego esse infra ínfumos omnís puto
hominés: nam qui huic adséntari animum indúxeris,
e flámma petere té cibum posse árbitror.
Thr. iamne ímus? Th. hos prius íntro ducam et quaé volo
simul ínperabo: póste continuo éxeo.
Thr. ego hinc ábeo. tu istanc ópperire. Pa. hau cónvenit
una íre cum amica ínperatorem ín via.
Thr. quid tíbi ego multa dícam? domini sími*u*'s.
Gn. hahahaé. Thr. quid rides? Gn. ístuc quod dixtí modo:
et illúd de Rhodio díctum quom in mentém venit.
sed Tháis exit. Thr. ábi prae, cur*a* ut sínt domi
paráta. Gn. fíat. Th. díligenter, Pýthias,
fac cúres, si Chremés hoc forte advénerit,
ut óres, primum ut rédeat: si id non cómmodumst,
ut máneat: si id non póterit, ad me addúcito.
Py. ita fáciam. Th. quid? quid áliud volui dícere?
ehem: cúrate istam díligenter vírginem:
domi adsítis facite. Thr. eámus. Th. vos me séquimini.

Chremes. Pythias.

Ch. Profécto quanto mágis magisque cógito,
ni mírum, dabit haec Tháïs mihi magnúm malum:
ita mé video ab ea astúte labefactárier.
iam túm quom primum iússit me ad se arcéssier,
rogét quis 'quid tibi cum ílla?' ne norám quidem.
ubi véni, causam, ut íbi manerem, répperit:
ait rém divinam fécisse et rem sériam
velle ágere mecum. iám tum erat suspítio,
doló malo haec fieri ómnia. ipsa adcúmbere
mecúm, mihi sese dáre, sermonem quaérere.
ubi fríget, huc evásit, quam pridém pater
mihi et máter mortui éssent. dico, iám diu.

rus Súnii ecquod hábeam et quam longe á mari.
credo eí placere hoc, spérat se a me avéllere.
postrémo, ecqua inde párva periissét soror;
ecquís cum ea una; quíd habuisset, quóm perit;
ecquís eam posset nóscere. haec quor quaéritet?
nisi si ílla forte quae ólim periit párvola,
eam sése intendit ésse, utist audácia.
verúm éa si vivit, ánnos natast sédecim,
non máior: Thaïs, quám ego sum, maiúsculast.
misít porro orare, út venirem, sério.
aut dícat quod volt aút molesta né siet.
non hércle veniam tértio. heus heus, écquis hic?
ego súm Chremes. Py. o cápitulum lepidíssumum.
Ch. dico égo mi insidias fíeri? Py. Thaïs máxumo
te orábat opere, ut crás redires. Ch. rús eo.
Py. fac amábo. Ch. non possum, ínquam. Py. at tu apud nos híc mane,
dum rédeat ipsa. Ch. níl minus. Py. quor, mí Chremes?
Ch. malám rem hinc ibis? Py. si ístuc ita certúmst tibi,
amábo ut illuc tránseas ubi illást. Ch. eo.
Py. abi, Dórias, cito húnc deduce ad mílitem.

Antipho.

An. heri áliquot adulescéntuli coímus in Piraéo,
in húnc diem ut de súmbolis essémus. Chaeream eí rei
praefécimus: dati ánuli: locus, témpus constitútumst.
praetériit tempus: quo ín loco dictumst, parati níl est.
homo ípse nusquamst: néque scio quid dícam aut quid coniéctem.
nunc mi hóc negoti céteri dedére, ut illum quaéram,
idque ádeo visam, sí domist. quis nam hínc ab Thaïde éxit?
is ést an non est? ípsus est. quid hoc hóminis? quid hoc ornátist?
quid illúd malist? nequeó satis mirári neque conícere:
nisi, quídquid est, procul hínc lubet prius quíd sit sciscitári.

CHAEREA. ANTIPHO.

CH. Númquis hic est? némost. numquis hínc me sequitur? némo homost.
iámne rumpere hóc licet mi gaúdium? pro Iúppiter,
nunc ést profecto, intérfici quom pérpeti me póssum,
ne hoc gaúdium contáminet vita aégritudine áliqua.
sed néminemne cúriosum intérvenire núnc mihi,
qui mé sequatur quóquo eam, rogitándo obtundat, énicet,
quid géstiam aut quid laétus sim, quo pérgam, unde emergam, úbi siem
vestítum hunc nanctus, quíd mihi quaeram, sánus sim anne insániam!
AN. adíbo atque ab eo grátiam hanc, quam vídeo velle, inībo.
Chaérea, quid est quód sic gestis? quíd sibi hic vestítus quaerit?
quid ést quod laetus *es*? quid tibi vis? sátine sanu's? quíd me
aspéctas? quid tacés? CH. o festus díes! amice, sálve:
nemóst, quem ego nunciám magis cuperém videre quám te.
AN. narra ístuc quaeso quíd siet. CH. immo égo te *oro* hercle ut aúdias.
nostín hanc, quam amat fráter? AN. novi: némpe, opinor, Tháïdem.
CH. istam ípsam. AN. sic comméminerám. CH. quaedam hódiest ei donó data
virgó: quid ego eius tíbi nunc faciem praédicem aut laudem, Ántipho,
quom ipsús me noris quam élegans formárum spectatór siem?
in hác commotus sum. AN. aín tu? CH. primam díces, scio, si víderis.
quid múlta verba? amáre coepi. fórte fortuná domi
erat quídam eunuchus, quém mercatus fúerat frater Tháïdi,
neque ís deductus étiam tum ad eam. súbmonuit me Pármeno

ibi sérvos, quod ego arrípui. An. quid id est? Ch. tácitus citius aúdies:
ut véstem cum eo mútem et pro illo iúbeam me illoc dúcier.
An. pro eunúchon? Ch. sic est. An. quíd ex ea re tándem ut caperes cómmodi?
Ch. rogás? viderem, audírem, essem una quácum cupiebam, Ántipho.
num párva causa aut práva ratiost? tráditus sum múlieri.
illa ílico ubi me accépit, laeta véro ad se abducít domum:
comméndat virginém. An. quoi? tibine? Ch. míhi. An. satis tutó tamen.
Ch. edícit ne vir quísquam ad eam adeat, ét mihi ne abscedam ínperat:
in ínteriore párte ut maneam sólus cum sola. ádnuo
terram íntuens modéste. An. miser. Ch. 'ego' ínquit 'ad cenam hínc eo':
abdúcit secum ancíllas: paucae, quaé circum illam essént, manent
novíciae puéllae. continuo haéc adornant út lavet.
adhórtor properent. dum ádparatur, vírgo in conclaví sedet
suspéctans tabulam quándam pictam; ibi ínerat pictura haéc, Iovem
quo pácto Danaae mísisse aiunt quóndam in gremium imbrem aúreum.
egomét quoque id spectáre coepi: et quía consimilem lúserat
iam olim ílle ludum, inpéndio magis ánimus gaudebát mihi,
deum sése in hominem cónvortisse atque ín alienas tégulas
venísse clanculúm per pluvium fúcum factum múlieri
at quém deum! qui témpla caeli súmma sonitu cóncutit.
ego homúncio hoc non fácerem? ego illud véro it*em* feci ác lubens.
dum haec mécum reputo, arcéssitur lavátum interea vírgo:

iit, lávit, rediit; deínde eam in léctulo locárunt.
sto expéctans, siquid mi ínperent. venit úna, 'heus tu' inquit 'Dóre,
cape hóc flabellum, véntulum huíc sic fácito, dum lavámur:
ubi nós laverimus, sí voles, laváto'. accipio trístis.
An. tum equidem ístuc os tuom ínpudens vidére nimium véllem,
qui essét status, flabéll*ul*um tenére te asinum tántum.
Ch. vix élocutast hóc, foras simul ómnes proruónt se,
abeúnt lavatum, pérstrepunt, ita út fit, domini ubi ábsunt.
intérea somnus vírginem opprimít. ego limis spécto
sic pér flabellum clánculum: simul ália circumspécto
satin éxplorata sínt. video esse. péssulum ostio óbdo.
An. quid túm? Ch. quid 'quid tum', fátue? An. fateor. Ch. án ego occasiónem
mi osténtam, tantam, tám brevem, tam optátam, tam insperátam
amítterem? tum pól ego is essem véro, qui simulábar.
An. sane hércle ut dicis. séd interim de súmbolis quid áctumst?
Ch. parátumst. An. frugi es: úbi? domin? Ch. immo ápud libertum Díscum.
An. perlóngest. Ch. sed tanto ócius properémus. An. muta véstem.
Ch. ubi mútem? perii: nám domo exuló nunc: metuo frátrem
ne intús sit: porro autém pater ne rúre redierít iam.
An. eámus ad me, ibi próxumumst ubi mútes. Ch. recte dícis.
eámus: et de istác simul, quo pácto porro póssim
potíri, consiliúm volo capere úna tecum. An. fíat.

ACTVS IIII.

Dorias.

Íta me di ament, quántum ego illum vídi, non nil tímeo misera,
néquam ille hodie insánus turbam fáciat aut vim Tháïdi.
nam póstquam iste advenít Chremes aduléscens, frater vírginis,
mílitem rogat út illum admitti iúbeat: ille contínuo irasci,
néque negare audére: Thaïs pórro instare ut hóminem invitet.
íd faciebat rétinendi illius caúsa: quia illa quaé cupiebat
dé sorore eius índicare ad eám rem tempus nón erat.
invítat tristis: mánsit. ibi illa cum íllo sermonem ílico.
míles vero sibi putáre addúctum ante oculos aémulum,
fácere contra huic aégre: 'heus' inquit 'púer, arcesse Pámphilam,
út delectet híc nos.' illa exclámat 'minume géntium:
ín convivium íllam?' miles téndere, inde ad iúrgium.
ínterea aurum síbi clam mulier démit, dat mi ut aúferam.
hóc est signi: ubi prímum poterit, se íllinc subducét scio.

Phaedria. (Dorias.)

Dum rús eo, coepi égomet mecum intér vias,
ita út fit, ubi quid ín animost moléstiae,
aliám rem ex alia cógitare, et ea ómnia
peiórem in partem. quíd opust verbis? dum haéc puto,
praetérii inprudens víllam. longe iam ábieram,
quom sénsi: redeo rúrsum, male veró me habens:
ubi ad ípsum veni dévorticulum, cónstiti:
occépi mecum cógitare 'hem, bíduom hic
manéndumst soli síne illa? quid tum póstea?
nil ést. quid? nil? si nón tangendí cópiast,

eho né videndi quídem erit? si illud nón licet,
saltem hóc licebit. cérte extrema línea
amáre hau nil est.' víllam praetereó sciens.
sed quíd hoc, quod timida súbito egreditur Pýthias?

PYTHIAS. PHAEDRIA. DORIAS.

PY. Ýbi ego illum scelerósum misera atque ínpium inveniam? aút ubi quaeram?
hócine tam audax fácinus facere esse aúsum! PH. perii: hoc quíd sit vereor.
PY. quín etiam insupér scelus, postquam lúdificatust vírginem,
vestem ómnem miserae díscidit, tum ipsám capillo cónscidit.
PH. hem. PY. quí nunc si detúr mihi,
ut ego únguibus facile ílli in oculos ínvolem venéfico!
PH. néscio quid profécto absente nóbis turbatúmst domi.
adíbo. quid istuc? quíd festinas? aút quem quaeris, Pýthias?
PY. ehem Phaédria, ego quem quaéram? in' hinc quo dígnu's cum donís tuis
tam lépidis? PH. quid istuc ést reï?
PY. rogás me? eunuchum quém dedisti nóbis quas turbás dedit!
vírginem, erae quam dóno dederat míles, vitiavít. PH. quid ais?
PY. périi. PH. temulénta's. PY. utinam síc sint qui mihi mále volunt.
DO. au óbsecro, mea Pýthias, quod ístuc nam monstrúm fuit?
PH. insánis: qui istuc fácere eunuchus pótuit? PY. ego illum néscio
qui fúerit: hoc quod fécit, res ipsa índicat.
virgo ípsa lacrumat néque, quom rogites, quíd sit audet dícere.
ille aútem bonus vir núsquam adparet. étiam hoc misera súspicor,
aliquíd domo abeuntem ábstulisse. PH. néqueo mirarí satis,

quo illic abire ignávos possit lóngius, nisi sí domum
forte ád nos rediit. Py. víse amabo, núm sit. Ph. iam faxó scies.
Do. perii, óbsecro, tam infándum facinus, méa tu, ne audiví quidem.
Py. at pól ego amatorés eos mulierum ésse audieram máxumos,
sed níl potesse: vérum miserae nón in mentem vénerat:
nam illum áliquo conclusíssem neque illi cómmisissem vírginem.

Phaedria. Dorvs. Pythias. Dorias.

Ph. Exí foras, sceléste: at etiam réstitas,
fugitíve? prodi, mále conciliate. Do(rvs). óbsecro. Ph. oh,
illúd vide, os ut síbi distorsit cárnufex.
quid huc tíbi reditiost? véstis quid mutátiost?
quid nárras? paulum sí cessassem, Pýthias,
domi nón offendissem, íta iam adornarát fugam.
Py. haben hóminem, amabo? Ph. quíd ni habeam? Py. factúm bene.
Dor(ias). istúc pol vero béne. Py. ubist? Ph. rogitas? nón vides?
Py. videam? óbsecro quem? Ph. hunc scílicet. Py. quis his ést homo?
Ph. qui ad vós deductus hódiest. Py. hunc oculís suis
nostrárum numquam quísquam vidit, Phaédria.
Ph. non vídit? Py. an tu hunc crédidisti esse, óbsecro,
ad nós deductum? Ph. námque alium habui néminem. Py. au,
ne cómparandus híc quidem ad illumst: ílle erat
honésta facie et líberali. Ph. ita vísus est
dudúm, quia varia véste exornatús fuit:
nunc tíbi videtur foédus, quia illam nón habet.
Py. tace óbsecro: quasi véro paulum intér siet.
ad nós deductus hódiest adulescéntulus,
quem tú videre véro velles, Phaédria.
hic ést vietus vétus veternosús senex,
colóre mustelíno. Ph. hem, quae haec est fábula?
eo rédiges me, ut quid émerim egomet nésciam?

eho tu, émin ego te? Do. emísti. Py. iube mi dénuo
respóndeat. Ph. roga. Py. vénisti hodie ad nós? negat.
at ille álter venit ánnos natus sédecim:
quem sécum adduxit Pármeno. Ph. age dum hoc mi éxpedi
primum: ístam quam habes únde habes vestém? taces?
monstrum hóminis, non dictúru's? Do. venit Chaérea.
Ph. fratérne? Do. ita. Ph. quando? Do. hódie. Ph. quam dudúm? Do. modo.
Ph. quicúm? Do. cum Parmenóne. Ph. norasne eúm prius?
Do. non: néc quis esset úmquam audieram dícier.
Ph. unde ígitur fratrem méum esse scibas? Do. Pármeno
eúm dicebat ésse. is dedit mi hanc. Ph. óccidi.
Do. meam ipse índuit: post úna ambo abierúnt foras.
Py. iám satis credis sóbriam esse me ét nil mentitám tibi?
iám satis certumst vírginem vitiátam esse? Ph. age nunc, bélua,
crédis huic quod dícat? Py. quid isti crédam? res ipsa índicat.
Ph. cóncede istuc paúlulum: audin? étiam paululúm: sat est.
díc dum hoc rursum, Chaérea tuam véstem detraxít tibi?
Do. fáctum. Ph. et eamst indútus? Do. factum. Ph. et pró te huc deductúst? Do. ita.
Ph. Iúppiter magne, ó scelestum atque aúdacem hominem. Py. vaé mihi:
étiam non credás indignis nós esse inrisás modis?
Ph. mírum ni credís quod iste dícat. quid agam néscio.
heús negato rúrsum. possumne égo hodie ex te excúlpere
vérum? vidistíne fratrem Chaéream? Do. non. Ph. nón potest
síne malo fatéri, video: séquere hac: modo aït módo negat.

óra me. Do. obsecró te vero, Phaédria. Ph. i intro núnciam.
Do. oíei. Ph. alio pácto honeste hinc quó modo abeam néscio.
áctumst, siquidem tú me hic etiam, nébulo, ludificábere.
Py. Pármenonis tám scio esse hanc téch*i*nam quam me vívere.
Dor. síc est. Py. inveniam édepol hodie, párem ubi referam grátiam.
séd nunc quid faciéndum censes, Dórias? Dor. de istác rogas
vírgine? Py. ita, utrum praédicemne an táceam? Dor. tu pol, sí sapis,
quód scis nescis, néque de eunucho néque de vitio vírginis.
hác re et te omni túrba evolves ét illi gratum féceris.
íd modo dic, abísse Dorum. Py. ita fáciam. Dor. sed videón Chremem?
Tháïs iam aderit. Py. quíd ita? Dor. quia, quom inde ábeo, iam tum incéperat
túrba inter eos. Py. aúfer aurum hoc: égo scibo ex hoc, quíd siet.

Chremes. Pythias.

Ch. Attát data hercle vérba mihi sunt: vícit vinum quód bibi.
ac dum ádcubabam, quám videbar míhi pulchre esse sóbrius!
postquám surrexi, néque pes neque mens sátis suom officiúm facit.
Py. Chremés. Ch. quis est? ehem Pýthias: vah, quánto nunc formósior
vidére mihi quam dúdum! Py. certo tú quidem pol multo hílarior.
Ch. verbum hércle hoc verum erit 'sine Cerere et Líbero frigét Venus'.
sed Tháïs multo*n* ánte venit? Py. án abiit iam a mílite?
Ch. iam dúdum, aetatem. lítes factae súnt inter eos máxumae.

Py. nil díxit, tu ut sequerére sese? Ch. níl, nisi abiens mi ínnuit.
Py. eho, nónne id sat erat? Ch. át nescibam id dícere illam, nísi quia
corréxit miles, quód intellexi mínus: nam me extrusit foras.
sed eccam ípsam: miror úbi ego huic antevórterim.

Thais. Chremes. Pythias.

Th. Crédo equidem illum iam ádfuturum esse, út illam a me eripiát; sine veniat:
átqui si illam dígito attigerit úno, oculi ilico écfodientur.
úsque adeo illius férre possum ineptiam et magnífica verba,
vérba dum sint: vérum enim si ad rem cónferentur, vápulabit.
Ch. Tháïs, ego iam dúdum hic adsum. Th. o mí Chremes, te ipsum éxpectabam.
scín tu turbam hanc própter te esse fáctum? et adeo ad te áttinere hanc
ómnem rem? Ch. ad me? quí quaeso istuc? Th. quía, dum tibi sorórem studeo
réddere ac restítuere, haec atque huíus modi sum múlta passa.
Ch. úbi east? Th. domi apud me. Ch. hém. Th. quid est?
éducta ita uti téque illaque dígnumst. Ch. quid aïs? Th. íd quod res est.
hánc tibi dono do neque repeto pro ílla quicquam abs té preti.
Ch. et habétur et referétur, Thaïs, tíbi ita ut merita's grátia.
Th. át enim cave, ne príus quam hanc a me accípias amittás, Chremes:
nam haéc east, quam míles a me ví nunc ereptúm venit.
abi tú, cistellam, Pýthias, domo écfer cum monuméntis.
Ch. viden tu íllum, Thais? Py. úbi sitast? Th. in rísco: odiosa céssas.
Ch. mílitem secum ád te quantas cópias addúcere?

áttat. Th. num formídulosus óbsecro es, mi homo? Ch. ápage sis:
égon formidulósus? nemost hóminum qui vivát minus.
Th. átque ita opust. Ch. a, métuo qualem tú me esse hominem exístumes.
Th. ímmo hoc cogitáto: quicum rés tibist, peregrínus est:
mínus potens quam tú, minus notus, mínus amicorum híc habens.
Ch. scío istuc. sed tu quód cavere póssis, stultum admítterest.
málo ego nos prospícere quam hunc ulcísci accepta iniúria.
tú abi atque obsera óstium intus, dúm ego hinc transcurro ád forum:
vólo ego adesse hic ádvocatos nóbis in turba hác. Th. mane.
Ch. mélius est. Th. mane. Ch. omítte, iam adero. Th. níl opus est istís, Chremes.
hóc modo dic, sorórem illam tuam esse ét te parvam vírginem
ámisisse, núnc cognosse. sígna ostende. Py. adsúnt. Th. cape.
sí vim faciet, ín ius ducito hóminem: intellextín? Ch. probe.
Th. fác animo haec praesénti dicas. Ch. fáciam. Th. attolle pállium.
périi, huic ipsist ópus patrono, quém defensorém paro.

Thraso. Gnatho. Sanga. Chremes. Thais.

Thr. Hancíne ego ut contuméliam tam insígnem in me accipiám, Gnatho?
morí me satiust. Símalio, Donáx, Syrisce, séquimini.
primum aédis expugnábo. Gn. recte. Thr. vírginem eripiám. Gn. probe.
Thr. male múlcabo ipsam. Gn. púlchre. Thr. in medium huc ágmen cum vectí, Donax;
tu, Símalio, in sinístrum cornum; tú, Syrisce, in déxterum.

cedo álios: ubi centúriost Sanga et mánipulus furum? Sa. éccum adest.
Thr. quid ignáve? peniculón pugnare, qui ístum huc portes, cógitas?
Sa. egone? ínperatoris virtutem nóveram et vim mílitum:
sine sánguine hoc non pósse fieri: qui ábstergerem vólnera?
Thr. ubi álii? Sa. qui malum 'álii'? solus Sánnio servát domi.
Thr. tu hosce ínstrue: ego ero póst principia: inde ómnibus signúm dabo.
Gn. illúc est sapere: ut hósce instruxit, ípsus sibi cavít loco.
Thr. idem hóc iam Pyrrus fáctitavit. Ch. víden tu, Thaïs, quam híc rem agit?
ni mírum, consilium íllud rectumst de óccludendis aédibus.
Th. sané quod tibi nunc vír videatur ésse hic, nebulo mágnus est:
ne métuas. Thr. quid vidétur? Gn. fundam tíbi nunc nimis vellém dari,
ut tu íllos procul hinc éx occulto caéderes: facerént fugam.
Thr. séd eccam Thaïdem ípsam video. Gn. quám mox inruimús? Thr. mane:
ómnia prius ésperiri quam ármis sapientém decet.
quí scis an quae iúbeam sine vi fáciat? Gn. di vostrám fidem,
quántist sapere! númquam accedo, quín abs te abeam dóctior.
Thr. Tháïs, primum hoc míhi responde: quóm tibi do istam vírginem,
díxtin hos mihí dies soli dáre te? Th. quid tum póstea?
Thr. rógitas? quae mi ante óculos coram amátorem adduxtí tuom
Th. quíd cum illoc agás? Thr. et cum eo clám te subduxtí mihi?
Th. lúbuit. Thr. Pamphilam érgo huc redde, nísi si mavis vi éripi.

Ch. tíbi illam reddat aút tu eam tangas, ómnium...? Gn. a quid agís? tace.
Thr. quíd tu tibi vis? égo non tangam meám? Ch. tuam autem, fúrcifer?
Gn. cáve sis: nescis quoí male dicas núnc viro. Ch. non tu hínc abis?
scín tu ut tibi res se hábeat? si quicquam hódie hic turbae coéperis,
fáciam ut huius locí dieque meíque semper mémineris.
Gn. míseret tui me, qui húnc tantum hominem fácias inimicúm tibi.
Ch. dímminuam ego tibí caput hodie, nísi abis. Gn. ain veró, canis?
sícine agis? Thr. quis tú homo es? quid vis tíbi? quid cum illa reí tibist?
Ch. scíes: principio eam ésse dico líberam. Thr. hem. Ch. civem Átticam. Thr. hui.
Ch. meám sororem. Thr. os dúrum. Ch. miles, núnc adeo edicó tibi,
né vim facias úllam in illam. Tháïs, ego eo ad Sóphronam
nútricem, ut eam addúcam et signa osténdam haec. Thr. tun me próhibeas,
meám ne tangam? Ch. próhibebo inquam. Gn. audín tu? hic furti se ádligat:
sát hoc tibist. Thr. idem hóc tu, Thaïs? Th. quaére qui respóndeat.
Thr. quíd nunc agimus? Gn. quín redeamus: iam haéc tibi aderit súpplicans
últro. Thr. credin? Gn. ímmo certe: nóvi ingenium múlierum:
nólunt ubi velís, ubi nolis cúpiunt ultro. Thr. béne putas.
Gn. iám dimitto exércitum? Thr. ubi vis. Gn. Sánga, ita ut fortís decet
mílites, domí focique fác vicissim ut mémineris.
Sa. iám dudum animus ést in patinis. Gn. frúgi es. Thr. vos me hac séquimini.

ACTVS V.

THAIS. PYTHIAS.

TH. Pergín, scelesta, mécum perplexé loqui?
'scio, néscio, abiit, aúdivi, ego non ádfui.'
non tu ístuc mihi dictúra aperte es, quídquid est?
'virgó conscissa véste lacrumans óbticet;
eunúchus abiit:' quam óbrem? quid factúmst? taces?
PY. quid tíbi ego dicam mísera? illum eunuchúm negant
fuísse. TH. quis fuit ígitur? PY. iste Chaérea.
TH. qui Chaérea? PY. iste ephébus frater Phaédriae.
TH. quid aïs, venefica? PY. átqui certo cómperi.
TH. quid is óbsecro ad nos? quam óbrem adductust? PY. néscio:
nisi amásse credo Pámphilam. TH. hem, misera óccidi,
infélix, siquidem tu ístaec vera praédicas.
num id lácrumat virgo? PY. id opínor. TH. quid aïs, sácrilega?
istúcine intermináta sum hinc abiéns tibi?
PY. quid fácerem? ita ut tu iústi, soli créditast.
TH. scelésta ovem lupó commisti. díspudet
sic míhi data esse vérba. quid illuc hóminis est?
PY. era méa, tace tace óbsecro, salvaé sumus:
habémus hominem ipsum. TH. úbi is est? PY. em ad sinísteram.
viden? TH. vídeo. PY. comprendí iube, quantúm potest.
TH. quid illó faciemus, stúlta? PY. quid faciás, rogas?
vide amábo, si non, quom áspicias, os ínpudens
vidétur: tum *autem* quae éius confidéntiast!

CHAEREA. THAIS. PYTHIAS.

CH. Apud Ántiphonem utérque, mater ét pater,
quasi dédita opera dómi erat, ut nulló modo
intro íre possem, quín viderent me. ínterim

dum ante óstium sto, nótus mihi quidam óbviam
venít. ubi vidi, ego me ín pedes quantúm queo
in ángiportum quóddam desertum ; índe item
in áliud, inde in áliud: ita misérrumus
fuí fugitando, néquis me cognósceret.
sed éstne haec Thaïs, quám video ? ipsast. haéreo
quid fáciam. quid mea aútem ? quid faciét mihi ?
Th. adeámus. bone vir Dóre, salve : díc mihi,
aufúgistin ? Ch. era, fáctum. Th. satin id tíbi placet ?
Ch. non. Th. crédin te inpune hábiturum ? Ch. unam
hanc nóxiam
amíttte : si aliam admísero umquam, occídito.
Th. num meám saevitiam véritu's ? Ch. non. Th.
non ? quíd igitur ?
Ch. hanc métui ne me críminaretúr tibi.
Th. quid féceras ? Ch. paulúm quiddam. Py. eho
'paulum', ínpudens ?
an paúlum hoc esse tíbi videtur, vírginem
vitiáre civem ? Ch. cónservam esse crédidi.
Py. consérvam ? vix me cóntineo quin ínvolem
monstro ín capillum : etiam últro derisum ádvenit.
Th. abin hínc, insana ? Py. quíd ita ? vero débeam,
credo, ísti quicquam fúrcifero, si id fécerim :
praesértim quom se sérvom fateatúr tuom.
Th. missa haéc faciamus. nón te dignum, Chaérea,
fecísti : nam si ego dígna hac contumélia
sum máxume, at tu indígnus qui facerés tamen.
neque édepol quid nunc cónsili capiám scio
de vírgine istac : íta conturbastí mihi
ratiónes omnis, út eam non possím suis
ita ut aéquom fuerat átque ut studui trádere,
ut sólidum parerem mi hóc beneficium, Chaérea.
Ch. at núnc dehinc spero aetérnam inter nos grátiam
fore, Tháïs. saepe ex huíus modi re quápiam
maló principio mágna familiáritas
conflátast. quid si hoc quíspiam voluít deus ?
Th. equidém pol in eam pártem accipioque ét volo.
Ch. immo íta quaeso. unum hoc scíto, contuméliae
non mé fecisse caúsa, sed amorís. Th. scio,
et pól propterea mágis nunc ignoscó tibi.

non ádeo inhumano íngenio sum, Chaérea,
neque ita ínperita, ut quíd amor valeat nésciam.
Ch. te quóque iam, Thaïs, íta me di bene amént, amo.
Py. tum pól tibi ab istoc, éra, cavendum intéllego.
Ch. non aúsim Py. nil tibi quícquam credo. Th. désinas.
Ch. nunc égo te in hac re mi óro ut adiutríx sies,
ego mé tuae comméndo et committó fide:
te míhi patronam cápio, Thaïs, te óbsecro:
emóriar, si non hánc uxorem dúxero.
Th. tamen sí pater quid.. Ch. á volet, certó scio,
civís modo haec sit. Th. paúlulum opperírier
si vís, iam frater ípse hic aderit vírginis;
nutrícem arcessitum íit, quae illam aluit párvolam:
in cógnoscendo túte ipse aderis, Chaérea.
Ch. ego véro maneo. Th. vín interea, dúm venit,
domi ópperiamur pótius quam hic ante óstium?
Ch. immó percupio. Py. quám tu rem actura óbsecro's?
Th. nam quíd ita? Py. rogitas? húnc tu in aedis cógitas
recípere posthac? Th. quór non? Py. crede hoc meaé fide,
dabit híc pugnam aliquam dénuo. Th. au, tace óbsecro.
Py. parúm perspexisse eíus videre audáciam.
Ch. non fáciam, Pythiás. Py. non credo, Chaérea,
nisi sí commissum nón erit. Ch. quin, Pýthias,
tu mé servato. Py. néque pol servandúm tibi
quicquám dare ausim néque te servare. ápage te.
Th. adest óptume ipse fráter. Ch. perii hercle: óbsecro
abeámus intro, Tháïs: nolo me ín via
cum hac véste videat. Th. quam óbrem tandem? an quía pudet?
Ch. id ípsum. Py. id ipsum? vírgo vero! Th. i praé, sequor.
tu istíc mane, ut Chremem íntro ducas, Pýthias.

Pythias. Chremes. Sophrona.

Py. Quid, quíd venire in méntem nunc possít mihi,
quid nám, qui referam sácrilego illi grátiam,
qui hunc súpposivit nóbis? Ch. move te oro ócius,
mea nútrix. So. moveo. Ch. vídeo, sed nil prómoves.
Py. iamne óstendisti sígna nutrici? Ch. ómnia.
Py. amábo, quid aït? cógnoscitne? Ch. ac mémoriter.
Py. bene édepol narras: nam ílli faveo vírgini.
ite íntro: iam dudum éra vos expectát domi.
virúm bonum eccum Pármenonem incédere
videó: vide ut otiósus it, si dís placet.
speró me habere, qui húnc meo excruciém modo.
ibo íntro, de cognítione ut certúm sciam:
post éxibo atque hunc pérterrebo sácrilegum.

Parmeno. Pythias.

Pa. Revíso, quid nam Chaérea hic rerúm gerat.
quod si ástu rem tractávit, di vostrám fidem,
quantam ét quam veram laúdem capiet Pármeno!
nam ut míttam, quod in amóre difficíllumo
caríssumo ab meretríce avara vírginem
quam amábat, eam conféci sine moléstia,
sine súmptu, sine dispéndio: tam hoc álterum,
id vérost quod ego míhi puto palmárium
me répperisse, quó modo adulescéntulus
meretrícum ingenia et móres posset nóscere,
matúre ut quom cognórit perpetuo óderit.
quae dúm foris sunt, níl videtur múndius,
nec mágis compositum quícquam nec magis élegans:
[quae cum amatore suo cum cenant ligurriunt]
harúm videre inlúviem sordes ínopiam,
quam inhonéstae solae sínt domi atque avidaé cibi,
quo pácto ex iure hestérno panem atrúm vorent,
nosse ómnia haec salús est adulescéntulis.
Py. ego pól te pro istis díctis et factís, scelus,
ulcíscar, ut ne inpúne in nos inlúseris.
pró deum fidem, fácinus foedum! o infélicem adules-
céntulum!
ó scelestum Pármenonem, qui ístum huc adduxít!
Pa. quid est?

Py. míseret me: itaque ut né viderem, mísera huc ecfugí foras,
quaé futura exémpla dicunt ín eum indigna. Pa. o Iúppiter,
quaé illaec turbast? núm nam ego perii? adíbo. quid istuc, Pýthias?
quíd aïs? in quem exémpla fient? Py. rógitas, audacíssume?
pérdidisti istúm quem adduxti pro eúnucho adulescéntulum,
dúm studes dare vérba nobis. Pa. quíd ita? aut quid factúmst? cedo.
Py. dícam: virginem ístam, Thaïdi hódie quae donó datast,
scís eam hinc civem ésse? et fratrem eius ésse adprime nóbilem?
Pa. néscio. Py. atqui síc inventast: éam iste vitiavít miser.
ílle ubi id rescívit factum fráter violentíssumus,
Pa. quíd nam fecit? Py. cónligavit prímum eum miserís modis.
Pa. cónligavit? Py. átque quidem orante, út ne id faceret, Tháïde.
Pa. quíd aïs? Py. nunc minátur porro sése id quod moechís solet:
quód ego numquam vídi fieri néque velim. Pa. qua audácia
tántum facinus aúdet? Py. quid ita 'tántum'? Pa. an non hoc máxumumst?
quís homo pro moecho úmquam vidit ín domo meretrícia
préndi quemquam? Py. néscio. Pa. at ne hoc nésciatis, Pýthias:
díco, edico vóbis, nostrum esse íllum erilem fílium. Py. hem,
óbsecro, an is est? Pa. néquam in illum Tháïs vim fierí sinat!
átque adeo autem quór non egomet íntro eo? Py. vide, Pármeno,

quíd agas, ne neque ílli prosis ét tu pereas: nam hóc putant,
quídquid factumst, á te esse ortum. Pa. quíd igitur faciám miser?
quídve incipiam? ecce aútem video rúre redeuntém senem:
dícam huic an non *dícam?* dicam hercle: étsi mihi magnúm malum
scío paratum: séd necessest, huíc ut subveniát. Py. sapis.
égo abeo intro: tú isti narra omne órdine, ut factúm siet.

Laches. Parmeno.

La. Ex meó propinquo rúre hoc capio cómmodi:
neque agrí neque urbis ódium me umquam pércipit.
ubi sátias coepit fíeri, commutó locum.
sed estne ílle noster Pármeno? et certe ípsus est.
quem praéstolare, Pármeno, hic ante óstium?
Pa. quis homóst? ehem, salvom te ádvenire, ere, gaúdeo.
La. quem praéstolare? Pa. périi: lingua haerét metu. La. hem,
quid ést quod trepidas? sátine salvae? díc mihi.
Pa. ere, prímum te arbitrári quod res ést velim:
quidquíd huius factumst, cúlpa non factúmst mea.
La. quid? Pa. récte sane intérrogasti: opórtuit
rem praénarrasse me. émit quendam Phaédria
eunúchum, quem dono huíc daret. La. quoi? Pa. Tháïdi.
La. emít? perii hercle. quánti? Pa. vigintí minis.
La. actúmst. Pa. tum quandam fídicinam amat hi*n*c Chaérea.
La. hem, quíd? amat? an scit iam ílle quid meretríx siet?
an in ástu venit? áliud ex alió malum.
Pa. ere, né me spectes: me ínpulsore haec nón facit.
La. omítte de te dícere. ego te, fúrcifer,
si vívo . . sed istuc, quídquid est, primum éxpedi.
Pa. is pro íllo eunucho ad Tháïdem dedúctus est.

LA. pro eunúchon? PA. sic est. húnc pro moecho póstea
compréndere intus ét constrinxere. LA. óccidi.
PA. audáciam meretrícum specta. LA. númquid est
aliúd mali damníve quod non díxeris
relícuom? PA. tantumst. LA. césso huc intro rúmpere?
PA. non dúbiumst quin mihi mágnum ex hac re sít malum:
nisi quía necessus fúit hoc facere. id gaúdeo
proptér me hisce aliquid ésse eventurúm mali:
nam iám diu aliquam caúsam quaerebát senex,
quam obrem ínsigne aliquíd fáceret eis: nunc répperit.

PYTHIAS. PARMENO.

PY. Numquam édepol quicquam iám diu quod mágis vellem eveníre
mi evénit, quam quod módo senex intro ád nos venit érrans.
mihi sólae ridiculó fuit, quae quíd timeret scíbam.
PA. quid hoc aútemst? PY. nunc id pródeo ut convéniam Parmenónem.
sed ubi óbsecro est? PA. me quaérit haec. PY. atque éccum video: adíbo.
PA. quid ést, inepta? quíd vis tibi? quid rídes? pergin? PY. périi:
deféssa iam sum mísera te ridéndo. PA. quid ita? PY. rógitas?
numquám pol hominem stúltiorem vídi nec vidébo. a,
non póssum satis narráre, quos ludós praebueris íntus.
at étiam primo cállidum et disértum credidi hóminem.
quid? ílicone crédere [ea] quae díxi oportuít te?
an paénitebat flágiti, te auctóre quod fecísset
aduléscens, ni miserum ínsuper etiám patri indicáres?
nam quíd illi credis ánimi tum fuísse, ubi vestem vídit
illam ésse eum indutúm pater? quid? iám scis te perísse?

Pa. hem quíd dixisti, péssuma? an mentíta's? etiam rídes?
itan lépidum tibi visúmst, scelus, nos ínridere? Py. nímium.
Pa. siquidem ístuc inpune hábueris. Py. verúm? Pa. reddam hercle. Py. crédo:
sed ín diem istuc, Pármeno, est fortásse, quod mináre.
tu iám pendebis, quí stultum adulescéntulum nobílitas
flagítiis et eundem índicas: utérque in te exempla édent.
Pa. nullús sum. Py. hic pro illo múnere tibi honós est habitus: ábeo.
Pa. egomét meo indició miser quasi sórex hodie périi.

Gnatho. Thraso. (Parmeno.)

Gn. Quíd nunc? qua spe aut quó consilio huc ímus? quid coeptás, Thraso?
Th. égone? ut Thaïdí me dedam et fáciam quod iubeát. Gn. quid est?
Th. quí minus quam Herculés servivit Ómphalae? Gn. exemplúm placet.
útinam tibi commítigari vídeam sandalió caput!
séd fores crepuérunt ab ea. Th. périi: quid hoc autémst mali?
húnc ego numquam víderam etiam: quíd nam hic properans prósilit?

Chaerea. Parmeno. Gnatho. Thraso.

Ch. Ó populares, écquis me hodie vívit fortunátior?
nemo hércle quisquam: nam ín me plane dí potestatém suam
omnem óstendere: quoí tam subito tót congruerint cómmoda.
Pa. quid hic laétus est? Ch. o Pármeno mi, o meárum voluptatum ómnium
invéntor inceptór perfector, scín me in quibus sim gaúdiis?

scis Pámphilam meam invéntam civem? Pa. audívi. Ch. scis sponsám mihi?
Pa. bene, íta me di ament, fáctum. Gn. audin tu, hic quíd aït? Ch. tum autem Phaédriae
meo frátri gaudeo ésse amorem omnem ín tranquillo: unást domus;
Thaïs patri se cómmendavit, ín clientelam ét fidem
nobís dedit se. Pa. frátris igitur Tháïs totast? Ch. scílicet.
Pa. iam hoc áliud est quod gaúdeamus: míles pelletúr foras.
Ch. tu fráter ubi ubi est fác quam primum haec aúdiat. Pa. visám domum.
Th. numquíd, Gnatho, tu dúbitas quin ego núnc perpetuo périerim?
Gn. sine dúbio opinor. Ch. quíd commemorem prímum aut laudem máxume?
illúmne qui mihi dédit consilium ut fácerem, an me qui ausús siem
incípere, an fortunám conlaudem, quaé gubernatríx fuit,
quae tót res tantas tam ópportune in únum conclusít diem,
an meí patris festívitatem et fácilitatem? o Iúppiter,
serva óbsecro haec bona nóbis.

Phaedria. Chaerea. Thraso. Gnatho.

Ph. di vostrám fidem, incredíbilia
Pármeno modo quaé narravit. séd ubist frater? Ch. praésto adest.
Ph. gaúdeo. Ch. satis crédo. nil est Tháïde hac, fratér, tua
dígnius quod amétur: ita nostrae ómnist fautrix fámiliae.
Ph. míhi illam laudas? Th. périi, quanto mínus spei est, tanto mágis amo.
óbsecro, Gnatho, ín te spes est. Gn. quíd vis faciam? Th. pérfice hoc
précibus pretio, ut haéream in parte áliqua tandem apud Tháïdem.

Gn. dífficilest. Th. siquíd conlubitumst, nóvi te. hoc si effḗceris,
quódvis donum praémium a me optáto, id optatúm feres.
Gn. ítane? Th. sic erít. Gn. si efficio hoc, póstulo ut mihi túa domus
té praesente absénte pateat, ínvocato ut sít locus
sémper. Th. do fidém futurum. Gn. adcíngar. Ph. quem ego hic aúdio?
ó Thraso. Th. salvéte. Ph. tu fortásse quae facta híc sient
néscis. Th. scio. Ph. quor érgo in his te cónspicor regiónibus?
Th. vóbis fretus. Ph. scín quam fretus? míles, edicó tibi,
sí te in platea offéndero hac post úmquam, quod dicás mihi
'álium quaerebam, íter hac habui', périisti. Gn. heia, hau síc decet.
Ph. díctumst. Gn. non cognósco vostrum tám superbum. Ph. síc ago.
Gn. príus audite paúcis: quod quom díxero, si plácuerit,
fácitote. Ph. audiámus. Gn. tu concéde paulum istúc, Thraso.
príncipio ego vos crédere ambos hóc mihi vementér velim,
me húius quidquid fácio id facere máxume causá mea:
vérum si idem vóbis prodest, vós non facere inscítiast.
Ph. quíd id est? Gn. militem égo rivalem récipiundum cénseo. Ph. hem,
récipiundum? Gn. cógita modo. tu hércle cum illa, Phaédria,
út lubenter vívis (etenim béne lubenter víctitas),
quód des paululúmst: necessest múltum accipere Tháïdem.
út tuo amori súppeditare póssint sine sumptú tuo
ómnia haec, magis ópportunus néc magis ex usú tuo
némost. principio ét habet quod det, ét dat nemo lárgius.

fátuos est, insúlsus, tardus, stértit noctis ét dies:
néque istum metuas né amet mulier: fácile pellas úbi velis.
Ch. quíd agimus? Gn. praetárea hoc etiam, quód ego vel primúm puto,
áccipit homo némo melius prórsus neque prolíxius.
Ch. mírum ni illoc hómine quoquo pácto opust. Ph. idem ego árbitror.
Gn. récte facitis. únum etiam hoc vos óro, ut me in vostrúm gregem
récipiatis: sátis diu iam hoc sáxum vorso. Ph. récipimus.
Ch. ác lubenter. Gn. át ego pro isto, Phaédria et tu Chaérea,
húnc comedendum et ébibendum vóbis propinó. Ch. placet.
Ph. dígnus est. Gn. Thraso, úbi vis accede. Th. óbsecro te, quíd agimus?
Gn. quíd? isti te ignorábant: postquam eis móres ostendí tuos
ét conlaudaví secundum fácta et virtutís tuas,
ínpetravi. Th. béne fecisti: grátiam habeo máxumam.
númquam etiam fui úsquam, quin me amárent omnes plúrimum.
Gn. díxin ego in hoc ésse vobis Átticam elegántiam?
Ph. níl praeter promíssum est. ite hac. ω vós valete et plaúdite.

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

V. 1 ad 206 iambici senarii
— 207 trochaicus octonarius
— 208 trochaicus septenarius
— 209 iambicus quaternarius
— 201 et 211 trochaici septenarii
— 212 iambicus octonarius
— 213 et 215 iambici quaternarii
— 214 et 218 trochaici septenarii
— 216 et 217 trochaici octonarii
— 219 ad 223 iambici octonarii
— 224 ad 254 trochaici septenarii
— 255 ad 291 iambici septenarii
— 292 clausula
— 293 ad 297 iambici octonarii
— 298 trochaicus septenarius
— 299 et 301 iambici quaternarii
— 300 iambicus senarius
— 302 et 303 iambici octonarii
— 304 trochaicus octonarius
— 305 trochaicus septenarius
— 306 iambicus quaternarius
— 307 ad 319 iambici octonarii
— 320 iambicus senarius
— 321 et 322 iambici septenarii
— 323 ad 351 iambici senarii
— 352 ad 366 trochaici septenarii
— 367 ad 390 iambici octonarii
— 391 ad 538 iambici senarii
— 539 ad 548 iambici septenarii
— 549 et 550 trochaici septenarii
— 551 et 552 iambici septenarii
— 553 ad 556 iambici octonarii
— 557. 559 ad 561 iambici septenarii
— 558 trochaicus octonarius
— 562 ad 591 iambici octonarii

V. 592 ad 614 iambici septenarii
— 615. 618 ad 620 trochaici octonarii
— 616 et 621 trochaici septenarii
— 617 et 622 iambici octonarii
— 623 ad 628 trochaici septenarii
— 629 ad 642 iambici senarii
— 643 et 644 trochaici octonarii
— 645 trochaicus septenarius
— 646 et 648 iambici octonarii
— 647 et 652 iambici quaternarii
— 649 et 655 trochaici septenarii
— 650. 651. 653 iambici octonarii
— 654 trochaicus octonarius
— 656 et 657 iambici octonarii
— 658 iambicus senarius
— 659 ad 667 iambici octonarii
— 668 ad 702 iambici senarii
— 703 ad 726 trochaici septenarii
— 727 ad 737 iambici octonarii
— 738 iambicus senarius
— 739 ad 746. 748 trochaici octonarii
— 747 trochaicus dimeter catalecticus
— 749. 751. 752 trochaici septenarii
— 750 iambicus octonarius
— 753 et 754 iambici septenarii
— 755 ad 770 trochaici septenarii
— 771 ad 787 iambici octonarii
— 788 ad 816 trochaici septenarii
— 817 ad 942 iambici senarii
— 943 ad 970 trochaici septenarii
— 971 ad 1001 iambici senarii
— 1002 ad 1024 iambici septenarii
— 1025 ad 1031 trochaici septenarii
— 1032 ad 1049 iambici octonarii
— 1050 ad 1094 trochaici septenarii.

HAVTON TIMORVMENOS

P. TERENTI.

GRAECA · MENANDRV · ACTA · LVDIS · MEGALENSIBVS · L · CORNELIO · LENTVLO · L · VALERIO · FLACCO · AED · CVR · EGIT · AMBIVIVS TVRPIO · MODOS · FECIT · FLACCVS · CLAVDI ACTA · PRIMVM · TIBIIS · INPARIBVS · DEINDE DVABVS · DEXTRIS · FACTAST · TERTIA · MA IVVENTIO · TI · SEMPRONIO · COS

C. SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA.

In mílitiam proficísci gnatum Clíniam
amántem Antiphilam cómpulit durús pater,
animíque sese angébat facti paénitens.
mox úbi reversust, clám patrem devórtitur
ad Clítiphonem: is amábat scortum Bácchidem.
cum arcésseret cupítam Antiphilam Clínia,
et éius Bacchis vénit amica ac sérvolae
habitúm gerens Antíphila: factum id quó patrem
suúm celaret Clítipho. hic technís Syri
decém minas meretrículae aufert á sene.
Antíphila Clitiphónis reperitúr soror:
hanc Clínia, aliam Clítipho uxorem áccipit.

PERSONAE.

CHREMES SENEX
MENEDEMVS SENEX
CLITIPHO ADVLESCENS
CLINIA ADVLESCENS
SYRVS SERVOS
DROMO SERVOS
BACCHIS MERETRIX
ANTIPHILA MVLIER
SOSTRATA MATRONA
NVTRIX
PHRYGIA ANCILLA.

PROLOGVS.

Nequoí sit vostrum mírum, quor partís seni
poëta dederit, quaé sunt adulescéntium:
id prímum dicam, deínde quod veni éloquar.
* * * * * * *
ex íntegra Graeca íntegram comoédiam
hodié sum acturus Haúton timorúmenon.
[duplex quae ex argumento facta est simplici.]
nunc quam óbrem has partis dídicerim, paucís dabo.
orátorem esse vóluit me, non prólogum:
vostrúm iudicium fécit: me actorém dedit,
sei hic áctor tantum póterit a facúndia,
quantum ílle potuit cógitare cómmode,
qui orátionem hanc scrípsit, quam dictúrus sum.
nam quód rumores dístulerunt málivoli,
multas contaminásse Graecas, dúm facit
paucás Latinas: fáctum id esse hic nón negat,
neque sé pigere et deínde facturum aútumat.
habét bonorum exémplum, quo exempló sibi
licére id facere quód illi fecerúnt putát.
tum quód malivolus vétus poëta díctitat,
repénte ad studium hunc se ádplicasse músicum,
amícum ingenio frétum, hau natura sua:
arbítrium vostrum, vóstra existumátio
valébit. qua re omnís vos oratós volo,
ne plús iniquom póssit quam aequom orátio.

facite aéqui sitis: dáte crescendi cópiam,
novárum qui spectándi faciunt cópiam,
sine vítiis: ne ille pró se dictum exístumet,
qui núper fecit sérvo currenti ín via
decésse populum: quór insano sérviat?
de illíus peccatis plúra dicet, quóm dabit
aliás novas, nisi fínem maledictís facit.
adéste aequo animo: dáte potestatém mihi
statáriam agere ut líceat per siléntium;
ne sémper servos cúrrens, iratús senex,
edáx parasitus, sýcophanta autem ínpudens,
avárus leno, adsídue agendi sínt mihi
clamóre summo, cúm labore máxumo.
mea caúsa causam hanc iústam esse animum indúcite,
ut áliqua pars labóris minuatúr mihi.
nam núnc novas qui scríbunt, nil parcúnt seni:
siquaé laboriósast, ad me cúrritur:
si lénis est, ad álium defertúr gregem.
in hác est pura orátio. experímini,
in utrámque partem ingénium quid possít meum.
exémplum statuite ín me, ut adulescéntuli
vobís placere stúdeant potius quám sibi.

ACTVS I.

CHREMES. MENEDEMVS.

CH. Quamquam haéc inter nos núper notitia ádmodumst
(inde ádeo *ex* quo agrum in próxumo hic mercátus es)
nec réï fere sane ámplius quicquám fuit:
tamén vel virtus túa me vel vicínitas,
quod ego ín propinqua párte amicitiaé puto,
facit út te audacter móneam et familiáriter,
quod míhi videris praéter aetatém tuam
facere ét praeter quam rés te adhortatúr tua.
nam pró deum atque hominúm fidem, quid vís tibi?
quid quaéris? annos séxaginta nátus es,
aut plús eo, ut conício; agrum his regiónibus
meliórem neque pretí maioris némo habet;
servós compluris: proínde quasi nemó siet,
ita túte attente illórum officia fúngere.
numquám tam mane egrédior neque tam vésperi
domúm revortor, quín te in fundo cónspicer
fodere aút arare aut áliquid ferre. dénique
nullúm remittis témpus neque te réspicis.
haec nón voluptati tíbi esse satis certó scio.
'enim' díces 'quantum hic óperis fiat paénitet.'
quod in ópere faciundo óperae consumís tuae,
si súmas in illis éxercendis, plús agas.
ME. Chremés, tantumne ab ré tuast otí tibi,
aliéna ut cures, éa quae nil ad te áttinent?
CH. homó sum: humani níl a me alienúm puto.
vel mé monere hoc vél percontarí puta:
rectúmst, ego ut faciam; nón est, te ut detérream.
ME. mihi síc est usus: tíbi ut opus factóst, face.
CH. an quoíquamst usus hómini, se ut cruciét? ME. mihi.
CH. siquíd laborist, nóllem: sed quid istúc malist?
quaesó, quid de te tántum *com*meruísti? ME. eheu.

Ch. ne lácruma, atque istuc, quídquid est, fac me út sciam :
ne rétice, ne verére, crede inquám mihi :
aut cónsolando aut cónsilio aut re iúvero.
Me. scire hóc vis? Ch. hac quidem caúsa, qua dixí tibi.
Me. dicétur. Ch. at istos rástros intereá tamen
adpóne, ne labóra. Me. minume. Ch. quám rem agis?
Me. sine mé, vocivom témpus nequod dém mihi
labóris. Ch. non sinam, ínquam. Me. a, non aequóm facis.
Ch. hui, tám gravis hos, quaéso? Me. sic meritúmst meum.
Ch. nunc lóquere. Me. filium únicum adulescéntulum
habeo. á, quid dixi? habére me? immo habuí, Chremes:
nunc hábeam necne incértumst. Ch. quid ita istúc? Me. scies.
est é Corintho hic ádvena anus paupércula:
eius fíliam ille amáre coepit pérdite,
prope iam út pro uxore habéret: haec clam me ómnia.
ubi rém rescivi, coépi non humánitus
neque út ánimum decuit aégrotum adulescéntuli
tractáre, sed vi et viá pervolgatá patrum.
cotídie accusábam: 'hem, tibine haec diútius
licére speras fácere me vivó patre,
amícam ut habeas própe iam in uxorís loco?
errás, si id credis, ét me ignoras, Clínia.
ego té meum esse díci tantispér volo,
dum quód te dignumst fácies: sed si id nón facis,
ego quód me in te sit fácere dignum invénero.
nulla ádeo ex re istuc fít nisi ex nimio ótio.
ego istúc aetatis nón amori operám dabam,
sed in Ásiam hinc abii própter pauperiem átque ibi
simúl rem et gloriam ármis belli répperi.'
postrémo adeo res rédiit: adulescéntulus
saepe éadem et graviter aúdiendo víctus est:
aetáte me putávit et sapiéntia
plus scíre et providére quam se ipsúm sibi :

in Ásiam ad regem mílitatum abiít, Chremes.
Ch. quid aïs? Me. clam me proféctus mensis trís abest.
Ch. ambo áccusandi: séd illud inceptúm tamen
animíst pudentis sígnum et non instrénui.
Me. ubi cómperi ex eis, quí fuere ei cónscii,
domúm revortor maéstus atque animó fere
pertúrbato atque incérto prae aegritúdine.
adsído: adcurrunt sérvi, soccos détrahunt:
video álios festinâre, lectos stérnere,
cenam ádparare: pró se quisque sédulo
faciébant, quo illam míhi lenirent míseriam.
ubi vídeo, haec coepi cógitare 'hem, tót mea
solíus solliciti s*í*nt causa, ut me unum éxpleant?
ancíllae tot me véstiant? sumptús domi
tantós ego solus fáciam? sed gnatum únicum,
quem páriter uti his décuit aut etiam ámplius,
quod illa aétas magis ad haéc utenda idóneast,
eum ego hínc eieci míserum iniustitiá mea.
maló quidem me quóvis dignum députem,
si id fáciam. nam usque dum ílle vitam illám colet
inopém, carens patria ób meas iniúrias,
intérea usque illi dé me suppliciúm dabo,
labórans, quaerens, párcens, illi sérviens.'
ita fácio prorsus: níl relinquo in aédibus,
nec vás nec vestiméntum: conrasi ómnia.
ancíllas, servos, nísi eos qui opere rústico
faciúndo facile súmptum exercirént suom,
omnís produxi ac véndidi. inscripsi ílico
aedís: mercedem quási talenta ad quíndecim
coegi: agrum hunc mercátus sum: hic me exérceo.
decrévi tantispér me minus iniúriae,
Chremés, meo gnato fácere, dum fiám miser:
nec fás esse, ulla mé voluptate híc frui,
nisi ubi ílle huc salvos rédierit meus párticeps.
Ch. ingénio te esse in líberos lení puto,
et illum óbsequentem, síquis recte aut cómmode
tractáret. verum néque illum tu satis nóveras,
nec te ílle; hoc qu*om* fit, *í*bi non vere vívitur.
tu illúm numquam ostendísti quanti pénderes,

nec tíbi illest credere aúsus quae est aequóm patri.
quod si ésset factum, haec númquam evenissént tibi.
Me. ita rés est, fateor: péccatum a me máxumumst.
Ch. Menedéme, at porro récte spero et illúm tibi
salvom ádfuturum esse híc confido própediem.
Me. utinam íta di faxint. Ch. fácient. nunc si cómmodumst,
Dionýsia hic sunt hódie: apud me sís volo.
Me. non póssum. Ch. quor non? quaéso tandem aliquántulum
tibi párce: idem absens fácere te hoc volt fílius.
Me. non cónvenit, qui illum ád laborem *h*inc *pé*pulerim,
nunc me ípsum fugere. Ch. sícinest senténtia?
Me. sic. Ch. béne vale. Me. et tu. Ch. lácrumas excussít mihi,
miserétque me eius: séd ut dieï témpus est,
tempúst monere me húnc vicinum Phániam,
ad cénam ut veniat: íbo, visam sí domist.
nil ópus fuit monitóre: iam dudúm domi
praesto ápud me esse aiunt; égomet convivás moror.
ibo ádeo hinc intro. séd quid crepuerúnt fores
[hinc á me? quis nam egréditur? huc concéssero.]

Clitipho. Chremes.

Cl. Níl adhuc est quód vereare, Clínia: haud quaquam étiam cessant:
ét illam simul cum núntio tibi hic ádfuturam hodié scio.
próin tu sollicitúdinem istam fálsam, quae te excrúciat, mittas.
Ch. quícum loquitur fílius?
Cl. páter adest, quem vólui: adibo. páter, opportune ádvenis.
Ch. quíd id est? Cl. hunc Menedémum nostin nóstrum vicinúm? Ch. probe.
Cl. huic fílium scis ésse? Ch. audivi esse: ín Asia. Cl. non ést, pater:
apud nós est. Ch. quid aïs? Cl. ádvenientem, e návi egredientem ílico

abdúxi ad cenam: nám mihi magna cum eó iam inde a puéritia
fuit sémper familiáritas. Ch. voluptátem magnam núntias.
quam véllem Menedemum ínvitatum, ut nóbiscum esset ámplius,
ut hánc laetitiam néc opinanti prímus obicerém domi!
atque *hércle* etiam nunc témpus est. Cl. cave fáxis: non opus ést, pater.
Ch. quaprópter? Cl. quia enim incértumst etiam, quíd se faciat. módo venit.
timet ómnia: patris íram, et animum amícae se erga ut sít suae.
eam mísere amat: proptér eam haec turba atque ábitio evenít. Ch. scio.
Cl. nunc sérvolum ad eam in úrbem misit, ét ego nostrum uná Syrum.
Ch. quid nárrat? Cl. quid ille? míserum se esse. Ch. míserum? quem minus créderes?
quid rélicuist quin hábeat, quae quidem in hómine dicuntúr bona?
paréntis, patriam incólumem, amicos, génus, cognatos, dítias:
atque haéc perinde súnt ut illiust ánimus qui ea póssidet:
qui utí scit, ei bona; ílli, qui non útitur recté, mala.
Cl. immo ílle fuit senex ínportunus sémper: et nunc níl magis
vereór quam nequid ín illum iratus plús satis faxít, pater.
Ch. ill*íci*ne? sed reprimám me: nam in metu ésse hunc illist útile.
Cl. quid túte tecum? Ch. dícam. ut ut erat, mánsum tamen opórtuit.
fortásse aliquantum iníquior erat praéter eius lubídinem:
paterétur: nam quem férret, si paréntem non ferrét suom?
huncíne erat aequom ex íllius more an íllum ex huius vívere?

et quód illum insimulat dúrum, id non est: nám parentum iniúriae
uníus modi sunt férme, paulo qui ést homo tolerábilis.
scortári crebro nólunt, nolunt crébro convivárier,
praebént exigue súmptum: atque haec sunt támen ad virtutem ómnia.
verum ánimus ubi semél se cupiditáte devinxít mala,
necéssest, Clitiphó, consilia cónsequi consímilia.
scitúmst periclum ex áliis facere, tíbi quid ex usú siet.
Cl. ita crédo. Ch. ego ibo hinc íntro, ut videam cénae quid nobís siet.
tu, ut témpus est diéï, vide sis néquo hinc abeas lóngius.
Cl. quam iníqui sunt patrés in omnis ádulescentis iúdices!
qui aequom ésse censent nós a pueris ílico nascí senes
neque illárum adfines ésse rerum, quás fert adulescéntia.
ex suá lubidiné moderantur, núnc quae est, non quae olím fuit.
mihi si úmquam filiús erit, ne ille fácili me utetúr patre:
nam et cógnoscendi et ígnoscendi dábitur peccatí locus:
non út meust, qui míhi per alium osténdit suam senténtiam.
perii: ís mi, ubi adbibít plus paulo, súa quae narrat fácinora!
nunc aít 'periclum ex áliis facito, tíbi quid ex usú siet.'
astútus: ne ille hauscít, quam mihi nunc súrdo narret fábulam.
magis núnc me amicae dícta stimulant 'dá mihi' atque 'adfér mihi':
[quoi quód respondeám nil habeo: néque me quisquamst míserior.]
nam hic Clínia, etsi is quóque suarum rérum sat agit, támen habet
bene ét pudice edúctam et artis ígnaram meretríciae.
meást petens, procáx, magnifica, súmptuosa, nóbilis.

tum quód dem ei, 'recte' est: nám nil esse míhi religiost dícere.
hoc égo mali non prídem inveni: néque etiam dum scít pater.

ACTVS II.

CLINIA. CLITIPHO.

CLIN. Si míhi secundae rés de amore meo éssent, iam dudúm scio
veníssent: sed vereór, ne mulier me ábsente hic corrúpta sit.
concúrrunt multa e*am* opínione*m* quaé mihi anim*o* exaúgeant:
occásio, locus, aétas, mater quoíus sub inperióst mala,
quoi níl iam praeter prétium dulcest. CLIT. Clínia. CLIN. ei miseró mihi.
CLIT. etiám caves, ne vídeat forte hic te á patre aliquis éxiens?
CLIN. faciám: sed nescio quíd profecto mi ánimus praesagít mali.
CLIT. pergín istuc prius diiúdicare, quám scis quid verí siet?
CLIN. si níl mali esset, iam híc adessent. CLIT. iam áderunt. CLIN. quando istúc '*iam*' erit?
CLIT. non cógitas hinc lóngule esse? et nósti mores múlierum:
dum móliuntur, dúm conantur, ánnus est. CLIN. o Clítipho,
timeó. CLIT. respira: eccúm Dromonem cúm Syro una: adsúnt tibi.

SYRVS. DROMO. CLINIA. CLITIPHO.

SY. Aín tu? DR. sic est. SY. vérum interea, dúm sermones caédimus,
íllae sunt relíctae. CLIT. mulier tíbi adest: audin, Clínia?

CLIN. égo vero audió nunc demum et vídeo et valeo, Clítipho.
DR. mínume mirum: adeo ínpeditae súnt: ancillarúm gregem
dúcunt secum. CLIN. périi, unde illi súnt ancillae? CLIT. mén rogas?
SY. nón oportuít relictas: pórtant quid rerum! CLIN. eí mihi.
SY. aúrum, vestem: et vésperascit, ét non noverúnt viam.
fáctum a nobis stúltest. abi dum tú, Dromo, illis óbviam:
própera: quid stas? CLIN. vaé misero mi, quánta de spe décidi!
CLIT. quí istuc? quae res té sollicitat aútem? CLIN. rogitas quíd siet?
víden tu? ancillas aúrum vestem, quám ego cum una ancíllula
híc reliqui, unde *éi* esse censes? CLIT. váh, nunc demum intéllego.
SY. dí boni, quid túrbaest! aedes nóstrae vix capiént, scio.
quíd comedent! quid ébibent! quid séne erit nostro míserius?
séd eccos video quós volebam. CLIN. o Iúppiter, ubi námst fides?
dum ego própter te errans pátria careo démens, tu intereá loci
conlócupletasti te, Ántiphila, et me in hís deseruistí malis,
proptér quam in summa infámia sum et meó patri minus sum óbsequens,
quoius núnc pudet me et míseret, qui harum móres cantabát mihi,
monuísse frustra, néque eum potuisse úmquam ab hac me *as*péllere.
quod támen nunc faciam: túm, quom gratum míhi esse potuit, nólui.
nemóst miserior me. SY. híc de nostris vérbis errat vídelicet,

quae hic súmus locuti. Clínia, aliter túom amorem atque est áccipis:
nam et vítast eadem et ánimus te erga idem ác fuit,
quantum éx ipsa re cóniecturam fécimus.
CLIN. quid est óbsecro? nam míhi nunc nil rerum ómniumst
quod málim quam me hoc fálso suspicárier.
SY. hoc prímum, ut nequid huíus rerum ignorés: anus,
quae est dícta mater ésse ei antehac, nón fuit:
ea óbiit mortem: hoc ípsa in itinere álterae
dum nárrat, forte audívi. CLIT. quae namst áltera?
SY. mane: hóc quod coepi prímum enarrem, Clítipho:
post ístuc veniam. CLIT. própera. SY. iam primum ómnium,
ubi véntum ad aedis ést, Dromo pultát foris:
anus quaédam prodit: haéc ubi aperuit óstium,
contínuo hic se coniécit intro, ego cónsequor:
anus fóribus obdit péssulum, ad lanám redit.
hic scíri potuit aút nusquam alibi, Clínia,
quo stúdio vitam suám te absente exégerit,
ubi de ínprovisost ínterventum múlieri:
nam ea rés dedit tum exístumandi cópiam
cotídianae vítae consuetúdinem,
quae quoíusque ingenium ut sít declarat máxume.
texéntem telam stúdiose ipsam offéndimus,
medíocriter vestítam veste lúgubri
(eius ánuis causa opínor quae erat mórtua)
sine aúro: tum ornatam íta uti quae ornantúr sibi,
nullá mala re esse éxpolitam múliebri
* * * * * *
capíllus passus prólix*e et* circúm caput
reiéctus neglegénter, pax. CLIN. Syre mi, óbsecro,
ne me ín laetitiam frústra coniciás. SY. anus
subtémen nebat: praéterea una ancíllula
erat; éa texebat úna, pannis óbsita,
neglécta, inmunda inlúvie. CLIT. si haec sunt, Clínia,
vera, íta uti credo, quís test fortunátior?
scin hánc quam dicit sórdidatam et sórdidam?

magnum hóc quoque signumst, dóminam esse extra nóxiam,
quom eiús tam neglegúntur internúntii.
nam dísciplinast eís, demunerárier
ancíllas primum, ad dóminas qui adfectánt viam.
Clin. perge, óbsecro te, et cáve ne falsam grátiam
studeás inire. quíd aït, ubi me nóminas?
Sy. ubi dícimus redísse te et rogáre uti
veníret ad te, múlier telam désinit
contínuo et lacrumis ópplet os totúm sibi,
ut fácile scires désiderio id fíeri.
Clin. prae gaúdio, ita me dí ament, ubi sim néscio:
ita tímui. Clit. at ego nil ésse scibam, Clínia.
age dúm vicissim, Sýre, dic quae illast áltera?
Sy. addúcimus tuam Bácchidem. Clit. hem, quid? Bácchidem?
ého sceleste, quó illam ducis? Sy. quó ego illam? ad nos scílicet.
Clit. ád patremne? Sy. ad eum ípsum. Clit. o hominis ínpudentem audáciam. Sy. heus tu,
nón fit sine períclo facinus mágnum nec memorábile.
Clit. hóc vide: in mea víta tu tibi laúdem is quaesitúm, scelus?
úbi si paululúm modo quid te fúgerit, ego périerim.
quíd illo facias? Sy. át enim.. Clit. quid 'enim'? Sy. sí sinas, dicám. Clin. sine.
Clit. síno. Sy. ita res est haéc nunc, quasi quom.. Clit. quás malum ambagés mihi
nárrare occipít? Clin. Syre, verum hic dícit: mitte, ad rém redi.
Sy. énim vero reticére nequeo: múltimodis iniúriu's,
Clítipho, neque férri pot*is* es. Clin. aúdiundum herclést, tace.
Sy. vís amare, vís potiri, vís quod des illi éffici:
túom esse in potiundó periclum nón vis: hau stulté sapis:
síquidem id saperest, vélle te id quod nón potest contíngere.
aút haec cum illis súnt habenda, aut ílla cum his mitténda sunt.

hárum duarum cóndicionum núnc utram malís vide,
étsi consiliúm quod cepi réctum esse et tutúm scio.
nam ápud patrem tua amíca tecum síne metu ut sit cópiast:
túm quod illi argentum és pollicitus, eádem hac inveniám via,
quód ut efficerem orándo surdas iam aúris reddiderás mihi.
quíd aliud tibi vís? Clit. siquidem hoc fit. Sy. síquidem? experiundó scies.
Clit. áge age, cedo istuc tuóm consilium: quíd id est? Sy. adsimulábimus
túam amicam huius ésse. Clit. pulchre: cédo, quid hic faciét sua?
án ea quoque dicétur huius, si úna haec dedecoríst parum?
Sy. ímmo ad tuam matrem ábducetur. Clit. quíd eo? Sy. longumst, Clítipho,
sí tibi narrem, quam óbrem id faciam: vér*um* causast. Clit. fábulae:
níl satis firmi vídeo, quam obrem accípere hunc mi expediát metum.
Sy. máne, habeo aliud, si ístuc metuis, ámbo quod *fa*teámini
síne periclo esse. Clit. huíus modi obsecro áliquid reperi. Sy. máxume:
ibo óbviam huic, dicam út revortatúr domum. Clit. hem,
quid díxti? Sy. ademptum tíbi iam faxo omném metum,
in aúrem utramvis ótiose ut dórmias.
Clit. quid ágo nunc? Clin. tune? quód boni Clit. Syre, díc modo
verum. Sy. áge modo: hodie séro ac nequiquám voles.
Clin. datúr, fruare dúm licet: nam néscias
Clit. Syre ínquam. Sy. perge pórro, tamen istúc ago.
Clin. eius sít potestas pósthac an numquám tibi.
Clit. verum hércle istuc est. Sýre, Syre inquam, heus heús, Syre.
Sy. concáluit. quid vis? Clit. rédi, redi. Sy. adsum: díc quid est?

iam hoc quóque negabis tíbi placere. Clit. immó, Syre:
et me ét meum amorem et fámam permittó tibi:
tu es iúdex: nequid áccusandus sís vide.
Sy. ridículumst te istuc me ádmonere, Clítipho:
quasi ístic mea res mínor agatur quám tua.
hic síquid nobis fórte advorsi evénerit,
tibi erúnt parata vérba, huic homini vérbera:
quaprópter haec res ne útiquam neglectúst mihi.
sed istúnc exora, ut súam esse adsimulet. Clin. scílicet
factúrum me esse: in eúm iam res rediít locum,
ut sít necessus. Clit. mérito te amo, Clínia.
Clin. verum ílla nequid títubet. Sy. perdoctást probe.
Clit. at hóc demiror, quí tam facile pótueris
persuádere illi, quaé solet quos spérnere!
Sy. in témpore ad eam véni, quod rerum ómniumst
primúm: nam quendam mísere offendi mílitem
eius nóctem orantem: haec árte tractabát virum,
ut íllius animum cúpidum inopia incénderet:
eadémque ut esset ápud te hoc quam gratíssumum.
sed heús tu, vide sis néquid inprudéns ruas.
patrém novisti ad hás res quam sit pérspicax:
ego te aútem novi quam ésse soleas ínpotens:
invérsa verba, evérsas cervicís tuas,
gemitús, screatus, tússis, risus ábstine.
Clit. laudábis. Sy. vide sis. Clit. tútimet mirábere.
Sy. sed quám cito sunt cónsecutae múlieres!
Clit. ubi súnt? quor retines? Sy. iám nunc haec non ést tua.
Clit. scio, ápud patrem: at nunc ínterim. Sy. niló magis.
Clit. sine. Sy. nón sinam inquam. Clit. quaéso paulispér. Sy. veto.
Clit. saltém salutem. Sy. ábeas si sapiás. Clit. eo:
quid istíc? Sy. manebit. Clit. hóminem felicem. Sy. ámbula.

BACCHIS. ANTIPHILA. CLINIA. SYRVS.

BA. Édepol te, mea Antíphila, laudo et fórtunatam iúdico,
íd quom studuisti, ísti formae ut móres consimilés forent:
mínumeque, ita me dí ament, miror sí te sibi quisque éxpetit.
nám mihi, quale ingénium haberes, fúit indicio orátio:
ét quom egomet nunc mécum in animo vítam tuam consídero
ómniumque adeó vostrarum, vólgus quae ab se ségregant,
ét vos esse istíus modi et nos nón esse hau mirábilest:
nam éxpedit bonas ésse vobis; nós, quibuscum est res, nón sinunt:
quíppe forma inpúlsi nostra nós amatorés colunt:
haéc ubi inminútast, illi súom animum alio cónferunt;
nísi si prospectum ínterea aliquid ést, desertae vívimus.
vóbis cum uno sémel ubi aetatem ágere decretúmst viro:
quoíus mos maxumést consimilis vóstrum, hi se ad vos ádplicant.
hóc beneficio utríque ab utrisque véro devincímini,
út numquam ulla amóri vostro incídere possit cálamitas.
AN. néscio alias: mé quidem semper scío fecisse sédulo,
út ex illius cómmodo meum cómpararem cómmodum. CL. a,
ergó, mea Antiphila, tú nunc sola réducem me in patriám facis:
nam dum ábs te absum, omnes míhi labores fuére quos cepí leves,
praetér quam tui caréndum quod erat. SY. crédo. CL. Syre, vix súffero:
hocín me miserum nón licere meó modo ingeniúm frui!
SY. immo út patrem tuom vídi esse habitum, díu etiam turbás dabit.

Ba. quis nam híc adulescens ést, qui intuitur nós? An. a, retine me, óbsecro.
Ba. amábo quid tibíst? An. disperii, périi misera. Ba. quíd stupes?
Cl. Antíphila. An. videon Clíniam an non? Ba. quém vides?
Cl. salve, ánime mi. An. o mi Clínia, salve. Cl. út vales?
An. salvóm venisse gaúdeo. Cl. teneóne te,
Antíphila, maxume ánimo exoptatám meo?
Sy. ite íntro: nam vos iám dudum expectát senex.

ACTVS III.

Chremes. Menedemvs.

Ch. Lucíscit hoc iam. césso pultare óstium
vicíni, primo ex me út sciat sibi fílium
redísse? etsi adulescéntem hoc nolle intéllego.
verúm quom videam míserum hunc tam excruciárier
eius ábitu, celem tam ínsperatum gaúdium,
quom eí pericli níl ex indició siet?
hau fáciam: nam quod pótero adiutabó senem.
item ut fílium meum amíco atque aequalí suo
video ínservire et sócium esse in negótiis,
nos quóque senes est aéquom senibus óbsequi.
Me. aut égo profecto ingénio egregio ad míserias
natús sum, aut illud fálsumst, quod volgo aúdio
dicí, diem adimere aégritudinem hóminibus:
nam míhi quidem cotídie augescít magis
de fílio aegritúdo, et quanto diútius
abést, magis cupio tánto et magis desídero.
Ch. sed ípsum foras egréssum video: ibo, ádloquar.
Menedéme, salve: núntium adportó tibi,
quoius máxume te fíeri participém cupis.
Me. numquíd nam de meo gnáto audivistí, Chremes?

Ch. valet átque vívit. Me. úbi namst quaeso?
Ch. apud mé domi.
Me. meus gnátus? Ch. sic est. Me. vénit? Ch. certe. Me. Clínia
meus vénit? Ch. dixi. Me. eámus: duc me ad eum, óbsecro.
Ch. non vólt te scire sé redisse etiam, ét tuom
conspéctum fugitat: própter peccatum hóc timet,
ne túa duritia antíqua illa etiam adaúcta sit.
Me. non tu eí dixisti ut éssem? Ch. non. Me. quam obrém, Chremes?
Ch. quia péssume istuc ín te atque in illum cónsulis,
si té tam leni et vícto animo esse osténderis.
Me. non póssum: satis iam, sátis pater durús fui.
Ch. a,
veméns in utramque pártem, Menedeme, és nimis,
aut lárgitate nímia aut parsimónia.
in eándem fraudem ex hác re atque ex illa íncides.
primum ólim potius quám paterere fílium
commétare ad muliérculam, quae paúlulo
tum erát contenta quoíque erant grata ómnia,
protérruisti hinc. éa coacta ingrátiis
postílla coepit víctum volgo quaérere.
nunc quóm sine magno intértrimento nón potest
habéri, quidvis dáre cupis. nam ut tú scias,
quam ea núnc instructa púlchre ad perniciém siet,
primúm iam ancillas sécum adduxit plús decem,
onerátas veste atque aúro: satrapa sí siet
amátor, numquam súfferre eius sumptús queat:
nedúm tu possis. Me. éstne ea intus? Ch. sít rogas?
sensí: nam unam eï cénam atque eius cómitibus
dedí: quod si iterum míhi sit danda, actúm siet.
nam ut ália omittam, pýtissando módo mihi
quid víni absumpsit 'síc hoc,' dicens 'ásperum,
pater, hóc est: aliud lénius sodés vide:'
relévi dolia ómnia, omnis sérias:
omnís sollicitos hábui*t*: atque haec úna nox.
quid té futurum cénses, quem adsidue éxedent?
sic mé di amabunt, út me tuarum míseritumst,
Menedéme, fortunárum. Me. faciat quídlubet:

sumát consumat pérdat, decretúmst pati,
dum illúm modo habeam mécum. Ch. si certúmst tibi
sic fácere, illud permágni re ferre árbitror,
ut né scientem séntiat te id síbi dare.
Me. quid fáciam? Ch. quidvis pótius quam quod cógitas:
per álium quemvis út des: falli té sinas
tech*i*nís per servolum: étsi subsensi íd quoque,
illós ibi esse, id ágere inter se clánculum.
Syrus cum íllo vostro cónsusurrant, cónferunt
consília ad adulescéntis: et tibi pérdere
taléntum hoc pacto sátius est quam illó minam.
non núnc pecunia ágitur, sed illud quó modo
minumó periclo id démus adulescéntulo.
nam sí semel tuom ánimum ille intelléxerit,
prius próditurum té tuam vitam ét prius
pecúniam omnem, quam ábs te amittas fílium: hui,
quantám fenestram ad néquitiem pateféceris,
tibi aútem porro ut nón sit suave vívere!
nam déteriores ómnes sumus licéntia.
[quod quoíque quomque incíderit in mentém, volet,
neque íd putabit právomne an rectúm siet.]
tu rém perire et ípsum non poterís pati.
dare dénegaris: íbit ad illud ílico,
quo máxume apud te sé valere séntiet:
abitúrum se abs te esse ílico minábitur.
Me. vidére vera atque íta uti res est dícere.
Ch. somnum hércle ego hac nocte óculis non vidí meis,
dum id quaéro, tibi qui fílium restítuerem.
Me. cedo déxtram: porro té idem oro ut faciás, Chremes.
Ch. parátus sum. Me. scin quíd nunc facere té volo?
Ch. dic. Me. quód sensisti illós me incipere fállere,
id út maturent fácere: cupio illí dare
quod vólt, cupio ipsum iám videre. Ch. operám dabo.
paulúm negoti mi óbstat: Simus ét Crito
vicíni nostri hic ámbigunt de fínibus:
me cépere arbitrum: íbo [ac] dicam, ut díxeram
operám daturum me, hódie non posse eís dare.
contínuo hic ad*sum*. Me. ita quaéso. di vostrám fidem

ita cómparatam esse hóminum naturam ómnium,
aliéna ut melius vídeant et diiúdicent
quam súa? an eo fit, quía in re nostra aut gaúdio
sumus praépediti nímio aut aegritúdine?
hic míhi nunc quanto plús sapit quam egomét mihi!
Ch. dissólvi me, otiósus operam ut tíbi darem.
Syrus ést prendendus átque adhortandús mihi.
a mé nescio quis éxit: concede hínc domum,
ne nós inter nos cóngruere séntiant.

Syrvs. Chremes.

Sy. Hac íllac circumcúrsa: inveniundum és tamen,
argéntum; intendenda ín senemst fallácia.
Ch. num mé fefellit hósce id struere? vídelicet,
quia Clíniae ille sérvos tardiúsculust,
idcírco huic nostro tráditast província.
Sy. quis hic lóquitur? perii. núm nam haec audivít? Ch. Syre. Sy. hem.
Ch. quid tu ístic? Sy. recte. equidém te demiror, Chremes,
tam máne, qui heri tántum biberis. Ch. níl nimis.
Sy. 'nil' nárras? visa vérost, quod dicí solet,
aquilaé senectus. Ch. héia. Sy. mulier cómmoda,
facéta haec meretrix. Ch. sáne. Sy. idem visást tibi?
et quídem, ere, forma lúculenta. Ch. síc satis.
Sy. ita nón ut olim, séd uti nunc, sané bona:
minuméque miror, Clínia hanc si déperit:
sed habét patrem quendam ávidum, miserum atque áridum,
vicínum hunc: novisti? át quasi is non dítiis
abúndet, gnatus eíus profugit ínopia.
scis ésse factum ut díco? Ch. quid ego ní sciam?
hominém pistrino dígnum. Sy. quem? Ch. istunc sérvolum
dico ádulescentis. Sy. Sýre, tibi timuí male.
Ch. qui pássus est id fíeri. Sy. quid facerét? Ch. rogas?
aliquíd reperiret, fíngeret fallácias,
unde ésset adulescénti, amicae quód daret,
atque húnc difficilem invítum servarét senem.

Sy. garrís. Ch. haec facta ab íllo oportebát, Syre.
Sy. eho quaéso laudas, quí eros fallunt? Ch. ín loco
ego véro laudo. Sy. récte sane. Ch. quíppe qui
magnárum saepe id rémedium aegritúdinumst:
vel iam huíc mansisset únicus gnatús domi.
Sy. iocón an serio ílle haec dicat néscio,
nisi míhi quidem addit ánimum, quo lubeát magis.
Ch. et núnc quid expectát, Syre? an dum hinc dénuo
abeát, quom *hic* tolerare éius sumptus nón queat?
nonne ád senem aliquam fábricam fingit? Sy. stó-
lidus est.
Ch. at te ádiutare opórtet adulescéntuli
causá. Sy. facile equidem fácere possum, sí iubes;
etením quo pacto id fíeri soleat, cálleo.
Ch. tanto hércle melior. Sy. nón est mentirí meum.
Ch. fac érgo. Sy. at heus tu, fácito dum eadem haec
méminerís,
siquíd huius simile fórte aliquando evénerit,
ut súnt humana, túos ut faciat fílius.
Ch. non úsus veniet, spéro. Sy. spero hercle égo
quoque:
neque eó nunc dico, quó quicquam illum sénserim:
sed síquid, nequid; quaé sit eius aetás, vides:
et ne égo te, si usus véniat, magnificé, Chremes,
tractáre possim. Ch. de ístoc, quom usus vénerit,
vidébimus quid ópus sit: nunc istúc age.
Sy. numquám commodius úmquam erum audiví loqui,
nec quóm male facere créderem mi inpúnius
licére. quis nam a nóbis egreditúr foras?

Chremes. Clitipho. Syrvs.

Ch. Quíd istuc quaeso? quí istic mos est, Clitipho?
itane fíeri oportet?
Cl. quíd ego feci? Ch. vídin ego te módo manum in
sinum huíc meretrici
ínserere? Sy. acta haec rés est: perii. Cl. méne?
Ch. hisce oculis, né nega.
facis ádeo indigne iniúriam illi, quí non abstineás
manum!
nam istaéc quidem contuméliast,

hóminem amicum récipere ad te atque eíus amicam súbigitare.
vél heri in vino quam ínmodestus fuísti. Sy. factum. Ch. quám molestus!
út equidem, ita me dí ament, metui, quíd futurum dénique esset!
nóvi ego amantis: ánimum advortunt gráviter quae non cénseas.
Cl. át fides mi apud húnc est, nil me istíus facturúm, pater.
Ch. ésto: at certe ut hínc concedas áliquo ab ore eorum áliquantisper.
múlta fert lubído: ea facere próhibet tua praeséntia.
dé me facio cóniecturam: némost meorum amícorum hodie,
apúd quem expromere ómnia mea occúlta, Clitipho, aúdeam.
apud álium prohibet dígnitas; apud álium ipsius factí pudet,
ne inéptus, ne protérvos videar: quód illum facere crédito.
sed nóstrumst intellégere, ut quomque atque úbi quomque opus sit óbsequi.
Sy. quíd iste narrat! Cl. périi. Sy. Clitipho, haéc ego praecipió tibi?
hóminis frugi et témperantis fúnctu's officiúm. Cl. tace sodes.
Sy. récte sane. Ch. Sýre, pudet me. Sy. crédo: neque id iniúria: quin
míhi molestumst. Cl. pérgin? Sy. hercle vérum dico quód videtur.
Cl. nón accedam ad íllos? Ch. eho quaeso, úna accedundí viast?
Sy. áctumst: hic prius se índicarit quám ego argentum effécero.
Chremés, vin tu homini stúlto mi auscultáre? Ch. quid faciám? Sy. iube hunc
abíre hinc aliquo. Cl. quó ego hinc abeam? Sy. quó lubeat: da illís locum:

abi deámbulatum. Cl. deámbulatum, quó? Sy. vah, quasi desít locus.
abi sáne istac, istórsum, quovis. Ch. récte dicit, cénseo.
Cl. di te éradicent, quí me hinc extrudís, Syre.
Sy. at tú pol tibi istas pósthac comprimitó manus.
cénsen vero? quíd illum porro crédis facturúm, Chremes,
nísi eum, quantum tíbi opis di dant, sérvas castigás mones?
Ch. égo istuc curabo. Sy. átqui nunc, ere, tíbi istic adservándus est.
Ch. fíet. Sy. si sapiás: nam mihi iam mínus minusque obtémperat.
Ch. quíd tu? ecquid de illó quod dudum técum egi egistí, Syre?
répperisti tíbi quod placeat án non? Sy. de fallácia
dícis? *sic*: invéni nuper quándam. Ch. frugi es. cédo quid est?
Sy. dícam, verum ut áliud ex alio íncidit. Ch. quid nám, Syre?
Sy. péssuma haec est méretrix. Ch. ita vidétur. Sy. immo sí scias:
váh, vide quod incéptat facinus. fuít quaedam anus Coríntthia:
huíc*e* drach*u*marum haéc argenti mílle dederat mútuom.
Ch. quíd tum? Sy. ea mortuást: reliquit fíliam adulescéntulam.
éa relicta huic árrabonist pro íllo argento. Ch. intéllego.
Sy. hánc secum huc addúxit, ea quae est núnc apud uxorém tuam.
Ch. quíd tum? Sy. Cliniam órat, sibi uti id núnc det: illam illí tamen
póst daturam: mílle nummum póscit. Ch. et poscít quidem? Sy. hui,
dúbium id est? ego síc †putavi. Ch. quíd nunc facere cógitas?
Sy. égone? ad Menedemum íbo: dicam hanc ésse captam ex Cária,

dítem et nobilém: si redimat, mágnum inesse in eá lucrum.
Ch. érras. Sy. quid ita? Ch. pró Menedemo núnc tibi ego respóndeo
'nón emo': quid ágis? Sy. optata lóquere. Ch. qui? Sy. non ést opus.
Ch. nón opust? Sy. non hércle vero. Ch. quí istuc, miror. Sy. iám scies.
máne, mane, quíd est quód tam a nobis gráviter crepuérúnt fores?

Sostrata. Chremes. Nvtrix. Syrvs.

So. Nisi me ánimus fallit, híc profectost ánulus, quem ego súspicor,
is quícum expositast gnáta. Ch. quid volt síbi, Syre, haec orátio?
So. quid est? ísne tibi vidétur? Nv. dixi equidem, úbi mi ostendisti, ílico
eum ésse. So. at ut satis cóntemplata módo sis, mea nutríx. Nv. satis.
So. abi núnciam intro, atque ílla si iam láverit, mihi núntia.
hic égo virum interea ópperibor. Sy. té volt: videas quíd velit:
nesció quid tristis ést: non temerest: tímeo quid sit. Ch. quíd siet?
ne ista hércle magno iám conatu mágnas nugas díxerit.
So. ehem mí vir. Ch. ehem mea úxor. So. te ipsum quaéro. Ch. loquere quíd velis.
So. prímum hoc te oro, néquid credas me ádvorsum edictúm tuom
fácere esse ausam. Ch. vín me istuc tibi (at íncredibilest) crédere?
crédo. Sy. nescio quíd peccati pórtat haec purgátio.
So. méministin me grávidam, et mihi te máxumo opere edícere,
sí puellam párerem, nolle tólli? Ch. scio quid féceris:
sústulisti. Sy. síc est factum: mín*or* ergo erus damno aúctus est.

So. mínume: sed erat híc Corinthia ánus haud inpura: eí dedi
éxponendam. Ch. o Iúppiter, tantam ésse in animo inscítiam!
So. périi: quid ego féci? Ch. rogitas? So. sí peccavi, mí Chremes,
ínsciens feci. Ch. íd equidem ego, si tú neges, certó scio,
te ínscientem atque ínprudentem dícere ac facere ómnia;
tót peccata in hác re ostendis. nám iam primum, sí meum
ínperium exequí voluisses, ínteremptam opórtuit,
nón simulare mórtem verbis, re ípsa spem vitaé dare.
át id omitto: mísericordia, ánimus maternús: sino.
quám bene vero abs té prospectumst, quód voluisti, cógita:
némpe anui illi pródita abs te fíliast planíssume,
pér te vel uti quaéstum faceret vél uti vaenirét palam.
crédo, id cogitásti: 'quidvis sátis est, dum vivát modo.'
quíd cum illis agás, qui neque ius néque bonum atque aequóm sciunt?
mélius peius, prósit obsit, níl vident nisi quód lubet.
So. mí Chremes, peccávi, fateor: víncor. nunc hoc te óbsecro,
quán*do* tuos est ánimus natu grávior, ignoscéntior,
út meae stultitiae ín iustitia tuá sit aliquid praésidi.
Ch. scílicet equidem ístuc factum ignóscam: verum, Sóstrata,
mále docet te méa facilitas múlta. sed istuc quídquid est,
quá hoc occeptumst caúsa, loquere. So. ut stúltae et miserae omnés sumus
réligiosae, quom éxponendam dó illi, de digito ánulum
détraho et eum díco ut una cúm puella expóneret,
sí moreretur, ne éxpers partis ésset de nostrís bonis.
Ch. ístuc recte: cónservasti te átque illam. So. is hic est ánulus.

Ch. únde habes? So. quam Bácchis secum addúxit adulescéntulam, Sy. hem,
quíd illa narrat? So. éa lavatum dum ít, servandum míhi dedit.
ánimum non advórti primum: séd postquam aspexi, ílico
cógnovi, ad te exílui. Ch. quid nunc súspicare aut ínvenis
de ílla? So. nescio, nísi ut ex ipsa quaéras, unde hunc hábuerit,
sí potis est reperíri. Sy. interii: plús spei video quám volo.
nóstrast, si itast. Ch. vívitne illa, quoí tu dederas? So. néscio.
Ch. quíd renuntiávit olim? So. fécisse id quod iússeram.
Ch. nómen mulierís cedo quod sit, út quaeratur. So. Phíltera.
Sy. ípsast. mirum ní illa salvast ét ego perii. Ch. Sóstrata,
séquere me intro hac. So. út praeter spem evénit. quam timuí male,
né nunc animo ita ésses duro, ut ólim in tollendó, Chremes!
Ch. nón licet hominem ésse saepe ita út volt, si res nón sinit.
núnc ita tempus *fért*, mi ut cupiam fíliam: olim níl minus.
Sy. Nisi me ánimus fallit, haú multum a me áberit infortúnium:
ita hác re in angustum óppido nunc meaé coguntur cópiae:
nisi áliquid video, ne ésse amicam hanc gnáti rescis-cát senex.
nam quód de argento spérem aut posse póstulem me fállere,
nil ést: triumpho, sí licet me látere tecto abscédere.
crucióг bolum mihi tántum ereptum tám desubito e faúcibus.
quid agam? aút quid commíníscar? ratio de íntegro ineundást mihi.

nil tám difficilest, quín quaerendo invéstigari póssiet.
quid si hóc nunc sic incípiam? nil est. quíd, sic? tantundem égero.
at síc opinor. nón potest. immo óptume. eugae habeo óptumam.
retraham hércle opinor ád me idem illud fúgitivom argentúm tamen.

CLINIA. SYRVS.

CL. Nullá mihi res posthác potest iam intérvenire tánta,
quae mi aégritudinem ádferat: tanta haéc laetitia obórtast.
dedó patri me núnciam, ut frugálior sim quám volt.
SY. nil mé fefellit: cógnitast, quantum aúdio huius vérba.
istúc tibi ex senténtia tua óbtigisse laétor.
CL. o mí Syre, audisti óbsecro? SY. quid ní? qui usque una adfúerim.
CL. quoi*quam* aéque audisti cómmode quicquam évenisse? SY. núlli.
CL. atque íta me di ament, út ego nunc non tám meapte caúsa
laetór quam illius: quam égo scio esse honóre quovis dígnam.
SY. ita crédo: sed nunc, Clínia, age, dá te mihi vicíssim:
nam amíci quoque res ést videnda in túto ut conlocétur,
nequíd de amica núnc senex. CL. o Iúppiter. SY. quiésce.
CL. Antíphila mea nubét mihi. SY. sicín mihi interlóquere?
CL. quid fáciam? Syre mi, gaúdeo: fer mé. SY. fero hercle véro.
CL. deórum vitam aptí sumus. SY. frustra óperam opinor súmo.
CL. loquere: aúdio. SY. at iam hoc nón agis. CL. agám. SY. videndumst, ínquam,
amíci quoque res, Clínia, tui in túto ut conlocétur.

nam sí nunc a nobís abis et Bácchidem hic relínquis,
senéx resciscet ílico esse amícam hanc Clitiphónis:
si abdúxeris, celábitur, itidem út celata adhúc est.
Cl. at enim ístoc nil est mágis, Syre, meis núptiis advórsum.
nam quo óre appellabó patrem? tenés quid dicam? Sy. quíd ni?
Cl. quid dícam? quam causam ádferam? Sy. quin nólo mentiáre:
apérte ita ut res sése habet narráto. Cl. quid aïs? Sy. iúbeo:
illám te amare et vélle uxorem, hanc ésse Clitiphónis.
Cl. bonam átque iustam rem óppido inperás et factu fácilem.
et scílicet iam me hóc voles patrem éxorare ut célet
senem vóstrum? Sy. immo ut rectá via rem nárret ordine ómnem. Cl. hem,
satin sánus es aut sóbrius? tu quídem illum plane pérdis.
[nam qui ille poterit esse in tuto, dic mihi.]
Sy. huíc equidem consílio palmam do: híc me magnifice écfero,
quí vim tantam in me ét potestatem hábeam tantae astútiae,
véra dicendo út eos ambos fállam: ut quom narrét senex
vóster nostro esse ístam amicam gnáti, non credát tamen.
Cl. át enim spem istoc pácto rursum núptiarum omnem éripis:
nám dum amicam hanc méam esse credet, nón committet fíliam.
tú fors quid me fíat parvi péndis, dum illi cónsulas.
Sy. quíd malum me aetátem censes vélle id adsimulárier?
únus est diés, dum argentum erípio: pax: nil ámplius.
Cl. tántum sat habes? quíd tum quaeso, si hóc pater rescíverit?

Sy. quíd si redeo ad íllos qui aiunt 'quíd si nunc caelúm ruat?'
Cl. métuo quid agam. Sy. métuis? quasi non éa potestas sít tua,
quó velis in témpore ut te exólvas, rem faciás palam.
Cl. áge, age, traducátur Bacchis. Sy. óptume ipsa exít foras.

Bacchis. Clinia. Syrus. Phrygia. Dromo.

Ba. Satis pól proterve mé Syri promíssa huc induxérunt,
decém minas quas míhi dare pollícitust, quod si is núnc me
decéperit, saepe óbsecrans me ut véniam frustra véniet:
aut quóm venturam díxero et constítuero, quom is cérte
renúntiarit, Clítipho quom in spé pendebit ánimi:
decípiam ac non veniám, Syrus mihi térgo poenas péndet.
Cl. satis scíte promittít tibi. Sy. atqui tu hánc iocari crédis?
faciét nisi caveo. Ba. dórmiunt: ego pól istos commovébo.
mea Phrýgia, audistin, módo iste homo quam víllam demonstrávit
Charíni? Ph. audivi. Ba. próxumam esse huic fúndo ad dextram? Ph. mémini.
Ba. currículo percurre: ápud eum milés Dionysia ágitat:
Sy. quid incéptat? Ba. dic me hic óppido esse invítam atque adservári:
verum áliquo pacto vérba me his datúram esse et ventúram.
Sy. perii hércle. Bacchis, máne, mane: quo míttis istanc quaéso?
iube máneat. Ba. i. Sy. quin ést paratum argéntum. Ba. quin ego máneo.
Sy. atquí iam dabitur. Ba. út lubet. num ego ínsto? Sy. at scin quid sódes?

Ba. quid? Sy. tránseundumst núnc tibi ad Ménedemum et tua pómpa
eo tráducendast. Ba. quám rem agis, scelus? Sy. égon? argentum cúdo,
quod tíbi dem. Ba. dignam mé putas, quam inlúdas? Sy. non est témere.
Ba. etiámne tecum hic rés mihist? Sy. minumé: tuom tibi réddo.
Ba. eátur. Sy. sequere hac. heús, Dromo. Dr. quis mé volt? Sy. Syrus. Dr. quid ést rei?
Sy. ancíllas omnis Bácchidis tradúce huc ad vos própere.
Dr. quam obrém? Sy. ne quaeras: écferant quae sécum huc attulérunt.
sperábit sumptum síbi senex levátum esse harunc ábitu:
ne ille haúscit, hoc paulúm lucri quantum éï damni adpórtet.
tu néscis id quod scís, Dromo, si sápies. Dr. mutum díces.

ACTVS IV.

Chremes. Syrvs.

Ch. Ita mé di amabunt, út nunc Menedemí vicem
miserét me: tantum dévenisse ad eúm mali.
illáncine mulierem álere cum illa fámilia!
etsí scio, hosce aliquót dies non séntiet:
ita mágno desidério fuit ei fílius.
verum úbi videbit tántos sibi sumptús domi
cotídianos fíeri nec fierí modum,
optábit rursum ut ábeat ab se fílius.
Syrum óptume eccum. Sy. césso hunc adorirí? Ch. Syre. Sy. hem.
Ch. quid ést? Sy. te mi ipsum iám dudum optabám dari.

Ch. vidére egisse iám nescio quid cúm sene.
Sy. de illó quod dudum? díctum [ac] factum réd-didi.
Ch. bonán fide? Sy. bona. Ch. hércle non possúm pati,
quin tíbi caput demúlceam: accede húc, Syre:
faciám boni tibi áliquid pro ista re, ác lubens.
Sy. at sí scias quam scíte in mentem vénerit.
Ch. vah, glóriare evénisse ex senténtia?
Sy. non hércle vero, vérum dico. Ch. díc quid est?
Sy. tui Clítiphonis ésse amicam hanc Bácchidem
Menedémo dixit Clínia, et ea grátia
secum ádduxisse, né tu id persentísceres.
Ch. probé. Sy. dic sodes. Ch. nímium, ínquam. Sy. immo sí scias:
sed pórro ausculta, quód super est falláciae.
sese ípse dicit tuám vidisse fíliam:
eius síbi complacitam fórmam, postquam aspéxerit:
hanc cúpere uxorem. Ch. módone quae inventást? Sy. eam:
et quídem iubebit pósci. Ch. quam obrem istúc, Syre?
nam prórsum nil intéllego. Sy. vah, tárdus es.
Ch. fortásse. Sy. argentum dábitur eï ad núptias,
aurum átque vestem quí...tenesne? Ch. cómparet?
Sy. id ípsum. Ch. at ego illi néque do neque despóndeo.
Sy. non? quam óbrem? Ch. quam obrem? mé rogas? homini...Sy. út lubet.
non égo dicebam in pérpetuom ut illam illí dares,
verum út simulares. Ch. nón meast simulátio;
ita tu ístaec tua miscéto, ne me admísceas.
ego quoí daturus nón sum, ut ei despóndeam?
Sy. credébam. Ch. minume. Sy. scíte poterat fíeri:
et ego hóc, quia dudum tú tanto opere suáseras,
eo coépi. Ch. credo. Sy. céterum equidem istúc, Chremes,
aequí bonique fácio. Ch. atqui quam máxume
volo té dare operam ut fíat, verum aliá via.
Sy. fiát, quaeratur áliquid. sed illud quód tibi

dixí de argento, quód ista debet Bácchidi,
id núnc reddendumst ílli: neque tu scílicet
illúc confugies: 'quíd mea? num míhi datumst?
num iússi? num illa oppígnerare fíliam
meám me invito pótuit?' verum illúd, Chremes,
dicúnt: 'ius summum saépe summast málitia.'
Ch. hau fáciam. Sy. immo aliis sí licet, tibi nón licet:
omnés te in lauta *esse* ét bene a*u*cta *ré* putant.
Ch. quin égomet iam ad eam déferam. Sy. immo fílium
iube pótius. Ch. quam obrem? Sy. quía enim in eum suspítiost
transláta amoris. Ch. quíd tum? Sy. quia vidébitur
magis véri simile id ésse, quom hic illí dabit:
et símul conficiam fácilius ego quód volo.
ipse ádeo adest: abi, écfer argentum. Ch. écfero.

Clitipho. Syrvs.

Cl. Nullást tam facilis rés, quin difficilís siet,
quom invítus facias. vél me haec deambulátio,
quam nón laboriósa, ad languorém dedit.
nec quícquam magis nunc métuo quam ne dénuo
miser áliquo extrudar hínc, ne accedam ad Bácchidem.
ut té quidem di deaeque ómnes quantumst cúm tuo,
Syre, istóc invento cúmque incepto pérduint!
huiús modi mihi res sémper comminíscere,
ubi me éxcarnufices. Sy. *íbi*n hinc quo dígnus es?
quam paéne tua me pérdidit protérvitas!
Cl. vellem hércle factum, ita méritu's. Sy. meritus? quó modo?
ne istúc ex te prius aúdivisse gaúdeo,
quam argéntum haberes, quód daturus iám fui.
Cl. quid ígitur dicam tíbi vis? abi*n* istínc? mihi
amícam adduxti, quám non licitumst tángere.
Sy. iam nón sum iratus. séd scin ubi nunc sít tibi
tua Bácchis? Cl. apud nos. Sy. nón. Cl. ubi ergo? Sy. apud Clíniam.
Cl. perií. Sy. bono animo es: iam árgentum ad eam déferes,
quod eí pollicitu's. Cl. gárris. unde? Sy. a tuó patre.

Cl. ludís fortasse me? Sy. ípsa re experíbere.
Cl. ne ego fórtunatus hómo sum: te deamó, Syre.
Sy. sed páter egreditur. cáve quicquam admirátus sis,
qua caúsa id fiat: óbsecundato ín loco:
quod ínperabit fácito: loquitor paúcula.

Chremes. Clitipho. Syrvs.

Ch. Vbi Clítipho hic est? Sy. 'éccum me' inque. Cl. eccum híc tibi.
Ch. quid rei ésset dixti huic? Sy. díxi pleraque ómnia.
Ch. cape hóc argentum ac défer. Sy. i: quid stás, lapis?
quin áccipis? Cl. cedo sáne. Sy. sequere hac me ócius:
tu hic nós, dum eximus, ínterea opperíbere:
nam níl est illic quód moremur diútius.
Ch. minás quidem iam décem habet a me fília,
quas pró alimentis ésse nunc ducó datas:
hasce órnamentis cónsequentur álterae:
porro haéc talenta dótis adposcúnt duo.
quam múlta, iusta iniústa, fiunt móribus!
mihi núnc relictis rébus inveniúndus est
aliquís, labore invénta mea quoi dém bona.

Menedemvs. Chremes.

Me. Multo ómnium nunc mé fortunatíssumum
factúm puto esse, gnáte, quom te intéllego
resipísse. Ch. ut errat. Me. te ípsum quaerebám, Chremes:
servá, quod in te est, fílium et me et fámiliam.
Ch. cedo quíd vis faciam? Me. invénisti hodie fíliam.
Ch. quid tum? Me. hánc uxorem síbi dari volt Clínia.
Ch. quaesó quid tu homini's? Me. quíd est? Ch. *quid?* iamne oblítus es,
intér nos quid sit díctum de fallácia,
ut eá via abs te argéntum auferretúr? Me. scio.
Ch. ea rés nunc agitur ípsa. Me. quid narrás, Chremes?
immo haéc quidem quae apúd me est, Clitiphónis est
amíca: ita aiunt. Ch. ét tu credis? Me. ómnia.
Ch. et illum áiunt velle uxórem, ut quom despónderim

des qui aúrum ac vestem atque ália quae opus sunt cómparet.
Me. id ést profecto: id amícae dabitur. Ch. scílicet
datúrum. Me. a, frustra sum ígitur gavisús miser.
[quidvís tamen iam málo quam hunc amíttere.]
quid núnc renuntiem ábs te responsúm, Chremes,
ne séntiat me sénsisse atque aegré ferat?
Ch. aegré? nimium illi, Ménedeme, indulgés. Me. sine:
incéptumst: perfice hóc mihi perpetuó, Chremes.
Ch. dic cónvenisse, egísse te de núptiis.
Me. dicám. quid deinde? Ch. mé facturum esse ómnia,
generúm placere; póstremo etiam, sí voles,
despónsam quoque esse dícito. Me. em, istuc vólueram.
Ch. tanto ócius te ut póscat et tu, id quód cupis,
quam ocíssume ut des. Me. cúpio. Ch. ne tu própediem,
ut istám rem video, istíus obsaturábere.
sed haéc uti sunt, caútim et paulatím dabis,
si sápies. Me. faciam. Ch. abi íntro: vide quid póstulet.
ego dómi ero, siquid mé voles. Me. sané volo:
nam té scientem fáciam, quidquid égero.

ACTVS V.

Menedemvs. Chremes.

Me. Égo me non tam astútum neque ita pérspicacem esse íd scio:
séd hic adiutor méus et monitor ét praemonstratór Chremes
hóc mihi praestat: ín me quidvis hárum rerum cónvenit,
quaé sunt dicta in stúlto, caudex, stípes, asinus, plúmbeus:
ín illum nil potést: exuperat eíus stultitia haec ómnia.

Ch. óhe, desi*ste* inquám deos, uxor, grátulando obtúndere,
túam esse inventam gnátam: nisi illos éx tuo ingenio iúdicas,
út nil credas íntellegere, nísi idem dictumst céntiens.
séd interim quid illíc iam dudum gnátus cessat cúm Syro?
Me. quós aïs hominés, Chremes, cessáre? Ch. ehem, Menedeme, ádvenis?
díc mihi, Cliniaé quae dixi núntiastin? Me. ómnia.
Ch. quíd aït? Me. gaudere ádeo coepit, quási qui cupiunt núptias.
Ch. háhahae. Me. quid risísti? Ch. servi vénere in mentém Syri
cálliditates. Me. ítane? Ch. voltus quóque hominum fingít scelus.
Me. gnátus quod se adsímulat laetum, id dícis? Ch. id. Me. idem istúc mihi
vénit in mentém. Ch. veterator. Me. mágis, si magis norís, putes
íta rem esse. Ch. ain tu? Me quín tu ausculta. Ch. máne *dum*, hoc prius scire éxpeto,
quíd perdideris. nam úbi desponsam núntiasti fílio,
cóntinuo iniecísse verba tíbi Dromonem scílicet,
spónsae vestem aurum átque ancillas ópus esse: argentum út dares.
Me. nón. Ch. quid? non? Me. non ínquam. Ch. neque ipse gnátus? Me. nil prorsúm, Chremes.
mágis unum etiam instáre, ut hodie cónficiantur núptiae.
Ch. míra narras. quíd Syrus meus? ne ís quidem quicquám? Me. nihil.
Ch. quam óbrem, nescio. Me. équidem miror, qui ália tam plané scias.
séd ille tuom quoqué Syrus idem míre finxit fílium,
út ne paululúm quidem subolat ésse amicam hanc Clíniae.
Ch. quíd aïs? Me. mitto iam ósculari atque ámplexari: id níl puto.
Ch. quíd est quod ampliús simuletur? Me. váh. Ch. quid est? Me. audí modo.

ést mihi ultimís conclave in aédibus quoddám retro:
húc est intro lätus lectus, véstimentis strátus est.
Ch. quíd postquam hoc est fáctum? Me. dictum fáctum huc abiit Clítipho.
Ch. sólus? Me. solus. Ch. tímeo. Me. Bacchis cónsecutast ílico.
Ch. sóla? Me. sola. Ch. périi. Me. ubi abiere íntro, operuere óstium. Ch. hem,
Clínia haec fierí videbat? Me. quíd ni? mecum uná simul.
Ch. filíst amica Bácchis: Menedeme, óccidi.
Me. quam obrém? Ch. decem diérum vix mihist fámilia.
Me. quid? istúc times quod ille óperam amico dát suo?
Ch. immó quod amicae. Me. sí dat. Ch. an dubium íd tibist?
quemquámne tam comi ánimo esse aut lení putas,
qui sé vidente amícam patiatúr suam?
Me. quid ní? quo verba fácilius dentúr mihi.
Ch. derídes merito. míhi nunc ego suscénseo:
quot rés dedere, ubi póssem persentíscere,
ni essém lapis! quae vídi! vae miseró mihi.
at né illud haud inúltum, si vivó, ferent:
nam iám .. Me. non tu te cóhibes? non te réspicis?
non tíbi ego exempli sátis sum? Ch. prae iracúndia,
Menedéme, non sum apúd me. Me. tene istúc loqui!
nonne íd flagitiumst, te áliis consiliúm dare,
foris sápere, tibi non pó*tis e*sse auxiliárier?
Ch. quid fáciam? Me. id quod me fécisse aiebás parum.
fac té patrem esse séntiat: fac ut aúdeat
tibi crédere omnia, ábs te petere et póscere:
nequam áliam quaerat cópiam ac te déserat.
Ch. immo ábeat potius málo quovis géntium,
quam hic pér flagitium ad ínopiam redigát patrem:
nam si ílli pergo súppeditare súmptibus,
Menedéme, mihi illaec véro ad rastros rés redit.
Me. quot incómmoditates hác re accipies, nísi caves!

difficilem ostendes te ésse et ignoscés tamen
post, ét id ingratum. Ch. a néscis, quam doleam. Me. út lubet.
quid hoc quód rogo, ut illa núbat nostro? nísi quid est
quod mágis vis. Ch. immo et géner et adfinés placent.
Me. quid dótis dicam té dixisse fílio?
quid óbticuisti? Ch. dótis? Me. ita dico. Ch. á. Me. Chremes,
nequíd vereare, sí minus: nil nos dós movet.
Ch. dúo talenta pró re nostra ego ésse decreví satis:
séd ita dictu opus ést, si me vis sálvom esse et rem et fílium,
mé mea omniá bona doti díxisse illi. Me. quám rem agis?
Ch. íd mirari té simulato et íllum hoc rogitató simul,
quam óbrem id faciam. Me. quín ego vero quam óbrem id facias néscio.
Ch. égone? ut eius ánimum, qui nunc lúxuria et lascívia
dífluit, retúndam, redigam, ut quó se vortat nésciat.
Me. quíd agis? Ch. mitte: síne me in hac re gérere mihi morém. Me. sino:
ítane vis? Ch. ita. Me. fíat. Ch. ac iam uxórem ut arcessát paret.
híc ita ut liberós est aequom díctis confutábitur.
séd Syrum quidem égomet si vivo ádeo exornatúm dabo,
ádeo depexum, út dum vivat méminerit sempér mei:
quí sibi me pro déridiculo ac délectamentó putat.
nón, ita me di amént, auderet fácere haec viduae múlieri,
quae ín me fecit.

Clitipho. Menedemvs. Chremes. Syrvs.

Cl. Ítane tandem quaéso est, Menedeme, út pater
tam ín brevi spatio ómnem de me eiécerit animúm patris?

quód nam ob factum? quíd ego tantum scéleris admisí miser?
vólgo faciunt. Me. scío tibi esse hoc grávius multo ac dúrius,
quoí fit: verum ego haú minus aegre pátior, id qui néscio
néc rationem cápio, nisi quod tíbi bene ex animó volo.
Cl. híc patrem astare aíbas. Me. eccum. Ch. quíd me incusas, Clítipho?
quídquid ego huius féci, tibi prospéxi et stultitiaé tuae.
úbi te vidi animo ésse omisso et suávia in praeséntia
quae éssent prima habére neque consúlere in longitúdinem:
cépi rationem, út neque egeres néque ut haec posses pérdere.
úbi quoi decuit prímo, tibi non lícuit per te míhi dare,
ábii ad proxumúm, tibi qui erat: eí commisi et crédidi.
íbi tuae stultítiae semper érit praesidium, Clítipho,
víctus, vestitús, quo in tectum té receptes. Cl. eí mihi.
Ch. sátius est quam te ípso herede haec póssidere Bácchidem.
Sy. dísperii: sceléstus quantas túrbas concivi ínsciens!
Cl. émori cupió. Ch. prius quaeso dísce, quid sit vívere.
úbi scies, si dísplicebit víta, tum istoc útitor.
Sy. ére, licetne? Ch. lóquere. Sy. at tuto. Ch. lóquere. Sy. quae istast právitas
quaéve amentiást, quod peccavi égo, id obesse huic? Ch. ílicet.
né te admisce: némo accusat, Sýre, te: nec tu arám tibi
néc precatorém pararis. Sy. quíd agis? Ch. nil suscénseo
néc tibi nec tíbi: nec vos est aéquom quod fació mihi.
Sy. ábiit? vah, rogásse vellem. Cl. quíd? Sy. unde peterem míhi cibum:

íta nos alienávit. tibi iam esse ád sororem intéllego.
Cl. adeón rem rediisse, út periclum etiam á fame mihi sít, Syre!
Sy. modo líceat vivere, ést spes Cl. quae? Sy. nos ésuriturós satis.
Cl. inrídes in re tánta neque me quícquam consilio ádiuvas?
Sy. immo ét ibi nunc sum et úsque id egi dúdum, dum loquitúr pater:
et quántum ego intellégere possum, Cl. quíd? Sy. non aberit lóngius.
Cl. quid id érgo? Sy. sic est: nón esse horum te árbitror. Cl. qui istúc, Syre?
satin sánus es? Sy. ego dícam, quod mi in méntemst: tu diiúdica.
dum istís fuisti sólus, dum nulla ália delectátio
quae própior esset, te índulgebant, tíbi dabant: nunc fília
postquámst inventa véra, inventast caúsa qua te expéllerent.
Cl. est véri simile. Sy. an tu ób peccatum hoc ésse illum iratúm putas?
Cl. non árbitror. Sy. nunc áliud specta: mátres omnes fíliis
in péccato adiutríces, auxilio ín paterna iniúria
solent ésse: id non fit. Cl. vérum dicis: quíd ergo nunc faciám, Syre?
Sy. suspítionem istánc ex illis quaére: rem profér palam.
si nón est verum, ad mísericordiam ámbos adducés cito,
aut scíbis quoius sis. Cl. récte suades: fáciam. Sy. sat recte hóc mihi
in méntem venit: nám quam maxume huíc vana haec suspítio
erit, tám facillumé patris pacem in léges conficiét suas.
etiam haúscio anne uxórem ducat ác Syro nil grátiae.
quid hoc aútem? senex exít foras: ego fúgio. adhuc quod fáctumst,

mirór non iusse me ílico adripi: ád Menedemum hunc pérgam.
eum míhi precatorém paro: seni nóstro nil fidei hábeo.

SOSTRATA. CHREMES.

So. Profécto nisi cavés tu homo, aliquid gnáto conficiés mali:
idque ádeo miror, quó modo
tam inéptum quicquam tíbi venire in méntem, mi vir, pótuerit.
Ch. oh, pérgin mulier ésse? nullamne égo rem umquam in vitá mea
voluí, quin tu in ea ré mihi fueris ádvorsatrix, Sóstrata?
at sí rogem iam, quíd est quod peccem, aut quam óbrem hoc faciam: néscias,
in quá re nunc tam cónfidenter réstas, stulta. So. ego néscio?
Ch. immó scis potius, quám quidem redeat *de* íntegro haec orátio. So. oh,
iníquos es, qui mé tacere dé re tanta póstules.
Ch. non póstulo iam: lóquere: nilo mínus ego hoc faciám tamen.
So. fácies? Ch. verum. So. nón vides quantúm mali ex ea re éxcites?
súbditum se súspicatur. Ch. 'súbditum' ain tu? So. síc erit,
mí vir. Ch. confitére. So. au te obsecro, ístuc inimicís siet.
égon confitear meúm non esse fílium, qui sít meus?
Ch. quid? métuis ne non, quóm velis, convíncas esse illúm tuom?
So. quod fíliast invénta? Ch. non: sed quód [magis credundum siet
id quod est consimilis moribus
convinces facile ex te natum: nam] tui similis ést probe.
nám illi nil vitíst relictum, quín siet itidém tibi.

túm praeterea tálem nisi tu núlla pareret fílium.
séd ipse egreditur, quám severus: rém quom videas, cénseas.

CLITIPHO. SOSTRATA. CHREMES.

CL. Si úmquam ullum fuit témpus, mater, quom égo voluptatí tibi
fúerim, dictus fílius tuos vóstra voluntate: óbsecro,
eíus ut meminerís atque inopis núnc te miserescát mei;
quód peto aut voló, parentis meós ut commonstrés mihi.
SO. óbsecro, mi gnáte, ne istuc ín animum inducás tuom,
álienum esse té. CL. sum. SO. miseram me, hócine quaesisti óbsecro?
íta mihi atque huic sís superstes, út *tu* ex me atque hoc nátus es:
ét cave posthac, sí me amas, umquam ístuc verbum ex te aúdiam.
CH. át ego, si me métuis, mores cáve in te esse istos séntiam.
CL. quós? CH. si scire vís, ego dicam: gérro, iners, fraus, hélluo,
gáneo, damnósus: crede, et nóstrum te esse crédito.
CL. nón sunt haec paréntis dicta. CH. nón, si ex capite sís meo
nátus, item ut aiúnt Minervam esse éx Iove, ea causá magis
pátiar, Clitiphó, flagitiis tuís me infamem fíeri.
SO. dí istaec prohibeánt. CH. deos nescio: égo quod potero, sédulo.
quaéris id quod habés, parentis: quód abest non quaerís, patri
quó modo obsequáre et ut serves quód labore invénerit.
nón mihi per fallácias addúcere ante oculós . . pudet
dícere hac praesénte verbum túrpe: at te id nulló modo

fácere puduit. Cl. éheu, quam nunc tótus displiceó mihi,
quám pudet: neque quód principium cápiam ad placandúm scio.

Menedemvs. Chremes. Sostrata. Clitipho.

Me. Énim vero Chremés nimis graviter crúciat adulescéntulum
nímisque inhumane: éxeo ergo ut pácem conciliem. óptume
ípsos video. Ch. ehém, Menedeme, quór non arcessí iubes
fíliam et quod dótis dixi fírmas? So. mi vir, te óbsecro
né facias. Cl. pater, óbsecro mi ignóscas. Me. da veniám, Chremes:
síne te exorent. Ch. méa bona ut dem Bácchidi donó sciens?
nón faciam. Me. at id nos nón sinemus. Cl. sí me vivom vís, pater,
ígnosce. So. age, Chremés mi. Me. age quaeso, né tam offirma té, Chremes.
Ch. quíd istic? video nón licere ut coéperam hoc perténdere.
Me. fácis, ut te decét. Ch. ea lege hoc ádeo faciam, sí facit
quód ego hunc aequom cénseo. Cl. pater, ómnia faciam: ínpera.
Ch. úxorem ut ducás. Cl. pater. Ch. nil aúdio. So. ad me récipio:
fáciet. Ch. nil etiam aúdio ipsum. Cl. périi. So. an dubitas, Clítipho?
Ch. ímmo utrum volt. So. fáciet omnia. Me. haéc dum incipias, grávia sunt,
dúmque ignores: úbi cognoris, fácilia. Cl. faciám, pater.
So. gnáte mi, ego pol tíbi dabo illam lépidam, quam tu fácile ames,

fíliam Phanócratae nostri. Cl. rúfamne illam vírginem,
caésiam, sparso óre, adunco náso? non possúm, pater.
Ch. héia, ut elegáns est: credas ánimum ibi esse. So. aliám dabo.
Cl. ímmo, quandoquidém ducendast, égomet habeo própemodum
quám volo. So. nunc laúdo, gnate. Cl. Archónidi huius fíliam.
So. sátis placet. Cl. pater, hóc nunc restat. Ch. quíd? Cl. Syro ignoscás volo
quaé mea causa fécit. Ch. fiat. ω vós valete et plaúdite.

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

V. 1 ad 174 iambici senarii
— 175 et 177 trochaici octonarii
— 176 trochaicus septenarius
— 178 trochaicus dimeter catalecticus
— 179 et 180 trochaici septenarii
— 181 ad 241 iambici octonarii
— 242 ad 256 trochaici septenarii
— 257 ad 264 iambici octonarii
— 265 ad 311 iambici senarii
— 312 trochaicus septenarius
— 313 trochaicus octonarius
— 314 ad 339 trochaici septenarii
— 340 ad 380 iambici senarii
— 381 ad 397 trochaici septenarii
— 398 ad 404 iambici octonarii
— 405 ad 561 iambici senarii
— 562 et 563 trochaici octonarii
— 564 trochaicus septenarius
— 565 iambicus octonarius
— 566 iambicus quaternarius
— 567 ad 569 trochaici octonarii
— 570. 571. 573 trochaici septenarii
— 572 et 574 trochaici octonarii
— 575 ad 578 iambici octonarii
— 579 trochaicus septenarius
— 580 ad 582 trochaici octonarii
— 583 et 584 trochaici septenarii
— 585 ad 588 iambici octonarii
— 589 et 590 iambici senarii
— 591 ad 613 trochaici septenarii
— 614 ad 622 iambici octonarii
— 623 ad 667 trochaici septenarii

V. 668 ad 678 iambici octonarii
— 679 ad 707 iambici septenarii
— 709 ad 722 trochaici septenarii
— 723 ad 748 iambici septenarii
— 749 ad 873 iambici senarii
— 874 ad 907 trochaici septenarii
— 908 ad 939 iambici senarii
— 940 ad 979 trochaici septenarii
— 980 ad 999 iambici octonarii
— 1000 ad 1002 iambici septenarii
— 1003 iambicus octonarius
— 1004 iambicus quaternarius
— 1005 ad 1012 iambici octonarii
— 1013 ad 1016 trochaici septenarii
— 1017 et 1018 iambici octonarii
— 1021 ad 1067 trochaici septenarii

P H O R M I O

P. TERENTI.

ACTA · LVDIS · ROMANIS · L · POSTVMIO · ALBINO · L · CORNELIO · MERVLA · AEDILIBVS CVRVLIBVS · EGIT · L · AMBIVIVS · TVRPIO MODOS · FECIT · FLACCVS · CLAVDI · TIBIIS INPARIBVS · TOTA · GRAECA · APOLLODORV EPIDICAZOMENOS · FACTAST · IIII · C · FANNIO M · VALERIO · COS

C. SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA.

Chremétis frater áberat peregre Démipho
relícto Athenis Ántiphone fílio.
Chremés clam habebat Lémni uxorem ac fíliam,
Athénis aliam cóniugem et amantem únice
gnatúm fidicinam. máter e Lemno ádvenit
Athénas: moritur: vírgo sola (aberát Chremes)
funús procurat. íbi eam cum visam Ántipho
amáret, opera párasiti uxorem áccipit.
pater ét Chremes revérsi fremere. deín minas
trigínta dant parasíto, ut illam cóniugem
habéret ipse. argénto hoc emitur fídicina.
uxórem retinet Ántipho a patruo ágnitam.

PERSONAE.

DAVOS SERVOS
GETA SERVOS
ANTIPHO ADVLESCENS
PHAEDRIA ADVLESCENS
DEMIPHO SENEX
PHORMIO PARASITVS
HEGIO, CRATINVS, CRITO } ADVOCATI
DORIO LENO
CHREMES SENEX
SOPHRONA NVTRIX
NAVSISTRATA MATRONA.

PROLOGVS.

Postquám poëta vétus poëtam nón potest
retráhere ab studio et tránsdere hominem in ótium,
maledíctis deterrére ne scribát parat:
qui ita díctitat, quas ántehac fecit fábulas,
tenui ésse oratióne et scripturá levi:
quia númquam insanum scrípsit adulescéntulum
cervám videre fúgere et sectarí canes
et eám plorare, oráre ut subveniát sibi.
quod si íntellegeret, quóm stetit olím nova,
actóris opera mágis stetisse quám sua,
minus múlto audacter, quám nunc laedit, laéderet.
nunc síquis est, qui hoc dícat aut sic cógitet:
'vetus sí poëta nón lacessissét prior,
nullum ínvenire prólogum possét novos:'
[quem diceret, nisi haberet cui male diceret:]
is síbi responsum hoc hábeat, in medio ómnibus
palmam ésse positam, qui ártem tractant músicam.
ille ád famem hunc ab stúdio studuit reícere:
hic réspondere vóluit, non lacéssere.
benedíctis si certásset, audissét bene:
quod ab íllo adlatumst, íd sibi rellatúm putet.
de illó iam finem fáciam dicundí mihi,
peccándi quom ipse dé se finem nón facit?
nunc quíd velim animum atténdite. adportó novam
Epídicazomenon quám vocant comoédiam
Graecí, Latini Phórmionem nóminant:
quia prímas partis quí aget, is erit Phórmio
parasítus, per quem rés geretur máxume,
volúntas vostra si ád poëtam accésserit.
date óperam, adeste aequo ánimo per siléntium,
ne símili utamur fórtuna, atque usí sumus
quom pér tumultum nóster grex motús locost:
quem actóris virtus nóbis restituít locum
bonitásque vostra adiútans atque aequánimitas.

ACTVS I.

DAVOS.

Amícus summus méus et popularís Geta
heri ád me venit. érat ei de ratiúncula
iam prídem apud me rélicuom pauxíllulum
nummórum: id ut confícerem. confeci: ádfero.
nam erílem filium éius duxisse aúdio
uxórem: ei credo múnus hoc conráditur.
quam iníque comparátumst, ei qui mínus habent
ut sémper aliquid áddant ditióribus!
quod ille únciatim víx de demensó suo
suóm defrudans génium compersít miser,
id illa únivorsum abrípiet, haud exístumans
quantó labore pártum. porro autém Geta
feriétur alio múnere, ubi era pépererit:
porro aútem alio, ubi erit púero natalís dies:
ubi ínitiabúnt. ómne hoc mater aúferet:
puer caúsa erit mittúndi. sed videón Getam?

GETA. DAVOS.

GE. Siquís me quaeret rúfus... DA. praestost, désine. GE. oh,
at ego óbviam conábar tibi, Dave. DA. áccipe, e*n*:
lectúmst; conveniet númerus quantum débui.
GE. amó te: et non negléxisse habeo grátiam.
DA. praesértim ut nunc sunt móres: adeo rés redit:
siquís quid reddit, mágna habendast grátia.
sed quíd tu es tristis? GE. égone? nescis quo ín metu,
quanto ín periclo símus. DA. quid istuc ést? GE. scies,
modo út tacere póssis. DA. abi sis, ínsciens:
quoius tú fidem in pecúnia perspéxeris,
verére verba ei crédere? ubi quid míhi lucrist

te fállere ? Ge. ergo auscúlta. Da. hanc operam tíbi dico.
Ge. senis nóstri, Dave, frátrem maiorém Chremem
nostín ? Da. quid ni ? Ge. quid ? éius gnatum Phaédriam ?
Da. tam quám te. Ge. evenit sénibus ambobús simul
iter ílli in Lemnum ut ésset, nostro in Cíliciam
ad hóspitem antiquom: ís senem per epístulas
pelléxit, modo non móntis auri póllicens.
Da. quoi tánta erat res ét super erat ? Ge. désinas:
sic ést ingenium. Da. oh, régem me esse opórtuit.
Ge. abeúntes ambo hinc túm senes me fíliis
relínquont quasi magístrum. Da. o Geta, provínciam
cepísti duram. Ge. mi úsus venit, hóc scio:
meminí relinqui mé deo irató meo.
coepi ádvorsari prímo: quid verbís opust ?
sení fidelis dúm sum, scapulas pérdidi.
venére in mentem mi ístaec: 'nam quae inscítiast,
advórsum stimulum cálces!' coepi eis ómnia
facere, óbsequi quae véllent. Da. scisti utí foro.
Ge. nostér mali nil quícquam primo: hic Phaédria
contínuo quandam náctus est puéllulam
citharístriam: hanc amáre coepit pérdite.
ea sérviebat lénoni inpuríssumo:
neque quód daretur quícquam: id curaránt patres.
restábat aliud níl nisi oculos páscere,
sectári, in ludum dúcere et reddúcere.
nos ótiosi operám dabamus Phaédriae.
in quo haéc discebat lúdo, exadvorsum eí loco
tostrína erat quaedam: híc solebamús fere
plerúmque eam opperíri, dum inde irét domum.
intérea dum sedémus ílli, intérvenit
aduléscens quidam lácrumans: nos mirárier.
rogámus quid sit: 'númquam aeque' inquit 'ác modo
paupértas mihi onus vísumst et miserum ét grave.
modo quándam vidi vírginem hic vicíniae
miserám, suam matrem lámentari mórtuam:
ea síta erat exadvórsum neque illi bénivolens
neque nótus neque cognátus extra unam ániculam
quisquam áderat, qui adiutáret funus. míseritumst.

virgo ípsa facie egrégia.' quid verbís opust?
commórat omnis nós. ibi continuo Ántipho
'voltísne eamus vísere?' alius 'cénseo:
eámus: duc nos sódes.' imus, vénimus,
vidémus: virgo púlchra: et quo magis díceres,
nil áderat adiuménti ad pulchritúdinem:
capíllus passus, núdus pes, ipsa hórrida,
lacrumaé, vestitus túrpis: ut, ni vís boni
in ípsa inesset fórma, haec formam extínguerent.
ille qui íllam amabat fídicinam tantúm modo
'satis' ínquit 'scitast': nóster vero... Da. iám scio:
amáre coepit. Ge. scín quam? quo evadát vide.
postrídie ad anum récta pergit: óbsecrat,
ut síbi eius faciat cópiam. illa enim sé negat
neque eum aéquom aït facere: íllam civem esse Át-ticam
bonám bonis prognátam: si uxorém velit
lege íd licere fácere: sin alitér, negat.
nostér quid ageret néscire: et illam dúcere
cupiébat et metuébat absentém patrem.
Da. non, sí redisset, eí pater veniám daret?
Ge. ille índotatam vírginem atque ignóbilem
daret ílli? numquam fáceret. Da. quid fit dénique?
Ge. quid fíat? est parasítus quidam Phórmio,
homó confidens: qui íllum di omnes pérduint.
Da. quid is fécit? Ge. hoc consílium quod dicám dedit:
'lex ést ut orbae, quí sunt genere próxumi,
eis núbant, et illos dúcere eadem haec léx iubet.
ego té cognatum dícam et tibi scribám dicam:
patérnum amicum me ádsimulabo vírginis:
ad iúdices veniémus: qui fuerít pater,
quae máter, qui cognáta tibi sit, ómnia haec
confíngam: quod erit míhi bonum atque cómmo-dum,
quom tu hórum nil refélles, vincam scílicet.
pater áderit. mihi parátae lites: quíd mea?
illá quidem nostra erít.' Da. iocularem audáciam.
Ge. persuásumst homini: fáctumst: ventumst: vínci-mur:

duxít. Da. quid narras? Ge. hóc quod audis. Da. ó Geta,
quid té futurumst? Ge. néscio hercle: unum hóc scio,
quod fórs feret, ferémus aequo animó. Da. placet:
hem istúc virist offícium. Ge. in me omnis spés mihist.
Da. laudo. Ge. ád precatorem ádeam credo, quí mihi
sic óret: 'nunc amítte quaeso hunc: céterum
posthác si quicquam, níl precor.' tantúm modo
non áddit: 'ubi ego hinc ábiero, vel occídito.'
Da. quid paédagogus ílle, qui citharístriam?
quid reí gerit? Ge. sic, ténuiter. Da. non múltum habet
quod dét fortasse? Ge. ímmo nil nisi spém meram.
Da. pater éius rediit án non? Ge. non dum. Da. quíd? senem
quoad éxpectatis vóstrum? Ge. non certúm scio:
sed epístulam ab eo adlátam esse audiví modo
et ad pórtitores ésse delatam: hánc petam.
Da. numquíd, Geta, aliud mé vis? Ge. ut bene sít tibi.
puer heús. nemon huc pródit? cape, da hoc Dórcio.

ACTVS II.

Antipho. Phaedria.

An. Ádeon rem redísse, ut qui mihi cónsultum optumé velit esse,
Phaédria, patrem ut éxtimescam, ubi véniat in mentem eíus adventi!
quód ni fuissem incógitans, ita [eum] éxpectarem, ut pár fuit.
Ph. quíd istuc? An. rogitas? quí tam audacis fácinoris mihi cónscius sis?

quód utinam ne Phórmioni id suádere in mentem íncidisset
neú me cupidum eo ínpulisset, quód mihi principiúmst mali!
nón potitus éssem: fuisset tum íllud mi aegre aliquót dies:
at nón cotidiána cura haec ángeret animum, Ph. aúdio.
An. dum expécto quam mox véniat qui hanc mihi ádimat consuetúdinem.
Ph. aliís quia defit quód amant aegrest: tíbi quia super ést dolet.
amóre abundas, Ántipho.
nam túa quidem hercle cérto vita haec éxpetenda optándaquest.
ita mé di bene ament, út mihi liceat tám diu quod amó frui,
iam dépicisci mórte cupio; tú conicito cétera,
quid ego éx hac inopiá nunc capiam, et quíd tu ex istac cópia,
ut ne áddam, quod sine súmptu ingenuam, líberalem náctus es,
quod habés, ita ut voluísti, uxorem síne mala famá palam:
beátus, ni unum désit, animus quí modeste istaéc ferat.
quod sí tibi res sit cum eó lenone quócum mihist, tum séntias.
ita plérique ingenió sumus omnes, nóstri nosmet paénitet.
An. at tú mihi contra núnc videre fórtunatus, Phaédria,
quoi de íntegro est potéstas etiam cónsulendi, quíd velis:
retinére am*o*re*m* a*n* míttere: ego in eum íncidi infelíx locum,
ut néque mihi eius sít mittendi néc retinendi cópia.
sed quíd hoc est? videon égo Getam curréntem huc adveníre?
is est ípsus: ei, timeó miser, quam hic núnc mihi nuntiét rem.

GETA. ANTIPHO. PHAEDRIA.

GE. Núllu's, Geta, ni iam áliquod tibi consílium celere réperies:
íta nunc inparátum subito tánta te inpendént mala:
quae néque uti devitém scio neque quó modo me inde éxtraham:
nam nón potest celári nostra diútius iam audácia.
AN. quid nam ílle commotús venit?
GE. tum témporis mihi púnctum ad hanc rem est: érus adest. AN. quid istúc malist?
GE. quód quom audierit, quód eius remedium ínveniam iracúndiae?
lóquar? incendam: táceam? instigem: púrgem me? laterém lavem.
heú me miserum: quóm mihi paveo, tum Ántipho me excrúciat animi:
eíus me miseret, eí nunc timeo, is núnc me retinet: nam ábsque eo esset,
récte ego mihi vidíssem et senis essem últus iracúndiam:
áliquid convasássem atque hinc me cónicerem protinam ín pedes.
AN. quam *nam* híc fugam aut furtúm parat?
GE. sed ubi Ántiphonem réperiam? aut qua quaérere insistám viam?
PH. te nóminat. AN. nesció quod magnum hoc núntio expectó malum.
PH. a, sánun es? GE. domum íre pergam: ibi plúrimumst.
PH. revocémus hominem. AN. sta ílico. GE. hem, satís pro inperio, quísquis es.
AN. Geta. GE. ípsest quem volui óbviam.
AN. cédo quid portas, óbsecro, atque id, sí potes, verbo éxpedi.
GE. fáciam. AN. eloquere. GE. módo apud portum...
AN. meúmne? GE. intellexti. AN. óccidi. PH. hem.
AN. quíd agam? PH. quid aïs? GE. huíus patrem vidísse me, patruóm tuom.

An. nám quod ego huic nunc súbito exitio rémedium inveniám miser ?
quód si eo meae fortúnae redeunt, Phánium, abs te ut dístrahar,
núllast mihi vita éxpetenda. Ge. ergo ístaec quom ita sint, Ántipho,
tánto magis te advígilare aequomst : fórtis fortuna ádiuvat.
An. nón sum apud me. Ge. atqui ópus est nunc quom máxume ut sis, Ántipho :
nám si senserít te timidum páter esse, arbitrábitur
cómmeruisse cúlpam. Ph. hoc verumst. An. nón possum inmutárier.
Ge. quíd faceres, si aliúd gravius tibí nunc faciundúm foret ?
An. quom hóc non possum, illúd minus possem. Ge. hoc níl est, Phaedria : ílicet.
quíd hic conterimus óperam frustra ? quín abeo ? Ph. et quidem ego ? An. óbsecro,
quíd si adsimulo, sátin est ? Ge. garris. An. vóltum contemplámini : en,
sátine sic est ? Ge. nón. An. quid si sic ? Ge. própemodum. An. quid síc ? Ge. sat est :
ém, istuc serva : et vérbum verbo, pár pari ut respóndeas,
né te iratus suís saevidicis díctis protelét. An. scio.
Ge. ví coactum te ésse invitum, lége, iudició : tenes ?
séd quis hic est senéx, quem video in última platea ? An. ípsus est.
non póssum adesse. Ge. a, quíd agis ? quo abis, Ántipho ?
mané, mane. An. ego me nóvi et peccatúm meum :
vobís commendo Phánium et vitám meam.
Ph. Geta, quíd nunc fièt ? Ge. tú iam litis aúdies :
ego pléctar pendens, nísi quid me feféllerit.
sed quód modo hic nos Ántiphonem mónuimus,
id nósmet ipsos fácere oportet, Phaédria.
Ph. aufér mi 'oportet' : quín tu quid faciam ínpera.
Ge. meminístin, olim ut fúerit vostra orátio
in re íncipiunda ad défendendam nóxiam,

iustam íllam causam, fácilem, vincibilem, óptumam?
Ph. memini. Ge. ém, nunc ipsast ópus ea, aut, siquíd potest,
melióre et callidióre. Ph. fiet sédulo.
Ge. nunc príor adito tu, égo in insidiis híc ero
subcénturiatus, síquid deficiás. Ph. age.

Demipho. Geta. Phaedria.

De. Ítane tandem uxórem duxit Ántipho iniussú meo?
néc meum inperium: ac mítto inperium: nón simultatém meam
reveréri saltem! nón pudere! o fácinus audax, ó Geta
monitór! Ge. vix tandem. De. quíd mihi dicent aút quam causam réperient?
demíror. Ph. atqui réperiam: aliud cúra. De. an hoc dicét mihi:
'invítus feci. léx coëgit'? aúdio, fateór. Ge. places.
De. verúm scientem, tácitum causam trádere advorsáriis,
etiámne id lex coëgit? Ph. illud dúrum. Ge. ego expediám: sine.
De. incértumst quid agam, quía praeter spem atque íncredibile hoc mi óbtigit:
ita sum ínritatus, ánimum ut nequeam ad cógitandum instítuere.
quam obrem ómnis, quom secúndae res sunt máxume, tum máxume
meditári secum opórtet, quo pacto ádvorsam aerumnám ferant.
perícla, damna péregre rediens sémper secum cógitet
aut fíli peccatum aút uxoris mórtem aut morbum fíliae,
commúnia esse haec, néquid horum umquam áccidat animó novom:
quidquíd praeter spem evéniat, omne id députare esse ín lucro.
Ge. o Phaédria, incredíbilest quantum erum ánte eo sapiéntia.
meditáta mihi sunt ómnia mea incómmoda, erus si rédierit:

molénduṁ*st* in pistríno, vapulándum, habendae cómpedes,
opus rúri faciundum: hórum nil quicquam áccidet animó novom.
quidquíd praeter spem evéniet, omne id députabo esse ín lucro.
séd quid cessas hóminem adire et blánde in principio ádloqui?
DE. Phaédriam mei frátris video fílium mi ire óbviam.
PH. mi pátrue, salve. DE. sálve: sed ubist Ántipho?
PH. salvóm venire... DE. crédo: hoc respondé mihi.
PH. valet, híc est: sed satin ómnia ex senténtia?
DE. vellém quidem. PH. quid istúc est? DE. rogitas, Phaédria?
bonás me absente hic cónfecistis núptias.
PH. eho, an íd suscenses núnc illi? GE. o artificém probum!
DE. egon ílli non suscénseam? ipsum géstio
dari mi ín conspectum, núnc sua culpa út sciat
leném patrem illum fáctum me esse acérrumum.
PH. atquí nil fecit, pátrue, quod suscénseas.
DE. ecce aútem similia ómnia: omnes cóngruont:
unúm cognoris, ómnis noris. PH. haúd itast.
DE. hic in nóxiast, ille ád d*ic*endam caúsam adest:
quom illést, hic praestost: trádunt operas mútuas.
GE. probe hórum facta inprúdens depinxít senex.
DE. nam ni haéc ita essent, cum íllo hau stares, Phaédria.
PH. si est, pátrue, culpam ut Ántipho in se admíserit,
ex quá re minus rei fóret aut famae témperans,
non caúsam dico quín quod meritus sít ferat.
sed síquis forte málitia fretús sua
insídias nostrae fécit adulescéntiae
ac vícit, nostran cúlpa east an iúdicum,
qui saépe propter ínvidiam adimunt díviti
aut própter misericórdiam addunt paúperi?
GE. ni nóssem causam, créderem vera húnc loqui.
DE. an quísquam iudex ést, qui possit nóscere
tua iústa, ubi tute vérbum non respóndeas,

ita ut ílle fecit ? Ph. fúnctus adulescéntulist
offícium liberális : postquam ad iúdices
ventúmst, non potuit cógitata próloqui :
ita eúm tum timidum *illíc* obstupefecít pudor.
Ge. laudo húnc : sed cesso adíre quam primúm senem ?
ere, sálve : salvom te ádvenisse gaúdeo. De. oh,
bone cústos, salve, cólumen vero fámiliae,
quoi cómmendavi fílium hinc abiéns meum.
Ge. iam dúdum te omnis nós accusare aúdio
inmérito, et me horunc ómnium inmeritíssumo :
nam quíd me in hac re fácere voluistí tibi ?
servom hóminem causam oráre leges nón sinunt,
neque téstimoni díctio est. De. mitto ómnia.
do istúc 'inprudens tímuit adulescéns' : sino
'tu sérvo's' : verum sí cognatast máxume,
non fuít necesse habére : sed id quod léx iubet,
dotém daretis ; quaéreret aliúm virum.
qua rátione inopem pótius ducebát domum ?
Ge. non rátio, verum argéntum deerat. De. súmeret
alicúnde. Ge. alicunde ? níl est dictu fácilius.
De. postrémo si nullo álio pacto, faénore.
Ge. hui, díxti pulchre : síquidem quisquam créderet
te vívo. De. non, non síc futurumst : nón potest.
egon íllam cum illo ut pátiar nuptam unúm diem ?
nil suáve meritumst. hóminem commonstrárier
mi istúm volo aut ubi hábitet demonstrárier.
Ge. nempe Phórmionem ? De. istúm patronum múlieris.
Ge. iam fáxo hic aderit. De. Ántipho ubi nunc ést ? Ge. foris.
De. abi, Phaédria, eum requíre atque adduce húc. Ph. eo :
rectá via quidem ílluc. Ge. nempe ad Pámphilam.
De. ego deós penatis hínc salutatúm domum
devórtar : inde ibo ád forum atque aliquót mihi
amícos advocábo, ad hanc rem qui ádsient,
ut ne ínparatus sím, si adveniat Phórmio.

ACTVS III.

PHORMIO. GETA.

PH. Ítane patris aïs adventum véritum hinc abiisse? GE. ádmodum.
PH. Phánium relíctam solam? GE. síc. PH. et iratúm senem?
GE. óppido. PH. ad te súmma solum, Phórmio, rerúm redit:
túte hoc intristí: tibi omnest éxedendum: adcíngere.
GE. óbsecro te. PH. sí rogabit... GE. ín te spes est. PH. éccere,
quíd si reddet? GE. tu ínpulisti. PH. síc opinor. GE. súbveni.
PH. cédo senem: iam instrúcta sunt mi in córde consilia ómnia.
GE. quíd ages? PH. quid vis, nísi uti maneat Phánium atque ex crímine hoc
Ántiphonem erípiam atque in me omnem íram derivém senis?
GE. ó vir fortis átque amicu's. vérum hoc saepe, Phórmio,
vÉreor, ne istaec fórtitudo in nérvom erumpat dénique. PH. a,
nón itast: factúmst periclum, iám pedum visást via.
quót me censes hómines iam devérberasse usque ád necem,
hóspites, tum cívis? quo magis nóvi, tanto saépius.
cédo dum, enumquam iniúriarum audísti mihi scriptám dicam?
GE. quí istuc? PH. quia non réte accipitri ténnitur neque míluo,
quí male faciunt nóbis: illis quí nil faciunt ténnitur,
[quía enim in illis frúctus est, in íllis opera lúditur.]
áliis aliundést periclum, unde áliquid abradí potest:
míhi sciunt nil ésse. dices 'dúcent damnatúm domum':
álere nolunt hóminem edacem, et sápiunt mea senténtia,

pró maleficio sí beneficium súmmum nolunt réddere.
Ge. nón pote satis pro mérito ab illo tíbi referri grátia.
Ph. ímmo enim nemo sátis pro merito grátiam regí refert.
téne asumbolúm venire unctum átque lautum e bálneis,
ótiosum ab ánimo, quom ille et cúra et sumptu absúmitur!
dúm tibi fit quod pláceat, ille ríngitur: tu rídeas,
príor bibas, priór decumbas: céna dubia adpónitur..
Ge. quíd istuc verbist? Ph. úbi tu dubites quíd sumas potíssumum.
haéc quom rationem íneas quam sint suávia et quam cára sint,
éa qui praebet, nón tu hunc habeas pláne praesentém deum?
Ge. sénex adest: vide quíd agas: prima cóitiost acérruma:
si eám sustinuerís, postilla iam, út lubet, ludás licet.

Demipho. Hegio. Cratinvs. Crito. Geta. Phormio.

De. Enúmquam quoiquam cóntumeliósius
audístis factam iniúriam quam haec ést mihi?
adéste quaeso. Ge. irátus est. Ph. quin tu hóc ages?
iam ego húnc agitabo. pró deum inmortálium,
negat Phánium esse hanc síbi cognatam Démipho?
hanc Démipho negat ésse cognatám? Ge. negat.
De. ipsum ésse opinor dé quo agebam. séquimini.
Ph. neque eíus patrem se scíre qui fuerít? Ge. negat.
[Ph. nec Stilponem ipsum scire qui fuerit? Ge. negat.]
Ph. quia egéns relictast mísera, ignoratúr parens,
neglégitur ipsa: víde avaritia quíd facit.
Ge. si erum ínsimulabis málitiae, male aúdies.
De. o audáciam, etiam me últro accusatum ádvenit.
Ph. nam iam ádulescenti nil est quod suscénseam,
si illúm minus norat: quíppe homo iam grándior,
paupér, quoi in opere víta erat, rurí fere

se cóntinebat: íbi agrum de nostró patre
coléndum habebat: saépe interea míhi senex
narrábat se hunc neglégere cognatúm suom:
at quém virum! quem ego víderim in vita óptumum.
Ge. videás te atque illum, ut nárras. Ph. i in malám
crucem.
nam ni íta eum existumássem, numquam tám gravis
ob hanc ínimicitias cáperem in vostram fámiliam,
quam is áspernatur núnc tam inliberáliter.
Ge. pergín ero absenti mále loqui, inpuríssume?
Ph. dignum aútem hoc illost. Ge. aín tandem, carcér?
De. Geta.
Ge. bonórum extortor, légum contortór. De. Geta.
Ph. respónde. Ge. quis homost? éhem. De. tace.
Ge. absentí tibi
te indígnas seque dígnas contumélias
numquám cessavit dícere. De. ohe désine.
aduléscens, primum abs te hóc bona veniá peto,
si tíbi placere pótis est, mi ut respóndeas:
quem amícum tuom aïs fuísse istum, explaná mihi,
et quí cognatum mé sibi esse díceret.
Ph. proinde éxpiscare quási non nosses. De. nóssem?
Ph. ita.
De. ego mé nego: tu quí aïs redige in mémoriam.
Ph. eho tú, sobrinum tuóm non noras? De. énicas.
dic nómen. Ph. nomen? máxume. De. quid núnc
taces?
Ph. perii hércle, nomen pérdidi. De. hem, quid aïs?
Ph. Geta,
si méministi id quod ólim dictumst, súbice. hem,
non díco: quasi non nóris, temptatum ádvenis.
De. egone aútem tempto? Ge. Stílpo. Ph. atque adeo
quíd mea?
Stilpóst. De. quem dixti? Ph. Stílponem inquam
nóveras.
De. neque égo illum noram néque mi cognatús fuit
quisquom ístoc nomine. Ph. ítane? non te horúm
pudet?
at sí talentum rém reliquissét decem,
De. di tíbi male faciant. Ph. prímus esses mémoriter

progéniem vostram usque áb avo atque atavo próferens.
De. ita ut dícis. ego tum quom ádvenissem, quí mihi
cognáta ea esset, dícerem: itidem tú face:
cedo qui ést cognata? Ge. eu nóster, recte: heus tú, cave.
Ph. dilúcide expedívi quibus me opórtuit
iudícibus: tum id si fálsum fuerat, fílius
quor nón refellit? De. fílium narrás mihi?
quoius dé stultitia díci ut dignumst nón potest.
Ph. at tú qui sapiens és magistratús adi,
iudícium de ea causa álterum ut reddánt tibi:
quandóquidem solus régnas et solí licet
hic de eádem causa bís iudicium apíscier.
De. etsí mihi facta iniúriast, verúm tamen
potiús quam litis sécter aut quam te aúdiam,
itidem út cognata sí sit, id quod léx iubet
dotís dare, abduce hánc, minas quinque áccipe.
Ph. hahahaé, homo suavis. De. quíd est? num iniquom póstulo?
an ne hóc quidem ego adipíscar, quod ius públicumst?
Ph. itan tándem quaeso, item út meretricem ubi abúsus sis,
mercédem dare lex iúbet eï atque amíttere?
an, ut néquid turpe cívis in se admítteret
proptér egestatem, próxumo iussást dari,
ut cum úno aetatem dégeret? quod tú vetas.
De. ita, próxumo quidem: át nos unde? aut quam óbrem? Ph. ohe,
'actum' áiunt 'ne agas.' De. nón agam? immo hau désinam,
donéc perfecero hóc. Ph. ineptis. De. síne modo.
Ph. postrémo tecum níl rei nobis, Démipho, est:
tuos ést damnatus gnátus, non tu: nám tua
praetérierat iam ad dúcendum aetas. De. ómnia haec
illúm putato, quae égo nunc dico, dícere:
aut quídem cum uxore hac ípsum prohibebó domo.
Ge. irátus est. Ph. tu té idem melius féceris.
De. itane és paratus fácere me advorsum ómnia,
infélix? Ph. metuit híc nos, tam etsi sédulo

dissímulat. Ge. bene habent tíbi principia. Ph. quín quod est
ferúndum fers? tuis dígnum factis féceris,
ut amíci inter nos símus. De. egon tuam éxpetam
amícitiam? aut te vísum aut auditúm velim?
Ph. si cóncordabis cum ílla, habebis quaé tuam
senectútem oblectet: réspice aetatém tuam.
De. te obléctet: tibi habe. Ph. mínue vero iram. De. hóc age.
satis iám verborumst: nísi tu properas múlierem
abdúcere, ego illam eíciam: dixi, Phórmio.
Ph. si tu íllam attigeris sécus quam dignumst líberam,
dicám tibi inpingam grándem: dixi, Démipho.
siquíd opus fuerit, heús, domo me. Ge. intéllego.

Demipho. Geta. Hegio. Cratinvs. Crito.

De. Quantá me cura et sóllicitudine ádficit
gnatús, qui me et se hisce ínpedivit núptiis!
neque mi ín conspectum pródit, ut saltém sciam,
quid de hác re dicat quídve sit senténtiae.
abi, víse redierítne iam an non dúm domum.
Ge. eó. De. videtis quo ín loco res haéc siet:
quid ágo? dic, Hegio. He. égo? Cratinum cénseo,
si tíbi videtur. De. díc, Cratine. Cra. méne vis?
De. te. Cra. ego quae ín rem tuam sint éa velim faciás: mihi
sic hóc videtur: quód te absente hic fílius
egít, restitui in íntegrum aequomst ét bonum:
et id ínpetrabis. díxi. De. dic nunc, Hégio.
He. ego sédulo hunc dixísse credo: vérum itast,
quot hómines tot senténtiae: suos quoíque mos.
mihi nón videtur quód sit factum légibus
rescíndi posse: et túrpe inceptust. De. díc, Crito.
Cri. ego ámplius delíberandum cénseo:
res mágnast. He. numquid nós vis? De. fecistís probe:
incértior sum múlto quam dudúm. Ge. negant
redísse. De. frater ést expectandús mihi:
is quód mihi dederit de hác re consilium, íd sequar.

percóntatum ibo ad pórtum, quoad se récipiat.
Ge. at ego Ántiphonem quaéram, ut quae acta hic sínt sciat.
sed eccum ípsum video in témpore huc se récipere.

Antipho. Geta.

An. Énim vero, Antiphó, multimodis cum ístoc anim es vítuperandus:
ítane te hinc abísse et vitam tuám tutandam aliís dedisse!
álios tuam rem crédidisti mágis quam tete animum ádvorsuros?
nam út ut erant alia, ílli certe quaé nunc tibi domíst consuleres,
néquid propter tuám fidem decépta poteretúr mali:
quoíus nunc miserae spés opesque súnt in te uno omnés sitae.
Ge. et quídem, ere, nos iam dúdum hic te absentem íncusamus, qui ábieris.
An. te ipsúm quaerebam. Ge. séd ea causa nílo magis defécimus.
An. loquere óbsecro, quo nam ín loco sunt rés et fortunaé meae:
numquíd subolet patrí? Ge. nil etiam. An. ecquíd spei porrost? Ge. néscio. An. a.
Ge. nisi Phaédria hau cessávit pro te eníti. An. nil fecít novi.
Ge. tum Phórmio itidem in hác re ut aliis strénuom hominem praébuit.
An. quid is fécit? Ge. confutávit verbis ádmodum iratúm senem.
An. eu, Phórmio. Ge. ego quod pótui porro. An. mí Geta, omnis vós amo.
Ge. síc habent princípia sese ut díco: adhuc tranquílla res est,
mánsurusque pátruom pater est, dum húc adveniat. An. quíd eum? Ge. ut aibat
de eíus consilio sése velle fácere quód ad hanc rem áttinet.

An. quántum metu*i*st míhi, redire huc sálvom nunc patruóm, Geta!
nam eíus per unam, ut aúdio, aut vivam aút moriar senténtiam.
Ge. Phaédria tibi adést. An. ubi nam? Ge. eccum ab suá palaestra exít foras.

Phaedria. Dorio. Antipho. Geta.

Ph. Dório,
audi óbsecro. Do. non aúdio. Ph. parúmper. Do. quin omítte me.
Ph. aúdi quod dicam. Do. át enim taedet iam aúdire eadem míliens.
Ph. át nunc dicam quód lubenter aúdias. Do. loquere, aúdio.
Ph. nón queo te exoráre ut maneas tríduom hoc? quo núnc abis?
Do. mirábar si tu míhi quicquam adferrés novi. An. ei,
metuó lenonem nequid... Ge. suo suát capiti? idem ego véreor.
Ph. non iám mihi credis? Do. háriolare. Ph. sín fidem do? Do. fábulae.
Ph. faéneratum istúc beneficium púlchre tibi dicés. Do. logi.
Ph. créde mihi, gaudébis facto: vérum hercle hoc est. Do. sómnia.
Ph. éxperire: nón est longum. Do. cántilenam eandém canis.
Ph. tú cognatus, tú parens, tu amícus, tu... Do. garrí modo.
Ph. ádeon ingenio ésse duro te átque inexorábili,
út neque misericórdia neque précibus mollirí queas!
Do. ádeon te esse incógitantem atque ínpudentem, Phaédria,
út phaleratis díctis ducas me ét meam ductes grátiis!
An. míseritumst. Ph. ei, véris vincor. Ge. quám uterquest similís sui.

Ph. *at*que, Ántipho alia quom óccupatus ésset sollicitúdine,
tum hoc ésse mi obiectúm malum! An. a, quid ístuc autem, Phaédria?
Ph. ó fortunatíssume Antipho. An. égone? Ph. quoi quod amás domist:
néc cum huius modi umquam úsus venit út conflictarés malo.
An. míhin domist? immo, íd quod aiunt, aúribus teneó lupum.
[nam neque quo pacto a me amittam neque uti retineam scio.]
Do. ípsum istuc mi in hóc est. An. heia, né parum lenó sies.
númquid hic confécit? Ph. hicine? quód homo inhumaníssumus:
Pámphilam meam véndidit. Ge. quid? véndidit? An. ain? véndidit?
Ph. véndidit. Do. quam indígnum facinus, áncillam aere emptám meo!
Ph. néqueo exorare út me maneat ét cum illo ut mutét fidem
tríduom hoc, dum id quód est promissum ab amícis argentum aúfero:
sí non tum dedero, únam praeterea hóram ne oppertús sies.
Do. óbtundes? An. hau lóngumst id quod órat: exorét sine:
ídem hic tibi, quod bóni promeritus fúeris, conduplicáverit.
Do. vérba istaec sunt. An. Pámphilamne hac úrbe privarí sines?
túm praeterea horúnc amorem dístrahi poterín pati?
Do. néque ego neque tu. Ge. dí tibi omnes íd quod es dignús duint.
Do. égo te complurís advorsum ingénium meum mensís tuli,
póllicitantem et níl ferentem, flentem: nunc contra ómnia haec:
répperi qui dét neque lacrumet: dá locum melióribus.

An. cérte hercle, ego si sátis commemini, tíbi quidemst olím dies,
quóad dares huic, praéstituta. Ph. fáctum. Do. num ego istúc nego?
An. iam éa praeteriit? Do. nón, verum haec eï ántecessit. An. nón pudet
vánitatis? Do. mínume, dum ob rem. Ge. stérculinum. Ph. Dório,
ítane tandem fácere oportet? Do. síc sum: si placeo, útere.
An. síc hunc decipi! Do. ímmo enim vero, Ántipho, hic me décipit:
nam híc me huius modi scíbat esse: ego húnc esse aliter crédidi;
íste me feféllit: ego isti nílo sum aliter ác fui.
séd ut ut haec sunt, támen hoc faciam: crás mane argentúm mihi
míles dare se díxit: si mihi príor tu attuleris, Phaédria,
meá lege utar, út potior sit, quí prior ad dandúmst. vale.
Ph. quíd faciam? unde ego núnc tam subito huic árgentum inveniám miser,
quoí minus nilo est, quód, hic si pote fuísset exorárier
tríduom hoc, promíssum fuerat? An. ítane hunc patiemúr, Geta,
fíeri miserum, quí me dudum, ut díxti, adiuerit cómiter?
quín, quom opus est, benefícium rursum eï éxperimur réddere?
Ge. scío equidem hoc esse aéquom. An. age ergo, sólus servare húnc potes.
Ge. quíd faciam? An. inveniás argentum. Ge. cúpio: sed id unde, édoce.
An. páter adest hic. Ge. scío: sed quid tum? An. a, díctum sapientí sat est.
Ge. ítane? An. ita. Ge. sane hércle pulchre suades: etiam tu hínc abis?
nón triumpho, ex núptiis tuis sí nil nanciscór mali,

ni étiam nunc me huius caúsa quaerere ín malo iubeás crucem?
An. vérum hic dicit. Ph. quíd? ego vobis, Géta, alienus sum? Ge. haú puto:
séd parumne est, quod ómnibus nunc nóbis suscensét senex,
ni ínstigemus étiam, ut nullus lócus relinquatúr preci?
Ph. álius ab oculís meis illam in ígnotum abducét locum? hem:
tum ígitur, dum licét dumque adsum, lóquimini mecum, Ántipho,
cóntemplaminí me. An. quam obrem? aut quíd nam facturú's, cedo?
Ph. quóquo hinc asportábitur terrárum, certumst pérsequi
aút perire. Ge. dí bene vortant quód agas: pedetemptím tamen.
An. víde siquid opis pótes adferre huic. Ge. 'síquid'? quid? An. quaere óbsecro:
néquid plus minúsve faxit, quód nos post pigeát, Geta.
Ge. quaéro. An. salvos ést, ut opinor. Ge. vérum enim metuó malum.
An. nóli metuere: úna tecum bóna mala tolerábimus.
Ge. quántum opus est tibi argénti, loquere. Ph. sólae trigintá minae.
Ge. tríginta? hui, percárast, Phaedria. Ph. ístaec vero vílis est.
Ge. áge age, inventas réddam. Ph. o lepidum. Ge. aufér te hinc. Ph. iam opust. Ge. iám feres:
séd opus est mihi Phórmionem ad hánc rem adiutorém dari.
An. praéstost: audacíssume oneris quíd vis inpone, écferet:
sólus est homo amíco amicus. Ge. eámus ergo ad eum ócius.
An. númquid est quod operá mea vobis ópus sit? Ge. nil: verum ábi domum
ét illam miseram, quam égo nunc intus scío esse exanimatám metu,

cónsolare. céssas? An. nil est aéque quod faciám lubens.
Ph. quá via istuc fácies? Ge. dicam in ítinere: hinc modo te ámove.

ACTVS IIII.

Demipho. Chremes.

De. Quid? quá profectus caúsa hinc es Lemnúm, Chremes,
addúxtin tecum fíliam? Ch. non. De. quíd ita non?
Ch. postquám videt me eius máter esse hic diútius,
simul aútem non manébat aetas vírginis
meam néglegentiam: ípsam cum omni fámilia
ad mé profectam esse aíbant. De. quid illic tám diu
quaeso ígitur commorábare, ubi id audíveras?
Ch. pol mé detinuit mórbus. De. unde? aut quí? Ch. rogas?
senéctus ipsast mórbus. sed venísse eas
salvás audivi ex naúta qui illas véxerat.
De. quid gnáto obtigerit me ábsente, audistín, Chremes?
Ch. quod quídem me factum cónsili incertúm facit.
nam hanc cóndicionem síquoi tulero extrário,
quo pácto aut unde míhi sit dicundum órdinest.
te míhi fidelem esse aéque atque egomet súm mihi
scibam: ílle si me aliénus adfiném volet,
tacébit, dum intercédet familiáritas:
sin spréverit me, plús quam opus est scitó sciet,
vereórque ne uxor áliqua hoc resciscát mea:
quod sí fit, ut me excútiam atque egrediár domo,
id réstat: nam ego meórum solus súm meus.
De. scio ita ésse: et istaec mihi res sollicitúdinist:
neque ádeo defitíscar experírier,
donéc tibi quod pollícitus sum id effécero.

GETA. (DEMIPHO. CHREMES.)

Ego hóminem callidiórem vidi néminem
quam Phórmionem. vénio ad hominem, ut dícerem
argéntum opus esse et íd quo pacto fíeret.
vix dúm dimidium díxeram, intelléxerat:
gaudébat: me laudábat: quaerebát senem.
dis grátias agébat, tempus síbi dari,
ubi Phaédriae *es*se osténderet niló minus
amícum sese quam Ántiphoni. hominem ád forum
iussi ópperiri: eo me ésse adducturúm senem.
sed eccum ípsum. quis est ultérior? attat Phaédriae
pater vénit. sed quid pértimui autem bélua?
an quía quos fallam pro úno duo sunt míhi dati?
commódius esse opinor duplici spe útier.
petam hínc unde a primo ínstitui: is si dát, sat est:
si ab eó nil fiet, tum húnc adoriar hóspitem.

ANTIPHO. GETA. CHREMES. DEMIPHO.

AN. Expécto quam mox récipiat sesé Geta.
sed pátruom video cúm patre astantem. eí mihi,
quam tímeo, adventus húius quo inpellát patrem.
GE. adíbo: o salve, nóster Chremes. CH. salvé, Geta.
GE. veníre salvom vólup est. CH. credo. GE. quíd agitur?
CH. multa ádvenienti, ut fít, nova hic complúria.
GE. ita. de Ántiphone audístin quae facta? CH. ómnia.
GE. tun díxeras huic? fácinus indignúm, Chremes,
sic círcumiri! DE. id cum hóc agebam cómmodum.
GE. nam hercle égo quoque id quidem ágitans mecum sédulo
invéni, opinor, rémedium huic rei. CH. quíd, Geta?
DE. quod rémedium? GE. ut abii ábs te, fit forte óbviam
mihi Phórmio. CH. qui Phórmio? GE. is qui istám. CH. scio.
GE. visúmst mi, ut eius témptarem senténtiam.

prendo hóminem solum: ‘quór non’ inquam ‘Phórmio,
vidés, inter nos síc haec potius cúm bona
ut cómponamus grátia quam cúm mala?
erus líberalis ést et fugitans lítium:
nam céteri quidem hércle amici omnés modo
uno óre auctores fuére, ut praecipitem hánc daret.’
An. quid hic coéptat aut quo evádet hodie? Ge. ‘an légibus
datúrum poenas díces, si illam eiécerit?
iam id éxploratumst: héia, sudabís satis,
si cum íllo inceptas hómine: ea eloquéntiast.
verúm pono esse víctum eum: at tandém tamen
non cápitis ei res ágitur, sed pecúniae.’
postquam hóminem his verbis séntio mollírier,
‘solí sumus nunc hic’ ínquam: ‘eho, dic quid vís dari
tibi ín manum, ut erus hís desistat lítibus,
haec hínc facessat, tú molestus né sies?’
An. satin ílli di sunt própitii? Ge. ‘nam sát scio,
si tu áliquam partem aequí bonique díxeris,
ut est ílle bonus vir, tría non commutábitis
verba hódie inter vos.’ De. quís te istaec iussít loqui?
Ch. immó non potuit mélius pervenírier
eo quó nos volumus. An. óccidi. De. perge éloqui.
Ge. a prímo homo insaníbat. Ch. cedo quid póstulat?
Ge. quid? nímium quantum. Ch. *quántum?* dic. Ge. siquís daret
taléntum magnum. De. immó malum hercle: ut níl pudet!
Ge. quod díxi adeo eï: ‘quaéso, quid si fíliam
suam únicam locáret? parvi ré tulit
non súscepisse: invéntast quae dotém petat.’
ut ad paúca redeam ac míttam illius inéptias,
haec dénique eius fuít postrema orátio:
‘ego’ ínquit ‘a princípio amici fíliam,
ita ut aéquom fuerat, vólui uxorem dúcere.
nam míhi venibat ín mentem eius incómmodum,
in sérvitutem paúperem ad ditém dari.
sed mi ópus erat, ut apérte tibi nunc fábuler,

aliquántulum quae adférret, qui dissólverem
quae débeo: et etiám nunc, si volt Démipho
dare quántum ab hac accípio, quae sponsást mihi,
nullám mihi malim quam ístanc uxorém dari.'
An. utrúm stultitia fácere ego hunc an málitia
dicám, scientem an ínprudentem, incértus sum.
De. quid si ánimam debet? Ge. 'áger oppositust pígnori
decem ób minas' inquit. De. áge age, iam ducát: dabo.
Ge. 'aedículae item sunt ób decem alias.' De. oíeï, nimiúmst. Ch. ne clama: pétito *ill*asce a mé decem.
Ge. 'uxóri emunda ancillulast: tum plúscula
supelléctile opus est: ópus est sumptu ad núptias:
his rébus sane póne' inquit 'decém minas.'
De. sescéntas proinde scríbito iam míhi dicas:
nil do: ínpuratus me ílle ut etiam inrídeat?
Ch. quaeso, égo dabo, quiésce: tu modo fílius
fac ut íllam ducat, nós quam volumus. An. eí mihi,
Geta, óccidisti mé tuis falláciis.
Ch. mea caúsa eïcitur: mé hoc est aequom amíttere.
Ge. 'quantúm potest me cértiorem' inquít 'face,
si illám dant, hanc ut míttam: ne incertús siem:
nam illí mihi dotem iám constituerúnt dare.'
Ch. iam accípiat: illis répudium renúntiet:
hanc dúcat. De. quae quidem ílli res vortát male.
Ch. oppórtune adeo argéntum nunc mecum áttuli,
fructúm quem Lemni uxóris reddunt praédia:
inde súmam: uxori tíbi opus esse díxero.
An. Geta. Ge. hém. An. quid egisti? Ge. émunxi argentó senes.
An. satin ést id? Ge. nescio hércle, tantum iússus sum.
An. eho, vérbero, aliud míhi respondes ác rogo?
Ge. quid érgo narras? An. quíd ego narrem? operá tua
ad réstim mihi quidém res redit planíssume.
ut té quidem di deaeque ómnes superi *atque* ínferi
malís exemplis pérdant! em, siquíd velis,
huic mándes [quod quidem récte curatúm velis,
huic mándes,] qui te ad scópulum e tranquillo aúferat.

quid mínus utibile fuít quam hoc volnus tángere
aut nóminare uxórem ? iniectast spés patri
posse íllam extrudi. cédo nunc porro, Phórmio
dotém si accipiet, úxor ducendást domum,
quid fíet ? Ge. non enim dúcet. An. novi. céterum
quom argéntum repetent, nóstra causa scílicet
in nérvom potius íbit ? Ge. nil est, Ántipho,
quin mále narrando póssit depravárier.
tu id quód bonist excérpis, dicis quód malist.
audí nunc contra : iám si argentum accéperit,
ducéndast uxor, út aïs : concedó tibi :
spatiúm quidem tandem ádparandis núptiis,
vocándi, sacruficándi dabitur paúlulum.
intérea amici quód polliciti súnt dabunt :
inde íste reddet. An. quam óbrem ? aut quid dicét ?
Ge. rogas ?
'quot rés postilla mónstra evenerúnt mihi !
intro íit in aedis áter alienús canis :
anguís *in* inpluvium décidit de tégulis :
gallína cecinit : ínterdixit háriolus :
harúspex vetuit : ánte brumam autém novi
negóti incipere * * * * *
* * * quaé causast iustíssuma.'
haec fíent. An. ut modo fíant ! Ge. fient : mé vide.
pater éxit : abi, dic ésse argentum Phaédriae.

Demipho. Geta. Chremes.

De. Quiétus esto, inquam : égo curabo néquid verbo-
rúm duit.
hoc témere numquam amíttam ego a me, quín mihi
testis ádhibeam :
quoi dem ét quam obrem dem, cómmemorabo. Ge. ut
caútus est, ubi níl opust.
Ch. atque íta opus factost : ét matura, dúm lubido
eadem haéc manet :
nam si áltera illaec mágis instabit, fórsitan nos reíciat.
Ge. rem ipsám putasti. De. dúc me ad eum ergo.
Ge. nón moror. Ch. ubi hoc égeris,
transíto ad uxorém meam, ut convéniat hanc prius quam
hínc abit.

dicát eam dare nos Phórmioni núptum, ne suscénseat:
et mágis esse illum idóneum, qui ipsí sit familiárior:
nos nóstro officio nón digressos ésse: quantum is vóluerit
datum ésse dotis. De. quíd tua malum id ré fert? Ch. magni, Démipho.
non sátis est tuom te offícium fecisse, íd si non fama ádprobat:
volo ipsíus [quoque] haec voluntáte fieri, né se eiectam praédicet.
De. idem égo istuc facere póssum. Ch. mulier múlieri magis cónvenit.
De. rogábo. Ch. ubi illas núnc ego reperíre possim, cógito.

Sophrona. Chremes.

So. Quíd agam? quem mi amícum inveniam mísera? aut quo consília haec referam?
aút unde auxiliúm petam?
nám vereor, era ne ób meum suasum indígna iniuria ádficiatur:
íta patrem adulescéntis facta haec tólerare audió violenter.
Ch. nám quae haec anus est, éxanimata a frátre quae egressást meo?
So. quod ut fácerem egestas me ínpulit, quom scírem infirmas núptias
hasce ésse, ut id consúlerem, interea víta ut in tutó foret.
Ch. cérte edepol, nisi me ánimus fallit aút parum prospíciunt oculi,
meaé nutricem gnátae video. So. néque ille investigátur, Ch. quid ago?
So. qui ést eius pater. Ch. ádeo, maneo, dum haéc quae loquitur mágis cognosco?
So. quód si eum nunc reperíre possim, níl est quod vereár. Ch. east ipsa:
cónloquar. So. quis hic lóquitur? Ch. Sophrona. So. ét meum nomen nóminat?

Ch. réspice ad me. So. di óbsecro vos, éstne hic Stilpo? Ch. nón. So. negas?
Ch. cóncede hinc a fóribus paulum istórsum sodes, Sóphrona.
ne me ístoc posthac nómine appellássis. So. quid? non óbsecro es
quem sémper te esse díctitasti? Ch. st'. So. quid has metuís foris?
Ch. conclúsam hic habeo uxórem saevam. vérum istoc me nómine
eo pérperam olim díxi, ne vos fórte inprudentés foris
effútiretis átque id porro aliqua úxor mea rescísceret.
So. istóc pol nos te hic ínvenire míserae numquam pótuimus.
Ch. eho díc mihi, quid reí tibist cum fámilia hac unde éxis?
ubi illaé sunt? So. miseram me. Ch. hém, quid est? vivóntne? So. vivit gnáta.
matrem ípsam ex aegritúdine hac miserám mors consecútast.
Ch. male fáctum. So. ego autem, quae éssem anus desérta egens ignóta,
ut pótui nuptum vírginem locávi huic adulescénti,
harúm qui est dominus aédium. Ch. Antiphónine? So. em, isti*c* ípsi.
Ch. quid? duásne is uxorés habet? So. au, únam ille quidem hanc sólam.
Ch. quid illam álteram quae dícitur cognáta? So. haec ergost. Ch. quíd aïs?
So. compósito factumst, quó modo hanc amáns habere pósset
sine dóte. Ch. di vostrám fidem, quam saépe forte témere
evéniunt quaé non aúdeas optáre! offendi advéniens
quocúm volebam et út volebam fíliam locátam:
quod nós ambo opere máxumo dabámus operam ut fíeret,
sine nóstra cura, máxuma sua cúra haec sola fécit.
So. nunc quíd opus facto sít vide: pater ádulescentis vénit

eumque ánimo iniquo hoc óppido ferre áiunt. Ch. nil períclist.
sed pér deos atque hómines meam esse hanc cáve resciscat quísquam.
So. nemo éx me scibit. Ch. séquere me: intus cétera audié*ti*s.

ACTVS V.

Demipho. Geta.

De. Nostrápte culpa fácimus ut malós expediat ésse,
dum nímium dici nós bonos studémus et benígnos.
ita fúgias ne praetér casam, quod áiunt. nonne id sát erat,
accípere ab illo iniúriam? etiam argéntumst ultro obiéctum,
ut sít qui vivat, dum áliud aliquid flágiti confíciat.
Ge. planíssume. De. eis nunc praémiumst, qui récta prava fáciunt.
Ge. veríssume. De. ut stultíssume quidem illí rem gesserímus.
Ge. modo ut hóc consilio póssiet discédi, ut istam dúcat.
De. etiámne id dubiumst? Ge. haúscio hercle, ut homóst, an mutet ánimum.
De. hem, mútet autem? Ge. néscio: verúm, si forte, díco.
De. ita fáciam, ut frater cénsuit, [ut] uxórem eius huc addúcam,
cum ista út loquatur. tú, Geta, abi prae: núntia hanc ventúram.
Ge. argéntum inventumst Phaédriae: de iúrgio silétur.
provísumst, ne in praeséntia haec hinc ábeat: quid nunc pórro?
quid fíet? in eodém luto haesitás: vorsura sólves,
Geta: praésens quod fuerát malum in diem ábiit: plagae créscunt,

nisi próspicis. nunc hínc domum ibo ac Phánium edocébo.
nequíd vereatur Phórmionem aut *hu*ius oratiónem.

DEMIPHO. NAVSISTRATA.

DE. Age dum, út soles, Nausístrata, fac illa út placetur nóbis,
ut suá voluntate íd quod est faciúndum faciat. NA. fáciam.
DE. paritér nunc opera me ádiuvas, ac ré dudum opituláta 's.
NA. factúm volo: ac pol mínus queo viri cúlpa, quam me dígnumst.
DE. quid aútem? NA. quia pol meí patris bene párta indiligénter
tutátur: nam ex eis praédiis talénta argenti bína
capiébat statim: hem, vír viro quid praéstat! DE. binan quaéso?
NA. ac rébus vilióribus multó talenta bína. DE. hui.
NA. quid haéc videntur? DE. scílicet. NA. virúm me natum véllem:
ego osténderem, DE. certó scio. NA. quo pácto.. DE. parce sódes,
ut póssis cum illa, né te adulescens múlier defetíget.
NA. faciam út iubes: sed meúm virum abs te exíre video.

CHREMES. DEMIPHO. NAVSISTRATA.

CH. Ehem, Démipho,
iam illí datumst argéntum? DE. curavi ílico. CH. nollém datum.
ei, vídeo uxorem: paéne plus quam sát erat. DE. quor nollés, Chremes?
CH. iam récte. DE. quid tu? ecquíd locutus cum ísta es, quam obrem hanc dúcimus?
CH. transégi. DE. quid ait tándem? CH. abduci nón potest. DE. qui nón potest?
CH. quia utérque utriquest córdi. DE. quid istuc nóstra? CH. magni: praéter haec

cognátam comperi ésse nobis. De. quíd ? deliras. Ch. síc erit :
non témere dico : rédii mecum in mémoriam. De. satin sánus es ?
Na. au óbsecro, vide ne ín cognatam pécces. De. non est. Ch. né nega :
patris nómen aliud díctumst : hoc tu errásti. De. non norát patrem ?
Ch. norát. De. quor aliud díxit ? Ch. numquamne hódie concedés mihi
neque intélleges ? De. si tú nil narras ? Ch. pérgis ? Na. miror qui hóc siet.
De. equidem hércle nescio. Ch. vin scire ? at íta me servet Iúppiter,
ut própior illi, quam égo sum ac tu, homo némost. De. di vostrám fidem :
eámus ad ipsam : una ómnis nos aut scíre aut nescire hóc volo. Ch. a.
De. quid ést ? Ch. itan parvam míhi fidem esse apúd te ! De. vin me crédere ?
vin sátis quaesitum mi ístuc esse ? age, fíat. quid ? illa fília
amíci nostri quíd futurumst ? Ch. récte. De. hanc igitur míttimus ?
Ch. quid ni ? De. ílla maneat ? Ch. síc. De. ire igitur tíbi licet, Nausístrata.
Na. sic pól commodius ésse in omnis árbitror, quam ut coéperas,
manére hanc ; nam perlíberalis vísast, quom vidí, mihi.
De. quid istúc negotist ? Ch. iámne operuit óstium ? De. iam. Ch. o Iúppiter,
di nós respiciunt : gnátam inveni núptam cum tuo fílio. De. hem,
quo pácto id potuit ? Ch. nón satis tutus ést ad narrandum híc locus.
De. at tu íntro abi. Ch. heus, ne fílii quidem hoc nóstri resciscánt volo.

ANTIPHO.

Laetús sum, ut meae res sése habent, fratri óptigisse quód volt.
quam scítumst, eius modí parare in ánimo cupiditátes,
quas, quóm res advorsaé sient, pauló mederi póssis!
hic símul argentum répperit, curá sese expedívit:
ego núllo possum rémedio me evólvere ex his túrbis,
quin, si hóc celetur, ín metu, sin pátefit, in probró sim.
neque mé domum nunc réciperem, ni mi ésset spes osténta
huiúsce habendae. séd ubi nam Getam ínvenire possim?
[ut rogem, quod tempus conveniundi patris me capere suadeat.]

PHORMIO. ANTIPHO.

PH. Argéntum accepi, trádidi lenóni: abduxi múlierem,
curávi propria ut Phaédria poterétur: nam emissást manu.
nunc úna mihi res étiam restat quae ést conficiunda, ótium
ab sénibus ad potándum ut habeam: nam áliquot hos sumám dies.
AN. sed Phórmiost: quid aïs? PH. quid? AN. quid nam núnc facturust Phaédria?
quo pácto satietátem amoris aít se velle absúmere?
PH. vicíssim partis tuás acturust. AN. quás? PH. ut fugitet *suóm* patrem.
te suás rogavit rúrsum ut ageres, caúsam ut pro se díceres.
nam pótaturus ést apud me. ego me íre senibus Súnium
dicam ád mercatum, ancíllulam emptum dúdum quam dixít Geta:
ne, quom híc non videant, mé conficere crédant argentúm suom.
sed óstium concrépuit abs te. AN. víde qui egrediatúr. PH. Getast.

GETA. ANTIPHO. PHORMIO.

GE. O fortuna, o fórs fortuna, quántis commoditátibus,
quám subito meo ero Antiphoni ope vóstra hunc onerastís diem!
AN. quíd nam hic sibi volt? GE. nósque amicos eíus exonerastís metu!
séd ego nunc mihi césso, qui non úmerum hunc onero pállio
átque hominem propero ínvenire, ut haéc quae contigerínt sciat.
AN. núm tu intellegis, híc quid narret? PH. núm tu? AN. nil. PH. tantúndem ego.
GE. ád lenonem hinc íre pergam: ibi núnc sunt. AN. heus, Geta. GE. ém tibi.
núm mirum aut novómst revocari, cúrsum quom institerís? AN. Geta.
GE. pérgit hercle: númquam tu odio tuó me vinces. AN. nón manes?
GE. vápula. AN. id quidem tíbi iam fiet, nísi resistis, vérbero.
GE. fámiliariórem oportet ésse hunc: minitatúr malum.
séd isne est quem quaero án non? ipsust. cóngredere actutúm. AN. quid est?
GE. ó omnium, quantum ést qui vivont, hóminum homo ornatíssume:
nám sine controvórsia ab dis sólus diligere, Ántipho.
AN. íta velim: sed quí istuc credam ita ésse mihi dicí velim.
GE. sátin est si te délibutum gaúdio reddo? AN. énicas.
PH. quín tu hinc pollicitátiones aúfer et quod férs cedo. GE. oh,
tú quoque aderas, Phórmio? PH. aderam: séd tu cessas? GE. áccipe, e*n*:
út modo argentúm tibi dedimus ápud forum, rectá domum
súmus profecti: intérea mittit érus me ad uxorém tuam.

AN. quam óbrem? GE. omitto próloqui: nam níl ad hanc remst, Ántipho:
úbi in gynaeceum íre occipio, púer ad me adcurrít Mida,
póne adprendit pállio, resupínat: respició, rogo
quam óbrem retineát me: ait esse vétitum intro ad eram accédere.
'Sóphrona modo frátrem huc' inquit 'sénis introduxít Chremem'
eúmque nunc esse íntus cum illis: hóc ubi ego audivi, ád foris
súspenso gradú placide ire pérrexi, accessi, ástiti,
ánimam compressi, aúrem admovi: ita ánimum coepi atténdere,
hóc modo sermónem captans. AN. eú, Geta. GE. hic pulchérrumum
fácinus audivi: ítaque paene hercle éxclamavi gaúdio.
AN. quód? GE. quod nam arbitráre? AN. nescio. GE. átqui mirificíssumum:
pátruos tuos est páter inventus Phánio uxorí tuae. AN. hem,
quíd aïs? GE. cum eius consuévit olim mátre in Lemno clánculum.
PH. sómnium: utin haec ígnoraret suóm patrem? GE. aliquid crédito,
Phórmio, esse caúsae: sed me censen potuisse ómnia
íntellegere extra óstium, intus quae ínter sese ipsi égerint?
AN. átque hercle ego quoque íllam audivi fábulam. GE. immo etiám dabo
quó magis credas: pátruos interea índe huc egreditúr foras:
haú multo post cúm patre idem récipit se intro dénuo:
äït uterque tíbi potestatem éius adhibendaé dari:
dénique ego sum míssus, te ut requírerem atque addúcerem. AN. em,
quín ergo rape mé: quid cessas? GE. fécero. AN. o mi Phórmio,
vále. PH. vale, Antiphó. bene, ita me dí ament, factum. gaúdeo

tantám fortunam de ínproviso esse hís datam.
summa éludendi occásiost mihi núnc senes
et Phaédriae curam ádimere argentáriam,
ne quoíquam suorum aequálium suppléx siet.
nam idem hóc argentum, ita út datumst, ingrátiis
ei dátum erit: hoc qui cógam, re ipsa répperi.
nunc géstus mihi voltúsque est capiundús novos.
sed hínc concedam in ángiportum hoc próxumum,
inde hísce ostendam me, úbi erunt egressí foras.
quo me ádsimularam ire ád mercatum, nón eo.

DEMIPHO. CHREMES. PHORMIO.

DE. Dis mágnas merito grátias habeo átque ago,
quando évenere haec nóbis, frater, próspere.
CH. estne íta uti dixi líberalis? DE. óppido.
quantúm potest, nunc cónveniundus Phórmiost,
prius quám dilapidat nóstras trigintá minas
ut aúferamus. PH. Démiphonem sí domist
visam, út quod.. DE. at nos ád te ibamus, Phórmio.
PH. de eadem hác fortasse caúsa? DE. ita hercle. PH. crédidi:
quid ád me ibatis? rídiculum: verebámini
ne nón id facerem quód recepissém semel?
heus, quánta quanta haec méa paupertas ést, tamen
adhúc curavi unum hóc quidem, ut mi essét fides.
idque ád vos venio núntiatum, Démipho,
parátum me esse: ubi vóltis, uxorém date.
nam omnís posthabui míhi res, ita uti pár fuit,
postquám tanto opere id vós velle animum advórteram.
DE. at híc dehortatus ést me, ne illam tíbi darem:
'nam quí erit rumor' ínquit, 'id si féceris?
olím quom honeste pótuit, tum non ést data:
nunc víduam extrudi túrpest': ferme eadem ómnia
quae túte dudum córam me incusáveras.
PH. satís superbe inlúditis me. DE. quí? PH. rogas?
quia ne álteram quidem íllam potero dúcere:
nam quó redibo ore ád eam quam contémpserim?
CH. 'tum autem Ántiphonem vídeo ab sese amíttere
invítum eam' inque. DE. tum aútem video fílium

invítum sane múlierem ab se amíttere.
sed tránsi sodes ád forum atque illúd mihi
argéntum rursum iúbe rescribi, Phórmio.
Ph. quodne égo discripsi pórro illis quibus débui?
De. quid ígitur fiet? Ph. sí vis mi uxorém dare,
quam déspondisti, dúcam: sin est út velis
manére illam apud te, dós hic maneat, Démipho.
nam nón est aequom mé propter vos décipi,
quom ego vóstri honoris caúsa repudium álterae
remíserim, quae dótis tantundém dabat.
De. i*n*' ín malam rem hinc cum ístac magnificéntia,
fugitíve? etiam nunc crédis te ignorárier
aut túa facta adeo? Ph. inrítor. De. tune hanc dúceres,
si tíbi daretur? Ph. fác periclum. De. ut fílius
cum illa hábitet apud te, hoc vóstrum consiliúm fuit.
Ph. quaesó quid narras? De. quín tu mi argentúm cedo.
Ph. immo véro uxorem tú cedo. De. in ius ámbula.
Ph. enim véro si porro ésse odiosi pérgitis...
De. quid fácies? Ph. egone? vós me indotatís modo
patrócinari fórtasse arbitrámini:
etiám dotatis sóleo. Ch. quid id nostrá? Ph. nihil.
hic quándam noram, quoíus vir uxorem Ch. hém. De. quid est?
Ph. Lemni hábuit aliam: Ch. núllus sum. Ph. ex qua fíliam
suscépit: et eam clam éducat. Ch. sepúltus sum.
Ph. haec ádeo ego illi iám denarrabo. Ch. óbsecro,
ne fácias. Ph. oh, tune ís eras? De. ut ludós facit.
Ch. missúm te facimus. Ph. fábulae. Ch. quid vís tibi?
argéntum quod habes cóndonamus te. Ph. aúdio.
quid vós malum ergo mé sic ludificámini
inépti vostra púerili *inconstá*ntia?
noló volo: volo nólo rursum: cápe cedo:
quod díctum, indictumst: quód modo erat ratum, ínritumst.
Ch. quo pácto aut unde haec híc rescivit? De. néscio,
nisi mé dixisse némini certó scio.

Ch. monstri, íta me di ament, símile. Ph. inieci scrúpulum. De. hem,
hicíne ut a nobis hóc tantum argenti aúferat
tam apérte inridens? émori hercle sátius est.
animó virili praésentique ut sís para.
vidés tuom peccátum esse elatúm foras
neque iam íd celare pósse te uxorém tuam:
nunc quód ipsa ex aliis aúditura sít, Chremes,
id nósmet indicáre placabílius est.
tum hunc ínpuratum póterimus nostró modo
ulcísci. Ph. attat, nísi mi prospicio, haéreo.
hi gládiatorio ánimo ad me adfectánt viam.
Ch. at véreor ut placári possit. De. bóno animo es:
ego rédigam vos in grátiam, hoc fretús, Chremes,
quom e médio excessit únde haec susceptást tibi.
Ph. itane ágitis mecum? sátis astute adgrédimini.
non hércle ex re istius me ínstigasti, Démipho.
ain tu? úbi quae lubitum fúerit peregre féceris
neque huíus sis veritus féminae primáriae,
quin nóvo modo eï fáceres contuméliam,
veniás nunc precibus laútum peccatúm tuom?
hisce égo illam dictis íta tibi incensám dabo,
ut né restinguas, lácrumis si extilláveris.
De. [malúm quod isti dí deaeque omnés duint.]
tantáne adfectum quémquam esse hominem audácia!
non hóc publicitus scélus hinc asportárier
in sólas terras! Ch. ín id redactus súm loci,
ut quíd agam cum illo nésciam prorsum. De. égo scio:
in iús eamus. Ph. ín ius? huc, siquíd lubet.
De. adséquere, retine, dúm ego huc servos évoco.
Ch. enim néqueo solus: ádcurre. Ph. una iniúriast
tecúm. Ch. lege agito ergo. Ph. álterast tecúm, Chremes.
De. rape húnc. Ph. sic agitis? énim vero vocést opus:
Nausístrata, exi. Ch. os ópprime. De. inpurúm vide
quantúm valet. Ph. Nausístrata, inquam. Ch. nón taces?

PH. taceám? DE. nisi sequitur, púgnos in ventrem íngere.
PH. vel óculum exl*i*de: est úbi vos ulciscár probe.

NAVSISTRATA. CHREMES. PHORMIO. DEMIPHO.

NA. Qui nóminat me? CH. hem. NA. quíd istuc turbaest, óbsecro,
mi vír? PH. ehem, quid nunc óbstipuisti? NA. quís hic homost?
non míhi respondes? PH. hícine ut tibi respóndeat,
qui hercle úbi sit nescit? CH. cáve isti quicquam créd*u*as.
PH. abi, tánge: si non tótus friget, me énica.
CH. nil ést. NA. quid ergo? quíd istic narrat? PH. iám scies:
auscúlta. CH. pergin crédere? NA. quid ego óbsecro
huic crédam, qui nil díxit? PH. delirát miser
timóre. NA. non pol témerest, quod tu tám times.
CH. egon tímeo? PH. recte sáne: quando níl times,
et hoc níl est quod ego díco, tu narrá. DE. scelus,
tibi nárret? PH. ohe tu, fáctumst abs te sédulo
pro frátre. NA. mi vir, nón mihi dices? CH. át... NA. quid 'at'?
CH. non ópus est dicto. PH. tíbi quidem: at scito huíc opust.
in Lémno CH. hem, quid aïs? DE. nón taces? PH. clam te CH. eí mihi.
PH. uxórem duxit. NA. mí homo, di meliús duint.
PH. sic fáctumst. NA. perii mísera. PH. et inde fíliam
suscépit iam unam, dúm tu dormis. CH. quíd agimus?
NA. pro di ínmortales, fácinus miserandum ét malum.
DE. hoc áctumst. PH. an quicquam hódiest factum indígnius?
qui mi, úbi ad uxores véntumst, tum fiúnt senes.
NA. Démipho, te appéllo; nam cum hoc ípso distaedét loqui:
haécine erant itiónes crebrae et mánsiones diútinae
Lémni? haecine erat éa quae nostros mínuit fructus vílitas?

De. égo, Nausistrata ésse in hac re cúlpam meritum nón nego:
séd ea quin sit ígnoscenda. Ph. vérba fiunt mórtuo.
De. nám neque neglegéntia tua néque odio id fecít tuo.
vínolentus fére abhinc annos quíndecim muliérculam
eám compressit, únde haec natast: néque postilla umquam áttigit.
éa mortem obiit, é medio abiit: quí fuit in re hac scrúpulus.
quam óbrem te oro, ut ália facta túa sunt, aequo animo hóc feras.
Na. quíd ego aequo animo? cúpio misera in hác re iam defúngier.
séd qui id sperem? aetáte porro mínus peccaturúm putem?
iám tum erat senéx, senectus sí verecundós facit.
án mea forma atque aétas nunc magis éxpetendast, Démipho?
quíd mi hic adfers, quam óbrem expectem aut spérem porro nón fore?
Ph. éxequias Chreméti quibus est cómmodum ire, em témpus est.
síc dabo: age nunc, Phórmionem quí volet lacéssito:
fáxo tali eúm mactatum atque híc est infortúnio.
rédeat sane in grátiam: iam súpplici satis ést mihi.
hábet haec eï quód, dum vivat, úsque ad aurem oggánniat.
Na. át meo merito crédo: quid ego núnc commemorem, Démipho,
síngulatim, quális ego in hunc fúerim? De. novi aeque ómnia
técum. Na. merito hoc meó videtur fáctum? De. minume géntium:
vérum quando iam áccusando fíeri infectum nón potest,
ígnosce: orat cónfitetur púrgat: quid vis ámplius?
Ph. énim vero prius quam haéc dat veniam, míhi prospiciam et Phaédriae.

heús Nausistratá, prius quam huic respóndes temere, audí. Na. quid est?
Ph. égo minas trigínta ab illo pér fallaciam ábstuli:
eás dedi tuo gnáto: is pro sua amíca lenoní dedit.
Ch. hém, quid aïs? Na. adeón indignum hoc tíbi videtur, fílius
hómo adulescens sí habet unam amícam, tu uxorés duas?
níl pudere? quo óre illum obiurgábis? respondé mihi.
De. fáciet ut volés. Na. immo ut meam iám scias senténtiam,
néque ego ignosco néque promitto quícquam neque respóndeo
príus quam gnatum vídero: eius iudício permitto ómnia:
quód is iubebit fáciam. Ph. mulier sápiens es, Nausístrata.
Na. sátin tibist? Ch. mihin? ímmo vero púlchre discedo ét probe
ét praeter spem. Na. tú tuom dic nómen quod sit. Ph. Phórmio:
vóstrae familiae hércle amicus ét tuo summus Phaédriae.
Na. Phórmio, at ego ecástor posthac tíbi quod potero et quaé voles
fáciamque et dicám. Ph. benigne dícis. Na. pol meritúmst tuom.
Ph. vín primum hodie fácere quod ego gaúdeam, Nausístrata,
ét quod tuo viro óculi doleant? Na. cúpio. Ph. me ad cenam voca.
Na. pól vero voco. De. eámus intro hinc. Ch. fíat: sed ubist Phaédria
iúdex noster? Ph. iam híc faxo aderit. ω. vós valete et plaúdite.

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

V. 1 ad 152 iambici senarii
— 153 et 154 trochaici octonarii
— 155 trochaicus septenarius
— 156 et 157 trochaici octonarii
— 158 et 159 trochaici septenarii
— 160 ad 162 iambici octonarii
— 173 iambicus quaternarius
— 164 ad 176 iambici octonarii
— 177 et 178 iambici septenarii
— 179 et 180 trochaici septenarii
— 181. 182. 184 iambici octonarii
— 183 iambicus quaternarius
— 185 et 186 trochaici septenarii
— 187 et 188 trochaici octonarii
— 189 et 190 trochaici septenarii
— 191 iambicus quaternarius
— 192. 193. 195 iambici octonarii
— 194 iambicus senarius
— 196 iambicus quaternarius
— 197 ad 215 trochaici septenarii
— 216 ad 230 iambici senarii
— 231 et 232 trochaici septenarii
— 233 ad 251 iambici octonarii
— 252 et 253 trochaici septenarii
— 254 ad 314 iambici senarii
— 315 ad 347 trochaici septenarii
— 348 ad 464 iambici senarii
— 465 ad 468 trochaici octonarii
— 469 et 470 trochaici septenarii
— 471 ad 478 iambici octonarii
— 479 et 480 trochaici octonarii
— 481 ad 484 trochaici septenarii

V. 485 clausula
— 486 iambicus octonarius
— 487 ad 489 trochaici septenarii
— 490 iambicus senarius
— 491 iambicus septenarius
— 492 iambicus octonarius
— 493 ad 501 trochaici septenarii
— 502 et 503 iambici octonarii
— 504 ad 566 trochaici septenarii
— 567 ad 712 iambici senarii
— 713 ad 727 iambici octonarii
— 728. 730. 731 trochaici octonarii
— 729 trochaicus dimeter catalecticus
— 732 trochaicus septenarius
— 733 et 734 iambici octonarii
— 735 ad 738 trochaici octonarii
— 739 ad 741 trochaici septenarii
— 742 ad 747 iambici octonarii
— 748 ad 794 iambici septenarii
— 795 ad 819 iambici octonarii
— 820 ad 827 iambici septenarii
— 829 ad 840 iambici octonarii
— 841 ad 883 trochaici septenarii
— 884 ad 1010 iambici senarii
— 1011 ad 1055 trochaici septenarii.

H E C Y R A

P. TERENTI.

ACTA · LVDIS · MEGALENSIBVS · S · IVLIO CAESARE · CN · CORNEL · DOLABELLA · AED CVR · MODOS · FECIT · FLACCVS · CLAVDI TIBIIS · PARIB · TOTA · GRAECA · MENANDRV · FACTAST · QVINTA · ACTA · PRIMO SINE · PROLOGO · CN · OCTAVIO · T · MANLIO COS · RELATAST · LVCIO · AEMILIO · PAVLO LVDIS · FVNERALIBVS · NON · EST · PLACITA TERTIO · RELATAST · LVDIS · ROMANIS · L MARCIO · AED · CVR · EGIT · LVCIVS · AMBIVIVS · TVRPIO.

C. SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA.

Vxórem ducit Pámphilus Philúmenam,
cui quóndam ignorans vírgini vitium óbtulit,
cuiúsque per vim quém detraxit ánulum
dederát amicae Bácchidi meretrículae.
dein ést profectus Ímbrum: nuptam haud áttigit.
hanc máter utero grávidam, ne id sciát socrus,
ut aégram ad sese tránsfert. revenit Pámphilus:
depréndit partum: célat: uxorém tamen
recípere non volt. páter incusat Bácchidis
amórem. dum se púrgat Bacchis, ánulum
matér vitiatae fórte agnoscit Mýrrina.
uxórem recipit Pámphilus cum fílio.

PERSONAE.

PHILOTIS MERETRIX
SYRA ANVS
PARMENO SERVOS
LACHES SENEX
SOSTRATA MATRONA
PHIDIPPVS SENEX
PAMPHILVS ADVLESCENS
MYRRINA MATRONA
SOSIA SERVOS
BACCHIS MERETRIX.

PROLOGVS.

Hecyrae huíce nomen fábulaest: haec quóm datast
nova, eí novom intervénit vitium et cálamitas,
ut néque spectari néque cognosci pótuerit:
ita pópulus studio stúpidus in funámbulo
animum óccuparat. núnc haec planest pró nova:
et ís qui scripsit hánc ob eam rem nóluit
iterúm referre, ut íterum posset véndere,
*   *   *   *   *   *   *   *
novam ésse ostendi et quae ésset: nunc qui scrípserit   Haut. pr. 7.
et quoía Graeca sít, ni partem máxumam
exístumarem scíre vostrum, id dícerem.
aliás cognostis éius: quaeso hanc nóscite.

L. AMBIVIVS PROLOGVS.

Orátor ad vos vénio ornatu prólogi:
sinite éxorator sim, eódem ut iure utí senem
liceát, quo iure sum úsus adulescéntior,
novás qui exactas féci ut inveteráscerent,
ne cúm poëta scríptura evanésceret.
in eís, quas primum Caécili didicí novas,
partím sum earum exáctus, partim víx steti.
quia scíbam dubiam fórtunam esse scaénicam,
spe incérta certum míhi laborem sústuli.
easdem ágere coepi, ut áb eodem alias díscerem
novás, studiose, né illum ab studio abdúcerem.
perféci ut spectaréntur: ubi sunt cógnitae,
placitaé sunt. ita poëtam restitui ín locum
prope iám remotum iniúria advorsárium
ab stúdio atque ab labóre atque arte música.

quod sí scripturam sprévissem in praeséntia
et in déterrendo vóluissem operam súmere,
ut in ótio esset pótius quam in negótio:
detérruissem fácile, ne alias scríberet.
nunc quíd petam, mea caúsa aequo animo atténdite.
Hecyram ád vos refero, quám mihi per siléntium
numquam ágere licitumst: íta eam oppressit cálamitas.
eam cálamitatem vóstra intellegéntia
sedábit, si erit adiútrix nostrae indústriae.
quom prímum eam agere coépi, pugilum glória,
[funámbuli eodem accéssit expectátio]
comitúm conventus, strépitus, clamor múlierum
fecére ut ante témpus exirém foras.
vetere ín nova coepi úti consuetúdine,
in éxperiundo ut éssem: refero dénuo.
primo áctu placeo: quom ínterea rumór venit
datum íri gladiatóres, populus cónvolat,
tumúltuantur clámant pugnant dé loco:
ego intérea meum non pótui tutarí locum.
nunc túrba non est: ótium et siléntium est:
agéndi tempus míhi datumst: vobís datur
potéstas condecorándi ludos scaénicos.
nolíte sinere pér vos artem músicam
recídere ad paucos: fácite ut vostra auctóritas
meae auctóritati faútrix adiutríxque sit.
si númquam avare prétium statui artí meae
et eum ésse quaestum in ánimum induxi máxumum,
quam máxume servíre vostris cómmodis:
sinite ínpetrare mé, qui in tutelám meam
studiúm suom et se in vóstram commisít fidem,
ne eum círcumventum iníque iniqui inrídeant.
mea caúsa causam accípite et date siléntium,
ut lúbeat scribere áliis mihique ut díscere
novás expediat pósthac pretio emptás meo.

ACTVS I.

PHILOTIS. SYRA.

PH. Per pól quam paucos réperias meretrícibus
fidélis eveníre amatorés, Syra.
vel hic Pámphilus iurábat quotiens Bácchidi,
quam sáncte, ut quivis fácile posset crédere,
numquam ílla viva dúcturum uxorém domum!
em dúxit. SY. ergo própterea te sédulo
et móneo et hortor, né quoiusquam te místereat,
quin spólies mutiles láceres, quemquem nácta sis.
PH. utín eximium néminem habeam? SY. néminem:
nam némo illorum quísquam, scito, ad té venit,
quin íta paret sese, ábs te ut blanditiís suis
quam mínumo pretio suám voluptatem éxpleat.
hiscíne tu amabo nón contra insidiábere?
PH. tamén pol eandem iniúriumst esse ómnibus.
SY. iniúrium autemst úlcisci advorsários?
aut quá via te cáptent eadem ipsós capi?
eheú me miseram, quór non aut istaéc mihi
aetás et formast aút tibi haec senténtia?

PARMENO. PHILOTIS. SYRA.

PA. Senéx si quaeret mé, modo isse dícito
ad pórtum percontátum adventum Pámphili.
audín quid dicam, Scírte? si quaerét me, uti
tum dícas: si non quaéret, nullus díxeris,
aliás ut uti póssim causa hac íntegra.
sed vídeon ego Philótium? unde haec ádvenit?
Philótis, salve múltum. PH. o salve, Pármeno.
SY. salvé mecastor, Pármeno. PA. et tu edepól, Syra.
dic mi, úbi, Philotis, te oblectasti tám diu?
PH. minume équidem me oblectávi, quae cum mílite
Corínthum hinc sum profécta inhumaníssumo:
biénnium ibi perpétuom misera illúm tuli.

Pa. edepól te desidérium Athenarum árbitror,
Philótium, cepísse saepe et té tuom
consílium contempsísse. Ph. non dicí potest,
quam cúpida eram huc redeúndi, abeundi a mílite
vosque híc videndi, antíqua ut consuetúdine
agitárem inter vos líbere convívium:
nam illi haú licebat nísi praefinitó loqui
quae illí placerent. Pa. haúd opinor cómmode
finém statuisse oráti oni mílitem.
Ph. sed quíd hoc negotist, módo quod narravít mihi
hic íntus Bacchis? quód ego numquam crédidi
fore, ut ílle hac viva posset animum indúcere
uxórem habere. Pa. habére autem? Ph. eho tu, an nón habet?
Pa. habét: sed firmae hae véreor ut sint núptiae.
Ph. ita dí deaeque fáxint, si in rem est Bácchidis.
sed quí istuc credam ita ésse, dic mihi, Pármeno.
Pa. non ést opus proláto: hoc percontárier
desíste. Ph. nempe ea caúsa, ut ne id fiát palam?
ita mé di amabunt, haú propterea té rogo,
ut hoc próferam, sed ut tácita mecum gaúdeam.
Pa. numquám tam dices cómmode, ut tergúm meum
tuam ín fidem commíttam. Ph. a noli, Pármeno:
quasi tú non multo mális narrare hóc mihi
quam ego quaé percontor scíre. Pa. vera haec praédicat,
et illúd mihi vitiumst máxumum. si míhi fidem
das té taciturам, dícam. Ph. ad ingeniúm redis.
fidém do: loquere. Pa. auscúlta. Ph. istic sum. Pa. hanc Bácchidem
amábat, ut quom máxume, tum Pámphilus,
quom páter uxorem ut dúcat orare óccipit
et haéc communia ómnium quae súnt patrum,
sesé senem esse dícere, illum autem únicum:
praesídium velle sé senectutí suae.
ille prímo se negáre: sed postquam ácrius
pater ínstat, fecit ánimi ut incertús foret,
pudórin anne amóri obsequeretúr magis.
tundéndo atque odio dénique effecít senex:
despóndit ei gnatam huíus vicini próxumi.

usque íllud visumst Pámphilo ne utiquám grave,
donéc iam in ipsis núptiis, postquám videt
parátas nec moram úllam quin ducát dari,
ibi démum ita aegre túlit, ut ipsam Bácchidem,
si adésset, credo ibi éius commiserésceret,
ubi quómque datum erat spátium solitúdinis,
ut cónloqui mecum úna posset: 'Pármeno,
perií, quid ego egi? in quód me coniecí malum!
non pótero hoc ferre, Pármeno: perií miser.'
Ph. at té di deaeque *fáx*int cum isto odió, Laches.
Pa. ut ad paúca redeam, uxórem deducít domum.
nocte ílla prima vírginem non áttigit:
quae cónsecutast nóx eam, niló magis.
Ph. quid áis? cum virgine úna adulescens cúbuerit
plus pótus, sese illa ábstinere ut pótuerit?
non véri simile dícis nec verum árbitror.
Pa. credo íta videri tíbi: nam nemo ad té venit
nisi cúpiens tui: ille invítus illam dúxerat.
Ph. quid deínde fit? Pa. diébus sane paúculis
post Pámphilus me sólum seducít foras
narrátque, ut virgo ab se íntegra etiam túm siet,
seque ánte quam eam uxórem duxissét domum
sperásse eas toleráre posse núptias.
'sed quám decrerim mé non posse diútius
habére, eam ludíbrio haberi, Pármeno,
quin íntegram itidem réddam, ut accepi áb suis,
neque honéstum mihi neque útile ipsi vírginist.'
Ph. pium ác pudicum ingénium narras Pámphili.
Pa. 'hoc égo proferre incómmodum mi esse árbitror:
reddí patri autem, quoí tu nîl dícás viti,
supérbumst: sed illam spéro, ubi hoc cognóverit
non pósse se mecum ésse, abituram dénique.'
Ph. quid? intérea ibatne ad Bácchidem? Pa. cotídie:
sed út fit, postquam hunc álienum ab sesé videt,
malígna et multo mágis procax facta ílicost.
Ph. non édepol mirum. Pa. atque éa res multo máxume
diiúnxit illum ab ílla, postquam et ípse se
et íllam et hanc quae dómi erat cognovít satis.
[ad exemplum ambarum mores earum existimans]

haec, íta uti liberáli esse ingenió decet,
pudéns modesta, incómmoda atque iniúrias
viri ómnis ferre et tégere contumélias.
hic ánimus partim uxóris misericórdia
devínctus, partim víctus huius iniúriis
paulátim elapsust Bácchidi atque huc tránstulit
amórem, postquam pár ingenium náctus est.
intérea in Imbro móritur cognatús senex
horúnce. ea ad hos redíerat lege heréditas.
eo amántem invitum Pámphilum extrudít pater.
relínquit cum matre híc uxorem: nám senex
rus ábdidit se, huc ráro in urbem cómmeat.
Ph. quid adhúc habent infírmitatis núptiae?
Pa. nunc aúdies. primós dies complúsculos
bene cónveniebat sáne inter eas. ínterim
mirís modis odísse coepit Sóstratam:
neque lítes ullae intér eas, postulátio
numquám. Ph. quid igitur? Pa. síquando ad eam accésserat
confábulatum, fúgere e conspectu ílico,
vidére nolle: dénique ubi non quít pati,
simulát se ad matrem arcéssi ad rem divínam, abit.
ubi illíc dies est complúris, arcessí iubet:
dixére causam túm nescio quam. iterúm iubet:
nemó remisit. póstquam arcessunt saépius,
aegram ésse simulant múlierem. nostra ílico
it vísere ad eam: admísit nemo. hoc úbi senex
rescívit, heri ea caúsa rure huc ádvenit,
patrém continuo cónvenit Philúmenae.
quid égerint intér se, nón dum etiám scio:
nisi sánc curaest, quórsum eventurum hóc siet.
habés omnem rem: pérgam quo coepi hóc iter.
Ph. et quídem ego: nam constítui cum quodam hóspite
me esse íllum conventúram. Pa. di vortánt bene
quod agás. Ph. vale. Pa. et tu béne vale, Philótium.

ACTVS II.

LACHES. SOSTRATA.

LA. Pro deum átque hominum fidém, quod hoc genus est, quae haéc est coniurátio!
utin ómnes mulierés eadem aeque stúdeant nolintque ómnia
neque déclinatam quícquam ab aliarum íngenio ullam réperias!
itaque ádeo uno animo omnés socrus *omnís suas* oderúnt nurus.
viris ésse advorsas aéque studiumst, símilis pertináciast.
in eódemque omnes míhi videntur lúdo doctae ad málitiam:
ei lúdo, si ullus ést, magistram hanc ésse satis certó scio.
So. me míseram, quae nunc quam óbrem accuser néscio. LA. hem,
tu néscis? So. *nescio*, íta me di ament, mí Laches;
itaque úna inter nos ágere aetatem líceat. LA. di mala próhibeant.
So. meque ábs te inmerito esse áccusatam póst modo resciscés, scio.
LA. te inmérito? an quicquam pro ístis factis dígnum te dicí potest?
quae me ét te et familiám dedecoras, fílio luctúm paras.
tum autem éx amicis ínimici ut sint nóbis adfinés facis,
qui illúm decrerunt dígnum, suos quoi líberos committerent.
tu sóla exorere, quaé perturbes haéc tua inpudéntia.
So. egon? LA. tu ínquam mulier, quaé me omnino lápidem, non hominém putas.
an, quía ruri crebro ésse soleo, néscire arbitrámini
quo quísque pacto hic vítam vostrarum éxigat?
múlto melius híc quae fiunt quam ílli ubi sum adsidué scio:

ídeo quia, ut vos míhi domi eritis, proínde ego ero famá foris.
iám pridem equidem audívi cepisse ódium tui Philúmenam:
mínumeque adeo mírum; et ni id fecísset, magis mirúm foret.
séd non credidi ádeo, ut etiam tótam hanc odissét domum:
quód si scissem, illa híc maneret pótius, tu hinc issés foras.
át vide, quam inmerito aégritudo haec óritur mi abs te, Sóstrata:
rús habitatum abií, concedens vóbis et rei sérviens,
súmptus vostros ótiumque ut nóstra res possét pati,
meó labori hau párcens praeter aéquom atque aetatém meam.
[non te pro his curasse rebus nequid aegre esset mihi]
So. nón mea opera néque pol culpa evénit. La. immo máxume:
sóla hic fuisti: in te ómnis haeret cúlpa sola, Sóstrata.
quae híc erant curáres, quom ego vos sólvi curis céteris.
cúm puella anúm suscepisse ínimicitias nón pudet?
íllius dices cúlpa factum? So. haud équidem dico, mí Laches.
La. gaúdeo, ita me dí ament, gnati caúsa: nam de té quidem
sátis scio peccándo fieri détrimenti níl potest.
So. quí scis an ea caúsa, mi vir, me ódisse adsimuláverit,
út cum matre plús una esset? La. quíd aïs? non signi hóc sat est,
quód heri nemo vóluit visentem ád eam te intro admíttere?
So. énim lassam oppidó tum esse aibant: éo ad eam *haud* admíssa sum.
La. tuós esse ego illi móres morbum mágis quam ullam aliam rem árbitror,
ét merito adeo: nám vostrarum núlla est, quin gnatúm velit

dúcere uxorem: ét quae vobis plácitast condició datur:
úbi duxere inpúlsu vostro, vóstro inpulsu easdem éxigunt.

PHIDIPPVS. LACHES. SOSTRATA.

PH. Etsí scio ego, Philúmena, meum iús esse, ut te cógam
quae ego ínperem facere: égo tamen patrio ánimo victus fáciam,
ut tíbi concedam, néque tuae lubídini advorsábor.
LA. atque éccum Phidippum óptume video: hínc iam scibo hoc quíd sit.
Phidíppe, etsi ego meis me ómnibus scio esse ádprime obsequéntem,
sed nón adeo ut mea fácilitas corrúmpat íllorum ánimos:
quod tú si idem facerés, magis in rem ét vostram et nostram ésset.
nunc vídeo in illarúm potestate ésse te. PH. heia véro.
LA. adií te heri de fília: ut veni, ítidem incertum amísti.
haud íta decet, si pérpetuam hanc vis ésse adfinitátem.
celáre te iras. síquid est peccátum a nobis, prófer:
aut éa refellendo aút purgando vóbis corrigémus
te iúdice ipso. sín east retinéndi causa apúd vos,
quia aégrast: te mi iniúriam fácere árbitror, Phidíppe,
si métuis satis ut meaé domi curétur diligénter.
at íta me di ament, haú tibi hoc concédo, etsi illi páter es,
ut tú illam salvam mágis velis quam ego: id ádeo gnati caúsa,
quem ego íntellexi illam haú minus quam se ípsum magnificáre.
neque ádeo clam me est, quam ésse eum gravitér laturum crédam,
hoc sí rescierit: eó domum studeo haéc prius quam ille ut rédeat.
PH. Lachés, et diligéntiam vostram ét benignitátem

novi ét quae dicis ómnia esse ut dícis animum indúco,
et te hóc mihi cupio crédere: illam ad vós redire stúdeo,
si fácere possim ulló modo. La. quae rés te facere id próhibet?
eho, númquid nam accusát virum? Ph. minumé: nam postquam atténdi
magis ét vi coepi cógere ut redíret, sancte adiúrat
non pósse apud vos Pámphilo se absénte perduráre.
aliúd fortasse alií viti est: ego sum ánimo leni nátus:
non póssum advorsarí meis. La. hem, Sóstrata. So. heu me míseram.
La. certúmnest istuc? Ph. núnc quidem ut vidétur: sed numquíd vis?
nam est quód me transire ád forum iam opórtet. La. eo tecum úna.
So. édepol ne nos súmus inique aeque ómnes invisaé viris
própter paucas, quae ómnes faciunt dígnae ut videamúr malo.
nam íta me di ament, quód me accusat núnc vir, sum extra nóxiam.
séd non facilest éxpurgatu: ita ánimum induxerúnt, socrus
ómnis esse iníquas: hau pol mé quidem: nam numquám secus
hábui illam ac si ex mé esset nata: néc qui hoc mi eveniát scio:
nísi pol filiúm multimodis iam éxpeto ut redeát domum.

ACTVS III.

PAMPHILVS. PARMENO. MYRRINA.

PAM. Némini ego plura ésse acerba crédo [ex] amore homini úmquam oblata
quám mi. heu me infelícem, hancine ego vítam parsi pérdere!
hácine causa ego erám tanto opere cúpidus redeundí domum! *h*ui,
quánto fuerat praéstabilius úbivis gentium ágere aetatem
quam húc redire atque haéc ita esse míserum me resciscere!
nám nos omnes quíbus est alicunde áliquis obiectús labos,
ómne quod est intérea tempus príus quam id rescitúmst lucrost.
PAR. át sic citius quí te expedias hís aerumnis réperias.
sí non rediissés, haec irae fáctae essent multo ámpliores:
séd nunc adventúm tuom ambas, Pámphile, scio réverituras.
rém cognosces: íram expedies: rúrsum in gratiám restitues.
lévia sunt, quae tú pergravia esse ín animum induxtí tuom.
PAM. quid cónsolare me? án quisquam usquam géntiumst aequé miser?
prius quam hánc uxorem dúxi, habebam alibi ánimum amori déditum:
tamén numquam ausus súm recusare eám quam mi obtrudít pater:
iam in hác re, ut taceam, quoívis facile scítust quam fuerím miser.
vix me íllim abstraxi atque ínpeditum in ea éxpedivi animúm meum,
vixque húc contuleram: em nóva res ortast, pórro ab hac quae me ábstrahat.

tum mátrem ex ea re me aút uxorem in cúlpa inventurum árbitror:
quod quom íta esse inveneró, quid restat nísi porro ut fiám miser?
nam mátris ferre iniúrias me, Pármeno, pietás iubet:
tum uxóri obnoxiús sum: ita olim suó me ingenio pértulit,
tot meás iniuriás quae numquam in úllo patefecít loco.
sed mágnum nescio quíd necessest évenisse, Pármeno,
unde íra inter eas íntercessit, quaé tam permansít diu.
PAR. aut hércle parvom, sí vis vero véram rationem éxequi.
non máxuma*e*, quae máxumae sunt ínterdum irae, iniúria*e*
faciúnt: nam saepe est, quíbus in rebus álius ne iratús quidemst,
quom de eádem causast íracundus fáctus inimicíssumus.
pueri ínter sese quám pro levibus nóxiis irás gerunt!
quaprópter? quia enim qui eós gubernat ánimus infirmúm gerunt.
itidem íllae mulierés sunt ferme ut púeri levi senténtia:
fortásse unum aliquod vérbum inter eas íram hanc concivísse, *ere.*
PAM. abi, Pármeno, intro ac mé venisse núntia. PAR. hem, quid hoc ést? PAM. tace.
trepidári sentio ét cursari rúrsum prorsum. PAR. age dum, ád foris
accédo propius. hém, sensistin? PAM. nóli fabulárier.
pro Iúppiter, clamórem audivi. PAR. túte loqueris, mé vetas.
MY. tace óbsecro, mea gnáta. PAM. matris vóx visast Philúmenae.
nullús sum. PAR. qui dum? PAM. périi. PAR. quam obrem? PAM. néscio quod magnúm malum
profécto, Parmenó, me celas. PAR. úxorem Philúmenam

pavitáre nescio quíd dixerunt: íd si forte est néscio.
Pam. intérii: quor id míhi non dixti? Par. quía non poteram una ómnia.
Pam. quid mórbi est? Par. nesció. Pam. quid? nemon médicum adduxit? Par. néscio.
Pam. cesso hínc ire intro, ut hóc quam primum, quídquid est, certó sciam?
quo nám modo, Philúmena mea, núnc te offendam adféctam?
nam sí periclum ullum ín te inest, perísse me una hau dúbiumst.
Par. non úsus factost míhi nunc hunc intró sequi:
nam invísos omnis nós esse illis séntio:
heri némo voluit Sóstratam intro admíttere.
si fórte morbus ámplior factús siet,
quod sáne nolim, máxume eri causá mei:
servom ílico intro *ivísse* dicent Sóstratae,
aliquíd tulisse cómminiscentúr mali
capiti átque aetati illórum, morbus qui aúctus sit.
era in crímen veniet, égo vero in magnúm malum.

Sostrata. Parmeno. Pamphilvs.

So. Nesció quid iam dudum aúdio hic tumúltuari mísera:
male métuo ne Philúmenae magis mórbus adgravéscat:
quod te, Aésculapi, et té, Salus, nequíd sit huius óro.
nunc ád eam visam. Par. heus, Sóstrata. So. hem. Par. iterum ístinc excludére.
So. ehem Pármeno, tun híc eras? perií, quid faciam mísera?
non vísam uxorem Pámphili, quom in próxumo hic sit aégra?
Par. non vísas? ne mittás quidem viséndi causa quémquam.
nam quí amat quoi odio ípsus est, bis fácere stulte dúco:
labórem inanem ipsús capit et illí molestiam ádfert.
tum fílius tuos íntro iit vidére, ut venit, quíd agat.
So. quid aïs? an venit Pámphilus? Par. venít. So. dis gratiam hábeo.

hem, istóc verbo animus míhi redit et cúra ex corde excéssit.
Par. iam eá te causa máxume nunc húc intro ire nólo :
nam sí remittent quídpiam Philúmenae dolóres,
omném rem narrabít, scio, contínuo sola sóli,
quae intér vos intervénerit, unde órtumst initium írae.
atque éccum video ipsum égredi : quam trístist ! So. o mi gnáte.
Pam. mea máter, salve. So. gaúdeo venísse salvom. sálvan
Philúmenast ? Pam. meliúsculast. So. utinam ístuc ita di fáxint.
quid tu ígitur lacrumas ? aút quid es tam trístis ? Pam. recte, máter.
So. quid fuít tumulti ? díc mihi : an dolór repente invásit ?
Pam. ita fáctumst. So. quid morbi ést ? Pam. febris. So. cotídiana ? Pam. ita áiunt.
i sódes intro, cónsequar iam té, mea mater. So. fíat.
Pam. tu púeris curre, Pármeno, obviam átque eis onera adiúta.
Par. quid ? nón sciunt ipsí viam, domúm qua veniant ? Pam. céssas ?
néqueo mearum rérum initium ullum ínvenire idóneum,
únde exordiár narrare, quaé nec opinanti áccidunt ;
pártim quae perspéxi his oculis, pártim percepi aúribus .
quá me propter éxanimatum cítius eduxí foras.
nám modo intro mé corripui tímidus, alio súspicans
mórbo me visúrum adfectam ac sénsi esse uxorem : eí mihi.
póstquam me aspexére ancillae advénisse, omnes ílico
laétae exclamant 'vénit', id quod mé repente aspéxerant.
séd continuo vóltum earum sénsi inmutari ómnium,
quía tam incommode íllis fors obtúlerat adventúm meum.
úna illarum intérea propere praécucurrit núntians
mé venisse : ego eíus videndi cúpidus recta cónsequor.

póstquam intro adveni, éxtemplo eius mórbum cognoví miser:
nám neque ut celári posset témpus spatium ullúm dabat,
néque voce alia ac rés monebat ípsa poterat cónqueri.
póstquam aspexi, 'o fácinus indignum' ínquam et corripui ílico
me índe lacrumans, íncredibili re átque atroci pércitus.
máter consequitúr: iam ut limen éxirem, ad genua áccidit
lácrumans misera: míseritumst. profécto hoc sic est, út puto:
ómnibus nobis út res dant sese, íta magni atque humilés sumus.
hánc habere orátionem mécum principio ínstitit:
'ó mi Pamphile, ábs te quam obrem haec ábierit causám vides:
nám vitiumst oblátum virgini ólim ab nescio quo ínprobo.
núnc huc confugít, te atque alios pártum ut celarét suom.'
séd quom orata eiús reminiscor, néqueo quin lacrumém miser.
'quaéque fors fortúnast' inquit 'nóbis quae te hodie óbtulit,
pér eam te obsecrámus ambae, sí ius, si fas ést, uti
ádvorsa eius pér te tecta tácitaque apud omnís sient.
si úmquam erga te animo ésse amico sénsisti eam, mi Pámphile,
síne labore hanc grátiam te ut síbi des pro illa núnc rogat.
céterum de rédducenda id fácias, quod in rem sít tuam.
párturire eám nec gravidam esse éx te, solus cónsciu's:
nam áiunt tecum póst duobus cóncubuisse ménsibus.
túm, postquam ad te vénit, mensis ágitur hic iam séptumus:
quód te scire ipsa índicat res. núnc si potis est, Pámphile,
máxume voló doque operam, ut clam éveniat partús patrem

átque adeo omnis. séd si id fieri nón potest quin séntiant,
dícam abortum essé: scio nemini áliter suspectúm fore,
quín, quod veri símilest, ex te récte eum natúm putent.
cóntinuo exponétur: hic tibi níl est quicquam incómmodi,
ét illi miserae indígne factam iniúriam contéxeris.'
póllicitus sum, et sérvare in eo cértumst quod dixí fidem.
nám de redducénda, id vero ne útiquam honestum esse árbitror:
néc faciam, etsi amór me graviter cónsuetudoque eius tenet.
lácrumo, quae posthác futurast víta quom in mentém venit
sólitudoque. ó fortuna, ut númquam perpetuo és data!
séd iam prior amór me ad hanc rem exércitatum réddidit,
quém ego tum consílio missum féci: idem hunc operám dabo.
adest Pármeno cum púeris: hunc minumést opus
in hác re adesse: nam ólim soli crédidi,
eá me abstinuisse ín principio, quóm datast:
vereór, si clamorem éius hic crebro aúdiat,
ne párturire intéllegat. aliquó mihist
hinc áblegandus, dúm parit Philúmena.

PARMENO. SOSIA. PAMPHILVS.

PAR. Ain tú tibi hoc incómmodum evenísse iter?
So. non hércle verbis, Pármeno, dicí potest
tantúm, quam re ipsa návigare incómmodumst.
PAR. itanést? So. o fortunáte, nescis quíd mali
praetérieris, qui númquam es ingressús mare.
nam aliás ut mittam míserias, unam hánc vide:
diés triginta aut plús eo in naví fui,
quom intérea semper mórtem expectabám miser:
ita úsque advorsa témpestate usí sumus.
PAR. odiósum. So. hau clam me est: dénique hercle aufúgerim

potiús quam redeam, si eó mihi redeundúm sciam.
Par. olím quidem te caúsae inpellebánt leves,
quod núnc minitare fácere ut faceres, Sósia.
sed Pámphilum ipsum vídeo stare ante óstium:
ite íntro: ego hunc adíbo, siquid mé velit.
ere, étiam tu hic stas? Pam. équidem te expectó. Par. quid est?
Pam. in árcem transcurso ópus est. Par. quoi hominí? Pam. tibi.
Par. in árcem? quid eo? Pam. Cállidemidem hóspitem
Mycónium, qui mecum úna vectust, cónveni.
Par. perií. vovisse hunc dícam, si salvós domum
redísset umquam, ut me ámbulando rúmperet.
Pam. quid céssas? Par. quid vis dícam? an conveniám modo?
Pam. immó quod constitui hódie conventúrum eum,
non pósse, ne me frûstra illi expectét. vola.
Par. at nón novi hominis fáciem. Pam. at faciam ut nóveris:
magnús, rubicundus, críspus, crassus, caésius,
cadáverosa fácie. Par. di illum pérduint.
quid, sí non veniet? máneamne usque ad vésperum?
Pam. manéto: curre. Par. nón queo: ita deféssus sum.
Pam. ille ábiit. quid agam infélix? prorsus néscio
quo pácto hoc celem, quód me oravit Mýrrina,
suae gnátae partum: nám me miseret múlieris.
quod pótero faciam, támen ut pietatém colam:
nam mé parenti pótius quam amori óbsequi
opórtet. attat éccum Phidippum ét patrem
video: hórsum pergunt. quíd dicam hisce, incértus sum.

Laches. Phidippvs. Pamphilvs.

La. Díxtin dudum illám dixisse, se éxpectare fílium?
Ph. fáctum. La. venisse áiunt: redeat. Pa. quám caúsam dicám patri,
quam óbrem non reddúcam, nescio. La. quém ego hic audiví loqui?

PA. cértum offirmare ést viam me quám decrevi pérsequi.
LA. ípsus est de quo hóc agebam técum. PA. salve, mí pater.
LA. gnáte mi, salvé. PH. bene factum te ádvenisse, Pámphile:
átque adeo, quod máxumumst, salvom átque validum. PA. créditur.
LA. ádvenis modo? PA. ádmodum. LA. cedo, quíd reliquit Phánia
cónsobrinus nóster? PA. sane hercle hómo voluptati óbsequens
fúit, dum vixit: ét qui sic sunt, haú multum heredém iuvant,
síbi vero hanc laudém relinquont 'víxit, dum vixít, bene.'
LA. túm tu igitur nil áttulisti huc plús una senténtia?
PA. quídquid est id, quód reliquit, prófuit. LA. immo óbfuit:
nám illum vivom et sálvom vellem. PH. inpúne optare istúc licet:
ílle reviviscét iam numquam, et támen utrum malís scio.
LA. héri Philumenam ád se arcessi hic iússit. dic iussísse te.
PH. nóli fodere. iússi. LA. sed eam iám remittet. PH. scílicet.
PA. ómnem rem scio út sit gesta: advéniens audiví modo.
LA. át istos invidós di perdant, qui haéc lubenter núntiant.
PA. égo me scio cavísse, ne ulla mérito contumélia
fíeri a vobis pósset: idque sí nunc memorare híc velim,
quám fideli animo ét benigno in íllam et clementí fui,
vére possum: ní te ex ipsa haec mágis velim rescíscere:
námque eo pacto máxume apud te méo erit ingenió fides,
quóm illa, quae nunc ín me iniquast, aéqua de me díxerit.

néque mea culpa hóc discidium evénisse, id testór deos.
séd quando sese ésse indignam députat, matrí meae
quaé concedat *e*íusque mores tóleret sua modéstia,
néque alio pactó potest compóni inter eas grátia:
ségreganda aut máter a me est, Phídippe, aut Philúmena.
núnc me pietas mátris potius cómmodum suadét sequi.
LA. Pámphile, haud invíto ad auris sérmo mi accessít tuos,
quóm te postputásse omnis res praé parente intéllego:
vérum vide ne inpúlsus ira práve insistas, Pámphile.
PA. quíbus iris inpúlsus *tandem* núnc in illam iniquós siem?
quae númquam quicquam ergá me commeritást, pater,
quod nóllem, et saepe méritam quod vellém scio:
amóque et laudo et vémenter desídero:
nam fuísse erga me míro ingenio expértus sum,
illíque exopto ut rélicuam vitam éxigat
cum eó viro, me quí sit fortunátior,
quandóquidem illam a me dístrahit necéssitas.
PH. tibi id ín manust ne fíat. LA. si sanús sies,
iube illám redire. PA. nón est consiliúm, pater:
matrís servibo cómmodis. LA. quo abís? mane,
mane, ínquam: quo abis? PH. quae haéc est pertinácia?
LA. dixín, Phidippe, hanc rem aégre laturum ésse eum?
quam obrém te orabam, fíliam ut remítteres.
PH. non crédidi edepol ádeo inhumanúm fore:
ita núnc is sibi me súpplicaturúm putat.
si est út velit reddúcere uxorém, licet:
sin áliost animo, rénumeret dotem húc, eat.
LA. ecce aútem tu quoque próterve iracúndus es.
PH. percóntumax redísti huc nobis, Pámphile.
LA. decédet iam ira haec, étsi merito irátus est.
PH. quia paúlum vobis áccessit pecúniae,
subláti animi sunt. LA. étiam mecum lítigas?
PH. delíberet renúntietque hodié mihi,
velítne an non: ut álii, si huic non ést, siet.
LA. Phidíppe, ades, audi paúcis. abiit. quíd mea?
postrémo inter se tránsigant ipsi, út lubet,

quandó nec gnatus néque hic mi quicquam obtémperant,
quae díco parvi péndunt. porto hoc iúrgium
ad uxórem, quoius haec fíunt consilio ómnia,
atque ín eam hoc omne quód mihi aegrest évomam.

MYRRINA. PHIDIPPVS.

MY. Périi, quid agam? quó me vortam? quíd viro meo réspondebo
mísera? nam audivísse vocem púeri visust vágientis:
íta corripuit dérepente tácitus sese ad fíliam.
quód si rescierít peperisse eam, íd qua causa clám me habuisse
dícam, non edepól scio.
sed óstium concrépuit. credo ipsum ád me exire: núlla sum.
PH. úxor ubi me ad fíliam ire sénsit, se duxít foras:
atque éccam. quid aïs, Mýrrina? heus tibi díco. MY. mihine, mí vir?
PH. vír ego tuos sim? tú virum me aut hóminem deputás adeo essé?
nám si utrumvis hórum, mulier, úmquam tibi visús forem,
nón sic ludibrió tuis factis hábitus essem. MY. quíbus? PH. at rogitas?
péperit filia? hém, taces? ex quo? MY. istúc patrem rogáre est aequom?
périi: ex quo censés nisi ex illo quoí datast nuptum óbsecro?
PH. crédo: neque adeo árbitrari pátris est aliter. séd demiror,
quíd sit quam obrem tánto opere omnis nós celare vólueris
pártum, praesertím quom et recte et témpore suo péperit.
ádeon pervicáci esse animo, ut púerum praeoptarés perire,
éx quo firmiórem inter nos fóre amicitiam pósthac scires,
pótius quam advorsum ánimi tui lubídinem esset cum íllo nupta!

égo etiam illorum ésse hanc culpam crédidi, quae te ést penes.
My. mísera sum. Ph. utinam scíam ita esse istuc. séd nunc mi in mentém venit
de hác re quod locúta es olim, quom íllum generum cépimus:
nám negabas núptam posse fíliam tuam té pati
cúm eo qui meretrícem amaret, quí pernoctarét foris.
My. quámvis causam hunc súspicari quam ípsam veram mávolo.
Ph. múlto prius sciví quam tu illum amícam habere, Mýrrina:
vérum id vitium númquam decrevi ésse ego adulescéntiae:
nám id innatumst. át pol iam aderit, sé quoque etiam quom óderit.
sed ut ólim te ostendísti, eadem esse níl cessavisti úsque adhuc,
ut fíliam ab eo abdúceres neu quód ego egissem essét ratum.
id núnc res indicium haéc facit, quo pácto factum vólueris.
My. ádeon me esse pérvicacem cénses, quoi matér siem,
út eo essem animo, si éx usu esset nóstro hoc matrimónium?
Ph. tún prospicere aut iúdicare nóstram in rem quod sít potes?
aúdisti ex alíquó fortasse, quí vidisse eum díceret
éxeuntem aut íntro euntem ad amícam. quid tum póstea?
sí modeste ac ráro [hoc] fecit, nónne dissimuláre nos
mágis humanumst quám dare operam id scíre, qui nos óderit?
nám si is posset áb ea sese dérepente avéllere,
quácum tot consuésset annos, nón eum hominem dúcerem
néc virum satis fírmum gnatae. My. mítte adulescentem óbsecro
ét quae me peccásse aïs. abi, sólum solus cónveni,
róga velitne an nón uxorem: si ést ut dicat vélle se,

rédde: sin est aútem ut nolit, récte ego consuluí meae.
Ph. síquidem ille ipse nón volt et tu sénsti esse in eo, Mýrrina,
péccatum: aderam, quoíus consilio pár ea fuerat próspici.
quam óbrem incendor íra, esse ausám fácere haec te iniussú meo:
ínterdico ne éxtulisse extra aédis puerum usquám velis.
séd ego stultiór, meis dictis párere hanc qui póstulem.
íbo intro atque edícam servis, né quoquam ecferrí sinant.
My. nullám pol credo múlierem me míseriorem vívere:
nam ut híc laturus hóc sit, si ipsam rem út siet resciverit,
non édepol clam me est, quom hóc quod leviust tám animo irató tulit:
nec quá via senténtia eius póssit mutarí scio.
hoc mi únum ex plurimís miseriis rélicuom fuerát malum,
si púerum ut tollam cógit, quoius nos quí sit nescimús pater:
nam quóm compressast gnáta, forma in ténebris nosci nón quitast:
neque détractum eï est quícquam, qui post póssit nosci quí siet:
ipse éripuit vi, in dígito quem habuit, vírgini abiens ánulum.
simul véreor Pamphilúm ne orata nóstra nequeat diútius
celáre, quom sciét alienum púerum tolli pró suo.

ACTVS IIII.

SOSTRATA. PAMPHILVS.

So. Non clám me est, gnate mí, tibi esse súspect*u*m, uxorém tuam
proptér meos mores hínc abisse, etsi éa dissimulas sédulo:
verum íta me di ament ítaque obtingant éx te quae exoptém mihi,
ut númquam sciens comméruí, merito ut cáperet odium illám mei:
teque ánte quod me amáre rebar, eí rei firmastí fidem:
nam mi íntus tuos patér narravit módo, quo pacto me hábueris
praepósitam amori tuó: nunc tibi me cértumst contra grátiam
reférre, ut apud me praémium esse pósitum pietatí scias.
mi Pámphile, hoc et vóbis et meae cómmodum famae árbitror:
ego rús abituram hinc cúm tuo me [esse] cérto decreví patre,
ne méa praesentia óbstet neu causa úlla restet rélicua,
quin túa Philumena ád te redeat. Pa. quaéso quid istuc cónsilist?
illíus stultitia vícta ex urbe tú rus habitatúm migres?
hau fácies, neque sinam út qui nobis, máter, male dictúm velit,
mea pértinacia ésse dicat fáctum, hau tua modéstia.
tum tuás amicas te ét cognatas déserere et festós dies
mea caúsa nolo. So. níl iam mihi istaec rés voluptatís ferunt:
dum aetátis tempus túlit, perfuncta sátis sum: satias iám tenet
studiórum istorum: haec míhi nunc curast máxuma, ut nequoí mea

longínquitas aetátis obstet, mórtemve expectét meam.
hic vídeo me esse invísam inmerito: témpust me concédere.
sic óptume, ut ego opínor, omnis caúsas praecidam ómnibus:
et me hác suspitióne exolvam et íllis morem géssero.
sine me óbsecro hoc ecfúgere, volgus quód male audit múlierum.
Pa. quam fórtunatus céteris sum rébus, absque una hác foret,
hanc mátrem habens talem, íllam autem uxorem! So. óbsecro, mi Pámphile,
non túte incommodám rem, ut quaequest, ín animum inducés pati?
si cétera sunt íta ut vis itaque ut ésse ego illa exístumo,
mi gnáte, da veniam hánc mihi, reddúc illam. Pa. *ei* miseró mihi.
So. et míhi quidem: nam haec rés non minus me mále habet quam te, gnáte mi.

Laches. Sostrata. Pamphilvs.

La. Quem cum ístoc sermonem hábueris, procul hínc stans accepi, úxor.
istúc est sapere, qui úbi quomque opus sit ánimum possis fléctere.
[quod faciendum sit post fortasse, idem hoc nunc si feceris]
So. fórs fuat pol. La. ábi rus ergo hinc: íbi ego te et tu mé feres.
So. spéro ecastor. La. í ergo intro et compóne quae tecúm simul
ferántur: dixi. So. ita út iubes faciám. Pa. pater.
La. quíd vis, Pamphile? Pa. hínc abire mátrem? minume. La. quíd ita istuc vis?
Pa. quía de uxore incértus sum etiam quíd sim facturús. La. quid est?
quíd vis facere nísi redducere? Pa. équidem cupio et víx contineor:

séd non minuam meúm consilium: ex úsu quod est, id pérsequar:
crédo ea gratiá concordes mágis, si redducám, fore.
La. néscias: verúm tua re fért nil, utrum illaec fécerint,
quándo haec aberit. ódiosa haec est aétas adulescéntulis.
é medio aequom excédere est; postrémo nos iam fábula
sumus, Pámphile, 'senex átque anus.'
sed vídeo Phidippum égredi per témpus: accedámus.

Phidippvs. Laches. Pamphilvs.

Ph. Tibí quoque edepol sum íratus, Philúmena,
gravitér quidem. nam hercle ábs te factumst túrpiter:
etsí tibi causa est de hác re: mater te ínpulit:
huic véro nulla est. La. ópportune té mihi,
Phidíppe, in ipso témpore ostendís. Ph. quid est?
Pa. quid réspondebo his? aút quo pacto hoc óperiam?
La. dic fíliae rus cóncessuram hinc Sóstratam:
ne révereatur, mínus iam quo redeát domum. Ph. a:
nullám de his rebus cúlpam commeruít tua:
a Mýrrina haec sunt méa uxore exorta ómnia:
Pa. mutátio fit. Ph. éa nos perturbát, Laches.
Pa. dum né redducam: túrbent porro quám velint.
Ph. ego, Pámphile, esse intér nos, si fierí potest,
adfínitatem hanc sáne perpetuám volo:
sin ést ut aliter túa siet senténtia,
accípias puerum. Pa. sénsit peperisse: óccidi.
La. puerúm? quem puerum? Ph. nátus est nobís nepos:
nam abdúcta a vobis praégnas fuerat fília,
neque fuísse praegnatem úmquam ante hunc sciví diem.
La. bene, íta me di ament, núntias: et gaúdeo
natum íllum et tibi illam sálvam. sed quid múlieris
uxórem habes aut quíbus moratam móribus!
nosne hóc celatos tám diu! nequeó satis,
quam hoc míhi videtur fáctum prave, próloqui.

Ph. non tíbi illud factum mínus placet quam míhi, Laches.
Pa. etiám si dudum fúerat ambiguom hóc mihi,
nunc nón est, quom eam séquitur alienús puer.
La. nullá tibi, Pamphile, híc iam consultátiost.
Pa. perii. La. húnc videre saépe optabamús diem,
quom ex te ésset aliquis, quí te appellarét patrem:
evénit: habeo grátiam dis. Pa. núllus sum.
La. reddúc uxorem ac nóli advorsarí mihi.
Pa. patér, si ex me illa líberos vellét sibi
aut sé esse mecum núptam, satis certó scio,
non clám me haberet quód celasse intéllego.
nunc quom éius alienum á me esse animum séntiam
(nec cónventurum intér nos posthac árbitror),
quam obrém redducam? La. máter quod suasít sua,
aduléscens mulier fécit. mirandúmne id est?
censén te posse réperire ullam múlierem,
quae cáreat culpa? an quí non delincúnt viri?
Ph. vosmét videte iám, Laches et tu Pámphile,
remíssan opus sit vóbis redductán domum:
neutra ín re vobis dífficultas á me erit.
uxór quid faciat, ín manu non ést mea.
sed quíd faciemus púero? La. ridiculé rogas:
quidquíd futurumst, huíc suom reddas scílicet,
ut alámus nostrum. Pa. quem ípse neglexít pater,
ego alám? La. quid dixti? eho an nón alemus, Pámphile?
prodémus quaeso pótius? quae haec améntiast?
enim véro prorsus iám tacere nón queo.
nam cógis ea quae nólo ut praesente hóc loquar.
ignárum censes tuárum lacrumarum ésse me?
aut quíd sit id quod sóllicitere ad húnc modum?
primum hánc ubi dixti caúsam, te proptér tuam
matrém non posse habére hanc uxorém domi:
pollícitast ea se cóncessuram ex aédibus.
nunc póstquam ademptam hanc†quóque tibi causám vides,
puér quia clam te est nátus, nactu's álteram.
errás, tui animi sí me esse ignarúm putas.
aliquándo tandem huc ánimum ut adiungás tuom,

quam lóngum spatium amándi amicam tíbi dedi!
sumptús quos fecisti ín eam quam animo aequó tuli!
egi átque oravi técum uxorem ut dúceres,
tempús dixi esse: inpúlsu duxistí meo.
[quae tum obsecutus mihi fecisti ut decuerat]
nunc ánimum rursum ad méretricem induxtí tuom:
[cui tu obsecutus facis huic adeo iniuriam]
nam in eándem vitam té revolutum dénuo
video ésse. Pa. mene? La. te ípsum: et facis iniúriam.
confíngis falsas caúsas ad discórdiam,
ut cum ílla vivas, téstem hanc quom abs te amóveris:
sensítque adeo uxor. nam eí causa alia quaé fuit,
quam obrem ábs te abiret? Ph. pláne hic divinát: nam id est.
Pa. dabo iús iurandum níl esse istorúm mihi. La. a,
reddúc uxorem, aut quam óbrem non opus sít cedo.
Pa. non ést nunc tempus. La. púerum accipias: nam ís quidem
in cúlpa non est: póst de matre vídero.
Pa. omníbus modis misér sum nec quid agám scio:
tot mé nunc rebus míserum concludít pater.
abíbo hinc, praesens quándo promoveó parum.
nam púerum iniussu crédo non tollént meo,
praesértim in ea re quóm sit mi adiutríx socrus.
La. fugis? hém, nec quicquam cérti respondés mihi?
num tíbi videtur ésse apud sesé? sine:
puerúm, Phidippe, míhi cedo: ego alam. Ph. máxume.
non mírum fecit úxor mea, si aegré tulit:
amárae mulierés sunt, non facile haéc ferunt.
proptérea haec irast: nam ípsa narravít mihi:
id ego hóc praesente tíbi nolueram dícere:
neque íllí credebam prímo: nunc verúm palamst.
nam omníno abhorrere ánimum huic video a núptiis.
La. quid érgo agam, Phidíppe? quid das cónsili?
Ph. quid agás? meretricem hanc prímum adeundam cénseo.
orémus: accusémus: gravius dénique
minitémur, si cum illo hábuerit rem póstea.

La. faciam út mones. eho púer*e*, curre ad Bácchidem hanc
vicínam nostram: huc évoca verbís meis.
at te óro porro in hác re adiutor sís mihi. Ph. a,
iam dúdum dixi idémque nunc dicó, Laches:
manére adfinitátem inter nos hánc volo,
si ulló modo est ut póssit: quod speró fore.
sed vín adesse me úna, dum istam cónvenis?
La. immo ábi vero, aliquam púero nutricém para.

Bacchis (cvm dvabvs ancillis). Laches.

Ba. Non hóc de nilost, quód Laches me núnc conventam esse éxpetit:
nec pól me multum fállit, quin quod súspicor sit quód velit.
La. vidéndumst ne minus própter iram h*i*nc ínpetrem quam póssiem,
aut néquid faciam plús, quod post me mínus fecisse sátius sit.
adgrédiar. Bacchis, sálve.
Ba. salvé, Laches. La. credo édepol te non níl mirari, Bácchis,
quid sít quapropter te húc foras puerum évocare iússi.
Ba. ego pól quoque etiam tímida sum, quom vénit mi in mentem quaé sim,
ne nómen mihi quaesti óbs*i*et: nam móres facile tútor.
La. si véra dicis, níl tibi est a mé pericli, múlier:
nam iam aétate ea sum, ut nón siet peccáto mi ignosci aéquom:
quo mágis omnis res caútius ne témere faciam adcúro.
nam sí facis factúrave es, bonás quod par est fácere:
inscítum offerre iniúriam tibi ínmerenti iníquomst.
Ba. est mágna*m* ecastor grátia*m* de istác re qu*od* tibi hábeam:
nam quí post factam iniúriam se expúrget, parum mi prósit.
sed quíd istuc est? La. meúm receptas fílium ad te Pámphilnm. Ba. a.

La. sine dícam: uxorem hanc príus quam duxit, vóstrum amorem pértuli.
mané: non dum etiam díxi id quod volui. híc uxorem núnc habet.
quaére alium tibi fírmiorem, dúm tibi tempus cónsulendi est:
nám neque ille hoc animo érit aetatem, néque pol tu eadem ísta aetate.
Ba. quís id aït? La. socrus. Ba. méne? La. te ipsam: et fíliam abduxít suam,
púerumque ob eam rém clam voluit, nátus qui est, extínguere.
Ba. si áliud scirem, quí firmare méam apud vos possém fidem,
sánctius quam iús iurandum, id póllicerer tíbi, Laches,
ségregatum habuísse, uxorem ut dúxit, a me Pámphilum.
La. lépida es. sed scin, quíd volo potius sódes facias? Ba. quíd? cedo.
La. eás ad mulierés huc intro atque ístuc ius iurándum idem
pólliceare illís. exple animum eis téque hoc crimine éxpedi.
Ba. fáciam. quod pol, si ésset alia ex hóc quaestu, hau facerét, scio,
út de tali caúsa nuptae múlieri se osténderet.
séd nolo esse fálsa fama gnátum suspectúm tuom,
néc leviorem vóbis, quibus est mínume aequom, eum vidérier
ínmerito: nam méritus de me est, quód queam illi ut cómmodem.
La. fácilem benivolúmque lingua túa iam tibi me réddidit:
nám non sunt solae árbitratae haec: égo quoque etiam crédidi.
núnc quam ego te esse praéter nostram opínionem cómperi,
fác eadem ut sis pórro: nostra utére amicitia, út voles:
áliter si faciás—me reprimam, ne aégre quicquam ex me aúdias.

vérum hoc te moneo únum, amicus quális sim aut quid póssiem
pótius quam inimicús, periclum fácias.

PHIDIPPVS (CVM NVTRICE). LACHES. BACCHIS (CVM ANCILLIS).

PH. Nil apud mé tibi
défieri patiár, quin quod opus sít benigne praébeatur.
séd quom tu eris sátura atque ebria, út puer satúr sit facito.
LA. nostér socer, videó, venit: pueró nutricem addúcit.
Phidíppe, Bacchis déierat persáncte. PH. haecine east? LA. haéc est.
PH. nec pól istae metuont deós, neque has respícere deos opinor.
BA. ancíllas dedo: quólubet cruciátu per me exquíre.
haec rés hic agitur: Pámphilo me fácere ut redeat úxor
opórtet: quod si effécero, non paénitet me fámae,
solám fecisse id quód aliae meretríces facere fúgitant.
LA. Phidíppe, nostras múlieres suspéctas fuisse fálso
nobís in re ipsa invénimus: porro hánc nunc experiámur.
nam sí compererit crímini tua se úxor credidísse,
missam íram faciet: sín, ut est, ob eám rem iratus gnátus*t*,
quod péperit uxor clam, íd levest: cito áb eo haec ira abscédet.
profécto in hac re níl malist, quod sít discidio dígnum.
PH. velím quidem hercle. LA. exquíre: adest: quod sátis sit, faciet ípsa.
PH. quid mi ístaec narras? án quia non túte dudum audísti,
de hac re ánimus meus ut sít, Laches? illís modo explete ánimum.
LA. quaeso édepol, Bacchis, quód mihi es pollícita tute ut sérves.
BA. ob eám rem vin ergo íntro eam? LA. i, exple ánimum eis, coge ut crédant.

Ba. eo, etsí scio pol eís fore meum cónspectum invisum hódie:
nam núpta meretrici hóstis est, a víro ubi segregátast.
La. at haéc amicae erúnt, ubi quam obrem advéneris rescíscent:
[Ph. at easdem amicas fore tibi promitto, rem ubi cognorint:]
nam illás errore et té simul suspítione exólves.
Ba. perií, pudet Philúmenae: me séquimini intro huc ámbae.
La. quid est quód mihi malim quám quod huic intéllego eveníre,
ut grátiam ineat síne suo dispéndio et mihi prósit?
nam si ést ut haec nunc Pámphilum vere áb se segregárit,
[scit sibi nobilitatem ex eo et rem natam et gloriam esse]
referét grat*u*m eï unáque nos sibi ópera amicos iúnget.

ACTVS V.

Parmeno. Bacchis.

Pa. Édepol ne meam érus esse operam députat parví preti,
qui ób rem nullam mísit, frustra ubi tótum desedí diem,
Mýconium hospitém dum expecto in árce Callidémidem.
ítaque ineptus hódie dum illi sédeo, ut quisque vénerat,
áccedebam: 'aduléscens, dic*e* dúm quaeso, es tu Mýconius?'
"nón sum." 'at Callidémides?' "non." 'hóspitem ecquem Pámphilum
híc habes?' omnés negabant: néque eum quemquam esse árbitror.

dénique hercle iám pudebat: ábii. sed quid Bácchidem
áb nostro adfine éxeuntem vídeo? quid huic hic ést reï?
Ba. Pármeno, opportúne te offers: própere curre ad Pámphilum.
Pa. quíd eo? Ba. dic me oráre ut veniat. Pa. ád te? Ba. immo ad Philúmenam.
Pa. quíd reï est? Ba. tua quód nil re fert, pércontari désinas.
Pa. níl aliud dicam? Ba. étiam: cognosse ánulum illum Mýrrinam
gnátae suae fuísse, quem ipsus ólim mi dederát. Pa. scio.
tántumne est? Ba. tantum: áderit continuo, hóc ubi ex te audíverit.
séd cessas? Pa. minume équidem: nam hodie míhi potestas haú datast:
íta cursando atque ámbulando tótum hunc contriví diem.
Ba. quantam óbtuli adventú meo laetítiam Pamphilo hódie!
quot cómmodas res áttuli! quot aútem ademi cúras!
gnatum eí restituo, paéne qui harum ipsíusque opera périit:
uxórem, quam numquámst ratus posthác se habiturum, réddo:
qua ré suspectus suó patri et Phidíppo fuit, exólvi:
hic ádeo his rebus ánulus fuit ínitium inveniúndis.
nam mémini abhinc mensís decem fere ád me nocte príma
confúgere anhelantém domum sine cómite, vini plénum,
cum hoc ánulo: extimui ílico: ‘mi Pámphile,’ inquam ‘amábo,
quid éxanimatu’s óbsecro? aut unde ánulum istum náctu’s?
dic mi.’ ílle alias res ágere se simuláre. postquam [id] vídeo,
nesció quid suspicárier, magis coépi instare ut dícat.
homo sé fatetur vi ín via nesció quam compressísse

dicítque sese illi ánulum, dum lúctat, detraxísse.
eum haéc cognovit Mýrrina in dígito modo me habénte:
rogat únde sit: narro ómnia haec: indést cognitio fácta,
Philúmenam compréssam esse ab eo et fílium inde hunc nátum.
haec tót propter me gaudia illi cóntigisse laétor:
etsi hóc meretrices áliae nolunt: néque enim est in rem nóstram,
ut quísquam amator núptiis laetétur. verum ecástor
numquam ánimum quaesti grátia ad malás adducam pártis.
ego dum íllo licitumst úsa sum benígno et lepido et cómi.
incómmode mihi núptiis evénit: factum fáteor:
at pól me fecisse árbitror, ne id mérito mi eveníret.
multa éx quo fuerint cómmoda, [eius] incómmoda aequomst férre.

PAMPHILVS. PARMENO. BACCHIS.

PAM. Víde, mi Parmeno, étiam sodes, út mi haec certa et clára attuleris,
né me in breve conlícias tempus gaúdio hoc falsó frui.
PAR. vísumst. PAM. certen? PAR. cérte. PAM. deus sum, si hóc itast. PAR. verum réperies.
PAM. máne dum sodes: tímeo ne aliud crédam atque aliud núnties.
PAR. máneo. PAM. sic te díxe opinor, ínvenisse Mýrrinam
Bácchidem anulúm suom habere. PAR. fáctum. PAM. eum quem olim eí dedi:
éaque hoc te mihi núntiare iússit: itane est fáctum? PAR. ita inquam.
PAM. quís me est fortunátior venustátisque adeo plénior?
égone te pro hoc núntio quid dónem? quid? quid? néscio.
PAR. át ego scio. PAM. quid? PAR. níl enim:

nám neque in nuntió neque in me ipso tíbi boni quid sít scio.
Pam. égon qui ab orco mórtuom me réducem in lucem féceris
sinám sine munere á me abire? a, nímium me ingratúm putas.
sed Bácchidem eccam vídeo stare ante óstium:
me expéctat credo: adíbo. Ba. salve, Pámphile.
Pam. o Bácchis, o mea Bácchis, servatríx mea.
Ba. bene fáctum et volup est. Pam. fáctis ut credám facis:
antiquamque adeo tuám venustatem óbtines,
ut*í* voluptati óbitus, sermo túos, quo quomque advéneris,
sempér sit. Ba. ac tu ecástor morem antíquom atque ingenium óbtines,
ut únus omnium hómo te vivat númquam quisquam blándior.
Pam. hahahaé, tun mi istuc? Ba. récte amasti, Pámphile, uxorém tuam:
nam númquam ante hunc diém meis oculis eám, quod nossem, víderam:
perlíberalis vísast. Pam. dic verum Ba. íta me di ament, Pámphile.
Pam. dic mi, hárum rerum númquid dixti meó patri? Ba. nil. Pam. néque opus est
adeó muttito. plácet non fieri hoc ítidem ut in comoédiis,
omnia ómnes ubi rescíscunt. hic quos fúerat par resciscere
sciúnt: quos non autem aéquomst scire, néque rescis-cent néque scient.
Ba. ímmo etiam qui hoc óccultari fácilius credás dabo.
Mýrrina ita Phidíppo dixit, iúr*i* iurandó meo
sé fidem habuisse ét propterea té sibi purgatum. Pam. óptumest:
spéroque hanc rem esse éventuram nóbis ex senténtia.
Par. ére, licetne scíre ex te hodie, quíd sit quod fecí boni?

aút quid istuc est quód vos agitis? PAM. nón licet. PAR. tamen súspicor.
ego húnc ab orco mórtuom? quo pácto? PAM. nescis, Pármeno,
quantum hódie profuerís mihi et ex quánta aerumna extráxeris.
PAR. immó scio, neque hóc inprudens féci. PAM. ego istuc sátis scio.
BA. an témere quicquam Pármeno praetéreat quod facto úsus sit?
PAM. séquere me intro, Pármeno. PAR. sequor: équidem plus hodié boni
féci inprudens quám sciens ante húnc diem umquam. ω plaúdite.

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

V. 1 ad 197 iambici senarii
— 198 ad 204 iambici octonarii
— 205 et 206 iambici senarii
— 207 ad 215 iambici octonarii
— 216 iambicus senarius
— 217 ad 242 trochaici septenarii
— 243 ad 273 iambici septenarii
— 274 ad 280 trochaici septenarii
— 281 trochaicus octonarius
— 282 ad 283 trochaici septenarii
— 284 trochaicus octonarius
— 284 ad 288 trochaici septenarii
— 289 ad 291 trochaici octonarii
— 292 trochaicus septenarius
— 293 ad 324 iambici octonarii
— 325 et 326 iambici septenarii
— 327 ad 335 iambici senarii
— 336 ad 360 iambici septenarii
— 361 ad 408 trochaici septenarii
— 409 ad 450 iambici senarii
— 451 ad 485 trochaici septenarii
— 486 ad 515 iambici senarii
— 516 517 519 trochaici octonarii
— 518 trochaicus septenarius
— 520 trochaicus dimeter catalecticus
— 521 iambicus octonarius
— 522 trochaicus septenarius
— 523 iambicus septenarius
— 524 526 527 trochaici octonarii
— 525 et 528 trochaici septenarii
— 529 532 ad 534 trochaici octonarii
— 530 et 531 535 ad 543 trochaici septenarii

V. 544 ad 546 iambici octonarii.
— 547 ad 565 trochaici septenarii
— 566 ad 606 iambici octonarii
— 607 iambicus septenarius
— 608 iambicus octonarius
— 610 et 611 trochaici septenarii
— 612 iambicus senarius
— 613 et 615 trochaici octonarii
— 614 616 ad 620 trochaici septenarii
— 621 iambicus quaternarius
— 622 iambicus septenarius
— 623 ad 726 iambici senarii
— 727 ad 730 iambici octonarii
— 731 iambicus dimeter catalecticus
— 732 ad 742 iambici septenarii
— 743 744 745 iambici octonarii
— 746 et 747 trochaici octonarii
— 748 ad 767 trochaici septenarii
— 768 et 769 trochaici octonarii
— 770 ad 798 iambici septenarii
— 799 ad 815 trochaici septenarii
— 816 ad 840 iambici septenarii
— 841 trochaicus octonarius
— 842 ad 846 trochaici septenarii
— 847 trochaicus octonarius
— 848 et 849 trochaici septenarii
— 850 trochaicus dimeter catalecticus
— 851 et 852 trochaici septenarii
— 853 iambicus octonarius
— 854 ad 858 iambici senarii
— 859 ad 868 iambici octonarii
— 869 ad 874 trochaici septenarii
— 875 ad 878 iambici octonarii
— 879 et 880 trochaici septenarii.

P. TERENTI

ADELPHOE.

GRAECA · MENANDRV · ACTA · LVDIS · FVNERALIBVS · QVOS · FECERE · LVCIO · AEMILIO · PAVLO · L · FABIVS · MAXVMVS . P CORNELIVS · AFRICANVS · EGIT · L · AMBIVIVS · TVRPIO · MODOS · FECIT · FLACCVS CLAVDI · TIB · SARRANIS · TOTA · FACTA SEXTA · M · CORNELIO · CETHEGO · L · [ANICIO] · GALLO · COS

C. SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA.

Duós cum haberet Démea adulescéntulos,
dat Mícioni frátri adoptandum Aéschinum,
sed Ctésiphonem rétinet. hunc citharístriae
lepóre captum súb duro ac tristí patre
fratér celabat Aéschinus: famám reï,
amórem in sese tránsferebat: dénique
fidícinam lenoni éripit. vitiáverat
idem Aéschinus civem Átticam paupérculam
fidémque dederat hánc sibi uxorém fore.
Deméa iurgare, gráviter ferre: móx tamen,
ut véritas patefácta est, ducit Aéschinus
vitiátam, potitur Ctésipho citharístriam.

PERSONAE.

MICIO SENEX
DEMEA SENEX
SANNIO LENO
AESCHINVS ADVLESCENS
SYRVS SERVOS
CTESIPHO ADVLESCENS
SOSTRATA MATRONA
CANTHARA NVTRIX
GETA SERVOS
HEGIO SENEX
PAMPHILA VIRGO
DROMO SERVOS

PROLOGVS.

Postquám poëta sénsit scripturám suam
ab iníquis observári et advorsários
rapere ín peiorem pártem quam acturí sumus:
indício de se ipse érit, vos eritis iúdices,
laudín an vitio dúci id factum opórteat.
Synápothnescontes Díphili comoédiast:
eam Cómmorientis Plaútus fecit fábulam.
in Graéca adulescens ést, qui lenoni éripit
meretrícem in prima fábula: eum Plautús locum
relíquit integrum. híc eum sumpsít sibi
in Adélphos, verbum dé verbo expressum éxtulit.
eam nós acturi súmus novam: pernóscite
furtúmne factum exístumetis án locum
reprénsum, qui praetéritus neclegéntiast.
nam quód isti dicunt málivoli, homines nóbilis
hunc ádiutare adsídueque una scríbere:
quod illí maledictum vémens esse exístumant,
eam laúdem hic ducit máxumam, quom illís placet,
qui vóbis univórsis et populó placent,
quorum ópera in bello, in ótio, in negótio
suo quísque tempore úsust sine supérbia.
dehinc ne éxpectetis árgumentum fábulae:
senés qui primi vénient, ei partem áperient,
in agéndo partem osténdent. facite aequánimitas
*   *   *   *   *   *   *
poëtae ad scribendum aúgeat indústriam.

ACTVS I.

Micio.

Storáx. non rediit hác nocte a cena Aéschinus
neque sérvolorum quísquam, qui advorsum íverant.
profécto hoc vere dícunt: si absis úspiam,
[aut ibi si cesses] évenire ea sátius est
quae in te úxor dicit [et quae in animo cogitat]
iráta quam illa quaé parentes própitii.
uxór, si cesses, aút te amare cógitat
aut téte amari aut pótare atque animo óbsequi
et tíbi bene esse, sóli sibi quom sít male.
ego quía non rediit fílius quae cógito!
quibus núnc sollicitor rébus! ne aut ille álserit
aut úspiam cecíderit aut *crus* frégerit
aliquí. vah, quemquamne hóminem in animum instítuere
paráre quod sit cárius quam ipse ést sibi!
atque éx me hic natus nón est, sed ex fratré meo.
dissímili is studiost iam índe ab adulescéntia.
ego hánc clementem vítam urbanam atque ótium
secútus sum et, quod fórtunatum istí putant,
uxórem numquam habui. ílle contra haec ómnia:
ruri ágere vitam: sémper parce ac dúriter
se habére: uxorem dúxit: nati fílii
duo: índe ego hunc maiórem adoptaví mihi:
edúxi a parvolo, hábui, amavi pró meo;
in eó me oblecto: sólum id est carúm mihi.
ille út item contra me hábeat facio sédulo:
do, praétermitto: nón necesse habeo ómnia
pro meó iure agere: póstremo, alii clánculum
patrés quae faciunt, quaé fert adulescéntia,
ea né me celet cónsuefeci fílium.
nam quí mentiri aut fállere insuerít patrem,
*fr*aud*áre* tanto mágis audebit céteros.
pudóre et liberálitate líberos

retinére satius ésse credo quám metu.
haec frátri mecum nón conveniunt néque placent.
venit ád me saepe clámitans 'quid, Mício?
quor pérdis adulescéntem nobis? quór amat?
quor pótat? quor tu his rébus sumptum súggeris?
vestítu nimio indúlges: nimium inéptus es.'
nimium ípsest durus praéter aequomque ét bonum:
et érrat longe meá quidem senténtia,
qui inpérium credat grávius esse aut stábilius,
vi quód fit, quam illud quód amicitia adiúngitur.
mea síc est ratio et síc animum inducó meum:
maló coactus quí suom officiúm facit,
dum id réscitum iri crédit, tantispér cavet:
si spérat fore clam, rúrsum ad ingeniúm redit.
ille quém beneficio adiúngas ex animó facit,
studet pár referre, praésens absens[que] ídem erit.
hoc pátriumst, potius cónsuefacere filium
sua spónte recte fácere quam alienó metu:
hoc páter ac dominus ínterest: hoc quí nequit,
fateátur nescire ínperare líberis.
sed éstne hic ipsus, dé quo agebam? et cérte is est.
nesció quid tristem vídeo: credo iam, út solet,
iurgábit. salvom te ádvenire, Démea,
gaudémus.

DEMEA. MICIO.

De. ehem opportúne: te ipsum quaérito.
Mi. quid trístis es? De. rogás me? ubi nobis Aéschinus*t*?
scin iám quid tristis égo sim? Mi. dixin hóc fore?
quid fécit? De. quid ille fécerit? quem néque pudet
quicquám, nec metuit quémquam, neque legém putat
tenére se ullam. nam ílla quae antehac fácta sunt
omítto: modo quid désignavit? Mi. quíd nam id est?
De. forís ecfregit átque in aedis ínruit
aliénas: ipsum dóminum atque omnem fámiliam
mulcávit usque ad mórtem: eripuit múlierem
quam amábat. clamant ómnes indigníssume
factum ésse: hoc adveniénti quot mihi, Mício,
dixére! in orest ómni populo. dénique,

si cónferendum exémplumst, non fratrém videt
reï dare operam rúri parcum ac sóbrium?
nullum húius simile fáctum. haec quom illi, Mício,
dicó, tibi dico: tú illum corrumpí sinis.
Mi. homine ínperito númquam quicquam iniústiust,
qui nísi quod ipse fécit nil rectúm putat.
De. quorsum ístuc? Mi. quia tu, Démea, haec male iúdicas.
non ést flagitium, míhi crede, adulescéntulum
scortári, neque potáre: non est: néque foris
ecfríngere. haec si néque ego neque tu fécimus,
non síit egestas fácere nos. tu núnc tibi
id laúdi ducis, quód tum fecisti ínopia?
iniúriumst: nam si ésset unde id fíeret,
facerémus. et tu illúm tuom, si essés homo,
sinerés nunc facere, dúm per aetatém licet,
potiús quam, ubi te expectátum eiecissét foras,
aliéniore aetáte post facerét tamen.
De. pro Iúppiter, tu homo ádigis me ad insániam.
non ést flagitium fácere haec adulescéntulum?
Mi. auscúlta, ne me obtúndas de hac re saépius.
tuom fílium dedísti adoptandúm mihi:
is méus est factus: síquid peccat, Démea,
mihi péccat: ego illi máxumam partém fero.
scortátur, potat, ólet unguenta: dé meo;
amet: dábitur a me argéntum, dum erit cómmodum.
ubi nón erit, fortásse excludetúr foras.
forís ecfregit: réstituentur; díscidit
vestém: resarciétur. et (dis grátia)
est únde haec fiant, ét adhuc non molésta sunt.
postrémo aut desine aút cedo quemvis árbitrum:
te plúra in hac re péccare ostendam. De. eí mihi,
pater ésse disce ab íllis, qui veré sciunt.
Mi. natúra tu illi páter es, consuliís ego.
De. tun cónsulis quicquam? Mi. á, si pergis, ábiero.
De. sicíne agis? Mi. an ego tótiens de eadem re aúdiam?
De. curaést mihi. Mi. et mihi cúraest. verum, Démea,
curémus aequam utérque partem: tu álterum,

ego item álterum. nam ambós curare própemodum
repóscere illumst quém dedisti. De. a, Mício.
Mi. mihi síc videtur. De. quíd istic? si tibi istúc placet,
profúndat perdat péreat, nil ad me áttinet.
iam sí verbum unum pósthac... Mi. rursum, Démea,
iráscere? De. an non crédis? repeto quém dedi?
aegrést: alienus nón sum: si obsto... em, désino.
unúm vis curem, cúro. et est dis grátia,
quom ita út volo est; isté tuos ipse séntiet
postérius: nolo in íllum gravius dícere.
Mi. nec níl neque omnia haéc sunt quae dicít: tamen
non níl molesta haec súnt mihi: sed osténdere
me aegré pati illi nólui: nam itást homo:
quod pláco, advorsor sédulo et detérreo;
tamen víx humane pátitur: verum si aúgeam
aut étiam adiutor sim éius iracúndiae,
insániam profécto cum illo. etsi Aéschinus
non núllam in hac re nóbis facit iniúriam.
quam hic nón amavit méretricem? aut quoi nón dedit
aliquíd? postremo núper (credo iam ómnium
taedébat) dixit vélle uxorem dúcere.
sperábam iam deférvisse adulescéntiam:
gaudébam. ecce autem de íntegro: nisi quídquid est
volo scíre atque hominem cónvenire, si ápud forumst.

ACTVS II.

Sannio. Aeschinvs. (Parmeno. psaltria.)

Sa. Óbsecro, populáres, ferte mísero atque innocénti auxilium:
súbvenite inopi. Ae. ótiose, núnciam ilico híc consiste.
quíd respectas? níl periclist: númquam, dum ego adero, híc te tanget.
Sa. égo istam invitis ómnibus.

Ae. quamquámst scelestus, nón ´committet hódie umquam iterum ut vápulet.
Sa. Aéschine, audi, né te ignarum fuísse dicas meórum morum,
léno ego sum. Ae. scio. Sa. át ita, ut usquam fuít fide quisquam óptuma.
tú quod te postérius purges, hánc iniuriám mihi nolle
fáctam esse, huius non fáciam. crede hoc, égo meum ius pérsequar:
néque tu verbis sólves umquam, quód mihi re male féceris.
nóvi ego vostra haec 'nóllem factum: dábitur ius iurándum, indignum
te ésse iniuria hác', indignis quom égomet sim acceptús modis.
Ae. ábi prae strenue ác foris aperi. Sa. céterum hoc nilí facis?
Ae. í intro nunciam. Sa. át enim non sinam. Ae. áccede illuc, Pármeno:
nímium istoc abísti: hic propter húnc adsiste: em, síc volo.
cave núnciam oculos á meis oculis quóquam demoveás tuos,
ne móra sit, si innuerím, quin pugnus cóntinuo in mala haéreat.
Sa. istúc volo ergo ipsum éxperiri. Ae. em, sérva: omitte múlierem.
Sa. o fácinus indignúm. Ae. geminabit nísi caves. Sa. ei miseró mihi.
Ae. non ínnueram: verum ín istam partem pótius peccató tamen.
i núnciam. Sa. quid hóc reist? regnumne, Aéschine, hic tu póssides?
Ae. si póssiderem, ornátus esses éx tuis virtútibus.
Sa. quid tíbi rei mecumst? Ae. níl. Sa. quid? nostin quí sim? Ae. non desídero.
Sa. tetigín tui quicquam? Ae. si áttigisses, férres infortúnium.
Sa. qui tíbi magis licét meam habere, pró qua ego argentúm dedi?

respónde. Ae. ante aedis nón fecisse erit mélius hic convítium:
nam sí molestus pérgis esse, iam íntro abripiere átque ibi
usque ád necem operiére loris. Sa. lóris liber? Ae. síc erit.
Sa. o hóminem inpurum: hicín libertatem áiunt esse aequam ómnibus?
Ae. si sátis iam debacchátus es, leno, aúdi si vis núnciam.
Sa. egon débacchatus sum aútem an tu in me? Ae. mítte ista atque ad rém redi.
Sa. quam rém? quo redeam? Ae. iámne me vis dícere id quod ad te áttinet?
Sa. cupio, aéqui modo aliquíd. Ae. vah, leno iníqua me non vólt loqui.
Sa. lenó sum, perniciés communis, fáteor, adulescéntium,
periúrus, pestis: támen tibi a me núllast orta iniúria.
Ae. nam hercle étiam hoc restat. Sa. ílluc quaeso rédi, quo occepisti, Aéschine.
Ae. minís viginti tú illam emisti? Sa. lóquer*is*. Ae. tibi vortát male.
argénti tantum dábitur. Sa. quid? si ego [tíbi] illam nolo véndere,
cogés me? Ae. minume. Sa. námque id metui. Ae. néque vendundam cénseo,
quae líberast: nam ego líberali illam ádsero causá manu.
nunc víde utrum vis: argéntum accipere an caúsam meditarí tuam.
delíbera hoc, dum ego rédeo, leno. Sa. pró supreme Iúppiter,
mínume miror qui ínsanire occípiunt ex iniúria.
dóm*i* me *ar*ripuit, vérberavit: me ínvito abduxít meam:
hómini misero plús quingentos cólaphos infregít mihi.
ób malefacta haec tántidem emptam póstulat sibi trádier.
vérum enim quando béne promeruit, fíat: suom ius póstulat.

áge iam cupio, sí modo argentum réddat. sed ego hoc háriolor:
úbi me dixeró dare tanti, téstis faciet ílico,
véndidisse mé, de argento sómnium: 'mox: crás redi.'
íd quoque possum férre, si modo réddat, quamquam iniúriumst.
vérum cogito íd quod res est: quándo eum quaestum incéperis,
áccipiunda et mússitanda iniúria adulescéntiumst.
séd nemo dabít: frustra egomet mécum has rationés puto.

Syrvs. Sannio.

Sy. Tace, égomet conveniam ípsum: cupide accípiat faxo atque étiam
bene dícat secum esse áctum. quid istuc, Sánnio, est quod te aúdio
nesció quid concertásse cum ero? Sa. númquam vidi iníquius
certátionem cómparatam, quam haéc hodie inter nós fuit:
ego vápulando ille vérberando usque, ámbo defessí sumus.
Sy. tua cúlpa. Sa. quid facerem? Sy. ádulescenti mórem gestum opórtuit.
Sa. qui pótui melius, quí hodie usque os praébui? Sy. age, scis quíd loquar?
pecúniam in locó neglegere máxumum interdúmst lucrum: Sa. hui!
Sy. metuísti, si nunc dé tuo iure cóncessisses paúlulum,
adulescénti esses mórigeratus, hóminum homo stultíssume,
ne nón tibi istuc faéneraret. Sa. égo spem pretio nón emo.
Sy. numquám rem facies: ábi, nescis inéscare homines, Sánnio.
Sa. credo ístuc melius ésse: verum ego númquam adeo astutús fui,

quin quídquid possem mállem auferre pótius in praeséntia.
Sy. age nóvi tuom animúm: quasi iam usquam tíbi sint vigintí minae,
dum huic óbsequare. praéterea autem te áīunt proficiscí Cyprum, Sa. hem.
Sy. coemísse hinc quae illuc véheres multa, návem conductam: hóc scio,
animús tibi pendet. úbi illinc spero rédieris, tamen hóc ages.
Sa. nusquám pedem. perii hércle: hac illi spe hóc incepérúnt. Sy. timet:
iniéci scrupulum hómini. Sa. o scelera: illúd vide,
ut in ípso articulo oppréssit. emptae múlieres
complúres et item hinc ália quae portó Cyprum.
nisi eo ád mercatum vénio, damnum máxumumst.
nunc si hóc omitto ac túm agam ubi illinc rédiero,
nil ést; refrixerít res: 'nunc demúm venis?
quor pássu's? ubi eras?' út sit satius pérdere
quam aut núnc manere tám diu aut tum pérsequi.
Sy. iamne énumerasti [id] quód ad te rediturúm putes?
Sa. hocíne illo dignumst? hócine incipere Aéschinum?
per oppréssionem ut hánc mi eripere póstulet?
Sy. labáscit. unum hoc hábeo: vide si sátis placet:
potiús quam venias ín periclum, Sánnio,
servésne an perdas tótum, dividuóm face.
minás decem conrádet alicunde. Sa. eí mihi,
etiám de sorte núnc venio in dubiúm miser?
pudét nil? omnis déntis labefecít mihi:
praetérea colaphis túber est totúm caput:
etiam ínsuper defrúdat? nusquam abeo. Sy. út lubet:
numquíd vis quin abeam? Sa. ímmo hercle hoc quaesó, Syre,
ut ut haéc sunt acta, pótius quam litís sequar,
meum míhi reddatur, sáltem quanti emptást, Syre.
scio té non usum antehác amicitiá mea:
memorém me dices ésse et gratum. Sy. sédulo
faciám. sed Ctesiphónem video: laétus est
de amíca. Sa. quid quod te óro? Sy. paulispér mane.

CTESIPHO. SYRVS. (SANNIO.)

CT. Abs quívis homine, quómst opus, benefícium accipere gaúdeas:
verum énim vero id demúm iuvat, si quem aéquomst facere is béne facit.
o fráter frater, quíd ego nunc te laúdem? satis certó scio:
numquam íta magnifice quícquam dicam, id vírtus quin superét tua.
itaque únam hanc rem me habére praeter álios praecipuam árbitror,
fratrem hómini nemini ésse primarum ártium magis príncipem.
SY. o Ctésipho. CT. o Syre, Aéschinus ubist? SY. éllum, te expectát domi. CT. hem.
SY. quid est? CT. quíd sit? illius ópera, Syre, nunc vívo: festivóm caput,
qui *ignóminias* sibi póst putavit ésse prae meo cómmodo,
maledícta, famam, méum amorem ét peccatum in sese tránstulit:
nil pótis supra. quid nám foris crepuit? SY. máne, mane: ipse exít foras.

AESCHINVS. SANNIO. CTESIPHO. SYRVS.

AE. Vbist ílle sacrilegús? SA. me quaerit. númquid nam ecfert? óccidi:
nil vídeo. AE. ehem opportúne: te ipsum quaéro: quid fit, Ctésipho?
in tútost omnis rés: omitte véro tristitiém tuam.
CT. ego illam hércle vero omítto, qui quidem te hábeam fratrem: o mi Aéschine,
o mí germane: a, véreor coram in ós te laudare ámplius,
ne id ádsentandi mágis quam quo habeam grátum facere exístumes.
AE. age inépte, quasi nunc nón norimus nós inter nos, Ctésipho.

hoc míhi dolet, nos séro *re*scisse ét paene in eum *rém* locum
redísse, ut si omnes cúperent nil tibi póssent auxiliárier.
Ct. pudébat. Ae. a, stultítiast istaec, nón pudor: tam ob párvolam
rem paéne e patria! túrpe dictu. deós quaeso ut istaec próhibeant.
Ct. peccávi. Ae. quid aït tándem nobis Sánnio? Sy. iam mítis est.
Ae. ego ád forum ibo, ut húnc absolvam: tu íntro ad illam, Ctésipho.
Sa. Syre, ínsta. Sy. eamus: námque hic properat ín Cyprum. Sa. ne tám quidem:
quamvís etiam maneo ótiosus híc. Sy. reddetur: né time.
Sa. at ut ómne reddat. Sy. ómne reddet: táce modo ac sequere hác. Sa. sequor.
Ct. heus heús, Syre. Sy. quid est? Ct. óbsecro hercle te, hóminem istum inpuríssumum
quam prímum absolvitóte, ne, si mágis inritatús siet,
aliqua ád patrem hoc permánet atque ego túm perpetuo périerim.
Sy. non fíet, bono animo és: tu cum illa te íntus oblecta ínterim
et léctulos iube stérni nobis ét parari cétera.
ego iám transacta ré convortam mé domum cum obsónio.
Ct. ita quaéso: quando hoc béne successit, hílare hunc sumamús diem.

ACTVS III.

Sostrata. Canthara.

So. Óbsecro, mea nútrix, quid nunc fíet? Ca. quid fiát rogas?
recte édepol spero. So. módo dolores, méa tu, occipiunt prímulum.
Ca. iam núnc times, quasi númquam adfueris, númquam tute pépereris?
So. miserám me, neminem hábeo, (solae súmus: Geta autem hic nón adest)
néc quem ad obstetrícem mittam, néc qui arcessat Aéschinum.
Ca. pól is quidem iam hic áderit: nam numquam únum intermittít diem,
quin sémper veniat. So. sólus mearum míseriarumst rémedium.
Ca. é re nata mélius fieri hau pótuit quam factúmst, era,
quándo vitium oblátumst, quod ad illum áttinet potíssumum,
tálem, tali *ingénio* atque animo, nátum ex tanta fámilia.
So. íta pol est ut dícis: salvos nóbis deos quaeso út siet.

Geta. Sostrata. Canthara.

Ge. Nunc íllud est, quo*m*, si ómnia omnes súa consilia cónferant
atque huíc malo salútem quaerant, aúxili nil ádferant,
quod míhique eraeque fíliaeque erílist. vae miseró mihi:
tot rés repente círcumvallant, únde emergi nón potest:
vís egestas íniustitia sólitudo infámia.
hócine saeclum! o scélera, o genera sácrilega, o hominem ínpium,

So. me míseram, quid namst quód sic video tímidum et properantém Getam?
Ge. quem néque fides neque iús iurandum néque illum misericórdia
représsit neque refléxit neque quod pártus instabát prope,
quoi míserae indigne pér vim vitium obtúlerat. So. non intéllego
satis quaé loquatur. Ca. própius obsecro áccedamus, Sóstrata. Ge. a
me míserum, vix sum cómpos animi, ita árdeo iracúndia.
nil ést quod malim quam íllam totam fámiliam dari mi óbviam,
ut ego íram hanc in eos évomam omnem, dum aégritudo haec ést recens.
satís mihi habeam súpplici, dum illós ulciscar módo *probe.*
seni ánimam primum extínguerem ipsi, qui íllud produxít scelus:
tum autém Syrum inpulsórem, vah, quibus íllum lacerarém modis!
sublímem medium prímum arríperem et capite in terram státuerem,
ut cérebro dispergát viam.
ádulescenti ipsi ériperem oculos, póst haec praecipitém darem.
céteros ruerem ágerem raperem túnderem et prostérnerem.
sed césso eram hoc malo ínpertiri própere? So. revocemús. Geta.
Ge. hem, quísquis es, sine me. So. égo sum Sostrata. Ge. úbi east? te ipsam quaérito,
te éxpeto: oppido ópportune te óbtulisti mi óbviam,
éra. So. quid est? quid trépidas? Ge. ei mi. Ca. quíd festinas, mí Geta?
ánimam recipe. Ge. prórsus So. quíd istuc 'prórsus' ergost? Ge. périimus:
áctumst. So. eloquere, óbsecro te, quíd sit. Ge. iam So. quid 'iám', Geta?

Ge. Aéschinus So. quid is érgo? Ge. alienus ést ab nostra fámilia. So. hem,
périi. qua re? Ge. amáre occepit áliam. So. vae miseraé mihi.
Ge. néque id occulte fért, ab lenone ípsus eripuít palam.
So. sátin hoc certumst? Ge. cértum: hisce oculis égomet vidi, Sóstrata. So. a
me míseram. quid iam crédas? aut quoi crédas? nostrumne Aéschinum?
nostram ómnium vitam, ín quo nostrae spés opesque omnés sitae?
quí sine hac iurábat se unum númquam victurúm diem?
quí se in sui gremió positurum púerum dicebát patris?
ita óbsecraturum, út liceret hánc se uxorem dúcere?
Ge. era, lácrumas mitte ac pótius quod ad hanc rem ópus est porro próspice:
patiámurne an narrémus quoipiam? Ca. aú au, mi homo, sánun es?
an hoc próferendum tíbi videtur úsquam? Ge. mihi quidem *haú* placet.
iam prímum illum alieno ánimo a nobis ésse res ipsa índicat.
nunc si hóc palam proférimus, ille infítias ibit, sát scio:
tua fáma et gnatae víta in dubium véniet. tum si máxume
fateátur, quom amet áliam, non est útile hanc illí dari.
quaprópter quoquo pácto tacitost ópus. So. a, minume géntium:
non fáciam. Ge. quid ages? So. próferam. Ca. hem, mea Sóstrata, vide quám rem agas.
So. peióre res locó non potis est ésse quam in quo núnc sitast.
primum índotatast: túm praeterea, quaé secunda ei dós erat,
periít: pro virginé dari nuptum *haú* potest. hoc rélicuomst:
si infítias ibit, téstis mecum est ánulus quem amíserat.
postrémo quando ego cónscia mihi sum, á me culpam esse hánc procul,

neque prétium neque rem ullam íntercessisse ílla aut me indignám, Geta,
expériar. Ge. quid istic? cédo ut melius dícas. So. tu quantúm potes
abi atque Hégioni cógnato eius rem énarrato omnem órdine:
nam is nóstro Simuló fuit summus ét nos coluit máxume.
Ge. nam hercle álius nemo réspicit nos. So. própera tu, mea Cánthara,
curre, óbstetricem accérse, ut quom opus sit ne ín mora nobís siet.

Demea. Syrvs.

De. Dispérii: Ctesiphónem audivi fílium
uná fuisse in ráptione cum Aéschino.
id mísero restat míhi mali, si illúm potest,
qui aliquoí reist, etiam eum ád nequitiem addúcere.
ubi ego íllum quaeram? crédo abductum in gáneum
aliquó: persuasit ílle inpurus, sát scio.
sed eccúm Syrum ire vídeo: iam hinc scibo úbi siet.
atqu*i* hércle hic de grege íllost: si me sénserit
eum quaéritare, númquam dicet cárnufex.
non óstendam id me vélle. Sy. omnem rem módo seni
quo pácto haberet énarramus órdine.
nil quícquam vidi laétius. De. pro Iúppiter,
hominís stultitiam. Sy. cónlaudavit fílium:
mihi, qui íd dedissem cónsilium, egit grátias.
De. disrúmpor. Sy. argentum ádnumeravit ílico:
dedít praeterea in súmptum dimidiúm minae:
id dístributum sánest ex senténtia. De. hem,
huic mándes, siquid récte curatúm velis.
Sy. ehem Démea, haud aspéxeram te: quíd agitur?
De. quid agátur? vostram néqueo mirarí satis
ratiónem. Sy. est hercle inépta, ne dicám dolo,
absúrda. piscis céteros purgá, Dromo:
congrum ístum maxumum ín aqua sinito lúdere
tantísper: ubi ego rédiero, exossábitur:
prius nólo. De. haeccin flagítia! Sy. mihi quidem *haú* placent,
et clámo saepe. sálsamenta haec, Stéphanio,

fac mácerentur púlchre. De. di vostrám fidem,
utrúm studione id síbi habet an laudí putat
fore, sí perdiderit gnátum? vae miseró mihi.
vidére videor iám diem illum, quom hínc egens
profúgiet aliquo mílitatum. Sy. o Démea,
istúc est sapere, nón quod ante pedés modost
vidére, sed etiam ílla quae futúra sunt
prospícere. De. quid? istaec iám penes vos psáltriast?
Sy. ellam íntus. De. eho, an domíst habiturus? Sy. crédo, ut est
deméntia. De. haecin fíeri! Sy. inepta lénitas
patris ét facilitas práva. De. fratris mé quidem
pudét pigetque. Sy. nímium inter vos, Démea,
(non quía ades praesens díco hoc) pernimium ínter est.
tu, quántus quantu's, níl nisi sapiéntia es,
ille sómnium. *num* síneres vero illúm tuom
facere haéc? De. sinerem illum? aut nón sex totis ménsibus
prius ólfecissem, quám ille quicquam coéperet?
Sy. vigilántiam tuam tú mihi narras? De. síc siet
[modo] ut núnc est, quaeso. Sy. ut quísque suom volt ésse, itast.
De. quid eúm? vidistin hódie? Sy. tuomne fílium?
abigam húnc rus. iam dudum áliquid ruri agere árbitror.
De. satin scís ibi esse? Sy. oh, quem égomet produxi. De. óptumest:
metuí ne haereret híc. Sy. atque iratum ádmodum.
De. quid aútem? Sy. adortus iúrgiost fratrem ápud forum
de psáltria istac. De. aín vero? Sy. a, nil réticuit.
nam ut númerabatur fórte argentum, intérvenit
homo de ínproviso: coépit clamare 'o Aéschine,
haecíne flagitia fácere te! haec te admíttere
indígna genere nóstro!' De. oh, lacrumo gaúdio.
Sy. 'non tu hóc argentum pérdis, sed vitám tuam.'
De. salvós sit: spero, est símilis maiorúm suom. Sy. hui.
De. Syre, praéceptorum plénust istorum ílle. Sy. phy:
domi hábuit unde dísceret. De. fit sédulo:
nil praétermitto: cónsuefacio: dénique

inspícere tamquam in spéculum in vitas ómnium
iubeo átque ex aliis súmere exemplúm sibi.
'hoc fácito.' Sy. recte sáne. De. 'hoc fugito.' Sy. cállide.
De. 'hoc laúdist.' Sy. istaec rés est. 'hoc vitió datur.'
Sy. probíssume. De. porro aútem...Sy. non hercle ótiumst
nunc mi aúscultandi. píscis ex senténtia
nactús sum: mihi ne córrumpantur caútiost:
nam id nóbis tam flagítiumst quam illa, Démea,
non fácere vobis, quaé modo dixti: et quód queo
consérvis ad eundem ístunc praecipió modum:
'hoc sálsumst, hoc adústumst, hoc lautúmst parum:
illúd recte: iterum síc memento:' sédulo
moneó, quae possum pró mea sapiéntia:
postrémo tamquam in spéculum in patinas, Démea,
inspícere iubeo et móneo quid facto úsus sit.
inépta haec esse, nós quae facimus, séntio:
verúm quid facias? út homost, ita morém geras.
numquíd vis? De. mentem vóbis meliorém dari.
Sy. tu rús hinc ibis? De. récta. Sy. nam quid tu híc agas,
ubi síquid bene praecípias, nemo obtémperet?
De. ego véro hinc abeo, quándo is, quam obrem huc véneram,
rus ábiit: illum cúro unum: ille ad me áttinet.
quando íta volt frater, de ístoc ipse víderit.
sed quís illic est, quem vídeo procul? estne Hégio
tribúlis noster? sí satis cerno, is est hércle: vah,
homo amícus nobis iam índe a puero (dí boni,
ne illíus modi iam mágna nobis cívium
penúriast) antíqua virtute ác fide.
hau cíto mali quid órtum ex hoc sit públice.
quam gaúdeo! ubi etiam húius generis réliquias
restáre video, vívere etiam núnc lubet.
oppériar hominem hic, út salutem et cónloquar.

Hegio. Geta. Demea. Pamphila.

He. Pro di ínmortales, fácinus indignúm, Geta.
quid nárras? Ge. sic est fáctum. He. ex illan fámilia

tam inlíberale fácinus esse ortum! o Aéschine,
pol haú paternum istúc dedisti. De. vídelicet
de psáltria hac audívit: id illi núnc dolet
aliéno. pater id níli pendit: eí mihi,
utinam híc [prope] adesset álicubi atque audíret haec.
He. nisi fácient quae illos aéquomst, hau sic aúferent.
Ge. in té spes omnis, Hégio, nobís sitast:
te sólum habemus, tú es patronus, tú pater:
illé tibi moriens nós commendavít senex:
si déseris tu, périimus. He. cave díxeris:
neque fáciam neque me sátis pie posse árbitror.
De. adíbo. salvere Hégionem plúrimum
iubeo. He. óh, te quaerebam ípsum: salve, Démea.
De. quid aútem? He. maior fílius tuos Aéschinus,
quem frátri adoptandúm dedisti, néque boni
neque líberalis fúnctus officiúmst viri.
De. quid istúc est? He. nostrum amícum noras Símulum
aequálem? De. quid ni? He. fíliam eius vírginem
vitiávit. De. hem. He. mane: nón dum audisti, Démea,
quod ést gravissumum. De. án quid est etiam ámplius?
He. vero ámplius: nam hoc quídem ferundum aliquó modost:
persuásit nox amór vinum adulescéntia:
humánumst. ubi scit fáctum, ad matrem vírginis
venit ípsus ultro lácrumans orans óbsecrans
fidém dans, iurans sé illam ducturúm domum.
ignótumst, tacitumst, créditumst. virgo éx eo
compréssu gravidast fácta; hic mensis décumus est:
ille bónus vir nobis psáltriam, si dís placet,
parávit, quicum vívat: illam déserit.
De. pro cérton tu istaec dícis? He. mater vírginis
in médiost, ipsa vírgo, res ipsa, híc Geta
praetérea, ut captus ést servorum, nón malus
neque inérs: alit illas, sólus omnem fámiliam
susténtat: hunc abdúce, vinci, quaére rem.
Ge. immo hércle extorque, nísi ita factumst, Démea;
postrémo non negábit: coram ipsúm cedo.
De. pudét: nec quid agam néque quid huic respóndeam

sció. Pa. miseram me, dífferor dolóribus.
Iunó Lucina, fér opem: serva me, óbsecro. He. hem,
num nam ílla quaeso párturit? Ge. certe, Hégio. He. hem:
illaéc fidem nunc vóstram inplorat, Démea,
quod vós ius cogit, íd voluntate ínpetret.
haec prímum ut fiant deós quaeso ut vobís decet.
sin áliter animus vóster est, ego, Démea,
summá vi defendam hánc atque illum mórtuom.
cognátus mihi erat: úna a pueris párvolis
sumus éducti: una sémper militiae ét domi
fuimús: paupertatem úna pertulimús gravem.
quaprópter nitar, fáciam, experiar, dénique
animám relinquam pótius quam illas déseram.
quid míhi respondes? De. frátrem conveniam, Hégio.
He. sed, Démea, hoc tu fácito cum animo cógites,
quam vós facillume ágitis, quam estis máxume
poténtes dites fórtunati nóbiles,
tam máxume vos aéquo animo aequa nóscere
opórtet, si vos vóltis perhiberí probos.
De. redíto: fient quaé fieri aequomst ómnia.
He. decét te facere. Géta, duc me intro ad Sóstratam.
De. non me índicente haec fíunt: utinam hic sít modo
defúnctum: verum nímia illaec licéntia
profécto evadet ín aliquod magnúm malum.
ibo ác requiram frátrem, ut in eum haec évomam.

Hegio.

Bono ánimo fac sis, Sóstrata, et istam quód potes
fac cónsolere. ego Míciouem, si ápud forumst,
convéniam atque ut res géstast narrabo órdine:
si *ita* ést, facturus út sit officiúm suom,
faciát: sin aliter de hác re est eius senténtia,
respóndeat mi, ut quíd agam quam primúm sciam.

ACTVS IV.

CTESIPHO. SYRVS.

CT. Aín patrem hinc abísse rus? SY. iam dúdum. CT. diç sodés. SY. apud villamst:
núnc quom maxume óperis aliquid fácere credo. CT. utinám quidem:
quod cúm salute eius fíat, ita se défetigarít velim,
ut tríduo*m* hoc perpétuo*m* prorsum e lécto nequeat súrgere.
SY. ita fíat, et istoc síquid potis est réctius. CT. ita: nam húnc diem
miseré nimis cupio, ut coépi, perpetuom ín laetitia dégere.
et íllud rus nulla ália causa tám male odi, nísi quia propést: quod si esset lóngius,
príus nox oppressísset illic, quam húc revorti pósset iterum.
núnc ubi me illic nón videbit, iam húc recurret, sát scio:
rogitábit me, ubi fúerim: 'ego ho*c* *t*e tóto non vidí die:'
quid dícam? SY. nilne in méntemst? CT. numquam quícquam. SY. tanto néquior.
cliéns amicus hóspes nemost vóbis? CT. sunt: quid póstea?
SY. hisce ópera ut data sit. CT. quaé non data sit? nón potest fierí. SY. potest.
CT. intérdiu: sed si híc pernocto, caúsae quid dicám, Syre?
SY. vah, quám vellem etiam nóctu amicis óperam mos essét dari.
quin tu ótiosus és: ego illius sénsum pulchre cálleo.
quom férvit maxumé, tam placidum quási ovem reddo. CT. quó modo?
SY. laudárier te audít lubenter: fácio te apud illúm deum:

virtútes narro. Ct. meás? Sy. tuas: homini ílico lacrumaé cadunt
quasi púero gaudio. én tibi autem. Ct. quíd namst? Sy. lupus in fábula.
Ct. pater ést? Sy. *is* ipsust. Ct. Sýre, quid agimus? Sy. fúge modo intro, ego vídero.
Ct. siquíd rogabit, núsquam tu me: audístin? Sy. potin ut désinas?

Demea. Ctesipho. Syrvs.

De. Ne égo homo infelix: prímum fratrem núsquam invenio géntium:
praéterea autem, dum íllum quaero, a vílla mercennárium
vídi: is filiúm negat esse rúri: nec quid agám scio.
Ct. Sýre. Sy. quid est? Ct. men quaérit? Sy. verum. Ct. périi. Sy. quin tu animó bono es.
De. quíd hoc malum infelícitatis? néqueo satis decérnere:
nísi me credo huic ésse natum reí, ferundis míseriis.
prímus sentió mala nostra: prímus rescisco ómnia:
prímus porro obnúntio: aegre sólus, siquid fít, fero.
Sy. rídeo hunc: primum aít se scire: is sólus nescit ómnia.
De. núnc redeo: si fórte frater rédierit visó. Ct. Syre,
óbsecro, vide ne ílle huc prorsus se ínruat. Sy. etiám taces?
égo cavebo. Ct. númquam hercle hodie ego ístuc committám tibi:
nám me iam in cellam áliquam cum illa cóncludam: id tutíssumumst.
Sy. áge, tamen ego hunc ámovebo. De. séd eccum sceleratúm Syrum.
Sy. nón hercle hic quidém durare quísquam, si sic fít, potest.
scíre equidem voló, quot mihi sint dómini: quae haec est míseria!
De. quíd ille gannit? quíd volt? quid aïs, bóne vir? est fratér domi?

Sy. quíd malum 'bone vír' mihi narras? équidem perii. De. quíd tibist?
Sy. rógitas? Ctesiphó me pugnis míserum et istam psáltriam
úsque occidit. De. hém, quid narras? Sy. ém, vide ut discidít labrum.
De. quam óbrem? Sy. me inpulsóre hanc emptam esse aít. De. non tu eum rus hínc modo
próduxe aibas? Sy. fáctum: verum vénit post insániens.
níl pepercit. nón puduisse vérberare hominém senem!
quem égo modo puerúm tantillum in mánibus gestaví meis.
De. laúdo: Ctesiphó, patrissas: ábi, virum te iúdico.
Sy. laúdas? ne ille cóntinebit pósthac, si sapiét, manus.
De. fórtiter. Sy. perquám, quia miseram múlierem et me sérvolum,
quí referire nón audebam, vícit: hui, perfórtiter.
De. nón potuit meliús. idem quod ego séntit te esse huic reí caput.
séd estne frater íntus? Sy. non est. De. úbi illum inveniam cógito.
Sy. scío ubi sit, verum hódie nunquam mónstrabo. De. hem, quid aís? Sy. ita.
De. dímminuetur tíbi quidem iam cérebrum. Sy. at nomen néscio
íllius hominis, séd locum novi úbi sit. De. dic ergó locum.
Sy. nóstin porticum ápud macellum hac deórsum? De. quid ni nóverim?
Sy. praéterito hac récta platea súrsum: ubi eo véneris,
clívos deorsum vórsum est: hac te praécipitato: póstea
ést ad hanc manúm sacellum: ibi ángiportum própter est,
De. quá nam? Sy. illi ubi etiám caprificus mágna est. De. novi. Sy. hac pérgito.
De. íd quidem angipórtum non est pérvium. Sy. verum hércle: vah,

cénsen hominem me ésse? erravi: in pórticum rursúm redi:
sáne hac multo própius ibis ét minor est errátio.
scín Cratini huius dítis aedis? DE. scío. SY. ubi eas praetérieris,
ád sinistram hac récta platea; ubi ád Dianae véneris,
íto ad dextram: príus quam ad portam vénias, apud ipsúm lacum
ést pistrilla et éxadvorsum fábrica: ibist. DE. quid íbi facit?
SY. léctulos in sóle ilignis pédibus faciundós dedit.
DE. úbi potetis vós: bene sane. séd cesso ad eum pérgere?
SY. í sane: ego te exércebo hodie, ut dígnus es, silicérnium.
Aéschinus odióse cessat: prándium corrúmpitur:
Ctésipho autem in amórest totus. égo iam prospiciám mihi:
nám iam adibo atque únum quicquid, quód quidem erit bellíssumum,
cárpam et cyathos sórbilans paulátim hunc producám diem.

MICIO. HEGIO.

MI. Ego in hác re nil repério, quam obrem laúder tanto opere, Hégio.
meum offícium facio: quód peccatum a nóbis ortumst córrigo.
nisi sí me in illo crédidisti esse hóminum numero, qui íta putant,
sibi fíeri iniuriam últro, si quam fécere ipsi expóstules,
et últro accusant: íd quia non est á me factum, agis grátias?
HE. a, mínume: numquam te áliter atque es *ésse* animum induxí meum.
sed quaéso ut una mécum ad matrem vírginis eas, Mício,
atque ístaec eadem quaé mihi dixti túte dicas múlieri:

suspítionem hanc própter fratrem eius ésse et illam psáltriam
*　　*　　*　　*　　*　　*　　*
Mi. si ita aéquom censes aút si ita opus est fácto, eamus. He. béne facis:
nam et íllic animum iám relevabis, quaé dolore ac míseria
tabéscit, et tuo*m* offíci*um* fueris fúnctus. sed si alitér putas,
egomét narrabo quaé mihi dixti. Mi. ímmo ego ibo. He. béne facis:
omnés, quibus res sunt mínus secundae, mágis sunt nescio quó modo
suspítiosi: ad cóntumeliam ómnia accipiúnt magis:
proptér suam inpoténtiam se-sémper credunt lúdier.
quaprópter te ipsum púrgare ipsi córam placabílius est.
Mi. et récte et verum dícis. He. sequere me érgo hac intro. Mi. máxume.

AESCHINVS.

Discrúcior animi:
hócine de inprovíso mihi mali óbici
tántum, ut neque quid dé me faciam néc quid agam certúm siet!
mémbra metu débilia súnt: animus timore
óbstipuit: péctore nil sístere consili quit.
vah, quó modo hac me expédiam turba? tánta nunc
suspítio de me íncidit:
néque ea inmerito: Sóstrata
crédit mihi me psáltriam hanc emísse: id anus mi indícium fecit.
nám ut hinc forte [ea] ad óbstetricem erat míssa, ubi eam vidi, ílico
accédo: rogito, Pámphila quid agát, iam partus ádsiet,
eone óbstetricem arcéssat. illa exclámat 'abi, abi: iam, Aéschine,
satis diú dedisti vérba: sat adhuc túa nos frustratást fides.'
"hem, quíd istuc obsecro" ínquam "est?" 'valeas, hábeas illam quaé placet.'

sensi ílico id illas súspicari: séd reprendi mé tamen,
nequíd de fratre gárrulae illi dícerem ac fierét palam.
núnc quid faciam? dícam fratris ésse hanc? quod minumést opus
úsquam ecferri: ac mítto: fieri pótis est ut nequa éxeat.
ípsum id metuo ut crédant: tot concúrrunt veri símilia:
égomet rapui: ipse égomet solvi argéntum: ad me abductást domum.
haéc adeo mea cúlpa fateor fíeri. non me hanc rém patri,
út ut erat gesta, índicasse! exórassem ut eam dúcerem.
céssatum usque adhúc est: nunc porro, Aéschine, expergíscere:
núnc hoc primumst: ád illas ibo, ut púrgem me. accedam ád foris.
périi: horresco sémper, ubi pultáre hasce occipió miser.
heús heus: Aeschinús ego sum. aperite áliquis actutum óstium.
pródit nescio quís: concedam huc.

Micio. Aeschinvs.

Mi. Íta uti dixi, Sóstrata,
fácite: ego Aeschinúm conveniam, ut quó modo acta haec súnt sciat.
séd quis ostium hóc pultavit? Ae. páter hercle est, perii. Mi. Aéschine,
Ae. quid huic híc negotist? Mi. túne has pepulistí foris?
tacet. quór non ludo hunc áliquantisper? mélius est,
quandóquidem hoc numquam mi ípse voluit dícere.
nil míhi respondes? Ae. nón equidem istas, quód sciam.
Mi. ita: nám mirabar, quíd hic negoti essét tibi.
erúbuit: salva rés est. Ae. dic sodés, pater,
tibi véro quid istic ést reï? Mi. nil míhi quidem.
amícus quidam me á foro abduxít modo

huc ádvocatum síbi. Ae. quid? Mi. ego dicám tibi:
habitánt hic quaedam múlieres paupérculae:
ut opínor has non nósse te, et certó scio:
neque ením diu huc migrárunt. Ae. quid tum póstea?
Mi. virgo ést cum matre. Ae. pérge. Mi. haec virgo orbást patre:
hic méus amicus ílli generest próxumus:
huic léges cogunt núbere hanc. Ae. perií. Mi. quid est?
Ae. nil: récte: perge. Mi. is vénit ut secum ávehat:
nam habitát Mileti. Ae. hem, vírginem ut secum ávehat?
Mi. sic ést. Ae. Miletum usque óbsecro? Mi. ita. Ae. animó malest.
quid ipsaé? quid aiunt? Mi. quíd illas censes? níl enim.
comménta mater ést, esse ex alió viro
nesció quo puerum nátum: neque eum nóminat:
priórem esse illum, nón oportere huíc dari.
Ae. eho, nónne haec iusta tíbi videtur pós*cere*?
Mi. non... Ae. óbsecro non? án illam hinc abducét, pater?
Mi. quid illám ni abducat? Ae. fáctum a vobis dúriter
inmísericorditérque atque etiam, si ést, pater,
dicéndum magis apérte, inliberáliter.
Mi. quam obrém? Ae. rogas me? quíd illi tandem créditis
fore ánimi misero, quí cum ea consuevít prior?
qui infélix hauscio án illam misere núnc amat,
quom hanc síbi videbit praésens praesentem éripi,
abdúci ab oculis? fácinus indignúm, pater.
Mi. qua rátione istuc? quís despondit? quís dedit?
quoi quándo nupsit? aúctor his rebús quis est?
quor dúxit alienam? Ae. án sedere opórtuit
domi vírginem tam grándem, dum cognátus hinc
illínc veniret éxpectantem? haec, mí pater,
te dícere aequom fúit et id deféndere.
Mi. ridículum: advorsumne íllum causam dícerem,
quoi véneram advocátus? sed quid ista, Aéschine,
nostra? aút quid nobis cum íllis? abeamús. quid est?

quíd lacrumas? Ae. pater, óbsecro, ausculta. Mi. Aéschine, audivi ómnia
ét scio: nam té amo: quo magis quaé agis curae súnt mihi.
Ae. íta velim me prómerentem amés, dum vivas, mí pater,
út me hoc delictum ádmisisse in me, íd mihi vementér dolet
ét me tui pudét. Mi. credo hercle: nam íngenium noví tuom
líberale: séd vereor ne indíligens nimiúm sies.
ín qua civitáte tandem te árbitrare vívere?
vírginem vitiásti, quam te nón ius fuerat tángere.
iam íd peccatum prímum magnum, *mágnum*, at humanúm tamen:
fécere alii saépe item boni. at póstquam id evenít, cedo
númquid circumspéxti? aut numquid túte prospextí tibi,
quíd fieret? qua fíeret? si te ipsúm mi puduit próloqui,
quá resciscerem? haéc dum dubitas, ménses abierúnt decem.
pródidisti et te ét illam miseram et gnátum, quod quidem in té fuit.
quíd? credebas dórmienti haec tíbi confecturós deos?
ét illam sine tua ópera in cubiculum íri deductúm domum?
nólim ceterárum rerum té socordem eodém modo.
bóno animo es, ducés uxorem hanc. Ae. hém. Mi. bono, inquam, animo és. Ae. pater,
óbsecro, num lúdis tu [nunc] me? Mi. égo te? quam obrem? Ae. néscio:
quía tam misere hoc ésse cupio vérum, eo vereór magis.
Mi. ábi domum ac deos cómprecare, ut úxorem arcessás: abi.
Ae. quíd? *e*am uxorem? Mi. *é*ám. Ae. iam? Mi. iam quantúm potest. Ae. di mé, pater,
ómnes oderínt, ni magis te quam óculos nunc ego amó meos.

Mi. quíd? quam illam? Ae. aeque. Mi. pérbenigne. Ae. quíd? ille ubist Milésius?
Mi. ábiit, periit, návem ascendit; séd quor cessas? Ae. ábi, pater:
tú potius deos cómprecare: nám tibi eos certó scio,
quó vir melior múlto es quam ego, obtémperaturós magis.
Mi. égo eo intro, ut quae opus súnt parentur: tú fac ut dixi, sí sapis.
Ae. quid hoc ést negoti? hoc ést patrem esse aut hóc est filium ésse?
si fráter aut sodális esset, quí magis morem géreret?
hic nón amandus*t*? hícine non gestándus in sinúst? hem:
itaque ádeo magnam mi ínicit sua cómmoditate cúram:
ne fórte inprudens fáciam quod nolít, sciens cavébo.
sed césso ire intro, né morae meis núptiis egomét siem?

Demea. Micio.

De. Deféssus sum ambulándo: ut, Syre, te cúm tua
monstrátione mágnus perdat Iúppiter!
perréptavi usque omne óppidum: ad portam, ád lacum,
quo nón? neque illi ulla fábrica erat nec frátrem homo
vidísse se aibat quísquam. nunc veró domi
certum óbsidere est úsque, donec rédierit.
Mi. ibo, íllis dicam núllam esse in nobís moram.
De. sed eccum ípsum: te iam dúdum quaero, Mício.
Mi. quid nám? De. fero alia flágitia ad te ingéntia
boni illíus adulescéntis. Mi. ecce autém nova.
De. capitália. Mi. ohe iam. De. néscis qui vir sít. Mi. scio.
De. o stúlte, tu de psáltria me sómnias
agere: hóc peccatum in vírginemst civém. Mi. scio.
De. oho, scís et patere? Mi. quíd ni patiar? De. díc mihi,
non clámas? non insánis? Mi. non: malím quidem...
De. puer nátust. Mi. di bene vórtant. De. virgo níl habet.

Mi. audívi. De. et ducenda índotatast. Mi. scílicet.
De. quid núnc futurumst? Mi. íd enim quod res ípsa fert:
illínc huc transferétur virgo. De. o Iúppiter,
istócine pacto opórtet? Mi. quid faciam ámplius?
De. quid fácias? si non ípsa re tibi istúc dolet,
simuláre certe est hóminis. Mi. quin iam vírginem
despóndi: res compósitast: fiunt núptiae:
dempsí metum omnem: haec mágis sunt hominis. De. céterum
placét tibi factum, Mício? Mi. non, sí queam
mutáre. nunc quom nón queo, animo aequó fero.
in vítast hominum, quási quom ludas tésseris,
si illúd quod maxume ópus est iactu nón cadit,
illúd quod cecidit fórte, id arte ut córrigas.
De. corréctor: nempe tua árte vigintí minae
pro psáltria periére: quae quantúm potest
aliquo ábiciendast, sí non pretio, grátiis.
Mi. neque ést neque illam sáne studeo véndere.
De. quid ígitur facies? Mi. dómi erit. De. pro divóm fidem,
meretríx et mater fámilias una ín domo?
Mi. quor nón? De. sanum te crédis esse? Mi. equidem árbitror.
De. ita mé di ament, ut vídeo tuam ego inéptiam,
factúrum credo, ut hábeas quicum cántites.
Mi. quor nón? De. et nova nupta éadem haec discet. Mi. scílicet.
De. tu intér eas restim dúctans saltabís. Mi. probe.
De. probe? Mi. ét tu nobiscum úna, si opus sit. De. eí mihi.
non te haéc pudent? Mi. iam véro omitte, Démea,
tuam ístanc iracúndiam, atque utí decet
hilarum ác lubentem fác te gnati in núptiis.
ego hás conveniam: póst huc redeo. De. o Iúppiter,
hancíne vitam! hoscin móres! hanc deméntiam!
uxór sine dote véniet: intus psáltriast:
domus súmptuosa: aduléscens luxu pérditus:
senéx delirans. ípsa si cupiát Salus,
serváre prorsus nón potest hanc fámiliam.

Syrus. Demea.

Sy. Edepól, Syrisce, té curasti mólliter
lautéque munus ádministrastí tuom.
abi. séd postquam intus sum ómnium rerúm satur,
prodámbulare huc lúbitumst. De. illud sís vide
exémplum disciplínae. Sy. ecce autem híc adest
senex nóster. quid fit? quíd tu es tristis? De. óh scelus.
Sy. ohe iám: tu verba fúndis hic, sapiéntia?
De. tu sí meus esses... Sy. dís quidem esses, Démea,
ac tuám rem constabilísses. De. exemplo ómnibus
curárem ut esses. Sy. quam óbrem? quid fecí? De. rogas?
in ípsa turba atque ín peccato máxumo,
quod víx sedatum sátis est, potastí, scelus,
quasi ré bene gesta. Sy. sáne nollem huc éxitum.

Dromo. Syrus. Demea.

Dr. Heus Sýre, rogat te Ctésipho ut redeás. Sy. abi.
De. quid Ctésiphonem hic nárrat? Sy. nil. De. eho, cárnufex,
est Ctésipho intus? Sy. nón est. De. quor hic nóminat?
Sy. est álius quidam, párasitaster paúlulus:
nostín? De. iam scibo. Sy. quíd agis? quo abis? De. mítte me.
Sy. noli ínquam. De. non manum ábstines, mastígia?
an tíbi iam mavis cérebrum dispergam híc? Sy. abit.
edepól commissatórem hau sane cómmodum,
praesértim Ctesiphóni. quid ego núnc agam?
nisi, dum haé silescunt túrbae, interea in ángulum
aliquo ábeam atque edormíscam hoc villi. síc agam.

Micio. Demea.

Mi. Paráta a nobis súnt, ita ut dixi, Sóstrata,
ubi vís. quis nam a me pépulit tam gravitér foris?
De. ei míhi, quid faciam? quíd agam? quid clamem aút querar?

o caélum, o terra, o mária Neptuni. Mi. ém tibi,
rescívit omnem rem: íd nunc clamat scílicet:
parátae lites: súccurrendumst. De. éccum adest
commúnis corruptéla nostrum líberum.
Mi. tandém reprime iracúndiam atque ad té redi.
De. représsi, redii, mítto maledicta ómnia:
rem ipsám putemus. díctum hoc inter nós fuit
(ex te ádeost ortum), né tu curarés meum
neve égo tuom? respónde. Mi. factumst, nón nego.
De. quor núnc apud te pótat? quor recipís meum?
quor émis amicam, Mício? numquí minus
mihi idém ius aequomst ésse quod mecúmst tibi?
quando égo tuom non cúro, ne curá meum.
Mi. non aéquom dicis. De. nón? Mi. nam vetus verbum hóc quidemst,
commúnia esse amicorum inter se ómnia.
De. facéte: nunc demum ístaec nata orátiost.
Mi. auscúlta paucis, nísi molestumst, Démea.
princípio, si id te mórdet, sumptum fílii
quem fáciunt, quaeso hoc fácito tecum cógites:
tu illós duo olim pró re tollebás tua,
quod sátis putabas túa bona ambobús fore,
et mé tum uxorem crédidisti scílicet
ductúrum: eandem illam rátionem antiquam óbtine:
consérva, quaere, párce, fac quam plúrimum
illís relinquas, glóriamque istánc tibi.
mea, quaé praeter spem evénere, utantúr sine.
de súmma nil decédet: quod hinc accésserit,
id dé lucro putáto esse omne. haec sí voles
in ánimo vere cógitare, Démea,
et mi ét tibi et illis démpseris moléstiam.
De. mittó rem: consuetúdinem amborúm. Mi. mane:
scio: ístuc ibam. múlta in homine, Démea,
signa ínsunt, ex quibus cóniectura fácile fit,
duo quóm idem faciunt, saépe ut possis dícere
'hoc lícet inpune fácere huic, illi nón licet',
non quó dissimilis rés sit, sed quo is quí facit.
quae ego inésse in illis video, ut confidám fore
ita ut vólumus. video eos sápere, intellegere, ín loco
veréri, inter se amáre: scires líberum

ingénium atque animum. quó vis illos tú die
reddúcas. at enim métuas, ne ab re sínt tamen
omíssiores paúlo. o nóster Démea,
ad ómnia alia aetáte sapimus réctius:
solum únum hoc vitium fért senectus hóminibus:
atténtiores súmus ad rem omnes, quám sat est:
quod illós sat aetas ácuet. De. ne nimiúm modo
bonaé tuae istae nós rationes, Mício,
et túos iste animus aéquos subvortát. Mi. tace:
non fíet. mitte iam ístaec: da te hodié mihi:
expórge frontem. De. scílicet ita témpus fert,
faciúndumst: ceterúm rus cras cum fílio
cum prímo luci ibo hínc. Mi. de nocte cénseo:
hodié modo hilarum fác te. De. et istam psáltriam
una íllue mecum hinc ábstraham. Mi. pugnáveris.
eo pácto prorsum illi ádligaris fílium.
modo fácito ut illam sérves. De. ego istuc vídero
atque íbi favillae pléna, fumi ac póllinis
coquéndo sit faxo ét molendo: praéter haec
merídie ipso fáciam ut stipulam cólligat;
tam excóctam reddam atque átram quasi carbóst.
Mi. placet:
nunc míhi videre sápere. atque equidem fílium
tum etiám si nolit cógam ut cum illa uná cubet.
De. derídes? fortunátu's, qui isto animó sies:
ego séntio. Mi. a, pergísne? De. iam iam désino.
Mi. i ergo íntro, et quoi rei est, eí rei hunc sumamús diem.

ACTVS V.

DEMEA.

Númquam ita quisquam béne subducta rátione ad vitám fuit,
quín res aetas úsus semper áliquid adportét novi,
áliquid moneat: út illa quae te scíre credas néscias,
ét quae tibi putáris prima, in éxperiundo ut répudies.
quód nunc mi evenít: nam ego vitam dúram, quam vixi úsque adhuc,
própe iam excurso spátio mitto. id quam óbrem? re ipsa répperi
fácilitate níl esse homini mélius neque cleméntia.
íd esse verum ex me átque ex fratre quoívis facilest nóscere.
ílle suam egit sémper vitam in ótio, in convíviis,
clémens, placidus, núlli laedere ós, adridere ómnibus:
síbi vixit: sibi súmptum fecit: ómnes bene dicúnt, amant.
égo ille agrestis, saévos, tristis, párcus, truculentús, tenax
dúxi uxorem: quam íbi miseriam vídi! nati fílii,
ália cura: heia aútem, dum studeo íllis ut quam plúrimum
fácerem, contrivi ín quaerundo vítam atque aetatém meam:
núnc exacta aetáte hoc fructi pró labore ab eís fero,
ódium: ille alter síne labore pátria potitur cómmoda.
íllum amant, me fúgitant: illi crédunt consilia ómnia,
íllum diligúnt, apud illum súnt ambo, ego desértus sum:
íllum ut vivat óptant, meam autem mórtem expectant scílicet.
íta eos meo labóre eductos máxumo hic fecít suos
paúlo sumptu: míseriam omnem ego cápio, hic potitur gaúdia.
áge age nunciam éxperiamur cóntra, ecquid ego póssiem
blánde dicere aút benigne fácere, quando hoc próvocat.

égo quoque a meís me amari et mágni pendi póstulo.
si íd fit dando atque óbsequendo, nón posteriorés feram.
déerit: id mea mínume re fert, quí sum natu máxumus.

SYRVS. DEMEA.

SY. Heus Démea, orat fráter ne abeas lóngius.
DE. quis homo? ó Syre noster, sálve: quid fit? quíd agitur?
SY. recte. DE. óptumest. iam núnc haec tria primum áddidi
praetér naturam: 'o nóster, quid fit? quíd agitur?'
servom haúd inliberálem praebes te, ét tibi
lubéns bene faxim. SY. grátiam habeo. DE. atquí, Syre,
hoc vérumst et re ipsa éxperiere própediem.

GETA. DEMEA. (SYRVS).

GE. Era, ego húc ad hos províso, quam mox vírginem
arcéssant. sed eccum Démeam. salvós sies.
DE. o quí vocare? GE. Géta. DE. Geta, hominem máxumi
pretí te esse hodie iúdicavi animó meo:
nam is míhi profectost sérvos spectatús satis,
quoi dóminus curaest, íta uti tibi sensí, Geta,
et tíbi ob eam rem, síquid usus vénerit,
lubéns bene faxim. méditor esse adfábilis,
et béne procedit. GE. bónus es, quom haec exístumas.
DE. paulátim plebem prímulum fació meam.

AESCHINVS. DEMEA. SYRVS. GETA.

AE. Occídunt me equidem, dúm nimis sanctas núptias
student fácere: in adparándo consumúnt diem.
DE. quid ágitur, Aeschine? AE. éhem, pater mi, tu híc eras?
DE. tuos hércle vero et ánimo et naturá pater,
qui té amat plus quam hosce óculos. sed quor nón domum
uxórem arcessis? AE. cúpio: verum hoc míhi moraest:
tibícinae et hymenaéum qui cantént. DE. eho,

vin tu huíc seni auscultáre? Ae. quid? De. missa haéc face,
hymenaéum turbas lámpadas tibícinas,
atque hánc in horto máceriam iube dírui
quantúm potest: hac tránsfer: unam fác domum:
tradúce et matrem et fámiliam omnem ad nós. Ae. placet,
patér lepidissume. De. eúgae, iam lepidús vocor.
fratri aédes fient pérviae, turbám domum
addúcet, sumptu amíttet multa: quíd mea?
ego lépidus ineo grátiam. iube núnciam
dinúmeret ille Bábylo vigintí minas.
Syre, céssas ire ac fácere? Sy. quid ego? De. dírue.
tu illás abi et tradúce. Ge. di tibi, Démea,
bene fáciant, quom te vídeo nostrae fámiliae
tam ex ánimo factum vélle. De. dignos árbitror.
quid tú aïs? Ae. sic opínor. De. multo réctiust
quam illám puerperam húc nunc duci pér viam
aegrótam. Ae. nil enim vídi melius, mí pater.
De. sic sóleo. sed eccum Mício egreditúr foras.

Micio. Demea. Aeschinvs.

Mi. Iubet fráter? ubi is est? tún iubes hoc, Démea?
De. ego véro iubeo et hác re et aliis ómnibus
quam máxume unam fácere nos hanc fámiliam,
colere ádiuvare adiúngere. Ae. ita quaesó, pater.
Mi. haud áliter censeo. De. ímmo hercle ita nobís decet:
primum huíus uxorist máter. Mi. est. quid póstea?
De. proba ét modesta. Mi. ita áiunt. De. natu grándior.
Mi. scio. De. párere iam diu haéc per annos nón potest:
nec qui eám respiciat quísquam est: solast. Mi. quam híc rem agit?
De. hanc te aéquomst ducere, ét te operam ut fiát dare.
Mi. me dúcere autem? De. té. Mi. me? De. te inquam. Mi. inéptis. De. si tu sís homo,
hic fáciat. Ae. mi patér. Mi. quid tu autem huic, ásine, auscultas? De. níl agis:

fieri áliter non potést. Mi. deliras. Ae. síne te exorem, mí pater.
Mi. insánis: aufer. De. áge, da veniam fílio. Mi. satin sánus es?
ego nóvos maritus ánno demum quínto et sexagénsumo
fiam átque anum decrépitam ducam? idne éstis auctorés mihi?
Ae. fac: prómisi ego illis. Mi. prómisti autem? dé te largitór, puer.
De. age, quíd siquid te máius oret? Mi. quási non hoc sit máxumum.
De. da véniam. Ae. ne gravére. De. fac, promítte. Mi. non omíttitis?
Ae. non, nísi te exorem. Mi. vís est haec quidem. De. áge prolixe, Mício.
Mi. etsi hóc mihi pravom inéptum absurdum atque álienum a vitá mea
vidétur: si vos tánto opere istuc vóltis, fiat. Ae. béne facis.
De. meritó *tuo* te amo. vérum...Mi. quid? De. ego dícam, hoc quom fit quód volo.
Mi. quid núnc? quid restat? De. Hégio cognátus his est próxumus,
adfínis nobis, paúper: bene nos áliquid facere illí decet.
Mi. quid fácere? De. agelli est híc sub urbe paúlum quod locitás foras:
huic démus qui fruátur. Mi. paulum id aútemst? De. si*t* multúm, tamen
faciúndumst: pro patre huíc est, bonus est, nóster est, recté datur.
postrémo nunc meum íllud verbum fácio, quod tu, Mício,
bene ét sapienter díxti dudum: 'vítium commune ómniumst,
quod nímium ad rem in senécta attenti súmus'. hanc maculam nós decet
ecfúgere: dictumst vére et re ipsa fíeri oportet. Ae. mí pater.
Mi. quid ístic? dabitur quándoquidem hic volt. Ae. gaúdeo.

De. nunc míhi germanu's páriter animo et córpore.
suó sibi gladio hunc iúgulo.

Syrvs. Demea. Micio. Aeschinvs.

Sy. factumst quód iussisti, Démea.
De. frúgi homo's. ergo édepol hodie meá quidem senténtia
iúdico Syrum fíeri esse aequom líberum. Mi. istunc líberum?
quód nam ob factum? De. múlta. Sy. o noster Démea, edepol vír bonu's:
égo istos vobis úsque a pueris cúravi ambos sédulo;
dócui, monui, béne praecepi sémper quae potui ómnia.
De. rés apparet: ét quidem porro haec, óbsonare cúm fide,
scórtum adducere, ádparare dé die convívium:
nón mediocris hóminis haec sunt ófficia. Sy. o lepidúm caput.
De. póstremo hodie in psáltria hac emúnda hic adiutór fuit,
híc curavit: pródesse aequomst: álii meliorés erunt:
dénique hic volt fíeri. Mi. vin tu hoc fíeri? Ae. cupio. Mi. sí quidem
tú vis, Syre, eho accéde huc ad me: líber esto. Sy. béne facis:
ómnibus gratiam hábeo, et seorsum tíbi praeterea, Démea.
De. gaúdeo. Ae. et ego. Sy. crédo: utinam hoc perpétuom fiat gaúdium,
Phrýgiam ut uxorém meam una mécum videam líberam.
De. óptumam quidem múlierem. Sy. et quidem tuó nepoti huius fílio
hódie prima mámmam dedit haec. De. hércle vero sério,
síquidem prima dédit, hau dubiumst quín emitti aequóm siet.
Mi. ób eam rem? De. ob eam: póstremo a me argéntum quantist súmito.
Sy. dí tibi, Demea, ómnia omnes sémper optata ófferant.

Mi. Sýre, processisti hódie pulchre. De. síquidem porro, Mício,
tú tuom officium fácies, atque huic áliquid paulum praé manu
déderis, unde utátur: reddet tíbi cito. Mi. istoc vílius.
Ae. frúgi homost. Sy. reddam hércle, da modo. Ae. áge, pater. Mi. post cónsulam.
De. fáciet. Sy. o vir óptume. Ae. o patér mi festivíssume.
Mi. quíd istuc? quae res tám repente móres mutavít tuos?
quód prolubium? quaé istaec subitast lárgitas? De. dicám tibi:
út id ostenderém, quod te isti fácilem et festivóm putant,
íd non fieri ex véra vita néque adeo ex aequo ét bono,
séd ex adsentando índulgendo et lárgiendo, Mício.
núnc adeo si ob eám rem vobis méa vita invisa, Aéschine, est,
quía non iusta iniústa prorsus ómnia omnino óbsequor,
míssa facio: ecfúndite, emite, fácite quod vobís lubet.
séd si id voltis pótius, quae vos própter adulescéntiam
mínus videtis, mágis inpense cúpitis, consulitís parum,
haéc reprendere ét corrigere et óbsecundare ín loco:
écce me, qui id fáciam vobis. Ae. tíbi, pater, permíttimus:
plús scis quid facto ópus est. sed de frátre quid fiét? De. sino
hábeat: in istac fínem faciat. Mi. ístuc recte. ω plaúdite.

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

V. 1 ad 154 iambici senarii
— 155 ad 157 trochaici octonarii
— 158 trochaicus dimeter catalecticus
— 159 iambicus octonarius
— 160 et 162 trochaici octonarii
— 161 163 164 trochaici septenarii
— 165 trochaicus octonarius
— 166 ad 169 trochaici septenarii
— 170 ad 196 iambici octonarii
— 197 ad 208 trochaici septenarii
— 209 iambicus septenarius
— 210 ad 227 iambici octonarii
— 228 ad 253 iambici senarii
— 254 ad 287 iambici octonarii
— 288 trochaicus septenarius
— 289 ad 291 iambici octonarii
— 292 et 293 trochaici septenarii
— 294 iambicus octonarius
— 295 ad 298 trochaici septenarii
— 299 ad 302 iambici octonarii
— 303 et 304 trochaici septenarii
— 305 ad 316 iambici octonarii
— 317 iambicus quaternarius
— 318 et 319 trochaici septenarii
— 320 iambicus octonarius
— 321 ad 329 trochaici septenarii
— 330 et 331 iambici octonarii
— 332 et 333 trochaici septenarii
— 334 ad 354 iambici octonarii
— 355 ad 516 iambici senarii

V. 517 trochaicus octonarius
— 518 trochaicus septenarius
— 519 ad 523 iambici octonarii
— 524 iambicus quaternarius
— 525 trochaicus octonarius
— 526 trochaicus septenarius
— 527 ad 539 iambici octonarii
— 540 ad 591 trochaici septenarii
— 592 ad 609 iambici octonarii
— 610 a iambicus monometer hypercatalecticus
— 610 b trochaicus quinarius
— 611 trochaicus septenarius
— 612 et 613 versus choriambici
— 614 iambicus senarius
— 615 iambicus quaternarius
— 616 trochaicus dimeter catalecticus
— 617 trochaicus octonarius
— 618 trochaicus septenarius
— 619 ad 624 iambici octonarii
— 625 ad 637 trochaici septenarii
— 638 ad 678 iambici senarii
— 679 ad 706 trochaici septenarii
— 707 ad 711 iambici septenarii
— 712 iambicus octonarius
— 713 ad 854 iambici senarii
— 855 ad 881 trochaici septenarii
— 882 ad 933 iambici senarii
— 934 ad 955 iambici octonarii
— 956 et 957 iambici senarii
— 958 iambicus octonarius
— 959 ad 997 trochaici septenarii.

Cantabrigiae
PRELI ACADEMICI TYPIS EXCUDEBAT
C. J. CLAY, A.M.

CAMBRIDGE,
August, 1869.

PUBLISHED BY

MESSRS. DEIGHTON, BELL, AND CO.

Agents to the University,

AND

BELL AND DALDY, LONDON.

Cambridge School and College Text Books,

A Series of Elementary Treatises adapted for the Use of Students in the Universities, Schools, and Candidates for the Public Examinations. Uniformly printed in Foolscap 8vo.

Now Ready.

AN INTRODUCTION TO PLANE ASTRONOMY. For the Use of Colleges and Schools. By P. T. MAIN, M.A. Fellow of St John's College. 4*s.*

ARITHMETIC for the use of Schools and Colleges. By A. WRIGLEY, M.A. Professor of Mathematics in the late Royal Military College, Addiscombe. 3*s.* 6*d.*

ELEMENTARY TRIGONOMETRY. By T. P. HUDSON, M.A. Fellow of Trinity College. 3*s.* 6*d.*

ELEMENTARY STATICS. By the Very Rev. H. GOODWIN, D.D. DEAN OF ELY. 3*s.*

ELEMENTARY DYNAMICS. By the Very Rev. H. GOODWIN, D.D. DEAN OF ELY. 3*s.*

ELEMENTARY HYDROSTATICS. By W. H. BESANT, M.A., Late Fellow of St John's College. 4*s.*

MENSURATION, An Elementary Treatise on. By B. T. MOORE, M.A., Fellow of Pembroke College, Professor of Mathematics, Royal Staff College, Sandhurst. With numerous Examples. 5*s.*

[*Continued.*

ELEMENTARY GEOMETRICAL CONIC SECTIONS. By W. H. BESANT, M.A., Late Fellow of St John's College. 4*s.* 6*d.*

COMPANION TO THE GREEK TESTAMENT. Designed for the Use of Theological Students and the Upper Forms in Schools. By A. C. BARRETT, A.M., Caius College. Second Edition, revised and enlarged. Fcap. 8vo. 5*s.*

AN HISTORICAL AND EXPLANATORY TREATISE ON THE BOOK OF COMMON PRAYER. By W. G. HUMPHRY, B.D. Third and Cheaper Edition, revised and enlarged. Fcap. 8vo. 4*s.* 6*d.*

Cambridge Greek and Latin Texts,

Carefully reprinted from the best Editions.

THIS series is intended to supply for the use of Schools and Students cheap and accurate editions of the Classics, which shall be superior in mechanical execution to the small German editions now current in this country, and more convenient in form.

The texts of the "*Bibliotheca Classica*" and "*Grammar-School Classics,*" so far as they have been published, will be adopted. These editions have taken their place amongst scholars as valuable contributions to the Classical Literature of this country, and are admitted to be good examples of the judicious and practical nature of English scholarship; and as the editors have formed their texts from a careful examination of the best editions extant, it is believed that no texts better for general use can be found.

The volumes are well printed at the Cambridge University Press, in a 16mo. size, and are issued at short intervals.

NOVUM TESTAMENTUM Graecum, Textus Stephanici, 1550. Accedunt variae lectiones editionum Bezae, Elzeviri, Lachmanni, Tischendorfii, Tregellesii. Curante F. H. SCRIVENER, A.M. 4*s.* 6*d.*

An Edition on writing paper, for Notes. 4to. *half-bound.* 12*s.*

AESCHYLUS, ex novissima recensione F. A. PALEY, A.M. Price 3*s.*

CAESAR DE BELLO GALLICO, recensuit G. LONG, A.M. 2s.

CICERO DE SENECTUTE ET DE AMICITIA ET EPISTOLAE SELECTAE, recensuit G. LONG, A.M. 1s. 6d.

CICERONIS ORATIONES. Vol. I. Recensuit G. LONG, A.M. 3s. 6d.

EURIPIDES, ex recensione F. A. PALEY, A.M. Vol. I. 3s. 6d. Vol. II. 3s. 6d. Vol. III. 3s. 6d.

HERODOTUS, recensuit J. W. BLAKESLEY, S.T.B. 2 Vols. 3s. 6d. each Vol.

HOMERI ILIAS. Lib. I.—XII.: ex novissima recensione, F. A. PALEY, A.M. 2s. 6d.

HORATIUS, ex recensione A. J. MACLEANE, A.M. Price 2s. 6d.

JUVENALIS ET PERSIUS, ex recensione A. J. MACLEANE, A.M. 1s. 6d.

LUCRETIUS, recognovit H. A. J. MUNRO, A.M. 2s. 6d.

SALLUSTI CATILINA ET JUGURTHA, ex recensione G. LONG, A.M. 1s. 6d.

TERENTIUS, relegit et emendavit WILHELM WAGNER, Ph. D. 3s.

THUCYDIDES, recensuit J. G. DONALDSON, S.T.P. 2 Vols. 3s. 6d. each Vol.

VERGILIUS, ex recensione J. CONINGTON, A.M. 3s. 6d.

XENOPHONTIS EXPEDITIO CYRI, recensuit J. F. MACMICHAEL, A.B. 2s. 6d.

OTHERS IN PREPARATION.

ARITHMETIC AND ALGEBRA.

Pelicotetics or the Science of Quantity. An Elementary Treatise on Algebra and its Groundwork Arithmetic. By ARCHIBALD SANDEMAN, M.A. 8vo. 20*s.*

Arithmetic for the use of Schools and Colleges. By A. WRIGLEY, M.A., Professor of Mathematics in the late Royal Military College, Addiscombe. 3*s.* 6*d.*

Principles and Practice of Arithmetic. By the Rev. J. HIND. Ninth Edition, with Questions, 4*s.* 6*d.*

*** KEY, with Questions for Examination. Second Edition. 5*s.*

A Progressive Course of Examples in Arithmetic. With Answers. By the Rev. JAMES WATSON, M.A., of Corpus Christi College, Cambridge, and formerly Senior Mathematical Master of the Ordnance School, Carshalton. *Second Edition, revised and corrected.* Fcp. 8vo. 2*s.* 6*d.*

Elements of Algebra. By the Rev. J. HIND. Sixth Edition, revised. 540 pp. 8vo. 10*s.* 6*d.*

TRIGONOMETRY.

Trigonometry required for the Additional Subject for Honours at the Previous Examination, according to the new scheme sanctioned by the Senate June 1865. By J. McDOWELL, M.A., Pembroke College. Crown 8vo. 3*s.* 6*d.*

Elementary Trigonometry. By T. P. HUDSON, M.A., Fellow of Trinity College. 3*s.* 6*d.*

Elements of Plane and Spherical Trigonometry. By the Rev. J. HIND. Fifth Edition. 12mo. 6*s.*

MECHANICS AND HYDROSTATICS.

Mechanics required for the Additional Subjects for Honours at the Previous Examination, and for the Ordinary B.A. Degree. By J. McDOWELL, M.A., Pembroke College. Crown 8vo. 3*s.* 6*d.*

Elementary Hydrostatics. By W. H. Besant, M.A., Late Fellow of St John's College. Fcp. 8vo. 4*s.*

Elementary Hydrostatics for Junior Students. By R. POTTER, M.A. late Fellow of Queens' College, Cambridge, Professor of Natural Philosophy and Astronomy in University College, London. 7*s.* 6*d.*

Mechanical Euclid. Containing the Elements of Mechanics and Hydrostatics. By the late W. WHEWELL, D.D. Fifth Edition. 5*s.*

Elementary Statics. By the Very Rev. H. Goodwin, D.D. Dean of Ely. Fcp. 8vo, cloth, 3*s.*

Elementary Dynamics. By the Very Rev. H. GOODWIN, D.D. Dean of Ely. Fcp. 8vo, cloth, 3*s.*

A Treatise on Statics. By the Rev. S. Earnshaw, M.A. Fourth Edition. 8vo. 10*s.*

A Treatise on the Dynamics of a Rigid Body. By the Rev. W. N. GRIFFIN. 8vo. 6*s.* 6*d.*

*** SOLUTIONS OF THE EXAMPLES. 8vo.

Problems in illustration of the Principles of Theoretical Mechanics. By W. WALTON, M.A. Second Edition. 8vo. 18*s.*

Treatise on the Motion of a Single Particle and of two Particles acting on one another. By A. SANDEMAN. 8vo. 8*s.* 6*d.*

Of Motion. An Elementary Treatise. By the Rev. J. R. LUNN, M.A. Fellow and Lady Sadleir's Lecturer of St John's College. 8vo. 7*s.* 6*d.*

Chapter I. General principles of velocity and acceleration. Chapter II. Of the motion of a point in general. Analytical expressions for velocities and accelerations in certain directions. Chapter III. Of the motion of a point affected by a constant acceleration, the direction of which is always the same. Chapter IV. Of the motion of a point affected by an acceleration, the direction of which always passes through a fixed point. Chapter V. Of matter and force. Chapter VI. Of the dynamical laws of force, commonly called the laws of motion. Chapter VII. Of certain cases of free motion in nature. Chapter VIII. Of constrained motion of particles. Chapter IX. Of impulses and collision of particles. *Appendix.* Of the Cycloid.

A Treatise on Hydromechanics. By W. H. BESANT, M.A. 8vo. Second Edition enlarged, 10*s.* 6*d.*

Problems in illustration of the Principles of Theoretical Hydrostatics and Hydrodynamics. By W. WALTON, M.A. 8vo. 10*s.* 6*d.*

Collection of Elementary Problems in Statics and Dynamics. Designed for Candidates for Honours, first three days. By W. WALTON, M.A. 8vo. 10*s.* 6*d.*

CONIC SECTIONS AND ANALYTICAL GEOMETRY.

Elementary Analytical Geometry for Schools and Beginners. By T. G. VYVYAN, Fellow of Gonville and Caius College, and Mathematical Master of Charterhouse. Crown 8vo. 7*s.* 6*d.*

Trilinear Co-ordinates, and other methods of *Modern Analytical Geometry* of Two Dimensions. By the Rev. W. ALLEN WHITWORTH, M.A., Professor of Mathematics in Queen's College, Liverpool, and late Scholar of St John's College, Cambridge. 8vo. 16*s.*

An Introduction to Plane Co-ordinate Geometry. By W. P. TURNBULL, M.A. Fellow of Trinity College. 8vo. 12*s.*

Elementary Geometrical Conic Sections. By W. H. BESANT, M.A., Late Fellow of St John's College. Fcap. 8vo. 4*s.* 6*d.*

Conic Sections. Their principal Properties proved Geometrically. By the late W. WHEWELL, D.D. Master of Trinity. Third Edition. 8vo. 2*s.* 6*d.*

The Geometrical Construction of a Conic Section. By the Rev. T. GASKIN. 8vo. 3*s.*

Treatise on Conic Sections. By the Rev. J. HYMERS, D.D. Third Edition. 8vo. 9*s.*

A Treatise on the Application of Analysis to Solid Geometry. By D. F. GREGORY, M.A. and W. WALTON, M.A. Second Edition. 8vo. 12*s.*

The Elements of Conic Sections. By J. D. HUSTLER, B.D. Fourth Edition. 8vo. 4*s.* 6*d.*

Elementary Treatise on Solid Geometry. By W. S. ALDIS, M.A. 8vo. 8*s.*

A Treatise on Plane Co-ordinate Geometry. By the Rev. M. O'BRIEN. 8vo. 9*s.*

Problems in illustration of the Principles of Plane Co-ordinate Geometry. By W. WALTON, M.A. 8vo. 16*s.*

DIFFERENTIAL AND INTEGRAL CALCULUS.

An Elementary Treatise on the Differential Calculus. By W. H. MILLER, M.A. Third Edition. 8vo. 6*s.*

Treatise on the Differential Calculus. By W. WALTON, M.A. 8vo. 10*s.* 6*d.*

A Treatise on the Integral Calculus. By the Rev. J. HYMERS, D.D. 8vo. 10*s.* 6*d.*

Geometrical Illustrations of the Differential Calculus. By M. B. PELL. 8vo. 2*s.* 6*d.*

ASTRONOMY.

Notes on the Principles of Pure and Applied Calculation; and Applications of Mathematical Principles to Theories of the Physical Forces. By the Rev. J. CHALLIS, M.A., F.R.S., F.R.A.S., Plumian Professor of Astronomy and Experimental Philosophy in the University of Cambridge, and late Fellow of Trinity College. 8vo. 15*s.*

An Introduction to Plane Astronomy. For the Use of Colleges and Schools. By P. T. MAIN, M.A. Fellow of St John's College. Second Edition, with additions. 4*s.*

Practical and Spherical Astronomy for the use chiefly of Students in the Universities. By the Rev. R. MAIN, M.A., Radcliffe Observer, Oxford. 8vo. 14*s.*

Brünnow's Spherical Astronomy. Translated by the Rev. R. MAIN, M A. F.R.S. Radcliffe Observer. Part I. Including the Chapters on Parallax, Refraction, Aberration, Precession, and Nutation. 8vo. 8*s.* 6*d.*

Elementary Chapters on Astronomy from the "Astronomie Physique" of Biot. By the Very Rev. HARVEY GOODWIN, D.D. Dean of Ely. 8vo. 3*s.* 6*d.*

Choice and Chance. Two Chapters of Arithmetic. With an Appendix containing the Algebraical treatment of Permutations and Combinations newly set forth. By the Rev. WILLIAM ALLEN WHITWORTH, M.A., Professor of Mathematics in Queen's College, Liverpool. Crown 8vo. 3*s.* 6*d.*

Exercises on Euclid and in Modern Geometry, containing Applications of the Principles and Processes of Modern Pure Geometry. By J. McDOWELL, M.A., F.R.A.S., Pembroke College. pp. xxxi, 300. Crown 8vo. *8s 6d.*

Elementary Course of Mathematics. Designed principally for Students of the University of Cambridge. By the Very Rev. HARVEY GOODWIN, D.D., Dean of Ely. Sixth Edition, revised and enlarged by P. T. MAIN, M.A., Fellow of St John's College, Cambridge. 8vo. *16s.*

Problems and Examples, adapted to the "Elementary Course of Mathematics." By HARVEY GOODWIN, D.D., Dean of Ely. Third Edition, revised, with Additional Examples in Conic Sections and Newton. By THOMAS G. VYVYAN, M.A., Fellow of Gonville and Caius College. 8vo. *5s.*

Solutions of Goodwin's Collection of Problems and Examples. By W. W. HUTT, M.A., late Fellow of Gonville and Caius College. Third Edition, revised and enlarged. By the Rev. T. G. VYVYAN, M.A. 8vo. *9s.*

Collection of Examples and Problems in Arithmetic, Algebra, Geometry, Logarithms, Trigonometry, Conic Sections, Mechanics, &c. with Answers and Occasional Hints. By the Rev. A. WRIGLEY. Sixth Edition. 8vo. *8s. 6d.*

A Companion to Wrigley's Collection of Examples and Problems, being Illustrations of Mathematical Processes and Methods of Solution. By J. PLATTS, Esq., and the Rev. A. WRIGLEY, M.A. 8vo. *12s.*

Newton's Principia. First Three Sections, with Appendix, and the Ninth and Eleventh Sections. By the Rev. J. H. EVANS, M.A. New Edition. *Preparing.*

Series of Figures Illustrative of Geometrical Optics. From SCHELLBACH. By the Rev. W. B. HOPKINS. Plates. Folio. *10s. 6d.*

A Treatise on Crystallography. By W. H. MILLER, M.A. 8vo. *7s. 6d.*

A Tract on Crystallography, designed for Students in the University. By W. H. MILLER, M.A. Professor of Mineralogy in the University of Cambridge. 8vo. *5s.*

Physical Optics, Part II. The Corpuscular Theory of Light discussed Mathematically. By RICHARD POTTER, M.A. Late Fellow of Queens' College, Cambridge, Professor of Natural Philosophy and Astronomy in University College, London. 7*s*. 6*d*.

The Greek Testament: with a critically revised Text; a Digest of Various Readings; Marginal References to Verbal and Idiomatic Usage; Prolegomena; and a Critical and Exegetical Commentary. For the use of Theological Students and Ministers. By HENRY ALFORD, D.D. Dean of Canterbury.

Vol. I. Sixth Edition, containing the Four Gospels. 1*l*. 8*s*.

Vol. II. Fifth Edition, containing the Acts of the Apostles, the Epistles to the Romans and Corinthians. 1*l*. 4*s*.

Vol. III. Fourth Edition, containing the Epistles to the Galatians, Ephesians, Philippians, Colossians, Thessalonians,—to Timotheus, Titus and Philemon. 18*s*.

Vol. IV. Part I. Third Edition, containing the Epistle to the Hebrews, and the Catholic Epistle of St James and St Peter. 18*s*.

Vol. IV. Part II. Third Edition, containing the Epistles of St John and St Jude, and the Revelation. 14*s*.

Dean Alford's Greek Testament with English Notes, intended for the upper forms of Schools and for Pass men at the Universities. Abridged by BRADLEY H. ALFORD, M.A., Vicar of Leavenheath, Colchester; late Scholar of Trinity College, Cambridge. Crown 8vo. 10*s*. 6*d*.

Codex Bezæ Cantabrigiensis. Edited with Prolegomena, Notes, and Facsimiles. By F. H. SCRIVENER, M.A. Small 4to. 26*s*.

Wieseler's Chronological Synopsis of the Four Gospels. Translated by the Rev. E. VENABLES, M.A. 8vo. 13*s*.

"This opportunity may properly be taken of especially recommending to every thoughtful student this able treatise on the succession of events in the Gospel history . . . . A translation of it would be a very welcome aid to the general reader."—*Bp. Ellicott's Lectures on the Life of our Lord.*

Bentleii Critica Sacra.

Notes on the Greek and Latin Text of the New Testament, extracted from the Bentley MSS. in Trinity College Library. With the Abbé Rulotta's Collation of the Vatican MS., a specimen of Bentley's intended Edition, and an account of all his Collations. Edited, with the permission of the Master and Seniors, by the Rev. A. A. ELLIS, M.A., late Fellow of Trinity College, Cambridge. 8vo. 8*s*. 6*d*.

Companion to the Greek Testament. Designed for the use of Theological Students and the Upper Forms in Schools. By A. C. BARRETT, M.A., Caius College. Second Edition, revised and enlarged. Fcap. 8vo. 5*s*.

A general Introduction to the Apostolic Epistles. With a Table of St Paul's Travels, and an Essay on the State after Death. *Second Edition, enlarged.* To which are added a Few Words on the Athanasian Creed, on Justification by Faith, and on the Ninth and Seventeenth Articles of the Church of England. By A BISHOP'S CHAPLAIN. 8vo. 8*s.* 6*d.*

Butler's Three Sermons on Human Nature, and Dissertation on Virtue. Edited by the late W. WHEWELL, D.D. With a Preface and a Syllabus of the Work. Third Edition. Fcp. 8vo. 3*s.* 6*d.*

An Historical and Explanatory Treatise on the Book of Common Prayer. By W. G. HUMPHRY, B.D. Third and Cheaper Edition, revised and enlarged. Fcap. 8vo. 4*s.* 6*d.*

Annotations on the Acts of the Apostles. Original and selected. Designed principally for the use of Candidates for the Ordinary B.A. Degree, Students for Holy Orders, &c., with College and Senate-House Examination Papers. By the Rev. T. R. MASKEW, M.A. Second Edition, enlarged. 12mo. 5*s.*

An Analysis of the Exposition of the Creed, written by the Right Reverend Father in God, J. PEARSON, D.D. late Lord Bishop of Chester. Compiled, with some additional matter occasionally interspersed, for the use of Students of Bishop's College, Calcutta. By W. H. MILL, D.D. Third Edition, revised and corrected. 8vo. 5*s.*

Hints for some Improvements in the Authorised Version of the New Testament. By the late J. SCHOLEFIELD, M.A. Fourth Edition. Fcap. 8vo. 4*s.*

A Plain Introduction to the Criticism of the New Testament. With 40 facsimiles from Ancient Manuscripts. For the use of Biblical Students. By F. H. SCRIVENER, M.A. Trinity College, Cambridge. 8vo. 15*s.*

The Apology of Tertullian. With English Notes and a Preface, intended as an Introduction to the Study of Patristical and Ecclesiastical Latinity. By H. A. WOODHAM, LL.D. Second Edition. 8vo. 8*s.* 6*d.*

Æschylus. Translated into English Prose, by F. A. PALEY, M.A. Editor of the Greek Text. 8vo. 7*s.* 6*d.*

Ætna. Revised, emended, and explained, by H. A. J. MUNRO, M.A., Fellow of Trinity College, Cambridge. 8vo. 3*s.* 6*d.*

Aristophanis Comoediae superstites cum deperditarum fragmentis, additis argumentis adnotatione critica, metrorum discriptione, onomastico et lexicon. By the Rev. HUBERT A. HOLDEN, LL.D., Head-Master of Ipswich School, late Fellow and Assistant Tutor of Trinity College, Cambridge. Third Edition.

Vol. I. containing the text expurgated with summaries and critical notes, also the fragments, 18*s*.

The plays sold separately: Acharnenses, 2*s*. Equites, 1*s*. 6*d*. Nubes, 1*s*. 6*d*. Vespae, 2*s*. Pax, 1*s*. 6*d*. Aves, 2*s*. Lysistrata et Thesmophoriazusae, 3*s*. Ranae, 2*s*. Ecclesiazusae et Plutus, 3*s*.

Vol. II. Onomasticon Aristophanevm continens indicem geographicvm et historicvm, 5*s*. 6*d*.

Demosthenes, the Oration against the Law of Leptines, with English Notes, and a Translation of Wolfe's Prolegomena. Edited by B. W. BEATSON, M.A. Fellow of Pembroke College, Cambridge. Second Edition. Small 8vo. 6*s*.

Demosthenes de Falsa Legatione. Third Edition, carefully revised. By R. SHILLETO, A.M. 8vo. 8*s*. 6*d*.

Demosthenes. Select Private Orations of. After the text of DINDORF, with the Various Readings of REISKE and BEKKER. With English Notes. For the use of Schools. By C. T. PENROSE, A.M. Second Edition. Revised and corrected. 12mo. 4*s*.

Euripides. Fabulæ Quatuor, scilicet, Hippolytus Coronifer, Alcestis, Iphigenia in Aulide, Iphigenia in Tauris. Ad fidem Manuscriptorum ac veterum Editionum emendavit et Annotationibus instruxit J. H. MONK, S.T.P. Editio nova. 8vo. 12*s*.

Separately—Hippolytus, 8vo, cloth, 5*s*.; Alcestis, 8vo, sewed, 4*s*. 6*d*.

Lucretius. With a literal Translation and Notes Critical and Explanatory, by the Rev. H. A. J. MUNRO, M.A. Fellow of Trinity College, Cambridge. Second Edition, revised throughout. 2 Vols. 8vo. Vol. I. Text, 16*s*. Vol. II. Translation, 6*s*. May be had separately.

Plato. The Apology of Socrates and Crito. With Notes, Critical and Exegetical, Introductory Notices and a Logical Analysis of the Apology. By WILHELM WAGNER, Ph. D. Post 8vo. 4*s*. 6*d*.

Plato. The Gorgias, literally translated, with an Introductory Essay, containing a Summary of the Argument. By E. M. COPE, M.A. Fellow of Trinity College, Cambridge. 8vo. 7*s*.

Plato, The Protagoras. The Greek Text, with English Notes. By W. WAYTE, M.A. 8vo. New Edition. *In the Press.*

Plautus. Aulularia. With notes, Critical and Exegetical, and an Introduction on the Plautian Metres and Prosody. By Dr WM. WAGNER. 8vo. 9*s*.

Propertius. The Elegies of. With English Notes, and a Preface on the State of Latin Scholarship. By F. A. PALEY, M.A. With copious Indices. 10*s*. 6*d*.

Propertius. Verse-Translations from Book V. With a Revised Latin Text, and Brief English Notes. By F. A. PALEY, M.A. Editor of Propertius, Ovid's Fasti, &c. Fcp. 8vo. 3*s*.

Terence. With Notes Critical and Exegetical, an Introduction and Appendix. By WILHELM WAGNER, Ph. D. Post 8vo. 10*s*. 6*d*.

Theocritus, recensuit brevi commentario instruxit F. A. PALEY, M.A. Second Edition. Crown 8vo. 4*s*. 6*d*.

Theocritus. Translated into English Verse by C. S. CALVERLEY, late Fellow of Christ's College, Cambridge. 7*s*. 6*d*.

Thucydides. The History of the Peloponnesian War by Thucydides, with Notes and a careful Collation of the two Cambridge Manuscripts, and of the Aldine and Juntine Editions. By RICHARD SHILLETO, Fellow of St Peter's College, Cambridge. [*In the Press.*

Virgil. The Æneid of. Books I—II. Translated into English Verse in the Spenserian Stanza. By EDWARD FAIRFAX TAYLOR. Small 8vo. 3*s*. 6*d*.

P. Virgilii Maronis Opera edidit et syllabarum quantitates novo eoque facili modo notavit Thomas Jarrett, M.A. Linguæ Hebrææ apud Cantabrigienses Professor Regius. 12*s*.

A Complete Greek Grammar. For the use of Students. By the late J. W. DONALDSON, D.D. Third Edition, considerably enlarged. 8vo. 16*s*.

Without being formally based on any German Work, it has been written with constant reference to the latest and most esteemed of Greek Grammars used on the Continent.

A Complete Latin Grammar. For the use of Students. By the late J. W. DONALDSON, D.D. Third Edition, considerably enlarged. 8vo. 14*s*.

The enlarged Edition of the Latin Grammar has been prepared with the same object as the corresponding work on the Greek language. It is, however, especially designed to serve as a convenient handbook for those students who wish to acquire the habit of writing Latin; and with this view it is furnished with an Antibarbarus, with a full discussion of the most important synonyms, and with a variety of information not generally contained in works of this description.

Varronianus. A Critical and Historical Introduction to the Ethnography of Ancient Italy, and to the Philological Study of the Latin Language. By the late J. W. DONALDSON, D.D. Third Edition, revised and considerably enlarged. 8vo. 16*s.*

The Theatre of the Greeks. A Treatise on the History and Exhibition of the Greek Drama: with various Supplements. By the late J. W. DONALDSON, D.D. *Seventh Edition*, revised, enlarged, and in part remodelled, with numerous illustrations from the best ancient authorities. 8vo. 14*s.*

Classical Scholarship and Classical Learning considered with especial reference to Competitive Tests and University Teaching. A Practical Essay on Liberal Education. By the late J. W. DONALDSON, D.D. Crown 8vo.

Translations into English and Latin. By C. S. CALVERLEY, late Fellow of Christ's College, Cambridge. Small 8vo. 7*s.* 6*d.*

Arundines Cami: sive Musarum Cantabrigiensium Lusus Canori. Collegit atque ed. H. DRURY, A.M. Editio quinta. Cr. 8vo. 7*s.* 6*d.*

Foliorum Silvula. Part the first. Being Passages for Translation into Latin Elegiac and Heroic Verse. Edited with Notes by the Rev. HUBERT A. HOLDEN, LL.D., Head Master of Queen Elizabeth School, Ipswich. Late Fellow of Trinity College, Cambridge. Fifth Edition. Post 8vo. 7*s.* 6*d.*

Foliorum Silvula. Part II. Being Select Passages for Translation into Latin Lyric and Comic Iambic Verse. Arranged and edited by the Rev. HUBERT A. HOLDEN, LL.D. Third Edition. Post 8vo. 5*s.*

Foliorum Silvula. Part III. Being Select Passages for Translation into Greek Verse. Edited with Notes by the Rev. HUBERT A. HOLDEN, LL.D. Third Edition. Post 8vo. 8*s.*

Folia Silvulæ, sive Eclogæ Poetarum Anglicorum in Latinum et Græcum conversæ quas disposuit HUBERTUS A. HOLDEN, LL.D. Volumen Prius. Continens Fasciculos I. II. 8vo. 10*s.* 6*d.*

Foliorum Centuriæ. Being Select Passages for Translation into Latin and Greek Prose. Arranged and edited by the Rev. HUBERT A. HOLDEN, LL.D. Fourth Edition. Post 8vo. 8*s.*

Greek Verse Composition, for the use of Public Schools and Private Students. Being a revised edition of the Greek Verses of Shrewsbury School. By the Rev. GEORGE PRESTON, Fellow of Magdalene College, Cambridge. Small 8vo. 4*s*. 6*d*.

Sertum Carthusianum Floribus trium Sæculorum Contextum. 8vo. [*In the Press.*

Accidence Papers set in the Previous Examination, December, 1866. 12mo. 6*d*.

Cambridge Examination Papers. Being a Supplement to the Cambridge University Calendar, 1859. 12mo. 5*s*.

Containing the various Examination Papers for the Year. With Lists of Ordinary Degrees, and of those who have passed the Previous and Theological Examinations.

The Examination Papers of 1856, *price* 2*s*. 6*d*., 1857 *and* 8, 3*s*. 6*d*. *each, may still be had.*

A Manual of the Roman Civil Law, arranged according to the Syllabus of Dr HALLIFAX. By G. LEAPINGWELL, LL.D. Designed for the use of Students in the Universities and Inns of Court 8vo. 12*s*.

The Mathematical and other Writings of ROBERT LESLIE ELLIS, M.A., late Fellow of Trinity College, Cambridge. Edited by WILLIAM WALTON, M.A. Trinity College, with a Biographical Memoir by the Very Reverend HARVEY GOODWIN, D.D. Dean of Ely. 8vo. 16*s*.

Lectures on the History of Moral Philosophy in England. By the late Rev. W. WHEWELL, D.D. formerly Master of Trinity College, Cambridge. New and Improved Edition, with Additional Lectures. Crown 8vo. 8*s*.

The Additional Lectures are printed separately in Octavo for the convenience of those who have purchased the former Edition. Price 3*s*. 6*d*.

A Concise Grammar of the Arabic Language. Revised by SHEIKH ALI NADY EL BARRANY. By the late W. J. BEAMONT, M.A. Fellow of Trinity College, Cambridge, and Incumbent of St Michael's, Cambridge, sometime Principal of the English College, Jerusalem. Price 7*s*.

A Syriac Grammar. By G. PHILLIPS, D.D., President of Queens' College. Third Edition, revised and enlarged. 8vo. 7*s*. 6*d*.

CAMBRIDGE: PRINTED AT THE UNIVERSITY PRESS.

3 0112 098692046